

శ్రీ

ద శ కు మార చ రి త మ్.

వేదము - వేంకటరాయ శాస్త్రి చేత

మదరాసులో

స్వకీయ

జ్యోతిష్పత్రి

ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడినది.

మొదటి కూర్పు.

ALL RIGHTS RESERVED

1910.

శ్రీ ర స్తు.

ద శ కు మా ర చ రి త మ్.

పూ ర్వ పీ రి కా.

కుమారోత్పత్తి రామ ప్రథమోచ్ఛ్వాసః.

బ్రహ్మాండచ్ఛ్రోదణః శతధృతిభవనామ్నోరుహూ నాలదణః
క్షోణీనాకూపదణః క్షరదమరసగిత్పట్టికాకేతుదణః
జ్యోతిశ్చక్రాక్షదణః స్త్రిభువనవిజయ స్తమ్భదణోఽజ్ఞప్రేదణః
శ్రేయ స్త్రైవిక్రమ స్తే వితరతు విబుధద్వేషిణాం కాలదణః.

అస్తి సమస్తనగరీ నికషాయమాణా, శశ్వ దగణ్యపణ్యవిస్తాఽత
మణిగణాదివస్తుజాత వ్యాఖ్యాత రత్నాకరమాహాత్మ్యా, మగధదేశ శేఖ
రీభూతా, పుష్పపురీ నామ నగరీ. తత్ర వీరభటపటలసలిలోత్తుజతురజ్జ తర
జ్జ కుజ్జరమకర భీషణ సకలరిపుగణకటకజలనిధి మధన మస్తరాయమాన
సముద్దణ భుజదణ మణ్ణః, పురస్తరపు రాజ్జణవన విహరణ పరాయణ
తరుణగణికాజన గీయమానయా ఽతిమానయా శరదిస్తు కుస్త ఘనసార
సీహార హరి మృణాల మణాల సురగజ నీర క్షీర గిరి శాట్టహాస కైలా
స కాశ నీకాశ మూర్త్యా రచితదిగ న్తరాలపూర్త్యా ఽభిత స్సరభితః,
స్వర్లోకశిఖరోరు రుచిరత్న రత్నాకరవేలామెఖలా వలయిత ధరణీరమణీ
సాభాగ్యభోగ భాగ్యవాణ, అనవరత యాగ దక్షిణా రక్షిత శిష్ట విశిష్ట
విద్యాసంభారభాసుర భాసుర నికరః, విరచితారాతిసంతాపేన ప్రతా
పెన సతత తులిత వియన్తధ్యహంసః, రాజహంసో నామ, ఘనదర్ప
కన్దర్ప సాన్దర్ప సోదర్ప హృద్య నిరవద్య రూపో భూపో బభూవ.

ప్రత్యగ్రసంగ్రామఘస్థరం సముత్కటమానసారం మానసారం ప్రతిసహే
 లం న్యక్త్రతజలనిధి ఘోషాహంకారేణ భేరిభాంకారేణ హతికాకర్షణా
 క్రాంతభయచణ్డేమానం దిగ్దంతావలవలయం విఘూర్ణయన్ నిజభరణమ
 స్తేదినిభరణాయ స్త భుజగరాజమస్తకబలన చతురజ్జబలేన సంయుతః సం
 గ్రామాభిలాషేణ రోషేణ మహా తావిష్టో నిర్యయా. మాలవనాథో
 ఽప్యనేకానేకపయూధసనాథో విగ్రహ స్సవిగ్రహ ఇవ సాగ్రహేన
 ఽభిముఖీభూయ భూయో నిర్జగామ. తయో రథ రథ తురగఖుర త్సు
 జ్జి త్కోణీ సముద్భూతై కరిఘటా కట ప్రవ న్నదధారా ధౌత మూలె
 నవవల్లభ వరణాగత దివ్యకన్యాజన జవనికాపటమణ్డల ఇవ వియత్తల
 వ్యాకులె ధూలీపటలె దివిషదధ్వని ధక్త్రతాన్యధ్వని పలహాధ్వనబధి
 రితాశేషదిగ్దంతరాలం శస్త్రాశస్త్రి హస్తాహస్త్రి షరస్ప రాభిహతసైన్యం
 జన్యమజని, మగధరాజః ప్రక్షిణసకలసైన్యమణ్డలం మాలవరాజం జీవగ్రా
 హ మభిగృహ్య దక్షుభుతయా పున రపి స్వరాజ్యే ప్రతిష్ఠాపయామాన.
 తతః స రత్నాకరమెఖలా మనన్యశాసనాం శాస న్ననపత్యతయా నారా
 యణం సకలలోకకారణం నిరస్తర మర్చయామాన.

అథ కదాచి త్తదగ్రమహిషీ దేవీ దేవెన కల్పవల్లీ ఫల మాధే హీతి
 ప్రభాతసమయే సుస్వప్న మబలాఽఽలౌకితవతీ. సా తతో దయితమనోరథ
 పుష్పభూత గర్భ మధత్త. రాజా సంపత్ప్రకృతాఖణ్డలః సుహృన్నప్ర
 మణ్డలం సమాహూయ నిజసంపన్నోరథానురూపం దేన్యాః సీమన్తోత్స
 వం వ్యధత్త.

ఎకదా హితై స్సుహృన్నస్త్రి పురోహితైః సభాయాం సింహాస
 నాసీనో గుణై రహీనో లలాటతటన్యస్తాఙ్గాలినా ద్వారపాలేన వ్యభాషి.
 'దేవ, దేవసందర్శనలాలసమానసః కోఽపి దేవెన విశిష్యార్చనార్హో యతి
 ర్హ్వారదేశ మధ్యాస్త' ఇతి. తదనుజ్ఞతేన తేన సంయమీ నృపసమీప
 మనాయి. భూపతి రాయాస్తం తం విలొక్య సమ్యగ్జ్ఞాతదీయగూఢ

చారభావౌ నిఖిల మనుచరనికరం విసృజ్య మన్ద్రిజన సమేతః ప్రణత
 మెనం సమస్తహాస మభాషతః 'నను తాపస, దేశం సాపదేశం భ్రామన్
 భవాంస్తత్ర తత్ర భవదభిజ్ఞాతం కథయ త్స్వితి. తె నాభాషి:' భూభ్రమణ
 బలినా ప్రాజ్ఞలినా దేవ, శిరసి దేవ స్యాజ్ఞా మాదా యైనం నిర్దోషం వే
 షం స్వీకృత్య మాలవేంద్రానగరం ప్రవిశ్య తత్ర గూఢతరం వర్తమాన
 స్తస్య రాజ్ఞః సమస్త ముదస్తజాతం విదిత్వా ప్రత్యాగమమ్ మాసీ మా
 నసారః స్వసైనికాయుష్త్వాన్తరాయె సంపరాయె భవతః పరాభవ మను
 భూయ వైలక్ష్మ్యలక్ష్మ్యహృదయో వీతదయో మహాకాలనివాసినం కాలీవి
 లాసిన మనశ్శ్వరం మహేశ్వరం సమారాధ్య తపఃప్రభావసంతుష్టా దస్తా
 దేకవీరారాతిఘ్నిం భయదాం గదాం లభ్యాఽత్తాన మప్రతిభటం మన్య
 మానో భవస్త మభియోద్ధ ముద్యుక్తః. తతః పరం దేవః ప్రమాణ
 మి' తి.

త దాలాచ్య నిశ్చితకృత్యై రమాత్యై రాజా విజ్ఞాపితోఽభూత్.
 'దేవ, నిరుపాయెన దైవసహాయెన యోద్ధ మరాతి రాయాతి, తస్మా ద
 స్తాకం యుద్ధం సాంప్రత మసాంప్రతం, సహసా దుగ్గం సంశ్రయః క్రియ
 తా మి'తి. తై ర్బహుధా విజ్ఞాపితోఽప్యఖర్షేణ గర్వేణ విరాజమానో
 రాజా తద్వాక్య మకృత్య మి త్యనాదృత్య ప్రతియోద్ధమనా బభూవ.
 శ్రితికణ్డద త్తశక్తిసారో మానసారో యోద్ధమనసా మగ్రీభూయ సామ
 గ్రీసమేతోఽకైశం మగధదేశం ప్రవివేశ. తదా త దాకర్ణ్య మన్ద్రిణో
 భూమహేంద్రం మగధేంద్రం కథంచి దనునీయ రిపుభి రసాధ్యే విన్ధ్యాటప
 మధ్యేఽవరోధా స్తూలబలరక్షితా ని వేశయామాసుః.

గాజహంస స్తుప్రశస్తవీతదైన్యసైన్యసమేత స్తీవ్రగత్యా నిగ
 త్యాధికరుషం ద్విపం రురోధపరస్పరబద్ధవైరయో శేతయో శూరయో
 స్తదాలాకన కుతూహ లాగత గగనచ రాశ్చర్యకారణై రణై వర్ధమాన
 జయాకాక్షీ మాలవదేశరక్షి వివిధాయుధస్థైర్యచర్యాశ్చితసమరతులి

తామరేశ్వరస్య మగధేశ్వరస్య త స్యోపరి త్రిపురా రాతిదత్తాం గదాం
 ప్రాహిణోత్. నిశితశరనికరశకలీకృతాఽపి సా పశుపతిశాసన స్యావస్థస్య
 తయా నూతం నిహత్య రథస్థం రాజానం మూర్ఛిత మకాక్షీత్. తతో
 వీతప్రగ్రహం అక్షతవిగ్రహం వాహం రథ మాదాయ దైవగ త్యాఽస్త్రపుర
 శరణ్యం మహారణ్యం ప్రావిశత్. నూలవనాభో జయలక్ష్మీసనాభో
 మగధరాజ్యం ప్రాజ్యం సమాక్రమ్య పుష్పపుర మధ్యతిష్ఠత్.

తత్ర హేతితహిహతిశ్రాంతా అమాత్యా దైవగత్యాఽనుత్కా)
 స్తజీవితా నిశాస్తవాతలబంజ్ఞాః కథంచి దాశ్వస్య రాజానం సమన్తా దస్వీ
 డ్యానవలోకితవన్తో దైన్యవన్తో దేవీ మవాపుః. వసుమతీ తు తేభ్యో నిఖ
 లసైన్యక్షతిం రాక్షోఽదృశ్యత్వం చాక ణ్ణ్యద్విగ్నా శోకసాగరమగ్నా
 రమణానుగమనె మతిం వ్యకత్త. 'కల్యాణి భూరమణమరణ మనిశ్చితం,
 కించ దైవజకథితో మథితోద్ధతారాతి స్సార్వభౌమోఽభిరామో భవితా
 సుకుమారః కుమార స్త్వదుదరె వసతి, తస్మా దద్య తవ మరణ మను
 చిత మి' తి భూషితభాషితై రమాత్యపురోహితై రనుసీయమానయా
 తయా క్షణం క్షణహీనయా తూష్ణీ మస్థాయి. అ థార్ధరాత్రై నిద్రాని
 లీధనైతై పరిజనె విజనె శోకపారావార మపార ముత్తర్తు మశక్ను వతీ
 సనానివేశ దేశం నిశ్శబ్దలేశం శనై రతిక్రమ్య యస్మి న్నధస్య సంస క్తతయా
 తదానయ సపలాయనశ్రాంతా గన్తు మక్షమాః క్షమాపతిరథ్యాః పథ్యాకు
 లాః పూర్వ మతిష్ఠత్ తస్య నికటవటతనో శ్శాఖాయాం మృతి కేభాయా
 మివ క్వచి దుత్తరీయా ధైన బంధనం మృతిసాధనం విరచ్య మర్తుకామా
 వాజ్శాధురీవిరసీకృతకలకణ్ఠా సాశ్రుకణ్ఠా వ్యలపత్: 'లావణ్యాపమలపు
 ప్పసాయక, భూనాయక, భవా నెవ మమ భావి స్యపి జన్తని వల్లభో
 భవ త్సి' తి.

త దాకర్ణ్య సీహారకర కిరణ నికర సంపర్క లబ్ధావబోధా మాగ
 ధోఽగాధరుధిరచిరక్షరణసప్తచెష్టా దేవీవాక్య మివ నిశ్చిన్నాన స్తన్వాసః

ప్రియవచనాని శనై స్తా మాహ్వాయత్. సా ససంభ్రమ మాగ త్యామ
 స్తహృదయానస్తసంఘల్లవదనారవిందా త ముషోషితాభ్యా మి వానిమిషి
 తాభ్యాం లోచనాభ్యాం సంప్రాశ్య వికస్వరేణ స్వరేణ పురోహితామా
 త్యజేన ముచ్చై రాహూయ తేభ్య స్త మదర్శయత్. రాజా నిటలతట
 చుమ్బితనిజచరణామ్బుజైః ప్రశంసితదైవమాహ్ త్యై రమాత్యై రభాణిః
 'దేవ, రధ్యచయ సాగ్రధ్యపగమె రథం రభసా దరణ్య మనయ ది'తి.
 'తత్ర నిహతసైనిక గ్రామె సంగ్రామె మాలవపతినాఽరాధితపురారాతినా
 ప్రహితయా గదయా దయాశీగనేన తాడితో మూర్ఛా మాగ త్యాత్ర
 నిశాస్తపవనెన బోధితోఽభవ మితి మహీపతి రకథయత్. తతో విర
 చితవహెన మన్త్రినివహేన విరచితదైవానుకూత్యేన కాలేన శిబిర మానీ
 యాపనితాశేషశిల్యా వికసితనిజాననారివిందో రాజా సహాగా విరోపిత
 వ్రణోఽకారి.

విరోధిదైవధిక్రమతపురుషకాణో దైన్యవ్యాప్తాకాణో మగధాధి
 పతి రధికాధి రమాత్యసంపత్త్యా మృదుభాషితయా తయా నసుమత్యా
 మత్యా చ కలితయా సమబోధి: "దేవ, సకలస్య భూపాలకులస్య మధ్యే
 తేజస్వీ వరిష్టో గర్జిస్తో భవా నద్య వనమధ్యం సివస తీతి, జలబుద్ధు
 దనమానా విగాజమానా సంపత్ తటిల్ల శైవ సహ సై వోదయతి నశ్యతి
 చ. తన్నిఖిలం దైవాయత్త మే నానధార్యం కార్యమ్ కిం చ పురా
 హరిశ్చంద్రోకామచంద్రముఖ్యా మహీంద్రా విశ్వరోపమితమహేంద్రా దైవ
 తన్త్రం దుఃఖయన్తం సమ్య గనుభూయ పశ్చా దనేకకాలం నిజరాజ్య
 మకుర్వత్. తద్వ దేవ భవా భవిష్యతి. కంచన కాలం విరచితదైవ
 సమాధి ర్గలితాధి స్తిష్ఠతు తావ ది" తి.

తతి స్సకలసైన్యసమన్వితో రాజహంస స్తపోనిభౌజమానం వామ
 దేవనామానం తపోధనం నిజాభిలాషావాప్తిసాధనం జగామ. తం ప్రణమ్య
 తేన కృతాతిథ్య స్తస్మై కథితకథ్య స్తదాశ్రమె దూరీకృతశ్రమె కంచన

కాల ముషిత్యా నిజరాజ్యాభిలాషీ మితభాషీ సోమకులావతంసో రాజ హంసో మునిమభావతః "భగవన్, మానసారః ప్రబలన దైవబలన మాం నిర్జిత్య మనోభ్యం రాజ్య మనుభవతి. త దహ మ ప్యుగ్రం తప స్త ప్త్వా త మరాతి మున్నూలయిష్యామి లోకశరణ్యేన భవతూరుణ్యే నేతి నియమనంతం భవంతం ప్రాప్నవ మి" తి. తత స్త్రికాలజ్ఞ స్తపోధనో రాజాన మవోచత్ : "సఖే శరీరకాకృష్టకాణిణా తపసాఽలం; వసుమతీ గర్భస్థ సృకలఃపుకులమర్దనో రాజనన్దనో నూనం సంభవిష్యతి; కంచన కాలం తూష్ణీ మా స్వే"తి. గగనచారిణ్యాఽపి వాణ్యా సత్య మెత దితి త దై వాప్రాచి. స రాజాఽపి మునివాక్య మక్లికృ త్యాతిష్ఠత్.

తత స్సంపూర్ణగర్భదివనా వసుమతీ సుముహూర్తై సకలలక్షణ లక్షితం సుత మసూత బ్రహ్మవర్చసేన తులిత వేధసం పురోధసం పురస్కృ త్య కృత్యవి స్తసీపతిః కుమారం సుకుమారం జాతనస్కారేణ బాలా లంకారేణ చ వి రాజమానం రాజవాహననామానం వ్యధత్. తస్మి న్నైవ కాలే సుమతి సుమన్త్ర సుమిత్ర సుశ్రుతానాం మన్త్రిణాం ప్రమతి మిత్ర గుప్త మన్త్రగుప్త విశ్రుతాఖ్యా మహాభిఖ్యా నూనవ్రా నవోద్వదిస్తు రుచయ శ్చిరాయుష స్సమజాయ న్త. రాజవాహనో మన్త్రిపుత్రై రాత్త మిత్రై స్సహ బాలకేళీ రనుభవ న్నవర్ధత.

అథ కదాచి దెకేన తాపసేన రసేన రాజలక్షణవిరాజితం కంచి న్నయనానందకరం సుకుమారం కుమారం రాజై సమ ర్పావ్రాచి.—భూ వల్లభ కుశసమిదానయనాయ వనం గ తేన మయా కాచి దశరణ్యా వ్యక్త కార్మణ్యాఽశ్ర ముఞ్చన్తీ యువతీ విలోకితా. నిర్జన వనే కిం నిమిత్తం రుద్యతే త్వ యెతి పృష్టా సా కరకునై రశ్రూణి ప్రమృజ్య సగద్గదం మా మవోచత్.—

"మునే, లావణ్యజితపుష్పసాయ కే మిథిలానాయ కే కీ ర్తివ్యాపృత సుధర్మణి నిజసుహృనో మగధరాజస్య సీమన్తీసీమన్తమవాలాత్సవాయ

పుత్రాదారసమన్వితే పుష్పపుర ముపేత్య కంచన కాల మధివనతి, సమా గా
 ధితగిరిశో మాలవాధీశో మగధరాజం యోధు మభ్యగాత్. తత్ర ప్రఖ్యా
 తయో కేతయో రసంఖ్యై సంఖ్యై వర్ధమానే సుహృత్సాహాయ్యకం
 కుగ్వాణో నిజబలైసతి విధేయై విదేహీశ్వరో ప్రహారవర్తా జయవతా
 రిపుణాభిగ్రహ్య కారుణ్యైన పుణ్యైన విసృష్టో మాతావశేషేణ శూన్యైన
 సైన్యైన సహ స్వపురగమన మకరోత్. తతో వనమార్గైణ దుర్గైణ గచ్ఛ
 న్న ధికబలేన శబరబలైన రథనా దభిహస్యమానో మూలబలాభిరక్షితావ
 రోధః పలాఘుస్త. తదీయార్భకయో ర్యమలయో ర్ధాత్రీభావేన పరిక
 ల్పితాహల మద్దుహితాపి తీవ్రగతిం భూపతి మనుగన్తు మక్షమె అభూ
 వ తత్ర వివృతవదనః కోఽపి రూపీ కోప ధివ వ్యాఘ్రోమా మాఘుతు
 నూగతవాత్. భీ తాహ ముదగ్రపాశః స్థలస్తీ పర్యవతమ్. మదీయ
 పాణిభ్రష్టా బాలకః కస్యచిత్ కపిలాశవస్య క్రొడ మభ్యలీయత. తచ్ఛవాక
 ర్షిణోఽమర్షిణో వ్యాఘ్రస్య ప్రాణాణ్ బాణో బాణాసనయస్త్రముక్తో
 ఽసాహరత్. విల్బాణాలకో బాలకోఽపి శబరై చాదాయ కుత్రచి దపాసీ
 యత. కుమార మపర ముద్వహస్తీ మద్దుహితా కుత్ర గతా న జాన.
 సాహంమోహం గతా కే నాపి దయాభునా గోపాలై స్వకుటీర మావేశ్య
 విరోపితవ్రణాభవమ్. తత స్వస్థీభూయ భూయః త్కౌభర్తు రన్తిక ముప
 తిష్ఠాసు రసహాయతయా దుహితు రనభిజ్ఞాత తయా చ వ్యాకులీభవా
 మి".—ఇ త్యభిదధానా 'ఏకాకి న్యపి స్వామిసం గమిష్యా మి'తి సా
 త దైవ నిరగాత్.

అహ మపి భవన్నిత్రస్య విదేహనాశస్య విపన్నిమి త్తం విషాద మను
 భవత్ తదన్వయాఙ్కురం కుమార మన్విష్యం స్త దైకం చణ్డికామన్దిరం
 సున్దరం ప్రాగామ్. త్రత సంతత మెవంవిధవిజయసిద్ధయై కుమారం దేవతో
 పహారం కరిష్యన్తః కిరాతాః మహీరుహశాఖావలమ్బిత మేన మసిలతయా
 వా, సైకతతల తిఖనననిక్షి ప్తచరణం లక్షీకృత్య శితశరనికేణ వా, అనేక

చరణైః పలాయమాసం కుక్కుర బాలకై ర్వా దంశుత్వా హనిష్యామః
 ళ్లి భాషమాణా మయా సమభ్యభాష్యంతః 'నను కిరాతా, స్తమోఘో
 రప్రచారె కాంతారె స్థలితపథః స్థవిరభూసురోఽహం, మమ పుత్త్రకం క్వచి
 చ్చాయాయాం నిక్షిప్య మార్గార్హస్వేషణాయ కించి దస్తర మగచ్ఛమ్. న
 కుత్ర గతః? కన వా గృహీతః? పరీ ఙ్మ్యాపి న వీక్ష్యతే. తన్నుఖావలొకనేన
 వినాఽనెకా న్యహః న్యతీతాని. కిం కరోమి? క్వయామి? భవద్భి ర్న కి మద
 ద్భీ?తి. 'ద్విజో త్తమ, కశ్చి దత్ర తిష్ఠతి, కి మెష తవ సద్దనః సత్య మేవ? తదే
 నం గృహో క్షే' త్యుక్త్వా దే వానుకూల్యన మహ్యం తం వ్యతరణ. తెభ్యో
 దత్తాశీ రహం బాలక మక్షీకృత్య శిశిరోఽకాది నోపచారే ణాశ్వాస్య నిశ్చ
 జ్ఞం భవదజ్ఞ మాసీతవా నస్తి. ఏన మాయుష్మంతం పితృయాపో భవా
 నభిరక్షతా దితి. — రాజా సుహృదాపన్నిమి త్తం శోకం తన్నువనవిరోక
 నసుఖేన కించి దధరీకృత్య, త ముపహారవర్తనామ్నాఽహలూయ, రాజ
 వాహన మివ పుపోష.

జనపతి రేకస్త్రిణ దివసే తీర్థస్నానాయ పక్కణ నికట మార్గైణ
 గచ్ఛన్న బలయా కయాచి దుపలాతిత మనుపమశరీరం కుహారం కంచి
 దవలొక్య కుతూహలాకుల స్తా మప్పచ్ఛత్ 'భామిని, రుచిరమూ ర్తి సురా
 జగుణసంపూ ర్తి రసా వర్భకో భవదన్వయసంభవో న భవతి, కస్య నయ
 నానన్దో? నిమి త్తేన కన భవదధీనో జాతః? కధ్యతాం యాధాత థ్యేన త్వ
 యే' తి. ప్రణతయా శబర్యా సలీల మలాపి. 'రాజ, న్నాత్మపల్లీసమీపె
 పదవ్యాం వర్తమానస్య మిథిలేశ్వరస్య సర్వస్య మపహరతి శబరస్సైన్యై,
 మద్గయితే నాపహృత్య కుమార ఏష మహ్య మర్పితో వ్యవధ్యత.' త
 దవధార్య కార్యజ్ఞా రాజా మునికథితం తం ద్వితిమరాజకుమార మేన
 నిశ్చిత్య, సామదానాభ్యాం తా మనుసీ, యాపహారవ ర్తై త్యాఖ్యాయ,
 దైత్యై వర్ధ యేతి సమర్పితవాణ.

కదాచి ద్వామదేవశిష్య స్సోమశర్తనామా కంచి దెకం బాలకం
 రాజః పురోనిక్షి ప్యాభాషత — దేవ, రామతీర్థే స్నాత్వా ప్రత్యాగచ్ఛతా

మయా కాననావనౌ ననితయా కయాఽపి ధార్యమాణ మేన ముజ్జ్వలా
 కారం కుమారం విలోక్య సాదర మభాణి: 'స్థవిత, కా త్వ? మేతస్మి
 న్నటవీమధ్యే బాలక ముద్వహస్తి కిమర్థ మాయాసేన భ్రమసి?' ఇతి.
 వృద్ధయాఽప్యభాషి —

మునివర, కాలయవననామ్ని ద్వీపే కాలగుప్తో నామ ధనాఘో
 వైశ్యవరః కశ్చి దస్తి. తన్నద్దినీం నయనానందకాఠిణీం సువృత్తాం నా మై
 తస్మా దాగతో మగధనాథమన్త్రిసంభ్రా రతోద్భవో నామ రమణీ
 యగుణాలయో భ్రాస్త్రభూవలయో మనోహారీ వ్యవహా ర్యుపయమ్య,
 సువస్తుసంపదా శ్వశు ర్ణా సమ్మానితోఽభూత్. కాలక్రమేణ నతాఙ్గీ గ
 డ్భిణీ జాతా. తత స్సాదరవిలోకనకుతూహలేన రతోద్భవః కథంచి చ్ఛ్వ
 శుర మనుసీయ, చపలలోచనయా సహ ప్రవహణ మారుహ్య, పుష్పపు
 ర మభిప్రతస్థే. కల్లోలమాలికాభిహతః పోతః సాముద్రామ్భ స్యమజ్జత్.
 గర్భభారాలసాం తాం లలనాం ధాత్రీభావన కల్పితా ఽహం క గాభ్యా
 ముద్వహస్తి, ఫలక మేక మధిరుహ్య దైవగత్యా తీరభూమి మగమమ్. సు
 హృజ్జనపరివృతో రతోద్భవ స్తత్ర నిమగ్నో వా క నోపాయన తీర మ
 గమ ద్వా న జానామి. కైశస్య పరాం కాష్ఠా మధిగతా సువృత్తాఽస్మి
 న్నటవీమధ్యే సుత మసూత. ప్రసవవేదనయా విచేతనా సా ప్రచ్ఛాయ
 శీతల తరుతల నివసతి. విజన వనె స్థాతు మశక్యతయా జనపదగామినం
 మార్గ మస్వేట్ట ముద్యుక్తయా మయా వివశాయా స్తస్యా స్సమీపే
 బాలకం నిక్షిప్య గన్తు మనుచిత మితి కుమారోఽప్యనా యీతి.

ఎతస్మి న్నైవ క్షణే వనోయే వారణః క శ్చి దదృశ్యత. తం విలో
 క్య భీతా సా బాలకం నిచాత్య ప్రాద్రవత్. అహం సమీపలతాగుల్మై
 ప్రవిశ్య పరీక్షమాణోఽఘ్రిష్ఠమ్. నిపతితం బాలకం పల్లవకబళి మి వాదదతి
 గజపతౌ కణ్ఠీరవో మహాగ్రహేణ న్యసతత్. భయాకులెన దన్తావళేన ఝ
 టితి వియతి షాత్యమానో బాలకో నిపతే, చిరాయుష్క త్తయాఽసనోఽ

న్నతతరుశాఖాసమాసీనన వాసరేణ కెనచి త్పక్వఫలమసీషయా పరిగృహ్య ఫలతరతయా వితతస్కంధమూల నిక్షిప్తాభూత్. సోఽపి మర్కటః క్వచి దగాత్. బాలకెన సత్త్వసంపన్నతయా సకలశ్లేశసహ నాభావి. కేరణిణా కణిణం నిహత్య కుశ్రచి దగామి. లతాగృహాన్నిగఁలోఽహ మపి తెజఃపుష్కం బాలకం శనై రవనిరుహా దవతార్య, వనాస్తరే వనితా మన్వి ప్యావిలో, కైన్యన మాసీయ గురవే నివెద్య, తన్ని దేశెన భవన్నికట మాసీతవా స స్తీతి.—సర్వేషాం సుహృదా మేక దై వాను కూలదైవాభావేన మహ దాశ్చర్యం బిభ్రాణో రాజా రత్నోద్భవః కట మభవ దితి చింతయన్, పుష్పీద్భవనామధేయం విధాయ, త దుదంతం వ్యాఖ్యాయ సుశ్రుతాయ విషాదసంతోషా వనుభవన్ త దనుజతనయం సమర్పితవాన్.

అన్యైద్యుః కంచన బాలక మురసి దధతీ వసుమతీ వల్లభ మభిగతా తేన కుశ్రత్యోఽసా వితి పృష్టా సమభాషత. “రాజ, న్నతీతాయాం గ్రాతౌ కాచన దివ్యవనితా మత్పూరతః కుమారిక మనం సంస్థాప్య నిద్రాముద్రితాం మాం విబోధ్య విసీతాఽబ్రవీత్. ‘దేవి, త్వన్మన్విణో ధర్మపాలనస్తనస్య కామపాలస్య వల్లభా యక్షకాంతాఽహం తానావలీ నామ, నన్దిసీ మణిభద్రస్య; యక్షేశ్వరానుమత్యా మదాత్తజ మెనం భవత్తనుజ స్యామ్భానిధివలయ వేష్టిత త్కోణీమణ్ణ త్వరస్య భావినో విశుద్ధయశోనిధిః రాజవాహనస్య పరిచర్యాకారణా యాఽసీతవ త్యస్మి. త్వ మేనం మనోజనన్ని భ మభివర్ధయేతి. విస్మయ వికసిత నయనయా మయా సవినయం సత్కృతా స్వక్షీ యక్షీ సాభాదృశ్యతా మయాసీ ది”తి.—కామపాలస్య యక్షకన్యాసంజ్ఞమే విస్మయమానమానసో రాజహంసో రజ్జిత మిత్త్యం సుమిత్త్రీమాహూయ, తదీయభౌత్పుత్త్రీ మర్థపాలం విధాయ, తస్మై సర్వం వార్తాదికం వ్యాఖ్యా యాఽదాత్.

తతః పరస్మిన్ దివసే వామదేవాన్తేవాసీ తదాశ్రమవాసీ సమాసాదితదేవకీర్తిం నిర్భర్తితమారమూర్తిం కుసుమసుకుమారం కుమార

మేక మవగమయ్య సరపతి మవాదీత్. దేవ తీర్థయాత్రాప్రసక్తేన కా
 వేరీతీర మాగతోఽహం విలోలాలకం బాలకం నిజోత్సజ్జత లె నిధాయ రు
 దతీం స్థవిరా మెకాం విలూ క్యాఽఘోచమ్.-స్థవిరే, కా త్వ? మయ
 మర్భకః కస్య సయనానందకరః? కాస్తారం కిమర్థ మాగతా? శోకకార
 ణం కి మితి. సా కరయగెన బాష్పజల మున్నృజ్య నిజశోకశక్మాత్పా
 టనక్షమ మివ మా మవలూక్య శోక హేతు మవోచత్.

“ద్విజాత్మజ రాజహంసమ స్త్రిణస్సితవర్తణః కనీయా నాత్మజ స్స
 త్యవర్తా తీర్థయాత్రాభిలాషేణ దేశ మెన మగచ్ఛత్. స కస్తింశ్చి ద
 గ్రహారే కాళీం నా మైకస్య భూసురస్య నన్దినీం వివాహ్యా, తస్యా అనప
 త్యతయా గౌరీం నామ తద్భగినీం కాఞ్చన కాస్తాం పరిణీయ, తస్యా మె
 నం తనయ మలభత. కాళీ సానూయ మెకదా ధాత్యా) మయా స
 హ బాల మెన మెకెన మిషె ణానీయ తటిన్యా మెతస్యా మక్షీపత్.
 కరె చైకెన బాలక ముద్ధృ త్యాఽపరేణ ప్లవమానా నదీవెగాగతస్య
 కస్యచి త్తరో శ్శాఖా మనలమ్భ్య తత్ర శిశుం నిధాయ నదీవెగ నోహ్య
 మానా కెనచి త్తరులగ్నేన కాలభోగి నాఽహ మదంశి. మదవలమ్బాభూ
 తో భూరుఽహూఽయ మస్మిన్ దేశే తీర మగమత్. గరళ స్యోద్ధీపన
 తనూ మయి మృతాయా మరణ్యే కశ్చన శరణ్యో నా స్తీతి మయా శో
 చ్యత” ఇతి.

తతో విషమవిషజ్వాలావలీఢావయవా సా ధరణీతలె న్యపతత్.
 దయావిష్టోఽహం మన్త్రబలెన విషవ్యథా మపనేతు మక్షుః, సహిపకు
 ఙ్గో ఘోషధివిశేష మన్వప్యప్రత్యాగణో, వ్యతక్రాంతజీవితాం తాం మ
 లోకయమ్. తదను తస్యాః పావకసంస్కారం రచయిత్వా, శోకాకులచెతాః
 బాల మెన మగతి మాదాయ, సత్యవర్తన్వత్తాన్తశ్రవణవేలాయాం తన్ని
 వాసాగ్రహారనామధేయ స్యాశుతతయా తదన్వేషణ మశక్య మి త్య
 లోచ్య, భవ దమాత్యతనయస్య భవా నేవ రక్షీ తేతి భవన్త మెన మన

య మితి. — తన్నిశమ్య సత్యవర్తకైః స్సమ్యగనిశ్చితయా ఖన్నమానసో
 నరపతిః నుమతయే మన్త్రిణా సోమదత్తం నామ తదనుజతనయ మర్పిత
 వాక్. సోఽపి సోదర మాగత మివ మన్యమానో విశేషేణ పుషోప.

ఎవం మిలితేన కుమారమణ్డలన బాలకేరీ రనుభవ న్నధిరూఢా
 నకవాహనో రాజవాహనోఽనుక్రమేణ చౌలోపనయనాదిసంస్కారజాత
 మలభత. తత స్సకలలిపిజ్ఞానం, నిఖలదేశభాషావాణిత్వం, మడజనహితవెద
 సముదాయకోవిదత్వం, కావ్య నాట కాఖ్యాన కాఖ్యాయి కేతిహాస చిత్ర
 కథా సహిత పురాణగణ నైపుణ్యం, ధర్మ శబ్ద జ్యోతి స్తర్క మీమాం
 సాది సమస్తశాస్త్రచాతుర్యం, కామస్తకీయాది నీతిపటల కాశలం, వీణా
 ద్య శేషవాద్యదాత్యం, సంగీతసాహిత్యహరిత్వం, మణిమన్త్రోపధాదిమా
 యాప్రపञ్చచాటనం, మాతర్జతుర జ్ఞాది వాహ నాదోహణపాటవం, వివి
 ధాయుధప్రయోగచణత్వం, చౌర్య దురోదరాది కపటకలా క్రౌఢత్వం,
 చ తత్తదాచార్యేభ్య స్సమ్యగ్లభ్యా యశావనెన విలసంతం కృత్యే ప్స
 నలసం తం కుమారనికరం నిరీత్య మహీవల్లభఽస్సోఽహం శత్రుజన
 దుర్జయ ఇతి పరమానంద మవిందత.

ఇతి శ్రీమదాచార్యమహాకవి దణ్డినా విరచితే దశకుమారచరితే

పూర్వపీఠికాయాం కుమారోత్పత్తి ర్నామ

ప్రథమోచ్ఛ్వాసః.

ద్విజోపకృతి ర్నమ ద్వితీయోచ్ఛ్వాసః.

అ దైకదా వామదేవ స్సకలకలాకుశలన కుసుమసాయక సమ్మితసాస్త్రద్యేణ కల్పితసాచర్యేణ సాహసాపహసితకుమారేణ సుకుమారేణ జయధ్వజాతపవారణ కల శాశ్చిత కరేణ కుమారనికరేణ పరివేష్టితం రాజాన మానతశీరసం సమభిగమ్య తేన కృతాం పరిచగ్యా మగ్నేకృత్య నిజ చరణకమల యుగల మిల న్నధుకరాయమాన కాకపక్షం విదలివ్య మానవిపక్షం కుమారచయం గాఢ మాలిజ్య మిత సత్య వాక్యేన విహితాశీ రభ్యభాషతః “భూవల్లభ, భవదీయం మనోరథఫల మివ సమృద్ధలావణ్యం తారుణ్యం నుతమిత్తో భవత్పుత్తోఽనుభవతి. సహచరసమేతస్య నూన మేతస్య దిగ్విజయారమ్భసమయ ఏషః. తదస్యనకలక్లెశసహస్య రాజ వాహనస్య దిగ్విజయప్రయాణం క్రియతా మి”తి కుమారా మారాభిరామా రామాద్యౌపారుమా రుమా భస్మకృతారయో రయోపహసితసహిరణా రణాభియానన యానన తే నాభ్యుదయాశంసం రాజాన మకాద్భుః. తత్సాచివ్య మితరెసాం విధాయ సముచితాం బుద్ధి ముపదిశ్య శుభే ముహూర్తై సపరివారిం కుమారం విజయాయ విససర్జ మహీపతిః

రాజవావానో మగ్గళిసూచకం శుభశకునం విలోకయన్ దేశం కంచి దతిక్రమ్య విన్ధ్యాటవీమధ్య మవిశత్. తత్ర హేతిహతికిణాజ్కం కాలాయన కర్కశకాయం యజ్ఞోపవీతే నానుమెయవిప్రభావం వ్యక్తకిరాత ప్రభావం లోచనపరుషం క మపి పురుషం దదర్శ. తేన విహితపూజనో రాజవాహనోఽభ్యభాషతః “నను మానవజనసజ్గరిహి తే మృగహి తె ఘోరప్రచారే కాంతార విన్ధ్యాటవీమధ్యే భవా నే కాకీకి మితి నివసతి? భవ దంసోపసితం యజ్ఞోపవీతం భూసురభావం ద్యోతయతి, హేతిహతిభిః కిధాతరీతి రినుమాయ తె; కథయ కి మేత ది”తి. తేజోమయోఽయం స

మానుషమాత్రపారుషో నూనం భవ తీతి మత్వా స పురుష స్తద్వయ
స్యముఖా న్నామజననె విజ్ఞాయ తస్మై నిజవృత్తాస్త మకథయత్. ---

రాజనస్సన, శచి దస్యా మటవ్యాం వెదాదివిద్యాభ్యాస మపహాయ
నిజకులాలాచారం దూరీకృత్య సత్యశౌచాదిధర్మవ్రతం పరిత్యజ్య కిల్బిష
మస్విష్యస్తః పులిస్తపురోగమా స్తదన్న ముపభుజ్జానా బహవో బ్రాహ్మ
ణబ్రువా నివనన్తి తెషు కస్యచిత్సుతోన్తి నిన్దాపాత్రచాద్రితో మాతజ్గనా
మాఽహమ్. స చ కివాతజాలన జనపదం ప్రవిశ్య గ్రామేషు ధనినః శ్రీ బా
లనహితా నానీయ బన్ధన నిధాయ తేషాం సకలధన మపహర న్నుద్ధృ
త్య వీతకయో వ్యచరమ్. కదాచి దేకస్తి న్నాన్తారె మదీయసహచరగ
ణేన జిఘాంస్యమానం భూసుర మేక మవలోక్య దక్షూయ త్తచిత్తోఽ
ఘోషమ్. 'సను పాపా, న హస్తవ్యో బ్రాహ్మణా' ఇతి. తె గోమారుణసయ
నా మాం బహుధా నిరభర్త్యయః. తేషాం భాషణపారుష్య మసహిష్ణు
రహ మవసీసురరిక్షణాయ చిరం ప్రయుధ్య తై రభిహతో గతశీవితోఽ
భవమ్.

తతః ప్రేతపుత్రీ ముపేత్య తత్ర దేహధారిభిః పురుషైః పరివేష్టితం
సభామధ్యే రత్న ఖచితసింహాసనాసీనం శమనం విలోక్య తస్మై దణ్డప్రణామ
మకరవమ్ సోఽపి మా మవేక్ష్య చిత్రగుప్తం నామ నిజామాత్యమాహూ
య త మవోచత్: "సచివ, నై షోముష్య మృత్యుసమయో, నిన్దితచరితోఽ
ప్యయం మహీసురనిమిత్తం గతశీవితోఽభూత్. ఇతః ప్రభృతి విగళితకల్ప
షస్యాఽస్య పుణ్యాకర్తకరణే రుచి రుదేష్యతి. పాపిష్ఠై రనుభూయమాన
మత్ర యాతనావిశేషం విలోక్య పుస్త రపి పూర్వశరీర మనన గమ్యతా
మి"తి. చిత్రగుప్తోఽపి తత్ర తత్ర సంతపై ష్వయస్సమ్భ్రేషు బధ్యమానా
నత్యుష్ణీకృతె వితతశరావతైలె షీష్యమానాః లగుడై ర్జర్జరీకృతావ
యవాః నిశితలజైః పరిత్యమణా నపి దర్శయిత్వా పుణ్యబుద్ధి ముప
దిశ్య మా మముఞ్చుత్.

త దైవ పూర్వశరీర మహం ప్రాప్తో మహాటవీమధ్యే శీతలోప
 చారం రచయిత్వా మహీసురేణ పరీత్యమాణ శ్చిలాయాం శయితః తుణ
 మత్తిష్ఠమ్. తదను విదితోదంతో మదీయబంధుగణ సుహాసా సమాగత్య మద్దిర
 మానీయ మా మప్రకాస్తవ్రణ మకరోత్. ద్విజన్తా కృతజ్ఞో మహ్య
 మక్షరశితాం విధాయ, వివిధాగమతన్త్ర) మాఖ్యాయ, కల్పషత్యుకా
 రణం సదాచార ముపదిశ్య, జ్ఞానక్షణగమ్యమానస్య శశిఖణ్ణశైఖరస్య
 పూజావిధాన మభిధాయ, పూజాం మత్కృతా మక్లేకృత్య, నిరగాత్.
 తదార భ్యాహం కిరాతకృతసంసర్గం బంధుకుల ముత్సృజ్య, సకలలొకైక
 గురు మిన్దుకులావతంసం చెతసి స్థర, న్నస్మిన్నాననే దూరీకృతకలజ్జో వ
 సామి. దైవ, భవతే విజ్ఞాపనీయం రహస్యం కించి ద స్త్యాగమ్యతామ్.—

ఇతి స చ వయస్యగణా దపనీయ రహసి పున కేన మభాషత:

“రాజ,న్న తే నిశాన్తే గారీపతి స్వప్న సన్నిహితో నిద్రాముద్రితలోచనం
 విబోధ్య ప్రసన్న వదనకాన్తిః ప్రశ్రయాసతం మా మప్రాచత్. ‘మాతల్ల,
 దణ్ణకారణ్యాన్తరాలగామిన్యా స్తటిన్యా స్తీరభూమా సిద్ధసాధ్యారాధ్య
 మానస్య స్ఫటికలిగ్గస్య పశ్చా ద్ద్రవిపతికన్యాపదపక్షి-చిహ్నిత స్యాశ్చ న
 సన్నిధౌ విధే రాసన మివ బిలం విద్యతె. తత్ర నిక్షిప్తం తామ్రశాసనం
 విధాతు రివ శాసనం సమాదాయ విధిం తదుపరిష్ఠం దిప్తవిజయ ఋవ
 విధాయ పాతాళలొకాధీశ్వరేణ భవతా భవితవ్యమ్. భవత్సాహాయ్య
 కరో రాజకుమారోఽద్య శ్శోవా సమాగమిష్య తీతి. తదాదేశానుగుణ
 మెవ భవదాగమన మభూత్. నాధనాభిలాషిణో మమ తోషిణో రచయ
 సాహాయ్య మితి.—త థ త్యుక్త్వా రాజవాహనో సాకం మాతల్జేన
 నమితోత్తమాక్లేన నిహా యార్ధరాత్రె నిద్రాపరతన్త్రం మిత్త్రగణం
 వనాన్తర మవాప.

త దను తదనుచరా స్సాకలేన రాజకుమార మననలొకయన్తో
 విషణ్ణహృదయా స్తైషు వనెషు సమ్య గన్వి ప్యానవేక్షమాణా ఏతదన్యై

షణ్మసీషయా దేశాన్తరం చరిష్ణహో నిశ్చితపునస్సజ్గమసంకెతస్థానాః
పరస్పరం వియుజ్య యయుః.

లూకైకవీరణ రక్ష్యమాణ స్సంతుష్టాన్తరజ్ఞో మాతర్జ్ఞోఽపి బిలం
శశశేఖరకథితాభిజ్ఞానపరిజ్ఞాతం నిశ్యజ్ఞం ప్రవిశ్య, గృహీత తామ్రశాస
నో, రసాతలం పథా తె నై వోపేత్య, తత్ర కన్యచి త్పట్టణస్య నికతు
కేళీకాననకాసారస్య వితతసారసస్య సమీపే నానావిధేన శాసనవిధా
నోపపాదితేన హవిషా హేమం విధాయ, ప్రత్యూహపరిహారిణి సవి
స్త్తయం విలొకయతి రాజవాహనె, సమిదాజ్యసముజ్జ్వలితే జ్వలనె పుణ్య
గోహం దేహం మస్త్రీపూర్వక మాహుతీకృత్య, తడిత్సమానకాన్తిం
దివ్యాం తను మలభత.

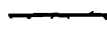
తదను మణిమయమణ్ణానమణ్ణాలమణ్ణితా సకలలోక లలనాకుల లలా
మభూతా కన్యకా కాచన వినీతానేకసఖజనానుగమ్యమానా కలహంస
గత్యాశనై రాగ త్యాఽవనిసుగోత్తమాయ మణి మోక ముజ్జ్వలాకార
ముసాయనీకృత్య, తేనకాత్వమితి పృష్టా సోత్కణ్ఠాకలకణ్ఠస్వనేన మన్ద
మన్ద ముదజ్జలి రభాషత. “భూసురోత్తవ, అహ మసురోత్తమనన్దిసి కాళిన్దీ
నామ; మమ పితాఽస్య లోకస్య శాసితా మహానుభావో నిజపరాక్రమా
సహిష్ణునా విష్ణునా దూరీకృతామరె సమచే యమనగ రాతిథి రకారి. తద్వి
యోగశోకసాగరమగ్నం మా మవేక్ష్య కోఽపి కారుణిక సిద్ధతాపసో
ఽభాషత. ‘బాలే, కశ్చి ద్దివ్యదేవాధారీ మానవో నమ్రా వల్లభ స్తవ
భూత్వా సకలరసాతలం పాలయిష్య తీతి. తదాదేశం నిశమ్య ఘనోన్ముఖ
చాతకీ వర్షాగమన మివ త వాలోక సకాజ్ఞీక్షిణీ చిర మతిష్ఠమ్. మన్మనోర
రధఫలాయమానం భవ దాగమన మవగమ్య, మద్రదాజ్యవలమ్బనభూతా
మాత్యానుమత్యా మదనకృతసార క్షేన మనసా భవన్త మాగచ్ఛమ్. లోక
స్యాస్య రాజ్యలక్ష్మీ మగ్నేకృత్య మాం తత్సవత్సీం కరోతు భవా ని”తి.
మాతర్జ్ఞోఽపి రాజనాహనానుమత్యా తాం తరుణీం పరిణీయ దివ్యాగ్గనా
లాభేన హృష్టతరో రసాతలరాజ్య మురరీకృత్య పరమానన్ద మాసనాద.

నచ్చయిత్యా నయస్యగణం సమాగతో గాజవాహనః తదవతాక
 నకాతూహలేన భువం గమిష్ణుః, కాళిన్దీదత్తం త్సుత్పిపాసాదికైశనాశనం
 మణిం సాహాయ్యకరణసంతుష్టా న్నాతజ్జాల్లభ్యా, కంచనాధ్వన మనువ
 ర్తమానంతం విస్వప్య, బిలపథేన నిర్వయా. తత్ర మిత్త్రీగణ మనవలోక్య
 భువం బభ్రామ. భ్రమం శ్చ విశాలోపశల్య కి మ ప్యాకీడ మాసాద్య
 విశిశ్రమిషు, గాన్దోళికారూఢం రమణీసహితే మాప్తజనపరివృత ముద్యా
 నే సమాగత మెకం పురుష మపశ్యత్. సోఽపి పరిమానదేన పల్లవితచే
 తా వికసితవదనారవిన్దో 'మమ స్వామీ సోమకులవతంసో విశుద్ధయశోసి
 ధీ గాజవాహన ఏష; మహాభాగ్యతయాఽకాణ్డ ఏ వాస్యసాదమూలం
 గతవానస్తి; సంప్రతి మహాన్నయనోత్సవో జాతః.' ఇతి ససంభ్రమ మాన్దో
 లికాయా అవతీర్య, సరభస పదవిన్యాస విలాస హాషోత్కమః భరితః
 త్రిచతుఃపదాన్యద్యత్య, తస్య చరణకమలయుగళం గళదుల్లసన్తల్లి కావల
 యెన మాళినా పస్పర్శ. ప్రమోదాశ్రుపూర్ణా రాజా పులకితాఙ్గం తం గాఢ
 మాలిన్గ్య 'అయె! సౌమ్య సోమదత్త!' ఇతి వ్యాజహర.

తతః క స్యాపి పున్నాగభూరుహస్య ప్రచ్ఛాయశీతల తల సంసి
 ఘ్టేన మనుజనాధేన సప్రణయ మభాణి, 'సఖి, కాల మేతావంతం, దేశే
 కస్త్వి, ప్రకారేణ కేన, అస్థాయి భవతా? సంప్రతి కుత్ర గమ్యతే? తరుణీ
 కెయమ్? ఏవ పరిజన స్సంపాదితః కథం? కథ యే'తి. సోఽపి మిత్త్రీసం
 దర్శనవ్యతిక రాపగతిచిన్తాజ్వరాతిశయో ముకుళితకరకమల స్సవినయ
 మాత్మీయప్రచారప్రకార మనోచత్.

ఇతి శ్రీమదాచార్యమహాకవిదణ్డినః కృతౌ దశకుమారచరితే
 పూర్వపీఠికాయాం ద్విజోపకృతి ర్నామ
 ద్వితీయ ఉచ్ఛ్వాసః.

సోమదత్తచరితం నామ తృతీయోచ్ఛ్వాసః.

దేవ, భవ చ్చరణకమల సేవాభిలాషీభూత్ ౨హం భ్రమన్, ఏ కస్యాం వనావనా పిపాసాకులో లతాపరివృతశీతలనదసలిలం పిబన్, ఉ జ్వలాకారం రత్నం త త్రైక మద్రాక్షమ్. త దాదాయ గత్వా చ, కం చ నాధ్యాన మతిక్రమ్య, అమ్బరమణే రత్యుష్ణతయా గన్తు మక్షమో, వనైస్తి స్నేవ కి మపి దేవాయతసం ప్రవిష్టో, దీనాననం బహుతనయస మేతం స్థవిరం మహీసుర మేక మవలోక్య, కుశల ముదితదయో౨హ మపుచ్ఛమ్. కార్పణ్యావివర్ణవదనో మహాశాపూర్ణమానసో ౨వోచ ద గ్రజన్తా. 'మహాభాగ, సుతా నేతా న్నాతృహీనా ననేకై రుపామై రక్షన్, ఇదానీ మస్మిన్ కుడేశే భైక్షం సంపాద్య దద దే తేభ్యో, వసామి శివా లయైస్తి న్ని' తి. 'భూదేవ, ఏతత్కటకాధిపతి రాజా కస్య దేశస్య? కిన్నా మధేయః? కి మ త్రాగమనకారణ మస్య?' ఇతి పృష్టో౨ భాషత మహీసురః.

సామ్య, మత్తకాలో నామ లాటేష్వరో దేశ స్యాస్య పాలయి తు ర్వీరకేతో స్తనయాం వామలోచనాం నామ తరుణీరత్న మనమాన లావణ్యాం శ్రావంశ్రావ మనధూతదుహితృప్రార్థనస్య తస్య పాటలీం నా మ్నా నగరీ మశాత్పీత్. వీరకేతు రపి భీతో మహాలూపాయన మివ తనయాం మత్తకాలా యాదాత్. తరుణీలాభహృష్టచేతా లాటపతిః 'పరి ణేయా నిజపుర ఏ వేతి నిశ్చిత్య, గచ్ఛ న్నిజదేశం ప్రతి, మృగయాదకే ణాత్ర వనే సైన్యవాస మకారయత్. కన్యాసారణే నియుక్తో మానపా లో నామ వీరకేతుమస్త్రీ మానధన శ్చతురజ్జబలసమన్వితో౨న్యత్ర రచితశివీర స్త న్నిజనాధావమానఖిన్నమానసో౨న్తర్జిభ దేతి.

'విప్రో౨సా బహుతనయో విద్వా నిర్ధానః స్థవిర శ్చదానయో గ్య' ఇతి తస్మై కరుణాపూర్ణమనాః రత్న మదామ్. పరమాహ్లాదవికసితాన

నోఽభిహితానేకాశీః కుత్రచి దగ్రజన్తా జగామ. అధ్వశ్రమఖన్నే న మయా
 తత్ర నిరవేశి నిద్రాసుఖమ్. త దను పశ్చాన్నిగళితబాహుయుగళ స్స భూ
 సురః కశాఘాతచిహ్ని తగాత్రోఽనేకవైప్రీంశితై రనుయాతోఽభ్య
 త్య మా 'మసా దస్య రి' త్యదర్శయత్. పరిత్యక్తభూసు రా రాజభటా ర
 త్నావాప్తిప్రకారం మదుక్త మనాకణ్యై, భయరహితం మాం గాఢం
 నియమ్య రజ్జుభి, రాసీయ కారాగార, 'మే తె తవ సఖాయ' ఇతి నిగడితాన్
 కాంశ్చి నిర్దిష్టవన్తో, మా మపి నిగడితచరణయుగళ మకార్షుః.

కింక ర్తవ్యతామూఢేన నిరాశక్లేశానుభావే నాహోచి మయా.
 'నను పురుషా, వీర్యపరుషా, నిమిత్తైన కేన నిర్విశధ కారావాసదుఃఖం దు
 స్తరమ్? యూయం వయస్యా ఇతి నిర్దిష్ట మైతైః; కి మిదమ్?' ఇతి. తథా
 విధం మా మవేక్ష్య భూసురా స్తయా శ్రుతం లాటపతివృత్తాంతం వ్యా
 ఖ్యాయ చోరవీరాః పున రఘోచక్ష. 'మహాభాగ, వీరకేతుమస్త్రిణో
 మానపాలస్య కిఙ్క రా వయం, తదాజ్ఞయా లాటేశ్వరమారణాయరాత్రౌ
 సురజ్ఞాద్వారేణ తదగారం ప్రవిశ్య, తత్ర రాజాభావేన విషణ్ణా, బహుధ
 న మపహృత్య మహాటవీం ప్రావిశామ. అపరేద్యు శ్చాస్వేషిణో రాజా
 నుచరా బహుఘోఽభ్యేత్య, హృతధనాన్వితా సన్నా పరితః పరివృత్య,
 దృఢతరం బద్ధ్వా, కటక మాసీయ, సమ స్తవసుశోధనవేలాయా మేక న్యా
 సఘన్యరత్న స్యాభావే నాస్తద్వధాయ నూణిక్యాదానా యాస్తా ని
 లాశృఙ్ఖలయన్.' ఇతి. శ్రుత రత్న రత్నాలోక సస్థానోఽహ 'మిదం త దేవ
 భూదేవదానం మాణిక్య మి'తి నిశ్చిత్య, తాన్ దుఃఖస్థా నాత్మనో జన్త
 నామఢేయం యుష్మదస్వేషణపర్యటనప్రకారం చాభాష్య, సమయోచి
 తై స్సంలాపై ర్చైత్రీ మకార్షమ్. తతోఽధరాత్రే తేషాం మమ చ
 శృఙ్ఖలాబద్ధనం నిభేద్య, తై రనుగమ్యమానో, నిద్రితస్య ద్వార్ స్థగణ స్యా
 యుధజాల మాదాయ, పురరతౌ స్పరతోఽభిముఖాగతాన్ పటుపరా
 క్రమలీలయాఽభిద్రావ్య, మానపాలశిబిరం ప్రావిశమ్. మానపాలా నిజ

కింజురేభ్యో మమ కులాభిమానవృత్తాంతం తాత్కాలికవిక్రమం చ నిశమ్య మా మార్పయత్.

పరేద్యు ర్మత్తకాలేన ప్రేషితాః కేచన పురుషా మానవాల ముపే త్య, 'మన్త్రిన్, మదీయరాజమన్దిరె సురజ్జయా బహుధన మపహృత్య చో రవీరా భవదీయకటకం ప్రావిశత్. తా నర్పయ; నో చే స్తహా నసథః సుం భవిష్యతి.' ఇతి క్రూరతరం వాక్య మబ్రువత్. త దాకణ్యారోపారుణితనే త్రో మన్త్రి' లాటపతిః కః? తేన మైత్రి) కా? పున రస్య వరాకస్య సేవయా కిం లభ్యమ్?' ఇతి తా న్నిరభర్త్యయత్. తే చ మానవాలో క్తం విప్రలాపం మత్తకాలాయ త ధే వాకథయత్. కుపితోఽపి లాటపతి ర్దోర్వీర్యగర్వే ణాల్పసైనికసమేతో యోద్ధు మభ్యగాత్. పూర్వ మేవ కృతరణనిశ్చ యో మానవాల, స్సన్నద్ధయోధీ యోద్ధుకామో భూత్వా, నిశ్శబ్దం ని రగాత్. అహ మపి సబహుమానం మన్త్రిదత్తాని బహుశతురజ్జమోపేతం చతురసారధిం రథం చ, దృఢతరం కవచం, మదనురూపం చాపం చ, వివి ధబాణపూర్ణం తూణీరద్వయం, సముచితా న్యాయుధాని, గృహీత్వా, యుద్ధసన్నద్ధో, మదీయబలవిశ్వాసేన రిపూర్ధరణోద్యుక్తం మన్త్రిణ మన్వ గామ్. పరస్పరమత్పరేణ తుములసజ్గరకర ముభయసైన్య మతిక్రమ్య, స ముల్లసద్భుజాటోపేన బాణవర్షం తదక్షే విముఞ్చత్, అరాతీ న్స్పాహరమ్. తతోఽతిరయతురజ్గమం మద్రథం తన్నికటం నీత్వా శీఘ్రబద్ధునోపేత త దీయరథోఽహ మగాతె శ్చిరఃకర్తన మకార్షమ్.

తస్మిన్ని పతితె, తదవశిష్టసైనికేషు పలాయితేషు, నానావిధం హ యగజాదివస్తుజాల మాదాయ, పరమానందసంభృతో మన్త్రి మ మానే కవిధాం సంభావనా మకార్షత్. మానవాల ప్రేషితా త్తదనుచరా దేన మఖిల ముదన్తమాకణ్య, సంతుష్టమనా రాజాఽభ్యుద్ధతో, మదీయ పరాక్రమే విస్మయమానః, సమహూత్సవ మమాత్యబాస్థవానుమత్యా శుభదినే నిజతనయాం మహ్య మచాత్. తతో యావరాజ్యాభిషిక్తోఽ

హ మనుదిన మారాధితమహీపాలచిత్తో వామలోచనయానయా స
హ నానావిధసౌఖ్య మనుభవన్, భవద్విరహవెదనాశల్యవైకల్యహృ
దయ, సిద్ధాదేశేన సుహృజ్ఞనావలోకనఫలం ప్రదేశం మహాకాలనివాసినః
పరమేశ్వర స్యారాధనా యాద్య పట్నీసమేత ససూగతోఽస్తి. భక్తవ
త్సలస్య గారీపతేః కారుణ్యేన భవత్పాదారవిస్తనందర్శనానందస్వర్గోపా
మయా లభ ఇతి.

తం నిశమ్య నద్దితపరాత్రమో రాజవాహన స్తన్నిరపరాధదణ్డం
దైవ ముపాలభ్య తస్మై క్రమేణాత్మచరితం కథయామాస. తస్మిన్నవ
సరే పురతః పుష్పాద్భవం విలోక్య, ససంభ్రమం నిజనిలలతటస్పృష్టచర
ణాఙ్గుళి ముదఙ్గలి మత్కుద్గాఢ మాలిఙ్గ్య, ఆనందబాష్పసంకుల సంఘల్ల
లోచనః 'సౌమ్య, సోమదత్త, అయం స పుష్పాద్భవః.' ఇతి తస్మై తం దర్శ
యామాస. తో చ చిరవిరహదుఃఖ ముత్సృజ్యాన్యోన్యాలిఙ్గనసుఖ మ
న్వభూతామ్. తత స్తస్యైవ మహీరుహస్య చ్ఛాయాయా ముపవిశ్య,
రాజా, సమభాషత. 'వయస్య, భూసురకార్యం కరిష్ణు రహం 'మిత్త్రగణో
విదితాధన్ సుర్వథాఽస్తరాయం కరిష్య తీ'తి నిద్రితా స్భవతః పరిత్యజ్య
నిరగామ్. తదను ప్రబుద్ధో వయస్యవర్గో కి మితి నిశ్చిత్వ మదన్వైషణా
య కుత్ర గతవాన్? భవా నెకాకీ క్వ గన్తా?' ఇతి. సోఽపి లలాటతట
చుమ్బ దఙ్గలిపుట స్సవినయం సమలపత్.

ఇతి శ్రీమదాచార్యమహాకవిదణ్డినః కృతౌ దశకుమారచరితే

పూర్వపీఠికాయాం సోమదత్తచరితం నామ

తృతీయ ఉచ్ఛ్వాసః.

పుష్పాద్భవచరితం నామ చతుర్థోచ్ఛ్వాసః.

దేవ మహీసురోపకారాయైవ దేవూ గతవా నితి నిశ్చి త్యాపి,
 దేవన గస్తవ్యం దేశం నిర్ణెతు మశక్ను వానో, మిత్త్యగణః పరస్పరం వియు
 జ్య, దిక్షు దేవ మస్వేష్టు మగచ్ఛత్. అహ మపి దేవ స్యాస్వేషణాయ
 మహీ మర్త, కదాచి దమ్బరమధ్యగత స్యామ్బరమణేః కిరణ మసహిష్టు,
 కేకస్య గిరితటమహీరుహస్య ప్రచ్ఛాయశీతల తల క్షణ ముపావిశమ్.
 మమ పురోభాగే దినమధ్యసమయే సజ్జుచితసర్వావయవాం శూర్పా
 కృతిం కూర్పాకృతిం మానుషచ్ఛాయాం నిరీక్ష్య, ఉన్ముఖో, గగనతలా న్న
 హారయోణ పతన్తం పురుషం కంచి దన్తరాల ఏవ దయోపసతహ్మ
 యోఽహ మవలమ్బ్య, శనై రవనితల నిక్షిప్య, దూరాపాత
 వీతసంజ్ఞం తం శిశిరోపచారేణ విభోధ్య, శోకాతిరేక ణోద్గతబాష్పలో
 చనం తం భృగుపతనకారణ మప్పచ్ఛమ్. సోఽపి కరరుహౌ రశ్రుకణా న
 పసయ న్న భాషత. 'సామ్య, మగధాధినాథామాత్యస్య పక్షోద్భవ స్యాత్క
 సమ్భవో రతోద్భవనా మాహం, వాణిజ్యరూపేణ కాలయవనద్వీప
 ముపెత్య, కా మపి వణిక్-స్యకాం పరిణీయ, తయా సహ ప్రత్యాగచ్ఛత్,
 అమ్బుధితీర స్యానతిదూర ఏవ ప్రవహణస్య భగ్నతయా, సర్వేషు నిమ
 గ్నేషు, కథం కథ మపి దైవానుకూల్యన తీరభూమి మభిగమ్య, నిజాజ్ఞనా
 వియోగదుఃఖాణాణవె ల్లవమానోఽహం క స్యాపి సిద్ధతాపన స్యాదేశా
 దరేణ షోడశ హాయనాని కథంచి స్మీత్వా, దురవస్థాపార మనవేక్షమా
 ణో గిరిపతన మకార్ష మ్.' ఇతి.

తస్మి న్నై వావసరే కి మపి నారీకూజత మశ్రావి. 'న ఖలు న
 ముచిత మిదం, య త్సిద్ధాదిష్టై పతితనయమిశనె, విరహ మసహిష్టు రై వ్వి

శ్వానరం విశ నీ'తి. తన్నిశమ్య మనోవిదితజనకభానం త మవాదిషం,
 'తాత, భవతే విజ్ఞాపనీయాని బహూని సన్తి. భవతు పశ్చా దఖల మా
 ఖ్యాతవ్యమ్. అధునా నారీకూజత మనుపేక్షణీయం మయా. క్షణమా
 త్రమత్ర భవతా స్థీయతా మి' తి. తదను సోఽహం త్వరయా కించి దన్తర
 మగమమ్. తత్ర పురతో భయజ్కర జ్వాలాకుల హుతుభు గవగాహన
 సాహసికాం ముకుళితాజ్జలిపుటికాం వనితాం కాంచి దవలోక్య, ససంభ
 మ మనలా దపనీయ, కూజన్త్యా వృద్ధయా సహ మత్పితు రభ్యర్ణ మభి
 గమయ్య, స్థవిరా మఘోచమ్, 'వృద్ధే, భవత్యై కుత్రత్యై? కాన్తాశా ని
 మితైస కన దురవస్థాఽనుభూయతే? కధ్యతా మి' తి.

సా సగద్గద మవాదీత్.-పుత్రీ, కాలయవనద్వీపె కాలగుప్తనా
 మ్నో వణిజః కన్యచి దేమా సుతా, సువృత్తా నామ, రఘోద్భవేన నిజ
 కాన్తై నాగచ్ఛస్తీ, జలభౌ మగ్నై ప్రవహణే, నిజధాత్ర్యామయా సహ
 ఫలక మేక మవలమ్భ్య, దైవయోగేన కూల ముపెతా, ఆసన్నప్రసవన
 మయా కన్యాయా దలవ్యా మాతృజ మనూత. మమ తు మన్దభాగ్యత
 యా భాల వనమాతృజ్నేన గృహీతే, మద్ద్వితీయా పరిభ్రమస్తీ, 'షోడశవ
 ర్షానన్తరం భర్తృపుత్రీనజమో భవిష్య తీ' తి సిద్ధవాక్యవిశ్వాసా దైక
 స్తీక పుణ్యాశ్రమే తావన్తం సమయం నీత్వా, శోక మచారం సోఘ మ
 క్షమా, సముజ్జ్వలితే వైశ్వానర శరీర మాహుతీకర్తు ముద్యుక్తానీదితి.
 త దాకర్ణ్య నిజజననీం జ్ఞాత్వా తా మహం దణ్డవ త్ప్రీణమ్య త సైవ
 మదుదన్త మఖిల మాఖ్యాయ ధాత్రీభాషణ ఫుల్లవదనం విస్మయవికసి
 తాక్షం జనక మదర్శయమ్. పితరా తౌ సాభిజ్ఞాన మనోన్యం జ్ఞాత్వా,
 ముదితాన్తరాత్తానా, వినీతం మా మమన్దాశ్రువర్షై కాభిషిచ్య, గాఢ మా
 శ్లిష్య, శిర స్యుపాఘ్రాయ, కన్యాయాన్త హీరుహచ్ఛాయాయా ముపావి
 శతామ్. 'కథం నివసతి మహీవల్లభో రాజహంసః?' ఇతి జనకేన పృష్టో
 ఽహం తస్య రాజ్యచ్యుతిం త్వదీయజననం సకలకుమారావాప్తిం తవది

గ్విజయారమ్భం, భవతో మాతశ్చానుయాస, మస్తాకం యుక్తుదస్వేషణ
కారణం, సకల మభ్యధామ్. తత స్తా కస్యచి దాశ్రమే మునె రస్థాప
యమ్.

తతో దేవ స్యాన్వేషణపరాయణో ఽహం, మఖలకార్యనిమిత్తం
విత్తం నిశ్చిత్త్య, భవదనుగ్రహో ల్లబ్ధస్య సాధకస్య సాహాయ్యకరణదక్షం
శిష్యగణం నిష్పాద్య, విధ్యవనమధ్యే పురాతనపట్టణస్థానా న్యుపేత్య, వివిధ
నిధినా దకానాం మహీరుహాణా మధో నిక్షిప్తా న్వసుపూర్ణా కలశాన్
సిద్ధాంజ్ఞనన జ్ఞాత్వా, రక్షిషు పరితః స్థితేషు, ఖననసాధనై రుత్పాప్య, దీ
నారా నసంఖ్యాన్ రాశీకృత్య, తత్కాలాగత మనతిదూరే నివేశితం వశి
కృటకం కంచి దభ్యేత్య, తత్ర బలినో బలీవర్ధాన్ గోణీం శ్చ క్రీత్వా,
అన్యద్రవ్యమిషేణ వసు తక్రోణీనమ్మితం తై రుహ్యమానం శనైః కటక మ
నయమ్ తదధికారిణా చన్ద్రపాలన కెనచి ద్వశిక్ష్మస్త్రోణ విరచితసౌహృ
దోఽహం, మము నైవ సాక ముజ్జయిషు ముపావిశమ్. మత్పితరా వపి తాం
పుత్రీ మభిగమయ్య, సకలగుణనిలయేన బంధుపాలనామ్నా చన్ద్రపాల జన
కేన నీయమానో మాంలవనాధదర్శనం విధాయ, తదనుమత్యా గూఢవనతి
మకరనమ్. తతః కాననభూమిషు భవన్త మస్వేష్టు ముద్యుక్తం మాంప
రమమిత్త్రం బంధుపాలో నిశ మ్యావదత్, 'సకలం ధరణీతల మపార మ
స్వేష్టు మక్షమో భవాన్, మనోగ్ధానిం విహాయ శూక్ష్మే తిష్ఠతు. భవ
న్నాయ కాలోకన కారణం శుభశకునం నిరీక్ష్య కథంష్యా మీ' తి.

తల్లపితామృతాశ్వసితహృదయోఽహం మనుషిణం తకుపకణవన్తీ,
కదాచి దిన్దుముఖం నవ రుశావనావలీధావయవాం నయనచన్ద్రికాం శాల
చన్ద్రికాం నామ తరుణీగత్నం వణిజ్జుద్దిరలక్ష్మీం మూర్తా మి వాలోక్య,
తదీయణావణ్యావధూతధీర భాషౌ లతాన్తబాణలక్ష్మితా మయాసి
షమ్ చకితశాలకురజ్గలోచనా సాఽపి కుసుమసాయక సాయకాయమా
నేన కటూక్షవీక్షణేన మా మసకృన్నిరీక్ష్య, మన్దమారుతాన్దోలితలతే వాక

మృత. మమ సాఽభీముఖై స్సమాకుంభిష్టై రాగలజ్జాన్తరాలవత్రిభిరపాజ్ఞ
 నత్రిభిరీక్షణవిశేషైర్నిజమనోవృత్తి మకథయత్. చతురగూఢచెష్టాభిర
 స్యామనోనురాగం సమ్యగ్ జ్ఞాత్వా సుఖసజ్గమోపాయ మచిన్తయమ్.
 అన్యదా బంధుపాలః శకునై ర్భవద్గతిం ప్రేక్షీష్యమాణః పురప్రాన్తవిహా
 రవనం మయా స హాలాశేత్య, కస్మింశ్చిన్తహీరుహే శకునవచనాని శృ
 ణ్వ స్మతిషత్.

అహ మత్కలికావినోదపరాయణో వనాన్తై పరిభ్రమన్, సరో
 వరతీర చిన్తాక్రాన్తచిత్తాం దీనవదనాం మన్మనోరక్తైకభూమిం బాలచ
 ద్వికాం వ్యలోకయమ్. తన్యా స్ససంభ్రమ ప్రేమ లజ్జా కౌతుక మనోర
 మం లీలావిలోకనసుఖ మనుభవన్, సుదత్యా వదనారవిన్దే విషణ్ణభావం
 మదనకదనఖేదానుభూతం జ్ఞాత్వా, తన్నిమిత్తం జ్ఞాన్యన్, లీలయా తదు
 పకణ్ణముపె త్యావోచిషమ్, 'సుముఖ, తవ ముఖారవిన్దస్య దైన్యకా
 రణం కథ యె'తి. సారహస్యసంజాతవిస్రమ్భతయా విహాయ లజ్జాభయె,
 శనై రభాషత్. "సౌమ్య, మానసారో మాలహాధీశో వార్ధకస్య ప్రబల
 తయా నిజనన్దనం దర్పసార ముజ్జయిన్యా మభ్యషిచ్ఛత్. స కుమార
 స్సప్తసాగరపర్యన్తం మహీమణ్డలం పాలయిష్య, నిజపైతృష్వస్రీయా పు
 ద్దణకర్షణౌ చణ్డవర్ష దారువర్షాణౌ ధరణీభరణే నియుజ్య తపశ్చరణాయ
 రాజగిరి మభ్యగాత్. రాజ్యం సర్వ మసపత్నం శాసతి చణ్డవర్షణి, దా
 రువర్షా మాతులాగ్రజన్మనో శ్వాసన మతిక్రమ్య, పారవార్య పరద్రవ్యా
 పహరణాది దుష్కర్ష కుర్వాణో, మన్మధసమానస్య భవతో లావణ్యా
 యత్తచిత్తాం మా మేకదా నిలొక్య, కన్యాదూషణదోషం దూరీకృత్య,
 బలాత్కారేణంతు ముద్యుజ్జే, తచ్చిన్తయా దైన్య మగచ్ఛమ్."ఇతి.
 తన్యా మనోగతం మయి రాగోద్రోకం, మన్మనోరథసిద్ధ్యన్తరాయం చ ని
 శమ్య, బాష్పపూర్ణలోచనాం తా మాశ్వాస్య, దారువర్షణో మారణో
 పాయం చంచార్య, వల్లభా మవోచమ్.—

తరుణి, భవదభిలాషిణం దుష్టహృదయ మెనం నిహన్తుం మృదు రు
 పాయఃకశ్చిచ్చిన్యతే. 'యక్షఃకశ్చి దధిష్ఠాయ బాలచన్ద్రికాం నివసతి,
 తదాకారసంపదాశాశృజ్జలితహృదయో య స్సంబద్ధయోగ్య స్సాహసి
 కో రతిమన్దిరే తం యక్షం నిర్జిత్య, త మైకసమేతయా మృగాఙ్గ్యా సం
 లాపామృతసుఖ మనుభూయ, కుశలీ నిర్గమిష్యతి, తేన చక్రవాకసంశయా
 కరపయోధరా వివాహసీ యెతి సిద్ధే నై క నావాది.' ఇతి పురజనస్య పుర
 తో భవదీయై స్సత్యవాక్యై రసకృ త్కథనీయమ్. తదను దారువర్షా వా
 క్యా నీతంవిధాని శ్రావంశ్రావం, తూష్ణీం యది భియా స్థాస్యతి తస్మిన్
 రమ్. యది వా దార్జన్యేన త్వయా సజ్జమ మగ్గీకరిష్యతి, తదా స భవదీ
 యై నిత్యం వాచ్యః, 'సామ్య, దర్పసారవసుధాధిపామాత్యస్య భవతోఽస్తి
 న్నివాసి సాహసకరణ మనుచితం, పారజనసాక్షికం భవన్మన్దిరి మానిత
 యా తయా తో యజాఙ్గ్యా సహ క్రిడ న్నాయుష్కా యది భవిష్యసి,
 తదా పరిణేయ తరుణీం మనోరథా న్నిర్వృత.' ఇతి. సోఽప్యేత దగ్గీకరిష్యతి.
 త్వం సఖనెషధానిణా మయా సహ తస్య మన్దిరం గచ్ఛ. అహ మెకాన్త
 నికేతనె ముష్టిజానుపదాఘాతై స్తం రభసా న్నిహత్య, పున రపి వయ
 స్సామిషేణ భవతీ మను నిశ్శుజ్గం నిర్గమిష్యా మితి.

త దేన ముపాయ మగ్గీకృత్య విగతసాధ్వసలజ్జాఽభవత్. పున
 ర ద్వివోచమ్ 'జనసి జనక సహోదరాణాం పురత ఆవయోః ప్రేమాతి
 శయ మాఖ్యాయ, సర్వధాఽస్తత్పరిణయకరణే తా ననునయో. తేఽపి
 వంశసమ్పల్లావణ్యాధ్యాయ యూనే మహ్యం త్వాం దాస్య నైవ. దారువ
 ర్షణా హారణ పాయం తేభ్యః కథయిత్వా, తేషా ముత్తర మాఖ్యేయం
 మహ్యమి'తి. సాఽపి కిచ్చిదుత్పల్లసరసిజాననా మా మబ్రవీత్, 'సుభగ,
 కూరకర్తాణాం దారువర్షాణాం భవాన్ హన్తు మర్హతి. తస్మిన్ హతె
 సర్వధా యుష్మన్మనోరథః ఫలిష్యతి. ఏవం క్రియతామ్. భవదుక్తం సర్వ
 మహ మపి తథా కరిష్య' ఇతి మా మసకృ ద్వివృత్తవదనా విలోకయన్తి

మస్తమస్తమగూరమగాత్. అహమపి బంధుపాలముపేత్యశకునజ్ఞత్తస్మాత్ప్రింశద్దివసానస్తరమేవ భవత్సజ్గస్సమ్భవిష్యతీత్యశృణవమ్. తదనుమదనుగమ్యమానో బంధుపాలో నిజావాసం ప్రవిశ్య మామపి నిలయా యవ్యసర్జయత్.

మన్తాయోపాయవాగురాపాశలగ్నేన దారువర్తణారతిమన్దిరేఽస్తుం సమాహూతా బాలచన్ద్రికా తంగమిష్యన్తి దూతికాం మన్నికటం ప్రేషితనతి. అహమపి మణీనూపురి మేఖిలా కజ్జణ తాటజ్జు హర క్షౌమ కజ్జలం వనితాయోగ్యం మణ్ణనజాతం నిపుణతయా తత్తత్థానేషు నిక్షిప్య, సమ్యగక్లేకృతమనోజ్ఞవేషా, నల్లభయా తయా సహ తదాగారద్వారోపాస్తమగచ్ఛమ్. ద్వారస్థకథితాన్తదాగమనన సాదరం విహితాభ్యుద్గతినా తేన ద్వారోపాస్తవివారితాశేషవివారేణ మదన్వితా బాలచన్ద్రికా సప్యేతాగార మసీయత. నగరవ్యాకులాం యక్షకథాం పరీక్షమాణో నా గణకజనోఽపి కుఘోహలేన దారువర్తణాః ప్రతిహరభూమి మగమత్. నివేకశూన్యమతి రసా రాగాతిరోకేణ రత్నఖచిత హేమపర్యజ్జే హంసతూ లగర్భశయన మాసీయ తరుణీం, తస్యై మహ్యం చ తమిస్రాసమ్యగనవలో కితపుంభావాయ మనోరమస్త్రీవేషాయ చామీకరమణిమయమణ్ణానా ని, సూత్యైః చిత్రవస్త్రాణి, కస్తూరికామిళితం హరిచందనం, కర్పూరసహితం తామ్బూలం, సురభీని కుసుమాని, లలితవస్తుజాతం సమర్ప్య, ముహూర్తద్వయమాత్రం హాసవచనై స్సంలప న్నతిష్ఠత్. తతో రాగాస్తతయా సుముఖ్యాల్లిజ్జనే మఖిం వ్యధత్. లోహారుణిణోఽహ మేనం పర్యజ్జుతలూన్నిశ్చిజ్జో నిపాత్య ముష్టిజానుపదాఘాః ప్రాహారమ్ నియుద్ధరభసవికలమలంకారిం పూర్వవస్త్రేణిత్వా, భయకిమ్పితాం నతాక్ల ముషలాలయం, వన్దిరాజ్ఞా ముపేత స్సాధ్యసకిమ్పిత ఇ ఘోచ్చై రకూజమ్ హా! బాలచన్ద్రికాధిష్ఠితేన ఘోరాకారేణ యక్షేణ దారువర్తా నిహన్యతే. సహనా సమాగచ్ఛతి, పశ్య తే త. త దాకర్ణ్య మిళితా జనా స్సముద్య

ద్వాపాః హః హః నినాదేన దిశో బధిరయన్తో 'బాలచన్ద్రికా మధిష్ఠితం యతుం బలవస్తం శృణ్వ స్నపి దారువర్తామదాస్థస్తా మే వాయూచత. త దసౌ స్వకేయేన కర్తాణా నిహతః, కిం తస్య విలపనె న' తి మిథౌ లపస్తః ప్రావిశత్. కోలాహలే తస్మిం శృణులలోచనయా సహ నైపుణ్యేన సహసా నిర్గణో నిజావాస మగామ్. తస్యో గతేషు కతిపయదిశేషు, పౌరజనసమతుం సిద్ధాదేశప్రకారేణ వివాహ్య తా మిన్దుముఖం, పూర్వ సంకల్పితం సుఖం య క్షేప్త మన్వభవమ్. బన్ధుపాలశకుననిర్దిష్టదివసేఽస్మిన్నిర్గత్య పురా ద్భహి ర్వర్తమానో నత్రోత్సవకారి భవదవలోకనసుఖ మ ప్యనుభవా మీతి.

ఏవం మిత్తివృత్తాస్తం నిశ మ్యాష్టానమానసో రాజవాహనః స్వస్య చ సోమదత్తస్య చ వృత్తాస్తమన్వై నివెద్య, 'సోమదత్త, మహాకాత్యవారాధనానస్తరం భవద్వల్లభాం సపరికరాం నిజకటకం ప్రాప య్యా గచ్ఛేతి నియుజ్య, పుష్పాద్యవేన నేవ్యమానో భుస్వర్గాయమాన మవన్తికాపురం వివేశ. త 'త్రాయం మమ స్వామికుమార ఇతి బన్ధుపాలాదయే బన్ధుజనాయ కథయిత్వా, తేన రాజవాహనాయ బహువిధాం సపర్యాం కారయత్, 'సకలకలాకుశలా మహీసుర' ఇతి పురి ప్రకటయత్, పుష్పాద్యవోఽముష్య రాజ్ఞో మజ్జనభోజనాదిక మనుదినం స్వమన్దిలే కారయామాన.

ఇతి శ్రీమదాచార్యమహాకవిదగ్గణః కృతో దశకుమారచరితే

పూర్వపీఠికాయాం పుష్పాద్యవచనం నామ

చతుర్థ ఉచ్ఛ్వాసః

అవ స్తిసుందరీపరిణయో నామ పञ్చమోచ్ఛ్వాసః.

అథ మీన కేతన సెనానాయకేన, మలయగిరి మహీరుహా నిరస్త
 నావాసి భుజభ్రమ ముక్తావశిష్టై నెన సూక్ష్మత రేణ, ధూత హరిచందనపరిమళ
 భరణైవ మద్గతినా, దక్షిణానిలెన వియోగిహృదయస్థం మన్మథానల ము
 జ్వలయన్, సహకార కిసలయ మకర న్దాస్వాదన రక్తకణ్ఠానాం మధుకర
 కలకణ్ఠానాం కాకలీకలకలేన దిక్చక్రం వాచాలయన్, మానిసిమానసో
 త్కలికా ముపనయన్, మాకస్త సిన్ధువార రక్తాశోక కింశుక తిలకేషు
 కలికా ముత్పాదయన్, మదనమహోత్సవాయ రసికమనాంసి సముల్లా
 సయన్, వసస్తనమయ స్సమాజగామ తస్మిన్నతిరమణీయై కాలైఽవ
 స్తిసుందరీ నామ మానసారనస్థిని ప్రియవయస్యయా బాలచన్ద్రికయా స
 హానగరోపాస్తరమ్యోద్యానై విహారోత్కణ్ఠాయా పౌరసుందరీ సమవా
 యసమన్వితా కస్యచి చ్ఛూతపోతకస్య చ్ఛాయాశీతలై గన్ధకుసుమహరి
 ద్రాక్షతలచీనామ్బురాది నానావిధైన పడిమలద్రవ్యసిక రేణ మనోభవ మర్చ
 యస్తై రెమె.

తత్ర రతిప్రతికృతి మవ స్తిసుందరీం ద్రఘ్ణుకామః కామ ఇవ వసస్త
 సహాయః పుష్పోద్భవసమన్వితో రాజవాహన స్తదుపవనం ప్రవిశ్య, తత్ర
 తత్ర మలయమారుతాన్దోళితశాఖాసీరస్తరసముద్భిన్న కిసలయకుసుమఫల
 సముల్లిసితేషు రసాలతరుషు కోకిలకీరాళికులమధురాలాపాన్ శ్రావన్ శ్రా
 వం, వికసద్దీవరకల్పారకైరివరాజీవరాజీకేళిలోల కలహంస సారస కారణ
 వచక్రవాక చక్రవాళ కలరవవ్యాకుల విమలశీతలసలిలలితాని సరాంసి
 దర్శందర్శమ్, అమన్దలీలయా లలనాసమీప మవాప. బాలచన్ద్రికయా నిశ్చ
 జ్ఞ- 'మిత ఆగమ్యతామి' తి హస్తసంజ్ఞయా సమాహూతో నిజతేజోజ్ఞ
 తపురుహూతో రాజవాహనోఽవ స్తిసుందర్యా అస్తికం జగామ. యా

నన స్తనహయేన సముత్సుకతయా రశైః కౌసాలభజ్జికా విధిత్సయా కం
 చన నారీవిశేషం విరచ య్యాత్తనః క్రీడాకాసారశారదారవిష్టసౌష్ఠ్యైణ
 పాదద్వయమ్, ఉద్యానదీర్ఘికా మత్తమరాళికా గమన రీత్యా లోలాలసగ
 తివిలాసం, తూణీరలావణ్యేన జఙ్ఘేకదళీలాలిత్యేన మనోజ్ఞ మూరుయుగం,
 జైత్రరథచక్రచాతుర్యైణ ఘనం జఘనం, కింఛిద్వి కసల్లీలావతంస కల్పార
 కోరకకోటరానువృత్త్యా గజ్జావ ర్తసనాభిం నాభిం, సాధారోహణ పరిపా
 ట్యా వళిత్రయం, మార్వీమఘనకరప జ్జీనిలిమలీలయా రోమావళిం, పూర్ణ
 సువర్ణకలశశోభయా కుచద్వంద్వం, లతామణ్ణసౌకుమార్యేణ బాహూ,
 జయశఙ్ఖాభిఖ్యయా కణ్ఠం, కామి కర్ణపూర సహ కారపల్లవ రాగేణ ప్రతిబి
 మ్బికృతబిమ్బం రదనచ్ఛదం, బాణాయమానపుష్పలావణ్యేన శుచిస్మి
 తమ్, అగ్రదూతికాకలకణ్ఠికాకలాలాపమాధుర్యేణ వచనజాతం, సకల
 సైనికనాయక మలయనూరుతసారభ్యేణ నిశ్వాసపవనం, జయధ్వజమీన
 దర్పేణ లోచనయుగళం, చాపయష్టిశ్రియా భూలతే, ప్రథమసుహృద
 స్సుధాకర స్యావసీతకలక్రయా కాన్త్యా వదనం, లీలామయూరబర్హభ
 జ్యో కేశపాశం చ, విధాయ, సమస్తమకరన్దకస్తూరికాసమ్మితేన మలయ
 జరసేన ప్రతౌశ్య, కర్పూరపరాగేణ సమ్మృజ్య, నిర్మితేవ రరాజ. మూ
 ర్తిమ తీవ లక్ష్మీ ర్కాలవేశకన్యకాస్తై స్తై వారాధ్యమానం సంకల్పిత
 వరప్రదానా యావిర్భూతం మూ ర్తిమస్తం మస్తథ మివ త మాలోక్య
 మస్తమూరుతాన్దోళితల తేవ మదనావేశవతీ చకమ్పె. తదను క్రీడావిస
 మ్భాన్నివృత్తా లజ్జయా కాని కా న్యపి భావాన్తరాణి వ్యధత్. 'లల
 నాజనం సృజతా విధాత్రా నూన మేషా ఘుణాక్షరన్యాయన నిర్మితా!
 నో చె దబ్జభూ రేవంవిధనిర్మాణనిపుణో యది స్యాత్, తత్సమాసలావణ్యా
 మన్యాం తరుణీం కిం న కకోతి?' ఇతి సవిస్తయానురాగం విలోకయత
 స్తస్య సమక్షం స్థాతుం లజ్జితా సా కించి త్పఘ్రిజనాన్తరితగాత్రా తన్నయ
 నాభిముఖైః కించి దాకుఞ్చైతై రశ్చుతఘ్రిలైతై రపాఙ్గవీక్షితై రాత్మనో

మనః కుర్రుణ్ణ స్యానాయమాసలావణ్యం రాజవాహనా విలోకయన్త్య
తిష్ఠత్. సోఽపి తస్యా స్తదోత్పాదితభావరసానాం సామగ్నౌ లబ్ధబల
స్యేవ విషమశరస్య శరవ్యాయమాణమాససో బభూవ.

సా మన సీత మచిన్తయత్. 'అనన్యసాధారణసాన్దర్యేణానన
కస్యాం పురి భాగ్యవతీనాం తరుణీనాం లోచనోత్సవః క్రియతే? పుత్రీర
శ్చై నామునా పురస్థీణాం పుత్రీనతీనాం సీమన్తీనాం చా నామ సీమ
న్తమాక్తిక్రియతే? కాఽస్య దేవీ? కి మ త్రాగమనకారణ మస్య? మ
న్మథో మా మపహసితనిజలావణ్య మెనం విలోకయన్తీ మనూయ యే
వాతిమాత్రం మగ్న న్నిజనామ సాన్వయం కరోతి. కిం కరోమి? కథ
మయం జ్ఞాతవ్యః?' ఇతి. తగ్లో బాలచన్ద్రికా తయో రితశేతర రాగవృ
త్తిం భావవివేక్షై జ్ఞాన్త్యా, కాన్తాసమాజసన్నిధౌ రాజసన్దనోదన్తస్య
సమ్యగ్భాషాన మనుచిత మితి లోకసాధారణై ర్వాక్యై రభాషత, 'భ
ర్తృదారిక, అయం సకలకళాప్రవీణో, దేవతాసాన్నిధ్యకరణ, ఆహవనిపు
ణో, భూసురకుమారో, మణిమన్తోషధజ్ఞః, పరిచ ర్యాన్తో భవత్యా, పూ
జ్యతామ్' ఇతి. త దాకర్ణ్య నిజమనోరథ మనునదన్త్యా బాలచన్ద్రిక
యా సంతృప్తాన్తరజ్ఞా తరజ్ఞానలీ మన్దానిల సేవ సంకల్పజెనాకులీకృతా
రాజకన్యా జితమారం కుమారం సముచితాసనాసీనం విధాయ సఖిహస్తే
న గన్ధకుసుమాక్షతఘనసారతామ్బూ లాది నానావస్తునిచయేన పూజాం
తస్మై కారయామాస.

రాజవాహనో ఽప్యేవ మచిన్తయత్: 'నూన మేషా పూర్వజ
న్తని మె జాయా యజ్ఞవతీ; నో చె దేతస్యా మెనవిధోఽనురాగో మ
న్తనసిన జాయత. శాపావసానసమయె తపోనిధై ర్జాతిస్స రత్వ మావయో
స్సమాన మేవ. తథాఽపి కాలజనితవిశేషసూచకై ర్వాక్యై రస్యాః జ్ఞాన
ముత్పాదయిష్యామి.' ఇతి. తస్మిన్ సమయె కోఽపి మనోరమో రాజహం
సః కేళీవిధిత్సయా తదుపకణ్ణ మగమత్. సముత్సుకయా రాజకన్యయా

మరాళగ్రహణే నియుక్తాం బాలచన్ద్రికా మవలోక్య 'సముచితో
 వాక్యవసర ఏష' ఇతి సంభాషణనిపుణో రాజవాహన స్సలీల మలపత్.
 "సఖ, పురా శామ్నో నామ కశ్చిన్తహీవల్లభో మనోవల్లభయా సహ
 విహారవాఙ్మయా కమలాకర మాప్య తత్ర కోకనదకనమ్బసమీపనిద్రా
 ధీనమానసం రాజహంసం గృహీత్వా బినగుణేన తస్య చరణయుగళం
 నిగడయిత్వా కాంతాముఖం సానురాగం విలోకయ స్సన్ద్రి తవికస్తితైకక
 పోలమణ్డల స్తా మభాషత 'ఇన్దుముఖ, మయా బద్ధో మరాళ శ్చాన్తో
 మునివ దాస్తే; స్వేచ్ఛ యానేన గమ్యతామ్' ఇతి. సోఽపి రాజహంస
 శ్చామ్బ మశపత్ 'మహీపాల, య దస్మి న్నమ్బుజషణ్డేఽనుష్ఠానపరా
 యణతయా పరమానందేన తిష్ఠ స్తం నైష్ఠికం మా మకారణం రాజ్యగచ్ఛే
 ణావమానితవా నసి, త దేతత్పాస్త్తనా రమణీవిరహసంతాప మనుభవ.'
 ఇతి. విషణ్ణవదన శ్చామ్నో జీవితేష్వరీవిరహ మసహిష్ణు ర్భూమా దణ్ణవ
 త్ప్రణమ్య, సవినయ మభాషత 'మహాభాగ, య దజ్ఞానే నాకరవం,
 తత్ క్షమ స్వే'తి స తాపనఃకరుణాకృష్టచేతా స్త మవదత్ 'రాజక,
 ఇహ జన్మని భవత శ్చాపఫలాభావో భవతు, మద్వచన స్యామోఘతయా
 భావిని జననే శరీరా న్తరగతాయా అస్యా స్సరసిజాత్యైః రసేన రమణో
 భూత్వా, ముహూ ర్తద్వయం మచ్చరణయుగళబద్ధనకారితయా మాస
 ద్వయం శృంఖలానిగళితచరణో రమణీవియోగవిషాద మనుభూయ, పశ్చా
 దనేకకాలం వల్లభయా సహ రాజ్యసుఖం లభస్వ.' ఇతి. త దను జాతి
 స్తరత్వ మపి తయో రన్వగృహ్లాత్. తస్మా న్నగాళబద్ధనం న కరణీయం
 త్వయా." ఇతి. సోఽపి భర్తృదారికా తద్వచనాక ర్ణనాభిజ్ఞాతస్వపురాతన
 జననవృత్తాన్తా, నూన మయం మత్ప్రణవల్లభ, ఇతి మనసి జానతీ రాగ
 పల్లవితమానసా సమస్తహాస మఘోచత్ 'సౌమ్య, పురా శాబ్ధీ యజ్ఞ
 వతీసందేశపరిపాలనాయ తథావిధం హంసబద్ధన మకార్షీత్. తథాహి,
 లోకే పణ్డితా అపి దాక్షిణ్యే నాకార్యం కుర్వన్తి.' ఇతి. కన్యాకుమారా

వేవ మన్యోన్యపురాతనజనననామధేయే పరిచితే పరస్పరజ్ఞానాయ సాభిజ్ఞ ముక్త్యా, మనోజరాగపూణామానసా బభూవతుః.

తస్మిన్నవసానే మాలవేన్ద్రమహిషీ పరిజనపరివృతా దుహితృ కేళీవిలోకనాయ తద్దేశ మవాప. బాలచన్ద్రికా తు తాం దూరతో విలోక్య ససంభ్రమం రహస్యనిశ్చేదభియా హస్తసంజ్ఞయా పుష్పేద్భవసేవ్యమా నం రాజవాహనం వృక్షవాటికాన్తరితగాత్ర మకరోత్. సా మానసార మహిషీ సభినమేతాయా దుహితు ర్నానావిధాం విహారలీలా మనుభన్తి ఊణం స్థిత్యా దుహిత్రా సమన్వితా నిజాగారగమనా యోద్యుక్తా బభూవ. మాతర మనుగచ్ఛన్త్యవన్తిసున్దరీ 'రాజహంసకులతిలక వాఙ్మయా కేళీ వనేమదన్తిక మాగతం భవన్త మకాణ్డవీవ విసృజ్య న మయా సముచిత మితి జనన్యనుగమనం క్రియతే. త దనేన భవన్మనోఽను రాగోఽన్యథా మాభూత్.' ఇతి మరాళ మివ కుమార ముద్దిశ్య సముచితాలాపకలాపం వదన్తి పునః పునః పరివృత్త్య దీననయనా వదనం విలోకయన్తి నిజమద్దిర మగాత్.

తత్ర చ హృదయవల్లభ కథాప్రసజ్జే బాలచన్ద్రికాకథితదన్వ యనామధేయా మన్మథబాణపతనవ్యాకులమానసా విరహవేదనయా బహుళపక్షశశిక లేవ త్సామత్సామా ఆహం గాదిసకలవ్యాపారం పరిహృత్య రహస్యమన్దికే మలయజరసత్సోలితపల్లవకుసుమకల్పితతల్పతలాయ త్తతను లతా బభూవ తత్ర తథావిధావస్థా మనుభవన్తిం మన్మథానలసంతప్తాం సుకుమారీం నిరీక్ష్య ఖన్నో వయస్యాగణః కాఙ్ఘనకలశసంచితాని హరి చన్దనోశీరఘనసార మిళితాని తదభిషేకకల్పితాని సలిలాని, బిసత్సము యాని వాసాంసి చ, నళినీదళమయాని తాలవృన్తాని చ, సంతాపహరణాని బహూని సంపాద్య, తస్యా శృరీర మశిశిరయత్. తదపిశీతలోపచరణం సలిల మివ తప్తతైలే తదజ్జే దహన మేవ సమన్తా దావిశ్చకార. కింక ర్తవ్యతామూఢాం విషణ్ణాం బాలచన్ద్రికా మీషదుస్సీలితేన కటాక్ష

వీక్షి తేన బాష్పకణాకులేన విలోక్య విరహానలోష్ణనిశ్వాసగ్లపితాధరయా
 నతాశ్శ్యా శనై సుగద్గదం వ్యాలాపి. “ప్రియసఖ, కామః కుసుమాయుధః
 పశ్చుబాణ ఇతి నూన మనత్య ముచ్యతే; య దియ మహ మసంఖ్యై రిషుభి
 రనేన హన్యే. సఖ, చంద్రమసం బడబాసలా దపి తాపకారం మన్యే; య
 దస్తి న్నన్తఃప్రవిశతి శుష్యతి పారావారః, సతి నిర్లతే త దైవ వర్ధతే.
 దోషాకరస్య దుష్కర్త కిం వర్ణ్యతే మయా? య దనేన నిజసహూ
 దర్యాః పద్దాలయాయా గేహభూత మపి కమలం హన్యతే. విరహానల
 సంతప్తహృదయస్ప ర్శేన నూన ముష్ణీకృతః స్వల్పీభవతి మలయానిలః.
 నవపల్లవకల్పితతల్ప మిద మనశ్శాగ్నిశిఖాపటల మివ సంతాపం తనో
 స్తనోతి. హరిచందన మపి పురా నిజయస్త్రిసూక్ష్మేషవదురగరదనలిప్తాల్పణ
 గరలసంకలిత మివ తాపయతి శరీరమ్. తస్మా దలమల మాయాసేన శీత
 లోపచారేణ. లావణ్యాజితమారో రాజకుమార ఏ వాగదశ్శూరో మన్త
 ధజ్వరాపహరణే సోఽపి లబ్ధ మశక్యో మయా. కిం కరోమి?” ఇతి.

బాలచంద్రికా మనోజజ్వరపరమకాష్ఠాం గతాం కోమలాక్షం తాం
 రాజవాహనలావణ్యాశీనమానసా మనస్యశరణా మవే త్యూత్త న్యచిన్త
 యత్ ‘కుమార స్వత్వర మానేతశ్చ్రామయా, నో చే దేనాం స్తర
 ణీయాం గతిం నేష్యతి మిహకేతనః. త త్రోద్యానే కుమారయో రనోన్య
 న్యావలోకనవేలాయా మసమసాయక స్సమం ము క్తసాయకోఽభూత్.
 తస్మా త్కుమారానయనం సుకరమ్.’ ఇతి. తతోఽవ నైసుందరీరక్షణాయ
 సమయోచితకరణీయచతురం సఖగణం నియుజ్య రాజకుమారమన్దిర
 మవాప. పుష్పబాణబాణతుణీరాయమాణమానసోఽనన్దతప్తవాయవ
 సంపర్క పరిష్టానపల్లవశయన మధిష్ఠితో రాజవాహనః ప్రాణేశ్వరీ ముద్ది
 శ్య సహ పుష్పోద్భవేన సంలపన్, ఆగతాం ప్రియవయస్యా మాలోక్య,
 ‘పాదమూల మన్యేషణీయా ల తేవ బాలచంద్రికాఽఽగతే తి సంతుప్త
 మనా, నిటలతలమణ్డినిభవదమ్బుజకోర కాకృతిలసదజ్జలివుటా మితోనిషీ

దేతి నిర్దిష్టసముచితాసనాసీనా మవన్తిసున్దరీక్షేషితం సకర్పూరం తా
 మ్బాలం వినయేన దదతీం తాం క్రాన్తవృత్తాన్త మపృచ్ఛత్. తయా
 సవినయ మభాణి 'దేవ, క్రీడావనే భవదాలోకనశాల మారభ్య మన్త
 ధమధ్యమానా పుష్పతల్పాదిషు తాపశమన మలభవతీ వామ నే వోన్నత
 తరుఫల మలభ్యం త్వదుస్థస్థలాలిజనసౌఖ్యం స్థరాన్ధతయా లిప్సు ష్చా
 స్వయ మేవ పత్తికా మాలిఖ్య వల్లభా యైనా మర్ప యేతి మాం
 నియుక్తవతి.' ఇతి. రాజకుమారః పత్తికాం తా మాదాయ పపార.

సుభగకుసుమసుకుమారం

జగదనవద్యం విలోక్య తే రూపమ్

మమ మానస మభిలషతి

త్వాం చిత్తం కురు తథా మృదులమ్.

ఇతి పఠత్వా సాదర మభాషత 'సఖ, ఛాయావన్తా మనువర్త
 మానస్య పుష్పేద్భవస్య వల్లభా త్వ మేవ తస్యా మృగీదృశో బహిశ్చరాః
 ప్రాణా ఇవ పర్తసే. త్వచ్ఛాతుర్య మస్యాం క్రియాయా మాలవాల
 మభూత్. త దఖిలం కరిష్యామి. నతాజ్ఞ్యా మన్తనఃకాఠిన్య నూఖ్యాతమ్.
 యదా కేలీవనే కురజ్జనయనాలోచనపథ మపతం, త చై వాహ్మతమక్షి
 యమానసా సా స్వం మన్దిర మగాత్. సా స్వచేతసో మాధుర్యకాఠిన్యే
 స్వయ మేవ జానాతి. దుస్కరః కన్యాన్తఃపురప్రవేశః, తదనురూప
 ముపాయ ముపపాద్య, శ్వః పరశోద్వ వా నతాక్లిం సజ్గమిష్యే. మదు
 దన్త మేవ మాఖ్యాయ శిరీషకుసుమకుమారాయా యథా శరీరబాధా
 న జాయేత, తథావిధ ముపాయ మాచ రే' తి. బాలచన్ద్రికా తస్య
 ప్రేమగర్భితం వచన మాకణ్యకా సంతుష్టా కన్యాపుర మగచ్ఛత్.

రాజవాహనోఽపి యత్ర వల్లభావలోకనసుఖ మలభ్యత త
 దుద్యానం విరహావినోదాయ పుష్పేద్భవసమన్వితో జగామ. తత్ర
 చకోరలోచనాపచిత్పల్లవకుసుమనికురమ్బం మహీరుహసమూహం, శర

దిన్దుముఖ్యా మస్తథారాధనస్థానం చ, నతాక్లేపదపక్షిచిహ్నితం శీతలం
 సైకతతలం చ, సుదతీభుక్తముక్తం మాధవీలతామణ్ణపాస్తరస్థం పల్లవ
 తల్పం చ, విలోకయన్, లలనాతిలకవిలోకనవేళాజనితాన్ విశేషాన్
 స్థారంస్తారం, మస్తమారుతకమ్పితాన్యవననూతనపల్లవాని మదనాగ్ని
 శిఖా ఇవ చక్రితో దర్శందర్శం, మనోజకర్ణేజపానామివ కోకిలకీరమధు
 కరాణాం క్వణితాని శ్రావంశ్రావం, మారవికారేణ క్వచి ద ప్యవ
 స్థాతు మసహిష్ణుః పరిభ్రామి.

తస్మిన్నవసరే ధరణీసుర ఏకః సూక్ష్మచిత్రనివసనః స్ఫురన్తణ
 కుణ్డలమణ్ణితో ముణ్ణిత మస్తకమాణవసమేత శ్చతురవేషమనోరమో
 యదృచ్ఛయా సమాగతః సమస్తతోఽభ్యుల్లసత్తేజోమణ్డలం రాజ
 వాహన మాశీర్వాదపూర్వకం దదర్శ. రాజా సాదరం 'కో భవా? క
 కస్యాం విద్యాయాం నిపుణః?' ఇతి తం ప్రవచ్ఛ. స చ 'విద్యేశ్వర
 నామథేయోఽహ, మైన్ద్రజాలికవిద్యాకోవిదో, వివిధదేశేషు రాజ
 మనోరజ్జనాయ భ్రమన్, ఉజ్జయినీ మ ద్యాగతోఽస్తి.' ఇతి శశంస.
 పున రపి రాజవాహనం సమ్య గాలోక్య 'అస్యాం లీలావనో వాణ్ణ
 రతానిమిత్తం కిమ్ ?' ఇతి సాభిప్రాయం విహ న్యాఽపృచ్ఛత్. పుషోద్భవ
 త్తైన్ద్రజాలికే నిజకార్యకరణం తర్కయ న్నేవ మాద రేణ బభాషే.
 'నను సతాం సఖ్య స్యాభాషణపూర్వతయా చిరం రుచిరభాషణో
 భవా నస్తాకం ప్రియవయస్యో జాతః. సుహృదా మకథనీయం కి మస్తి?
 కేవీవనేఽస్మిన్ వసస్తమహాలావాత్సవాయ సమాగతాయా మాశ
 వేన్ద్రసుతాయా రాజనస్తన స్యాస్య చాక స్తికసందర్శనేఽన్యోన్యాను
 రాగాతిరేక స్సమజాయత. తతః సంతతసమ్భోగసిద్ధ్యపాయాభావే నా
 సా వీదృశీ మవస్థా మనుభవతి.' ఇతి. విద్యేశ్వరో లజ్జాభిరామం రాజ
 కుమారముఖ మభీషిక్ష్య విరచితమస్తహాసో వ్యాజహార 'దేవ, భవ
 దనుచరే మయి తిష్ఠతి, తవ కార్య మసాధ్యం కి మస్తి? అహ మిన్ద్ర

జాలవిద్యయా మాలవేన్ద్రం మోహయన్ పౌరజనసమక్ష మేవ తత్తన
 యాపరిణయం రచయిత్వా కన్యాస్తఃపురప్రవేశం కరిష్యామి. వృత్తాన్త
 ఏష రాజకన్యాయై సఖీముఖేన పూర్వ మేవ కథయితవ్యః' ఇతి. సంతు
 ప్తమనా మహీపతి రనిమిత్తం మిత్త్రం ప్రకటికృతకృత్రిమక్రియాపాటవం
 విప్రలమ్భ కృత్రిమప్రేమ సహజసాహార్ద్ర వేదినం తం విద్వేశ్వరం సబహు
 మానం విససర్జ.

అథ రాజవాహనో విద్వేశ్వరస్య క్రియాపాటవేన ఫలిత మివ
 మనోరథం మన్యమానః; పునోద్భవేన సహ స్వమన్దిర ముషేత్య, సాదరం
 బాలచన్ద్రికాముఖేన నిజవల్లభాయై మహీసురక్రియమాణం సంగమో
 పాయం వేదయిత్వా, కౌతుకాకృష్టహృదయః కథ మిమాం క్షుపాగ
 క్షుసయా మితి చిన్తయ న్న త్తిష్ఠత్. పరేద్యుః ప్రభాతే విద్వేశ్వరో రస
 భావ గీతి రీతి గతి చతుర స్తాదృశేన మహతా నిజపరిజనేన సహ రాజ
 భవనద్వారాన్తిక ముషేత్య కౌవారికనివేదితనిజవృత్తాన్త స్సహ సోప
 గమ్య సప్రణామ 'మైన్ద్రజాలిక స్సమాగత' ఇతి దౌవారికై ర్విజ్ఞాపితేన
 తద్దర్శనకుతూహలావిష్టేన సముత్సుకావరోధజనసహితేన మాలవేన్ద్రేణ
 సమాహూయమానః, కశ్యోన్తరం ప్రవిశ్య, సవినయ మాశిషం దత్త్వా,
 తదనుజ్ఞాతః, పరిజనతాడ్యమానేషు వాద్యేషు నదత్సు, గాయనీషు మద
 కలకోకిలామణులధ్వనిషు సమధిక రాగరఙ్గితసామాజకమనోవృత్తిషు,
 విఙ్ఘికాభ్రమణేన సపరివారం పరివృథం భ్రామయన్, ముకుళితనయనః
 క్షణ మత్తిష్ఠత్. తదను విషమం విష ముల్బణం వమన్తః ఫణాలంకరణ
 రత్న రాజి నీరాజిత రాజమన్దిరాభోగా భోగినో భయం సంజనయన్తో
 నిశ్చేరుః. గృధ్రా శ్చ బహవ స్తుణ్ణై రహిపతీ నాదాయ దివి సమచరన్.
 తతోఽగ్రజన్తా నరసింహస్య హిరణ్యకశిపౌ దైత్యేశ్వరస్య విదారణ
 మభినీయ మహాశ్చర్యాన్వితం రాజాన మభాషత 'రాజన్, అవసాన
 సమయే భవతా శుభనూచకం ద్రష్టు ముచితమ్. తతః కల్యాణపర

మ్పరావాప్తయే భవదాత్మజాకారాయా స్తరుణ్యా నిఖిలలక్షణోపేతస్య
 రాజనందనస్య వివాహః కార్య' ఇతి. తదవలోకనకుతూహలేన మహీ
 పాలే నాఽనుజ్ఞాతః స సంకల్పితార్థ సిద్ధి సంభావన సముత్ఫుల్ల వదనః
 సకలమోహజనక మజ్జనం లోచనయో ిక్షిప్య పరితో వ్యలోకయత్.
 సర్వేషు త దైన్ద్రజాలిక మేవ క ర్షేతి త దద్భుతం పశ్యత్సు, రాగపల్ల
 వితహృదయేన రాజవాహనేన పూర్వసంకేత సమాగతా మనేక భూష
 ణభూషితాగ్నీ మవ స్తిసుందరీం వై వాహికమస్త్రోత్త్రనైపుణ్యే నాగ్నిం
 సాక్షీకృత్య సంయోజయామాస. క్రియావసానే సతి, 'ఇన్ద్రజాలపురుషాః
 సర్వే గచ్ఛన్తు భవన్త' ఇతి ద్విజన్త నోచ్చైచరుచ్యమానే సర్వే మాయా
 మానవా యథాయథ మన్తర్భావం గతాః. రాజవాహనోఽపి పూర్వ
 సంకల్పితేన గూఢోపాయచాతుర్యే డైన్ద్రజాలికపురుషవ త్కన్యాపురం
 ప్రవివేశ. మాలవేన్ద్రోఽపి త దద్భుతం మన్యమాన స్తస్మై బాడబాయ
 ప్రచురతరం ధనం దత్త్వా, 'విద్యేశ్వర, త్వ మిదాసీం సాధ యే' తి తం
 విస్మజ్య, స్వయ మన్తర నిరం జగామ. తతోఽవ స్తిసుందరీ ప్రియసహరీపరి
 వారవల్లభోపేతా సుందరీమన్దిరం యయా. ఏవం దై వమానుషబలేన మనో
 రథసాఫల్య ముపేతో రాజవాహనః సరసమధుర వేష్టాభి శ్శనై శ్శనై
 హారణిలోచనాయా లజ్జా మపనయన్ రోహిణీవిస్రమ్భ ముపజనయన్
 సంలాపే తదనులాపపీయూషపానలోలుభ శ్చిత్రచిత్రం చిత్తహారిణం
 చతుర్దశభువనవృత్తాన్తం శ్రావయామాస.

ఇతి శ్రీమదాచార్యమహాకవిదణ్డినః కృతౌ దశకుమారచరితే

పూర్వపీఠికాయా మవ స్తిసుందరీపరిణయో నామ

పఞ్చమ ఉచ్ఛ్వాసః.

ఇతి పూర్వపీఠికా.

ద శ కు మార చ రి త మ్.

రాజవాహనచరితం నామ ప్రథమోచ్ఛ్వాసః.

శ్రుత్వా తు భువనవృత్తాస్త ముత్తమాక్షనా విస్మయవికసితాక్షీ.
 సస్థిత మిద మభాషతః “దయిత, త్వత్ప్రసాదా దద్య మే చరితార్థా
 శ్రోత్రవృత్తిః; అద్య మే మనసి తమోపహ స్త్వయా దత్తో జ్ఞాన
 ప్రదీపః; పక్వ మిదానీం త్వత్పాదపద్మపరిచర్యాఫలమ్. అస్య చ త్వ
 త్ప్రసాదస్య కి ముపకృత్య ప్రత్యుపకృతవతీ భవేయమ్. అభవదీయం
 హి నైవ కించి స్మత్సంబంధి. అథవా ౭స్యై వా స్యాపి జనస్య క్వది
 త్ప్రభుత్వమ్. అశక్యం హి మదిచ్ఛయా వినా సరస్వతీముఖగ్రహణో
 చేషణీకృతో దశనచ్ఛద ఏష చుమ్బయితుమ్, అమ్బుజాసనాస్తనత
 టోపభుక్త మురస్థలం చైత దాలిగ్గయితుమ్.” ఇతి. తతః ప్రియోరసి
 ప్రావృ డివ నభ స్యువాస్తీర గురుపయోధరమణ్ణాలా ప్రాథకస్తలీముకుళ
 మివ రూఢ రాగరూపితం చక్షు రుల్లాసయ స్తీ, బహ్విబర్హావవీవిడమ్బినా
 కుసుమచంద్రకశాఢేణ మధుకరకులవ్యాకులేన కేశకలాపేన స్ఫురదరు
 ణాకిరణకేసరక రాళం కదమ్బముకుళ మివ కాస్త స్యాధరమణి మధీర
 మాచుచుమ్బ. తదారమ్భస్ఫురితయా చ రాగవృత్త్యా భూయోభూయః
 ప్రావర్త తాతిమాత్రచిత్రోపచారశీఘరో రతిప్రబంధః. ప్రసుప్తయో స్తు
 తయోః స్వప్నే బిసగుణనిగడితపాదో జరరః కశ్చి జ్ఞాలపాదః ప్రత్యవృ
 త్యత. ప్రత్యబుధ్యేతాం చోభా.

అథ తస్య రాజకుమారస్య కమలయుగళం శశికిరణరజ్జుదా
 మభి స్సృహీత మివ రజతశృంఖలోపగూఢం చరణయుగళ మాసీత్. ఉపల

శైవ్యచక్రమేతదిత్యతిపరిత్రాసవిహ్వలా ముక్తకణ్ఠమాచక్రస్త రాజకన్యా. యేన త త్కల మేవ రాజకన్యాస్త పుర మగ్నిపరీత మివ విశాచోపహత మివ వేషమాన మనిరుహ్యమాణగహస్యరక్షాసమయ మవని తలవిప్రవిద్యమానగాత్ర మాక్రందవిదీర్యమాణకణ్ఠ మశ్రుసోత్తోఽవగృణ్ఠి తకపోలతల మాకులీబభూవ. తుములే చాస్మి న్ననియన్తిత్రప్రవేశాః కిం కిమితి సహ సోపసృత్య వివిశు రస్తర్వాంశికాః పురుషాః; దదృశు శ్చ తదవస్థం రాజకుమారమ్. తదనుభావనిరుగ్నిగ్రహేచ్ఛాస్తు తే సద్య ఏవ త మర్థం చణ్ణవర్తణే నివేదయాంచక్రుః.

సోఽపి కోపా దాగత్య నిర్దహ న్నివ దహనగర్భయా దృశా నిశ మ్యోత్పన్నప్రత్యభిజ్ఞః “కథం స ఏ వై స మదనుజమరణనిమిత్తభూతాయాః పాపాయా బాలచన్ద్రికాయాః పత్య రత్యభినిష్ఠ్విత్తదర్పస్య వై దేశికవణీకృత్త్రస్య పుషోద్భవస్య మిత్రమ్! రూపమతః కలాభిమానీ నైకవిధ ఏప్రలమ్భోపాయ పాట వావర్జిత మూఢపారజ నాధ్యారోపిత వితథ దేవతానుభావః కపటధర్మకఞ్చుకో నిగూఢపాపశీల శ్చపహ్లో బ్రాహ్మణబ్రువః! కథ మి వైన మనురక్తా మాదృశే ష్వపి పురుషసింహేషు సావమానా పా సేయ మవన్తిసున్దరీ! పశ్యతు పతి మ ద్యైవ శూలా వతంసిత మియ మనార్యశీలా కులపాంసనీ.” ఇతి నిర్భర్తయన్ భీషణభృకుటిదూషితలలాటః కాల ఇవ కాలలోహదణ్ణకర్తశేన బాహు దణ్ణే నావలమ్భ్య హస్తా మ్బుజే రేఖాముజరథాజ్జలాఞ్చనే రాజపుత్రిం సరభస మాచక్రత్. స తు స్వభావధీరః సర్వపారుమాతిభూమిః సహిష్ణు తైకప్రతిక్రియాం దైవీ మేవ తా మాపద మవధార్య, ‘స్మర తస్యా హంస గామిని, హంసకథాయాః; సహస్వ వాసు, మాసద్వయమ్.’ ఇతి ప్రాణ పరిత్యాగరాగిణీం ప్రాణసమాం సమాశ్వాస్య, రిపువశ్యతా మయాసీత్.

అథ విడితవార్తా వార్తా మహాదేవీమాలవేన్ద్రా జామాతర మా కారపక్షపాతినా వాత్సత్య్యాగోపన్యాసే నారిణా జిఘాంస్యమానం రరక్ష

తు. న శేకతు స్తు త మప్రభుత్వా దుత్తారయితు మాపదః. స కిల చ్చణ్ణశీల శ్చణ్ణవర్తా సర్వ మిద ముద స్తజాతం రాజరాజగిరా తపస్యతే దర్పసారాయ సందిశ్య, సర్వ మేవ పుష్పాద్భవకుటుమ్బకం సర్వస్వహారణ పూర్వకం సద్య ఏవ బన్ధనే ఊస్త్యా, కృత్వా చ రాజవాహనం రాజకేస రికిశోరక మివ దారుపజ్జరనిబద్ధం, మూర్ధజజాల లీన చూడామణి ప్రభావ విషీప్త త్సుత్పిపాసాదిభేదం చ త మవధూతదుహితృప్రాధాన స్యాజ్జ రాజ స్తోద్ధరణ యాక్ష్ణా నభియాస్య స్సనన్యవిశ్వాసా న్ని నాయ; కురోధ చ బలభరద త్కమ్మ శ్చమ్పూమ్. చమ్పేశ్వరోఽపి సింహవర్తా సింహ ఇ వాసహ్యవిక్రమః ప్రాకారం భేదయిత్వా, మహతా బలసముదాయేన నిర్గత్య, సంప్రహితదూతవ్రాతాహలూతానాం సాహాయ్యదానా యాతిన త్వరం ప్రాపతతాం ధరాపతీనా మచిరకాలభావి న్యపి సన్నిధా వదత్తా పేక్ష, స్సాక్షో ది వావలేపో వపుష్టా నక్షమాపరితః ప్రతిబలం ప్రతిజ గ్రాహ. జగృహే చ మనూతి సంపరాయే ఊణసకలసైన్యమణ్డాలః ప్రచణ్ణా ప్రహరణశతభిన్నమర్తా సింహవర్తా కరిణః కరిణ మవల్ల త్యాతిమానుష ప్రాణబలేన చణ్ణవర్తణా. స చ తద్దుహిత ర్యమ్బాలికాయా మబలారత్న సమాఖ్యాతాయా మతిమాత్రాభిలాషః ప్రాణై రేనం న వ్యయాయుజత్. అపి త్వనీనయ దపసీతాశేషశల్య మనల్పసన్ధో బన్ధనగృహమ్. అజీగణ చ్చ గణకసంఘై ర ద్యైవ త్సపావసానే వివాహసీయా రాజదుహి తేతి.

కృతకాతుకమజ్జళే చ తస్మి, న్నేకః క్షిణ్ణాచలా త్వృత్రినివృ త్యైణ జ్ఞో నామ జ్ఞాకరికః ప్రభవతో దర్పసారస్య ప్రతిసందేశ మావేద యత్. “అయి మూఢ, కి మస్తి కన్యాపురదూషకేఽపి క శ్చిత్కృ పావసరః? స్థవిర స్సరాజా జరావలుప్తమానావమానచిత్తో దుశ్చరితదు హితృపక్షపాతీ య దేవ కించి త్వృలపతి త్వయాఽపి కిం త దనుమత్యా స్థాతవ్యమ్ ? అవిలబ్బిత మేవ తస్య కామోన్మత్తస్య చిత్రవధవార్తాపే షణేన శ్రవణోత్పఫ్రాఽస్సాకం విధేయః. సా చ దుష్టకన్యా సహానుజేన

కీర్తిసారేణ నిగళితచరణా చారకే నిరోధవ్యా." ఇతి. త చ్చాకర్ణ్య
 "ప్రాత రేవ రాజభవనద్వారే స దునాత్తా కన్యాపురదూషకః సన్ని
 ధాపయితవ్యః; చణ్డపోతక శ్చ మాతజ్ఞపతి రుచితకల్పనోపపన్న స్త త్రైవ
 సముపస్థాపనీయః. కృతవివాహకృత్య శ్చోష్ణో యాహ మేవ త మనార్యం
 తస్య హ స్తినః కృత్వా క్రీడనకం, తదధిరూఢ ఏవ గత్వా, శత్రుసాహాయ్య
 కాయ ప్రత్యాసీదతో రాజన్యకస్య సకోశవాహన స్వావగ్రహణం కరి
 ష్యామి" తి పాశ్చరాచరా నవేక్షోఞ్చక్రే. నిన్యే చాసా వహ స్వస్యస్తి,
 న్మున్నిష త్యే వోషోరాగే, రాజపుష్కో గాజాజ్ఞణం రక్షిభిః; ఉపతస్థా చ
 డ్సురితగణ్డ శ్చణ్డపోతః. క్షణే చ తస్మిన్ ముముచే తదజ్ఞ్రియుగలం రజత
 శృంఖలయా. సా చైనం చన్ద్రేఖాచ్ఛవిః కాచి దప్పరోరూపిణీ భూత్వా
 ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రాజ్ఞాలి ర్వ్యజ్జపత్.

దేవ, దీయతా మనుగ్రహార్ద్రం చిత్తమ్; అహ మస్మి సోమరశ్మిం
 భవా సురతమజ్జరీ నామ సురసుందరీ. తస్యా మే నభసి నళినలుబ్ధముగ్ధకల
 హంసానుబద్ధనక్త్రాయా స్తన్ని వారణాక్షో భవిచ్ఛిన్న విగళితా హారయష్టి
 ర్యదృచ్ఛయా జాతు హైమవతే సరసి మందోదకే మగ్నోన్మగ్నస్య మహాగ్నే
 ర్గారకణ్డేయస్య ఘస్తకే మణికిరణద్విగుణితపతిత మపతత్. పాతిత శ్చ
 కోపితేన తేన మయి శాపః. 'పాపే, భజస్వ లోహజాతి మజాతచైతన్యా
 స తీ' తి. స పునః ప్రసాద్యమాన స్వత్పాదపద్మద్వయస్య మాసద్వయ
 మాత్రం సందానతా మేత్య నిస్తరణీయా మిమా మాపద మపరిక్షీణశ
 క్తిత్వం చ పశ్యేన్ద్రియాణా మకల్పయత్. అనల్పేన చ పాష్టనా రజతశృంఖ
 లీభూతాం మా మైత్వోకస్య రాజ్ఞో వేగవతః పాత్త్రిః పుష్కో మానస
 వేగస్య వీర శేఖరో నామ విద్యాధరః శంకరగిరా సమధ్యగమత్. ఆత్మ
 సాత్కృతా చ తే నాహ మాసమ్. అ థాసా సితప్రయుక్త వైగే వర్ష
 మానే విద్యాధరచక్రవర్తిని వత్సరాజవంశవర్ధనే సరవాహనదత్తే విరసా
 శయః, తదపకారక్షమోఽయ మితి తపస్యతా దర్పసారేణ సమస్పృశ్యత.

ప్రతిశ్రుతం చ తే నాస్తి స్వస్వసుంరవన్తినున్దర్యాః ప్రదానమ్. అన్యదా
తు వియతి వ్యవతాయమానచన్ద్రికే మనోరథప్రియతమా మవన్తినున్దరీం
దిద్దుతు రవశేన్ద్రియన్దన్ద్రిమన్ద్రిరద్యుతి కుమారీపుర ముపాసరత్. అన్త
రిత శ్చ తిరస్కరిణ్యా విద్యయా, తాం తదా త్వదశ్లోపాశ్రయాం సుప్త
గాత్రీం, త్రిభువనసర్గయాత్రాసంహారసంశ్రితాభిః కథాభి రమృతస్వన్ద్రిసిభిః
ప్రత్యాసీయమానరాగపూరాం, న్యరూపయత్. సప్రకుపితోఽపి త్వదను
భావప్రతిబద్ధనిగ్రహన్త రాధ్యవసాయః, సమాలి క్ష్యేతరేతర మత్యన్తనుఖ
ప్రసుప్తయో ర్యువయో, నైవదన్తోత్సాహః పాణ్డులోహశృంఖలాత్మనా
మయా పాదపద్మయో ర్యుగలం తవ నిగళయిత్వా, సరోమరభస మపా
సరత్. అవసిత శ్చ మ మాద్య శాప, స్త చ్చ మాసద్వయం తవ పార
తన్త్యమ్. ప్రసీ దేదానీం కిం కరవాణీ” తి ప్రణిపతన్తిం వార్తయాఽ
నయా మత్ప్రీణసమానాం సమాశ్వాస యేతి వ్యాదిశ్య విససర్జ.

తస్మిన్నేవ క్షణాన్తరే “హతో హత శ్చన్ద్రవర్షా సింహవర్షదు
హితు రమ్బాలికాయాః పాణిస్పర్శగాగ్రప్రసారితే బాహుదణ్డవీవ బువ
దవలమ్భ్య సరిభస మాకృస్య కే నాపి దుష్కరకర్తకారిణా తస్కరే
జైకే నైవ సఖరప్రహారేణ. రాజమన్ద్రిరోద్దేశం చ శవశతమయ మాపా
దయన్నచకితగతి రసా విహరతి.” ఇతి వాచః సమభవత్. శ్రుత్వా చైత
త్త మేవ మత్తహస్తిని ముదస్తాధోరణో రాజపుత్రోఽధిరుహ్య రంహ
సోత్తమేన రాజభవన మభ్యవర్తత. స్తమ్బేరమ రభ సావధూత పత్తి
దత్తవర్తాః చ ప్రవిశ్య వేశ్యాభ్యన్తర మదభ్రాభిన్ద్రిఘగమ్భిరేణ
స్వరేణాభ్యధాత్. “కస్య మహాపురుషో యే నైతన్మానుషమాత్రదు
ష్కరం మహత్కర్తానుష్ఠితమ్? ఆగచ్ఛతు స, మయా స హేమం మత్త
హస్తిని మారోహతు. అభయ మేవ తస్య మదుపకణ్ణవర్తినో దేవదానవై
రపి విగ్రహ్లానస్య.” ఇత్యవదత్. నిశ మ్యైవం స పుమా నుపోధహాః
నిగత్య కృతాజ్జలి రాకమ్య సంజ్ఞాకుశ్చితం కుజ్జరగాత్ర, మసక్త మధ్య

రుక్షత్. ఆరోహంత మే వైనం నిర్వర్ణ్య హర్షోత్ఫుల్లదృష్టిః 'అయే !
 త్రియసఖోఽయ మపహరవర్తా.' ఇతి పశ్చాన్నిషీదతోఽస్య బాహుదణ్డ
 యుగళ ముభయభుజమూలప్రవేశిత మగ్రేఽవలమ్భ్య స్వ మగ్గ మాలిగ్గ
 యామాన.స్వయం చ పృష్ఠతో వలితాభ్యాం భుజాభ్యాం పర్యవేప్తయత్.
 తత్క్షణోపసంహృతాలిగ్గనవ్యతికర శ్చాపహరవర్తా చాపచక్రకణప కర్ప
 ణ ప్రాస పట్టన ముసల శోమ రాదిప్రహరణజాల ముపయుజ్ఞానో బలా
 వలిప్తా స్ఫుటిబలవీరా స్ఫహుప్రకారయోధినః పరిక్షిపతఃక్షితౌ విచిక్షేప.
 క్షణేన చాద్రాక్షీ త్త దపి సైన్య మస్యేన సమస్తోఽభిముఖ మభిధా
 వతా బలనికాయేన పరిక్షిప్తమ్.

అనంతరం చ కశ్చి త్కర్ణికారశారః కురువిందనవర్ణకుస్తలః కమ
 లకోమలపాదేపాదః కణఃచమ్బుదుగ్ధధవళస్నిగ్ధనిలలోచనః కటితటనివిష్ట
 రత్న సఖరః పట్టనివసనః కృశాకృశోదకోరస్ఫలః కృతహస్తతయా రిపుకుల
 మిషువర్షేణాభివర్షణః, పాదాఙ్గుష్ఠనిష్ఠురావఘ్నుష్టకణఃమూలేన ప్రజ
 వినా గజేన సన్నికృప్య, పూర్వోపదేశప్రత్యయా దయ మేవ స దేవౌ
 రాజవాహన ఇతి కృతాఙ్జలిః ప్రణ మ్యాపహరనమణి నివిష్టదృష్టి
 రాచష్ట. 'త్వదాదిష్టేన మార్గేణ సన్నిపాతిత మేత దగ్ధరాజసాహాయ్య
 దానా యోపస్థితం రాజన్యకమ్. అరిబలం చ విహతవిధ్వస్తం స్త్రీబాల
 హార్యశత్రుం వర్తతే. కి మన్య త్కృత్యమ్?' ఇతి. హృష్టస్తు వ్యాజహ
 రాపహరవర్తా "దేవ, దృష్టిదానే నానుగృహ్యతా మయ మాఙ్గాకరః.
 సోఽయ మ ప్యహ మే వామునా రూపేణ ధనమిత్రాఘ్నాయా చాస్తరి
 శోమ స్తవ్యః. స ఏ వాద్య నిర్గమయ్య బన్ధనా దగ్ధరాజమ్, అపవర్జితం కోశ
 వాహన మేకీకృత్య, అస్తద్ద్రవ్యేణాచామునా సహ రాజన్యకేనైకాస్తే
 సుఖోపవిష్ట మిహ దేవ ముపతిష్ఠతు యది న దోషః." ఇతి. దేవోఽపి
 యథా తే రోచత ఇతి త మాభాష్య గత్వా చ తన్నిర్దిష్టేన మార్గేణ
 నగరా దృషి రతిమహతో రోహిణాద్రుమస్య కస్య చిన్తూలే క్షమావ

దాతసైకతే గక్ష్మాతరిజ్జనవసపాతశీతలే తలే ద్విరదా దవతతార. ప్రథమ సమవతీణే నాపహారవర్తణా చ స్వహస్తసత్వరసమీకృతే మాతజ్జ ఇవ స్ఫుటికమయ ఇవ భాగీరథీపులినమణ్డలే సుఖం నిషసాద.

తథా నిషణ్ణ ఇచ్చ త ముపహారవ ర్తార్థపాల ప్రమతి మిత్త్రగుప్త మస్త్రగుప్త విశ్రుతై, ర్జైథిలేన చ ప్రహారవర్తణా, కాశీభర్త్రా చ కామపాలేన, చమ్యేశ్వరేణ సింహవర్తణా, స హూంపాగత్య ధన మిత్త్రః ప్రణిపపాత. దేవోఽపి హర్షావిధ మభ్యుత్థితః 'కథం సమస్త ఏష మిత్త్రగణ స్సమాగతః! కో నా మాయ మభ్యుదయః.' ఇతి కృతయ ధోచిశోపచారా నుత్పీడితతరం పరిరేభే. కాశీపతిమైథిలాజ్జరాజాం శ్చ సుహృన్ని వేదితాః పితృవ దపశ్యత్ తైశ్చ హర్ష కమ్పితపలితం సరభసో పగూఢః పర మభిననన్. తతః ప్రవృత్తాసు ప్రతికథాసు ప్రియవయస్యగణానుయుక్తః స్వస్య చ సోమద త్తప్రఖోద్భవయో శ్చ చరిత మనువర్ణ్య సుహృదా మపి వృత్తాన్తంక్రమేణ శ్రోతుంకృతప్రస్తాన స్తాం శ్చ తదుక్తా వన్వయు జ్జ్ఞః. తేషు ప్రథమః ప్రాహ స్క కి లాపహారవర్తా.

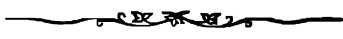
ఇతి శ్రీమదాచార్యమహాకవిదక్షిణః కృతౌ దశకుమారచరితే

రాజవాహనచరితం నామ

ప్రథమ ఉచ్ఛ్వాసః

అపహారవర్తచరితం నామ ద్వితీయోచ్ఛ్వాసః.

దేవ, త్వయి తదావతీర్ణే ద్విజోపకారా యాసురవివరం, త్వదన్వేషణప్రసృతే చ మిత్తిగణే, అహ మపి మహీ మట, న్న జ్ఞేషు గజ్ఞాతఘే బహి శ్చమ్పాయాః కశ్చి దస్తి తపఃప్రభాఘాత్సన్నదివ్యచక్షు ర్కరీచి ర్నామ మహర్షి రితి కుతశ్చి త్సంలపతో జనసమాజా గుపలభ్య, అముతో బుభుత్సు స్త్వద్గతిం, త ముద్దేశ మగమమ్ న్యశామయం చ తస్మి న్నా శ్రమే కన్యచి చ్చూతపోతకస్య చ్చాయాయాం క మ ప్యుద్విగ్నవర్ణం తాప నమ్. అమునా చాతిథివ దుపచరితః క్షణం విశ్రాంతః 'క్వాసా భగవా న్కరీచిః? తస్మా దహ ముపలిప్సుః ప్రసజ్గప్రోషితస్య సుహృద్ గతిమ్; ఆశ్చర్యజాననిభవో హి స మహర్షి ర్త్వహ్యం విశ్రుతః.' ఇ త్యవాది షమ్. అ ధాసా పుష్ట మాయతం చ నిశ్చ స్యాశశంసే.

ఆసీ త్తాదృశో ముని రస్మి స్సాశ్రమే త మేకదా కామమజ్జరీ నా మాజపుర్యవతంసస్థానీయా వారయువతి రశ్రుబిస్తుతారకితపయో ధరా సంర్షేద మభ్యేత్య కీర్ణశిఖణ్ణా స్తీర్ణభూమి రభ్యవనిష్ట. తస్మి న్నేవ చ క్షణే మాతృప్రముఖ స్తద్దాసీవర్గ స్సానుక్రోశ మనుప్రథావిత స్త త్రై వావిచ్ఛిన్నపాత మపతత్. స కిల కృపాళు స్తం జన మాద్రయో గిరాఽఽశ్వా స్యార్థికారణం తాం గణికా మప్వచ్ఛత్. సా తు సప్రీ డేవ సవిషా దేవ సగౌర వేవ చాబ్రవీత్. 'భగవన్, ఐహికస్య సుఖస్య భాజనం జనోఽయ మాముష్మికాయ శ్శోవసీయా యార్తాభ్యుపప త్తివిత్రయో ర్భగవత్పాదయో మూలం శరణ మభిప్రపన్నః' ఇతి. తస్యా స్తు జన న్యుదజ్జాలిః పలితశారశిఖణ్ణబన్ధ స్పృష్టము క్తభూమి రభాషత.

భగవన్, అస్యాం మే దోష మేషా ఘో దాసీ విజ్ఞాపయతి. దోష శ్చ మమ స్వాధికారాను స్థాపనమ్. ఏష హి గణికామాతు రధికారః.—

దుహితృ ర్జన్మనః ప్రభృత్యే వాక్రక్రియా తేజో బలవర్ణ మేఘా సంవర్ధనేన
 దోషాగ్నిఘాతుసామ్యకృతా మితాహారేణ శరీరపోషణమ్, ఆపఞ్చనూ
 ద్వర్షా త్పితు ర ప్యనతిదర్శనం, జన్మదినేషు పుణ్యదినేషు చోత్సృష్టా త్తరో
 మజ్జళవిధిః, అధ్యాపన మనఙ్గ విద్యానాం సాక్షానాం, నృత్య గీత వాద్య నా
 ట్య చిత్రాస్వాద్య గన్ధపుష్ప కలాసు లిపిజ్ఞానవచనకౌశలేషు చ సమ్యగ్వి
 నయనం, శబ్దహేతు సమయ విద్యాసు వార్తామాత్రావబోధనమ్, ఆజీవ
 జ్ఞానే క్రీడకౌశలే సజీవనిర్జీ వాసు చ ద్యూతకలా స్వభ్యస్తరీకరణమ్, అభ్య
 న్తరకలాసు వై శ్వాసికజనా ద్యత్నేన ప్రయోగగ్రహణం, యాత్రోత్స
 వాది ష్వా దరప్రసాధితాయాః స్థితపరిబర్తాయాః ప్రకాశనం, ప్రసజ్గవత్యాం
 సక్లేతాదిక్రియారూం పూర్వసంగృహీతై ర్గ్రాహ్యవాగ్ని సిద్ధిలమ్భనం,
 దిబ్బుభేషు తత్తచ్చిల్పవిత్తకై ర్యశఃప్రఖ్యాపనం, కార్తాన్తికాదిభిః కల్యా
 ణలక్షణోపఘోషణం, పీఠమర్ద విట విదూషకై ర్భిక్షుకీభి శ్చ నాగరికపు
 రుషసమవాయేషు రూపశీలమాధుర్యప్రస్తావనా, యువజన మనోరథలక్ష్య
 ప్రభూతాయాః ప్రభూతతమేన శుల్కే నావఫాపనం, స్వతో రాగాన్ధా
 య తద్భావదర్శనోన్మాదితాయ వా జాతిరూపవయోఽర్థశక్తిశౌచత్యా
 గదాక్షిణ్యశిల్పమాధుర్యోపపన్నాయ స్వతన్త్రాయ ప్రదానమ్, అధిక
 గుణా యాస్వతన్త్రాయ ప్రాజ్ఞతమా యాల్పే నాపి బహువ్యవదేశే నా
 ర్పణమ్, అస్వతన్త్రేణ వా గాన్ధర్వసమాగమేన గురుభ్య శ్శుల్కాపహ
 రణమ్, అలాభేఽర్థస్య కామస్తీకృతే స్వామి స్యధికరణే వా సాధనం,
 రక్తస్య హి దుహి త్రోకచారణీవ్రతానుష్ఠాపనం, నిత్యనైమిత్తిక ప్రీతిదా
 యతయా హృతశిష్టానాం గమ్యధనానాం చిత్రే రుపాయై రపహర
 ణమ్. అదదతా లుబ్ధప్రాయేణ చ పిగృహ్యోసనమ్, ప్రతిహస్తీప్రొత్సా
 హనేన లుబ్ధస్య రాగిణ స్త్యాగశక్తిసంఘటణమ్, అసారస్య వాక్సం
 త్కృతై ర్గోకోపక్రోశనై ర్దుహితృనిరోధనై ర్విరోత్పాదనై రన్యాభియా
 నై రపమానై శ్చౌపవాహనమ్, అర్థదై రనర్థప్రతిఘాతిభి శ్చానిన్ద్రై

రన్వై రనుబధ్ధార్థా నర్థసంశయాన్ నిచార్య భూయోభూయ సంయోజన మితి. గణికాయా శ్చ గమ్యం ప్రతి సజ్జ తేన న సజ్జః? సత్యా మపి ప్రీతౌ న మాతు ర్భాతృకాయా వా శాసనాతివృత్తిః.—

ఏవం స్థితేనయూ ప్రజాపతివిహితం స్వధర్మముల్లఘ్న్య క్వచి దాగన్తుకే రూపమాత్రధనే విప్రయూని స్వే నైవ ధనవ్యయేన రమ మాణాయా మాసమాత్ర మత్యవాహి. గమ్యజన శ్చ భూయా నర్థయో గ్యః ప్రత్యాచక్షణాయానయూ ప్రకోపితః, స్వకుటుమ్భకం చావసాది తమ్. 'ఏషా కుమతి ర్నకల్యాణీతి నివారయన్త్యాం మయి వనవాసాయ కోపా త్ప్రీస్థితా. సా చే దియ మహార్యనిశ్చయా సర్వ ఏష జనో ౭త్రై వానన్యగతి రనశనేన సంస్థాస్యతే.—ఇ త్యవాదీత్

అథ సా వారయువతి నైన తాపసేన ' భద్రే, నను దుఃఖాక రో ౭యం వనవాస, స్తస్య ఫల మపవర్గః స్వగ్గో వా; ప్రథమస్తు తయోః ప్రకృష్టజ్ఞానసాధ్యః. ప్రాయో దుస్సంపాద ఏవ; ద్వితీయ స్తు సర్వ వైవ సులభః కులధర్మానుష్ఠాయినః. త దశక్యారమ్భా దుపరమ్య మాతు ర్కతే వర్త స్వే' తి సానుకమ్ప మభిహితా. సా తు ప్రత్యవాదీత్. ' యది భగవత్పాదమూల మశరణం శరణ మస్తు మమ కృపణాయాః హిరణ్యరేతా ఏవ ' ఇ త్యుదమనాయత. స తు ముని రనువిమృశ్య గణికామాతర మవదత్: ' సంప్రతి గచ్ఛ గృహాన్, ప్రతీక్షస్వ. కానిచి ద్దినాని, యావ దియం సుకుమారా సుఖోపభోగసముచితా స త్యరణ్య వాసో ద్వేజితా భూయోభూయ శ్చాస్తాభి ర్విబోధ్యమానా ప్రకృతా వేవ స్థాస్యతి.' ఇతి. త థేతి తస్యాః ప్రతియాతే స్వజనే, సా గణికా త మృషిమ లఘుభ క్షి ర్థానోద్గమనీయవాసినీ, నాత్యాదృతశరీరసంస్కారా, వనతరు పోత కాలవాలపూరణై, ర్దేవతార్చనకుసుమోచ్ఛయాపచయప్రయోసై, రనేకవికల్పోపహారకర్తృభిః, కామశాసనార్థే చ గన్ధ మాల్య ఘాప దీప నృత్య గీత వాద్యాదిభిః క్రియాభి, రేకాన్తే చ త్రివర్గసంబధ్నినిభిః కథాభి,

రథ్యాత్కవాదై శ్చానురూపై, రల్పీయ సైవ కాలే నాస్వరజ్ఞయత్ .
 ఏకదా చ రహసిర క్తం త ముపలక్ష్మ్య 'మూఢః ఖలు లోకో, య త్సహ
 ధర్మే ధార్థకామా వపి గణయతి!' ఇతి కించి దస్మయత్ . 'కథయ
 వాసు, కే నాంకే నార్థకామాతిశాయీ ధర్మ స్త వాభిప్రేతః ?' ఇతి
 ప్రేరితా మరీచినా సా లజ్జామస్థర మారభ తాభిధాతుమ్.

ఇతః కిల జనా ద్భగవత స్త్రివర్గబలాబలజ్ఞానమ్. ! అథవా త
 దపి ప్రకారా స్తరం దాసజనానుగ్రహస్య. భవతు, శ్రూయతామ్. నను
 ధర్మా దృతే ఽర్థకామయో రనుత్ప త్తి కేవ. తదనపేక్ష యైవ ధర్మో నివృత్తి
 సుఖప్రసూతిహేతు, రాత్మనః సమాధానమాత్రసాధ్య శ్చ సో ఽర్థకా
 మవ ద్బాహ్యసాధ నేషు నాత్యాయతతే. త త్త్వదర్శనోపబృంహిత స్తు య
 థాకటంచి దనుష్ఠీయమానాభ్యాం నార్థకామాభ్యాం బాధ్యతే. బాధి
 తో ఽపి చాల్పయాసప్రతిసమాహిత స్త మపి దోషం నిర్హృత్య శ్రేయ
 సే ఽప్యనల్పాయ కల్పతే. తథా హి, పితామహస్య తిలోత్తమాయా
 మభిలాషః, భవానీపతే ర్దునిపత్నీ సహస్రదూషణం, పద్మనాభస్య షోడ
 శసహస్రాస్తాపురవిహారః, ప్రజాపతే స్వదుహిత ర్యతిప్రణయప్రవృత్తిః,
 శచీపతే రహల్యాజారతా, శశాంకస్య గురుతల్పగమనమ్, అంశుమా
 లినో బడబాలజ్ఞానమ్, అనిలస్య కేసరికళత్రసమాగమః, బృహస్పతే రుత
 త్యభార్యాభినరణం, పరాశరస్య దాశకన్యాదూషణం, పారాశర్యస్య
 భాశ్రుదారసంగతిః, అత్రే ర్మృగీసమాగమ, ఇతి. అమరాణాం చ తేషు
 తేషు కార్యే ష్వాసురవిప్రలమ్బనాని జ్ఞానబలా న్న ధర్మపీఠా మావ
 హన్తి. ధర్మపూతే చ మనసి నభ సీవ న జాతు రణోఽనుషజ్యతే.
 తస్మస్యే నార్థకామా ధర్మస్య శతతమీ మపి కలాం స్పృశత ఇతి.

శ్రు త్వైత దృషి రుదీర్ణరాగవృత్తి రభ్యధాత్ . ' అయి విలా
 సిని, సాధు పశ్యసి న ధర్మ స్త త్వదర్శినాం విషయోపభోగే నోపరుద్య
 త ఇతి. కిం తు జన్తనః ప్రభృత్యర్థకామవార్తానభిజ్ఞా వయం. జ్ఞేయా చే

మా కింరూషా కింపరివారా కింఫలా వితి. ' సా త్వవాదీత్ " అర్థ స్తావ
 దారజన వర్ధన రక్షణాత్మకః, కృషి పాశుపాల్య వాణిజ్య సంధి విగ్రహోది
 పరివార, స్త్రీర్థప్రతిపాదనఫల శ్చ కామ స్తు విషయాతిసక్తచేతసః
 స్త్రీపునయో ల్నిరతిశయసుఖస్పర్శవిశేషః; పరివార స్తు తస్య యావ
 దిహ రమ్య ముజ్జ్వలం వస్తు; ఫలం పునః పరమాహ్లాదనం పరస్పరవిమ
 ర్దజన్త స్త్యర్థమాణమధుర ముదీరితాభిమాన మను త్రమసుఖ మపరోక్షం
 స్వసంవేద్య మేవ. త స్యైవ కృతే విశిష్టస్థానవ క్షిణః క ష్టాని తపాంసి,
 మహాన్తి దానాని, దారుణాని యుద్ధాని, భీమాని సముద్ర లబ్ధనాదీని,
 మానవా స్సమాచరన్తి." ఇతి. నిశ మ్యైత నిమిత్తబలా న్ను, తత్పాట
 వా న్ను, స్వబుద్ధిమాన్ద్యా న్ను, స్వనియమాననాదృత్య తస్యా మసౌ
 ప్రాసజత్. సా సుదూరం మూఢాత్మానం చ తం ప్రవహణేన నీత్వా
 పుర ముదారశోభయా రాజవీధ్యా స్వభవన మనైషీత్. అభూ చ్చ ఘో
 షణా ' శ్వః కామోత్సవః ' ఇతి.

ఉత్తరేద్యుః స్నా తానులిప్త మారచితముణ్ణమాల నూరభకామి
 జనవృత్తం నివృత్తస్వవృత్తాభిలాషం క్షణమాత్రే గతే తయా వినా
 దూయమానచిత్తం త మృషి మృద్ధిమతా రాజమాగ్నే ణోత్సవసమాజే
 నీత్వా క్వచి దుపవనోద్దేశే యువతిశతపరివృతస్య రాజ్ఞ స్సన్నిధౌ సమాస
 దత్. తత్ర స్థితముఖేన తేన ' భద్రదే, భగవతా సహ నిషీద. ' ఇ త్యాదిష్టా
 సవిభోమకృతప్రణామా సస్థితం న్యషీదత్. తత్ర కాచి దుత్థాయ బద్ధా
 జ్జలి రు త్తమాజ్ఞనా ' దేవ, జితా ఽనయా ఽహం, తద్దాస్య మద్యప్రభృ
 త్యభ్యుపేతం మయా ' ఇతి ప్రభుం ప్రాణంసీత్. విస్మయహర్షమూల
 శ్చ కోలాహలో లోక స్ఫోదజహీత్. హృష్టేన చ రాజ్ఞా మహాహై
 రలంకారై ర్కహతా చ పరిబహేణానుగృహ్య విస్పృష్టా, వారముఖ్యాభిః
 పౌరముఖ్యై శ్చ గణశః ప్రశస్యమానా, స్వభవన మగ త్యైవ త మృషి
 మథాపతః ' భగవన్, అయ మజ్జలి, శ్చిర మనుగృహీతో ఽయం దాసీ

జనః, స్వార్థ ఇదానీ మనుష్ఠేయః. ' ఇతి. స తు రాగా దశనిహత ఇ
 ఘోష్యి మ్యుబ్రవీత్. 'ప్రియే, కి మేతత్ ? కుత ఇద మాదాసీన్యమ్?
 క్వ గత స్తవ మ య్యసాధారణానురాగః?' ఇతి. అథ సా సస్తి త మవా
 దీత్: ' భగవన్, యయా ౨న్యరాజకులే మత్తః పరాజయో౨భ్యు
 పేత స్తస్య శ్చ మమ చ కస్త్వి సంఘర్షే, మహర్షిం మరీచి మావర్జితవ
 తీవ శ్లాఘస, ఇతి తయా౨హ మధిక్షీప్తా, దాస్యపణబధేన చాస్తి స్మ క్షే
 ప్రావ ర్తిషి సిద్ధార్థా చాస్తి త్వత్ప్ర)సాదాత్. ' ఇతి. స తయా తథా
 ౨వహూతో దుర్మతిః కృతానుశయ శ్శూన్యవ స్మ్యవ ర్తిప్త. య స్త
 యైవం కృత స్తపస్వీ త మేవ మాం మహాభాగ మన్యస్వ స్వశ క్తివిష
 క్తం రాగ ముద్భృత్య త యైవ బన్ధక్య మహ ద్వైరాగ్య మర్పితమ్. అచిరా
 దేవ శక్య ఆత్మ త్వదర్థసాధనక్షమః కతుమ్. అస్యా మేవ తావ ద్వ
 సాజ్గపు ర్యాం చన్పూనూ మితి.

అథ తన్ననశ్చ్యుతతమస్పర్శభి యే వా స్తం రవి రగాత్. ఋషి
 ముక్త శ్చ రాగ స్సంధ్యా త్వే నాస్ఫురత్. తత్కథా ద త్తవై రాగ్యా ణీవ
 కమలవనాని సమకుచన్. అనుమతమునిశాసన స్త్వహ మము నైవ స
 హేలూపాస్య సంధ్యా, మనురూపాభిః కథాభి స్త మనుశయ్య, నీతరాత్రిః,
 ప్రత్యున్మిష త్యుదయప్రస్థదావకల్పే కల్పన్రమకిసలయావధీరి ణ్యరుణా
 ద్విషి, తం నమస్కృత్య నగ రా యోదచలమ్. అదర్శం చ మార్గాభ్యా
 శవ ర్తినః క స్యాపి క్షుపణకవిహారస్య బహి ర్వివి క్తే రక్తాశోకషణ్ణ నిషణ్ణ
 మస్పృష్టసమాధి మాధిక్షీణ మగ్రగణ్య మనభిరూపాణాం కృపణవర్ణం క
 మపి క్షి పణకమ్. ఉరసి చాస్య శిథిలితమలనిచయా న్ముఖాన్నిపతితానశ్రు
 బిన్దూ నలక్షయమ్. అప్రాక్షం చాన్తికోపవిష్టః ' క్వ తపః? క్వ చ రుదితమ్?
 న చే ద్రహస్య మిచ్ఛామి శ్రోతుం శోకహేతుమ్ ?' ఇతి. సో౨బ్రూత.

సామ్య శ్రూయతామ్. అహ మస్యా మేవ చమ్పాయాం నిధిపా
 లితనామ్నుః శ్రేష్ఠినో జ్యేష్ఠనూను ర్వసుపాలితో నామ. వైరూప్యా

స్వమ విరూపక ఇతి ప్రసిద్ధి రాసీత్. అన్య శ్చాత్ర సుస్థరక ఇతి యథా
 ర్థనామా కలాగుణై స్సమృద్ధో వసునా నాతిపుష్టో ౭భవత్. తస్య చ
 మమ చ వపుర్వసునీ నిమిత్తీకృత్య వైరిం వై గోపజీవిభిః పారధూతైః
 రుదపాద్యత త ఏవ క దాచి దావయో రుత్సనసమాజే స్వయ ముత్పా
 దిత మన్యోన్యావమాసమూల మధిక్షేపవచనవ్యతికర ముపశమయ్య,
 'స వపు ర్వసు వా పుంస్త్యమూల, మపి తు ప్రకృష్టగణకాప్తార్థ్యమా
 వనో హి య స్స పుమాన్. అగ్లో యువతిలలామభూతా కామమజ్జరీ
 యం కామయతే స హరతు సుభగపతాకామ్.' ఇతి వ్యవాస్థాపయన్.
 అభ్యుపే త్యావాం ప్రాహిణువ తస్యై దూతాన్. అహ మేవ కి లాము
 ష్యాః స్మరోన్మాదపేతు రాసమ్ ఆసీనయో శ్చావయో ర్థా మే నోప
 గమ్య సా నీలోత్పలమయ మి వాపాజ్జదా మాజ్ఞే మమ ముజ్ఞుతీ తం జన
 మపత్రపయా ౭ధోముఖం వ్యధత్త సుభగేన చ మయా స్వధనస్య స్వ
 గృహస్య స్వగుణస్య స్వదేహస్య స్వజీవితస్య చ సై వేశ్వరీకృతా. కృత
 శ్చాహ మనయా మలమల్లక శేషః హృతసర్వస్వ శ్చ తయా ౭పవాహితః,
 ప్రపద్య లోకోపహాసలక్షతా, మక్షమ శ్చ ధిక్కృతాని పారవృద్ధానాం
 సోధు, మి హై వాయతనే ముని నైకే నోపదిష్టవత్తాన్, సుకర ఏష
 వేషో వేశనిర్గతానా మి త్యుదీర్ణవైరాగ్య స్త దపి కౌషీన మజహామ్.

అథ పునః సక్ష్మీర్ణమలపజ్కః ప్రబలకేశలుజ్ఞానవ్యధః ప్రకృష్టత
 మక్షుత్పిపాసాదిదుఃఖః స్థానాసనశయనభోజనేషు ద్విప ఇవ నవగ్రహా
 బలవలీభి ర్య న్రిణాభి రుద్వేజితః ప్రత్యవామృశమ్. 'అహ మస్మి ద్విజాతిః,
 అస్వధర్తో మ మైష పాషణ్ణపథావతారః, శ్రుతిస్మృతివిహితే నై వపత్తాన్
 నా మమ పూర్వజాః ప్రావ ర్తంత, మమ తు మన్దభాగ్యస్య నిన్ద్యవేష
 మమన్దదుఃఖాయతనం హరిహరహిరణ్యగర్భాదిదేవతాపనాదశ్రవణనై
 రన్తర్యా త్ప్రే త్యాపి నిరయఫల మఫలం విప్రలబ్ధప్రాయ మింద్రుశ మిద
 మధర్మవత్తాన్ ధర్మవ దాచరణీయ మాసీత్.' ఇతి. ప్రత్యాకలితస్వదు

ర్నయః పిండోష్ణం వివిక్త మేత దాసాద్య పర్యాప్త మశ్రు ముఖ్చామీతి.
 శ్రుత్వా వైత దనుకమ్పమానోఽబ్రవమ్. 'భద్ర, క్షమస్వ కఞ్చ
 త్కాలః; మత్రైవ లవస; నిజేన ద్యుమ్నే నాసా వేవ వేశ్యా యథా త్వాం
 యోజయిష్యతి తథా యతిష్యే. స స్తుపాయా స్తాదృశాః.' ఇ త్యా
 శ్వాస్య తమ్, అభ్యుత్థిగోఽహం, నగర మా విశ న్నేవ చోపలభ్య
 లోకవాదా ల్లుబ్ధసమృద్ధపూర్ణం పుర మితి, అర్థానాం నశ్వరత్వం ప్రదర్శ్య
 ప్రకృతిస్థా నమూ న్విధాస్య, కర్ణీసుతప్రహితే పథి మతి మకరవమ్.
 అనుప్రవిశ్య చ ద్యూతసమాజ మక్షుభూతైః స్సమగంసి. తేషాం పఞ్చ
 వింశతిప్రకారాసు సర్వాసు ద్యూతాశ్శయాసు కలాసు కౌశల, మక్ష
 భూమిహస్తాదిషు చాత్య న్దురుపలక్షోణి కూటకర్తాణి, తన్మూలాని సావ
 లేపా న్యధిక్షేపవచనాని, జీవితనిరపేతోణి సంరమ్భవిచ్ఛేదాని, సభిక
 ప్రత్యయవ్యవహారాణా న్యాయబలప్రతాపప్రాయా నగ్రీకృతార్థ సాధనక్ష
 మాణ, బలిషు సా న్స్వనాని, దుర్బలేషు భ ర్త్రితాని, పక్షరచనానైపు
 ణ్యమ్, ఉచ్ఛాపచా న్యుపప్రలోభనాని, గ్లహప్రభేదవర్ణనాని, ద్రవ్యసం
 విభానాదార్య, మన్తరాన్తరాఽశ్చీలప్రాయాణా కలకలా, ని త్యేతాని
 చాన్యాని చానుభవణా న తృప్తి మధ్యగచ్ఛమ్. అహం చ కించి త్ప్రమా
 దదత్తశాకే క్వచి త్కితవే ప్రతికితవ స్తు నిర్దహా నిన్వ క్రోధతామ్రయా
 దృశా మా మభిషిక్ష్య, 'శిక్షయసి రే ద్యూతవత్తే హానవ్యాజేన ?
 ఆస్తా మయ మశిక్షీతో వరాకః. త్వయైవ తావ ద్విచక్షణేన దేవిష్యామి.'
 ఇతి, ద్యూతాధ్యక్షానుమత్యా వ్యత్యసజత్. మయా జిత శ్చాసా షోడశ
 సహస్రాణి దీనారాణామ్. తదర్థం సభికాయ సభ్యేభ్య శ్చ దత్త్వా, అర్థం
 స్వీకృ త్యోదతిష్ఠమ్. ఉదతిష్ఠం శ్చ తత్రగతానాం హర్షగర్భాః ప్రశంసా
 లాపాః. ప్రార్థయమానసభికానురోధా చ్చ తదగాకేఽభ్యవహారవిధి
 మకరవమ్. యన్మూల శ్చ మే దురోదరానతార స్స మే విమర్దకో నామ
 విశ్వాస్యతరం ద్వితియం హృదయ మాసీత్.

తన్నుఘన చ సారథః కర్త త శ్శీలత శ్చ సకల మేవ నగర మవధార్య,
 ధూర్జటికణ్ఠ కల్తాష కాలతమే తమసి, నీలనివసనార్ధోరుకపరిహితో, బద్ధ
 తీక్ష్ణకౌక్షేయకః, ఫణిముఖ కాకలీ సందంశక పురుషశీర్షక యోగచూర్ణ
 యోగవర్తికా మాసనూత్ర కర్కటక రజ్జు దీపభాజన భృమరకరణ్ణక
 ప్రభృ త్యనేకోపకరణ యుక్తో గత్వా, కస్యచి ల్లుభేశ్వరస్య గృహే సస్థిం
 చిత్వా, పటభాసనూత్క్యచిద్రాలక్షితా న్తర్గలనూప్రవృత్తి, రవ్యభో, నిజ
 గృహ మి వానుప్రవిశ్య, నీలీం సారమహతీ మాదాయ నిరగామ్. నీల
 నీరదనికరపీవరతిమిరనిబిడితాయాం రాజవీధ్యాం ఝడితి శతప్రహచాసం
 పాతే మివ క్షణ మాలోక మలక్షయమ్. అ థాసా నగరదేవ తేవ నగర
 మోషరోషితా నిస్సంబాధవేలాయాం నిస్సృతా సన్నికృష్టా కాచి
 దుస్తిషదూభషణా యవతి రావిరాసీత్. 'కాసి వాసు? క్వ యాసి?'
 ఇతి సదయ ముక్తా సగద్గదా మా మనాదీత్.

“ ఆర్య, పుర్యా మస్యా మర్యవర్యః కుబేరవల్లభనామా వసతి.
 అ స్త్యహం తస్య కన్యామాం జాతమాత్రాం ధనమిత్రినామ్నేత్రత్యా
 యైవ కస్తేచి దిభ్యకుమారా యాస్వజానా ద్భార్యాం మే పితా. స పున
 రముష్టిన్న త్యుదారతయా పిత్రో రస్తేవితై ర్షిజైః క్రీత్యై వాఙ్వివ గ్గా
 ధ్దారిద్యం దరిద్రతి సతి, అథ ఉదారక ఇతి చ ప్రీతలోకాధిరోపితాపర
 శ్లాఘ్యనామని, వారయ త్యేవ తస్మిన్, మాం తరుణీభూతా మధన ఇ
 త్యదత్వా, అర్థపతినామ్నేకస్తేచి దితరస్తే యథార్థనామ్నే సార్థవాహాయ
 దిత్సతి మే పితా. త దమగ్గల మద్య కిల ప్రభాతే భావీతి జ్ఞాత్వా, ప్రా
 గేవ ప్రియతమదత్తసంకేతా వశ్చితస్వజనా నిర్గత్య, బాల్యాభ్యస్తేన
 వత్సనా మన్మథాభినరా తదగార మభినరామి. త న్నాం ముఙ్ఘ గృహ
 ఙైత ద్భాణ్ణమ్.” ఇ త్యున్నుచ్య మహ్య మర్పితవతీ. దయమాన శ్చాహ
 మబ్రవమ్. ఏహి సాధ్యే త్వాం నయై త్వత్ప్రియతమ మితి త్రిచతురాణి
 పదా న్యుదచలమ్. ఆపత చ్చ దీపికాలోకపరిలుప్యమానతిమిర భారం యస్మి

కృపాణాపాణీ నాగరికబల మనల్పమ్. ప్రవేషమానాం కన్యకా మవదమ్:
 “భద్రే, మాభైషీ; అస్త్యసిద్ధివీయో మే బాహు; రపితు మృదు రయ
 ముపాయ స్త్యదపేక్షయా చిన్తితః. శయేహం భావితవిషవేగవిక్రియః.
 త్వయాఽప్యమీ వాచ్యాః ‘నిశి వయ మిమాం పురీం ప్రవిష్టాః; దప్త
 శ్చ మ మైష నాయకో దర్శికనేణాముష్టి స్సభాగృహాకోణ ఏవ. యది
 వః కశ్చి స్తస్త్రవి త్కృపాభు స్స ఏవ త మనుజీవయన్ మమ ప్రాణా
 నాహరే దనాథాయాః’ ఇతి.” సాఽపి బాలా గత్యస్తరాభావా ద్భయ
 గద్గదస్వరా బాష్పదుర్దినాక్షీ బద్ధవేషభుః కథంకథ మపి గత్వా మదుక్త
 మన్వతిష్టత్. అశయిషి చాహం భావితవిషవిక్రియః. తేషు కశ్చి స్తు కేంద్రా
 భిమానీ మాం నిర్వర్ణ్య ముద్రాత స్త్రమ స్త్రీధ్యానాదిభి శ్చోపక్ర మ్యా
 కృతార్థో ‘గత ఏ వాయం కాలదప్త; స్తథా హి; స్తబ్ధశ్యావవర్ణ
 మజ్ఞం, రుద్ధా దృష్టిః, శాస్త్ర ఏ వ్రాష్టా. శుచా ఽలం వాసు, శ్చోఽగ్ని
 సా త్కరిష్యామః. కోఽతివర్తతే దైవమ్?’ ఇతి స హేతరైః ప్రాయాత్.

ఉత్థిత శ్చాహ ముదారకాయ తాం సీత్యాఽబ్రవమ్. ‘అహ మస్మి
 కోఽపి తస్కరః; త్వద్గతే నైవ చేతసా సహాయభూతేన త్వా మిమా
 మభినర స్తీ మస్త రోపలభ్య, కృపయా త్వత్సమీప మనైషమ్. భూషణ
 మిద మస్యాః.’ ఇ త్యంశుపలలపాటితద్వాస్తజాలం త ద ప్యర్చితవాన్.
 ఉదాకర స్తు త దాదాయ సలజ్జం చ సహార్షం చ ససంభ్రమం చ మా
 మభాషత. “ఆర్య, త్వ యై వేయ మస్యాం నిశి ప్రియా మే దత్తా, వా
 క్చ పున ర్మ మాపహృతా. తథా హి, న జానే వక్తుం త్వత్క మైత
 దద్భుత మితి. నను తే స్వశీల మద్భుతవ త్ప్రతిభాతి. నైవ మస్యే నాపి
 కృతపూర్వ మితి ప్రతినియ తైవ వస్తుశక్తిః. న హి త్వ య్యస్యదీయా
 లోభాదయః, త్వ యాద్య సాధు త్తోస్తిలి తేతి త త్ప్రాయ స్త్వత్పూర్వా
 వదానేభ్యో న రోచతే. దృష్ట మిదానీ మాదార్యస్వరూప మితి. త్వదా
 శయ మననుమాన్య న యుక్తో నిశ్చయః. త్వయాఽమునా సుకృతేన క్రితో

౭యం దాసజన ఇతి, అసార మతిగరీయసా క్రీణా నీతి స తే ప్రజ్ఞాధి
 ష్టేపః స ప్రియాదాసస్య ప్రతిదాన మిదం శరీర మితి, తదలాభే నిధ
 నోన్ముఖ మిద మపి త్వ యైవ దత్తమ్. అద్యప్రభృతి భర్తవోఽయం
 దాసజనః." ఇతి మమ సాదయో రపతత్. ఉత్థాప్య చైన ముర సోపల్లి
 ప్యాభాషిషి 'భద్ర, కా౭ద్య తే ప్రతిపత్తిః?' ఇతి.

సో౭భ్యధత్త-న శకోమి చైనా మత్ర పితౄ రసభ్యనుజ్ఞ యో
 పయమ్య జీవితమ్ అతో౭స్యా మేవ యామిన్యాం దేశ మిమం జహా
 సామి. కో వా౭హం యథా త్వ మాజ్ఞాపయసి.' ఇతి. అథ మయో
 క్తమ్-'అ స్త్యేతత్; స్వదేశో దేశాన్తర మితి నేయం గణనా విదగ్ధస్య పురు
 షస్య; కిం తు బా లేయ మనల్పసాకుమార్యా; క ప్తాః ప్రత్యవాయ
 భూయిష్టా శ్చ కాన్తారపథాః. శైథిల్య మివ కించి త్ప్రీజ్ఞానత్వయో
 రసర్థే నేదృశేన సమ్భావ్యతే. త త్న హాసయా నుఖ మి హైవ వస్తవ్యమ్.
 ఏహి నయా వై నాం స్వావాసమ్.' ఇతి. అవిచారానుమతేన తేన సద్య
 ఏవై నాం తద్దృహ ముపసీయ, త యై వాపసర్పభూతయా తత్ర మృద్యా
 జ్ఞాన శేష మచోరయావ. తతో నిష్పత్య క్వచి న్దుషితకం నిధాయ, సము
 చ్చలన్తా నాగరికపురుషసంపాతే మార్గపాశ్చేశాయినం కంచి న్నత్త
 వారణ ముపరిపురుష మాకృ ప్యాధ్యారోహావ. క్రైవేయకప్రాత
 పాదయుగ శేన మ యోత్థాప్యమాన ఏవ పాతితాధోరణపుఘులోకస్థుల
 పరిణతః పురీతల్లతాపరీతదన్తకాణ్డ స్స రక్షీకబల మక్షిణోత్. అధ్వంస
 యావ చాము నై వార్థపతిభవనమ్. అపవాహ్యా చ క్వచన జీర్ణోద్యానే
 శాఖాగ్రాహికయా౭వాతరావ. స్వగృహాంగతో చ సా౭తో శయన సుధ్య
 శిశ్రియావ.

తావ దే వోకగా మదధే రుదయాచలేన్ద్రోపద్మరాగశృంజకల్పం
 కల్పద్రుమహేమపల్లవాపీడపాటలం పత్రజమణ్డలమ్. ఉత్థాయ చ ధౌత
 వక్త్రో ప్రనేతనాని మగ్గళా న్యనుష్ఠా యాన్తత్కర్తృతుములం పుర మను

చరన్తా వశ్యణువ పరవధూగృహేషు కోలాహలమ్. అ థాత్తై రథ పతిః కుబేరదత్త మాశ్వాస్య కులపాలికావివాహం మాసావధిక మకల్ప యత్. ఉపహ్వయే పున రశీతుయం ధనమిత్త్రమ్.

ఉపతిష్ఠ సఖే, ఏకాన్త ఏవ చర్మరత్నభస్తికా మిమాం పురస్కృత్యా క్షరాజ మాచక్షుః—“జానా త్యేవ దేవౌ నైకకోటిసారస్య వసు మిత్త్రస్య మాం ధనమిత్త్రం నా మైకపుత్త్రమ్. సోఽహం మూలహారత్వ మే త్యాధివర్గా ద స్త్యవజ్ఞాతో, మదర్థ మేవ సంవర్ధితాయాం కులపాలికాయాం మద్దాద్రిద్యదోషా త్పునః కుబేరదత్తేన దుహిత ర్యర్థపతయో దిత్తితాయా ముద్వేగా దుద్భితు మసూ నుపపారికం జరద్వన మవగాహ్య కణ్ఠస్య సశ స్తికః కే నాపి జటాధరేణ నివా రైవం పృష్టః ‘కిం తే సాహసస్య మూలమ్?’ ఇతి. మ యో క్తమ్ ‘అవజ్ఞా సాన్దర్యం దారిద్యమ్,’ ఇతి. స పున రేవం కృపాళు రన్వగ్రహీత్ : ‘తాత, మూఢోఽసి, నాస్య త్పాపిష్ఠతమ మాత్మ త్యాగాత్ ; ఆత్మాన మాత్మనాఽనవసా ద్యై వ్రాధ రన్తి సన్తః. సస్యచాయా ధనార్జనస్య బహుషా; నైక శ్చిన్నకణ్ఠప్రతి సన్ధానపూర్వస్య ప్రాణలాభస్య. కిమనేన సోఽస్త్వహం మన్త్రసిద్ధః, సాధ తేయం లక్షగ్రాహిణీ చర్మరత్నభస్తికా; చిర మహా మస్యాః ప్రసాదా త్కామరూపేషు కామప్రదః ప్రజానా మవాత్సమ్. మత్సరిణ్యాం జరసి ఘామిస్వర్గ మ త్రోదేశే ప్రవేక్ష్య న్నాగత, స్తా మిమాం ప్రతిగృహాణ. మదస్యత్ర చేయం వణిగోభ్య వారయోషిన్తు ఖ్యాభ్యో వాదుగ్ధే ఇతి హి తద్గ తా ప్రతీతిః. కిం తు యత్స కాశా దన్యాయాపహృతం తస్మై ప్రత్యర్పణేయం, న్యాయాన్జితం తు దేవబ్రాహ్మణేభ్య స్త్యాజ్యమ్. అ థేయం దేవ తేవ శుచా దేశే నివేశ్యార్చ్యమానా ప్రాతః ప్రాత స్సువర్ణపూ ణైః ప దృశ్యతే. స ఏష కల్పః.’ ఇతి. బద్ధాజ్జలిరహ మతిష్ఠమ్, బద్ధాజ్జలయే మహ్యా మేనాం దత్త్వా కి మపి గ్రావచ్ఛిద్రం ప్రాచిశత్. ఇయం చ రత్న భూతా చర్మ భస్తికా దేవా యానివేద్య నోపజీ వ్యే త్యానీతా. పరం తు దేవః ప్ర

మాణమ్." ఇతి. రాజా చ నియత మేవ వక్ష్యతి ' భద్ర, శ్రీతోఽస్మి, గచ్ఛ యథేచ్ఛ, మేనా ముపభు క్షేప్వ' తి. భూయ శ్చ బ్రూహి ' యథా న కశ్చి దేనాం ముష్ణాతి తథాఽనుగృహ్యతా మి'తి. త ద పృవశ్య మసా వభ్యుపేష్యతి. తతః స్వగృహ మేత్య యథోక్త మర్థత్యాగం కృత్వా దినే దినే వరివస్యమానాం స్తేయలబ్ధై రక్షై ర్న క్త మాపూర్య ప్రాణ్ణౌ లోకాయ దర్శయిష్యసి. తతః కు బేరద త్త స్తృణాయ మత్వాఽర్థపతి మర్థలుబ్ధః కన్యకయా స్వయ మేవ త్వా ముపస్థాస్యతి. అథ కుపిఠోఽర్థపతి ర్వ్యవహ ర్తు మర్థగ ర్వా దభియోక్యతే. తం చ భూయ శ్చిత్రై రుపాయైః కాపీనావ శేషం కరిష్యావః. స్వకం చ చౌర్యం తే నై వాభ్యుపాయేన సుప్రచ్ఛన్నం భవిష్య తీతి. హృష్ట శ్చ ధనమిత్రో యథోక్త మన్వతిష్ఠత్. తదహ రేవ మన్నియోగా ద్విమర్దకోఽర్థపతి సేవాభియుక్త స్స స్యాదారకే వైర మభ్యవర్ధయత్. అర్థలుబ్ధ శ్చ కు బేరదశ్తో నివృ త్త్యాకపతే ర్థనమిత్రా యైవ తనయాం సానునయాం ప్రాదిత్సత్. ప్రత్యబధ్నా చ్చార్థపతిః.

ఏ ష్వేవ దివసేషు 'కామమజ్జార్యాః స్వసా యభీయసీ రాగమజ్జరీ నామ పఞ్చవీరగోష్ఠే సజ్జీతక మనుష్ఠాస్య తీతి సాన్దాదర స్సమాగమన్ నాగరజనః. స చాహం సహ సఖ్యా ధనమిత్రేణ తత్ర సన్నయధిషి. ప్రవృత్త స్పృత్తాయాం చ తస్యాం ద్వితీయం రజ్జవీరం మమాభూ.న్తనః. తద్దృష్టివిభృ మోత్పలవనసత్ప్రాపాశ్రయ శ్చ పఞ్చశరో భావరసానాం సామగ్యై సముదితబలో మా మతిమాత్ర మవ్యధయత్. అ త్రాసా.నగరదేవ తేవ నగర మోషరోషితా లీలాకటాక్షమాలాశృంఖలాభి క్షీ లోత్పలపలాశ శ్వా మలాభి ర్కా మబధ్నాత్. స్మశ్శోత్థితా చ సా సిద్ధిలాభశోధిసీ కిం, విలాసా త్కీ, మభిలాషా త్కీ, మస్తా దేవ న జానేఽసకృన్తాం సఖీభి రప్యనుపల షీ తే నాపాఙ్గపేక్షీ తేన సవిభృమా రేచితభూంలత మభివీక్ష్య, సాపదేశం చ కించిదావిష్కృతదశనచన్దికం స్థిత్యా, లోక లోచనమాన సాను

యాతా ప్రాతిష్ఠత. సోఽహం స్వగృహ మేత్య కుడ్డివార యోత్కంఠా
 యా దూరీకృతాహారస్పృహః శిరశ్శూలస్పర్శ మపదిశ స్వివిక్తే తల్పే
 ముక్తై రవయవై రశయిషి. అతినిష్ఠాత శ్చ మదనతన్త్రై మా మభ్యు
 పేత్య ధనమిన్ద్రో) రహా స్యకథయత్.

సఖే, సా ధన్యా గణికాదారికా, యా మేవం భవన్తనోఽభిని
 విశతే; తస్యా శ్చ మయా సులక్ష్మితా భావవృత్తిః. తా మ ప్యచిరా
 దయుక్తశర శ్చరశయనే శాయయిష్యతి. స్థానాభినివేశినో శ్చ వా
 మయత్న సాధ్య స్సమాగమః. కిం తు సా కిల వారకన్యకా గణికాస్వ
 ధర్మప్రతిపగామినా భద్రోదారేణాశయేన సమగిరత- గుణశుల్కా
 ఽహం న ధనశుల్కా; న చ పాణిగ్రహణా దృతేఽపి భోగ్యం యావ
 నమ్;’ ఇతి. త చ్చ ముసలుః ప్రతిషి ధ్యాకృతార్థా తద్భగిసి కామమ
 జ్జరీ తన్నాతా చ మాధవసేనా రాజాన మశ్రుకణ్ఠ్యో వ్యజ్ఞపతామ్.
 ‘ దేవ యుష్మ ద్దాసీ రాగమజ్జరీ రూపానురూపశీలశిల్పకాశలా పూరయి
 ష్యతి మనోరథా ని త్యాసీ దస్తాకం మహా శ్యాశా. సాఽద్య మూల
 చ్ఛిన్నా; య దియ మతిక్రమ్య స్వకులధర్మ మర్థనిరపేక్షా గుణేభ్య ఏవ
 స్వం యావనం విచిక్రీషతే, కులస్త్రీవృత్త మే వానుతిష్ఠాసతి. ఏవం
 సతి, సా చే దియం దేవపాదాజ్జయాఽపి తావ త్ప్రీకృతి మావద్యేత,
 తదా పేశలం భవేత్.’ ఇతి. రాజ్ఞా చ తదనురోధా త్తథాఽనుశిష్టా స
 త్య ప్యనాశ్ర వైన సా య దాసీత్, తదా ఽస్యాః స్వసా మాతా చ
 రుదితనిర్భణేన రాజ్ఞే సమగిరేతాం ‘ యది కశ్చి ద్భుజ్జోఽస్మదిచ్చయా
 వి నైనాం బాలాం విలోభ్య నాశయిష్యతి, స తస్మై రవ ద్వధ్యః’ ఇతి.
 త, దేవం స్థితే, ధనా దృతే న తత్స్వజనోఽనుమన్యతే, న తు ధనదా
 యాసా వభ్యుపగచ్ఛ తీతి, విచిన్ద్రోఽత్రాభ్యుపాయః.

అథ మ యోక్తం ‘కి మత్ర చిన్త్యమ్? గుణై స్తా మావజ్య్ఞ
 గూఢ మర్థై స్తత్స్వజనం తోషయిష్యామి.’ ఇతి. తత శ్చ కాశ్చీత్ కామ

మజ్జారాజ్యః ప్రధానమాతీం ధర్మరక్షితాం నామ శాక్యభిక్షుకీం చీవరపిణ్ణా
 దానాది నోపసంగృహ్య తన్నుభేన తయా. బన్ధక్యా పణబన్ధ మకరవమ్,
 'అజనరత్న ముచారకా న్దుషిత్యా మయా తుభ్యం దేయం, యది ప్రతి
 దానం రాగమన్జరీ' ఇతి సోఽహం ప్రతిపన్నాయాం చ తస్యాం తథా
 త మర్థం సమాప్నోమ్య, మద్గుణోన్మాదితాయా గాగమజ్జారాజ్యః కరకిసలయ
 మగ్రహీషమ్ యస్యాం చ నిశి చర్మరత్న స్తేయవాద స్తస్యాః ప్రారమ్భే,
 కార్యాన్తరాపదేశేన సమాహూతేషు శృణ్వ త్వేవ నాగరముఖ్యేషు,
 మత్ప్రేణిధి ద్విమర్దకోఽర్థపతిగృహ్యాయా నామ భూత్వా ధనమిత్త్రముల్ల
 ఘ్ను బహ్వత్సర్జయత్. ఉక్తం చ ధనమిత్త్రేణ 'భద్ర, కస్త వార్థో య త్వర
 స్య హేతో ర్తా మాక్రోశసి? న స్కరామి స్పల్ప మపి త వాపకారం
 మయా కృతమ్.' ఇతి. స భూయోఽపి తర్జయన్ని వాబ్రవీత్: 'స ఏష
 ధనగర్వో నామ య త్వరస్య భార్యాం శుల్కక్రీతాం పున స్తత్పితకా
 ద్రవ్యేణ విలోభ్య స్వాం చిక్షీర్షసి. బ్రవీషి చ స ఏష 'కస్త వాపకారో
 మత్కృత?' ఇతి. న తు ప్రతీత మే వైత త్సార్థవాహ స్వార్థపతే ద్విమర్దకో
 బహిశ్చరాః ప్రాణా ఇతి. సోఽహం తత్కృతే ప్రాణా నపి పరిత్యజామి;
 బ్రహ్మహత్యా మపి న పరిహ రామి. మ మైక రాత్రజాగరప్రతీకార స్త వైష
 చర్మరత్నాహంకారదాహజ్వరః' ఇతి. తథా బ్రువాణ శ్చ పౌరముఖ్యై
 స్సామర్షం నిషి ధ్యాపవాహితో గోఽభూత్. ఇయం చ వార్తా కృత్రి
 మూర్తినా ధనమిత్త్రేణ చర్మరత్ననాశ మాదా పుష్యేష్య పాథివాయ
 నివేదితా. స చార్థపతిమాహూ యోపహ్వరే పుష్టవా 'అజ్జ, కిమస్తి
 కశ్చి ద్విమర్దకా నా మాత్రభవతః?' ఇతి. తేన చ మూఢాత్మనా 'అస్తి
 దేవ, పరమం మిత్త్రం, క శ్చ తే నార్థః?' ఇతి కథితమ్. రాజ్ఞోక్తమ్ 'అపి
 శక్నోషి త మాహ్వతుమ్?' ఇతి. 'నాథ మస్తి శక్తః,' ఇతి నిర్గత్య స్వగృ
 హే వేశ వాచు ద్యూతసభాయా మాపణే చ నివుణ మస్విష్యన్, నోపల
 భివాన్. కథం చోపలభేత స వరాకః? స ఖలు విమర్దకో మద్గ్రాహిత

త్వదభిజ్ఞానచిహ్నా మన్నియోగా త్వదస్వేషణా యోజ్యయినీం తద
హా రేవ ప్రాతిష్ఠత. అర్థపతి స్తుత మదృష్ట్యా, తత్కృత మపరాధం నా
మాత్మసంబంధీతి మత్వా, మోహా ద్భయాయా ద్వా ప్రత్యాఖ్యాయ, పున
ర్ధనమిశ్రేణ విభావితేన కుపితేన రాజ్ఞా నిగృహ్య నిగళబసన మనీయత.

తే ప్షేవ దివసేషు విధికల్పేన చర్మరత్నం దోగ్ధకామా కామ
మజ్జరీ, పూర్వదుగ్ధం క్షుపణీభూతం విరూపకం రహస్యపసృత్య, తతోఽప
హృతం సర్వ మర్థజాతం తస్మై ప్రత్యర్ప్య, సప్రత్యయం చ బహ్వానుసీయ,
ప్రత్యగమత్. పోఽపి కథంశ్చిన్నిర్గ్రాహకగ్రహాన్దోచితాత్మా మదనుశిష్టో
హృష్టతమః స్వధర్మ మేవ ప్రత్యపద్యత. కామమజ్జ ర్యపి కతిపయై రే
వాహ్నాభి రశ్శన్తక శేష మజినరత్న దోహాశయా స్వ మభ్యుదయ మక
రోత్. అథ మత్ప్రియుక్తో ధనమిత్తోః పార్థివం మిథో వ్యజ్ఞాపయత్ : 'దేవ,
యేయం గణికా కామమజ్జరీ లోభోత్కర్షా ల్లోభమజ్జ రీతి లోకషక్రోశ
పాత్ర మాసీత్, సాఽద్య ముసలోలూఖలా న్యపి నిరపేక్షం త్యజతి.
తస్య స్వే మచ్ఛర్మరత్న లాభ హేతు, తస్య ఖలు కల్ప స్తాదృశః; వణి
గోభ్యో వారముఖ్యాభ్య శ్చ వా దుగ్ధే, నాస్యేభ్య ఇతి హి తద్గతా ప్రతీతిః.
అతోఽముష్యా మస్తి మే శజ్జా ' ఇతి. సా సద్య ఏవ రాజ్ఞా సహ జన
న్యా సమాహూయత. వ్యథితవర్ణే నేవ మ యోపహ్వారే కథితమ్ : 'నూన
మార్యే, సర్వస్వత్యాగా దతిప్రకాశా దాశజ్ఞనీయ శ్చర్మరత్న లాభః.
తదనుయోగా యోగ్యరాజేన సమాహూయ సే. భూయోభూయ శ్చ నిర్బ
ద్ధయా త్వయా నియతం మస్తి తదాగతిత్వే నాహ మపదేశ్యః.
తత శ్చ మే భావీచిత్రవధః. మయి చ మృతే న జీవిష్య త్వేవ తే భగినీ.
త్వం చ నిస్స్వీభూతా, చర్మరత్నం చ ధనమిత్త్ర మేవ ప్రతిభజిష్యతి.
త దియ మాప త్నమస్తతోఽనర్థానుబంధినీ. త త్కి మత్ర ప్రతివిధేయమ్?'
ఇతి. తయా తజ్జనన్యా చాశూచి విసృ జ్యోక్తమ్ : 'అ స్త్యై వై త దస్స
దృశ్య లిశ్యాన్నిర్భిన్నప్రాయం రహస్యమ్. రాజ్ఞ శ్చ నిర్బన్ధాత్ ద్విన్

త్రిశ్చతుర్నిహ్ను త్యాపినియత మాగతి రపదే శైవ్యవ చోరితస్య త్వయి. త్వయి చ వ్యపదిష్టే సర్వ మస్త త్కుటుమ్బ మవసీదేత్. అర్థపతౌ చ తద యశో రూఢమ్. అజ్ఞపురప్రసిద్ధం చ తస్య కీనాశ స్వాస్తాభి స్సజ్జతమ్. అము నైత దస్తభ్యం దత్త మి త్యపదిశ్య వర మాత్మా గోపాయితమ్.' ఇతి మా మభ్యుపగమయ్య రాజకుల మగమతామ్. రా జ్ఞానుయ క్తే చ 'నైష న్యాయో వేశకులస్య య ద్దాతు రపదేశః; స హ్యార్థై ర్ష్యా యాఙ్ఞితై రేవ పురుషా వేశ ముపతిష్ఠన్తి,' ఇతి. ఇ త్యసకృ దతిప్రణుద్య కర్ణనాసాచ్ఛే దోపక్షేపభీషితాభ్యాం దగ్ధబద్ధకీభ్యాం స ఏవ తపస్వీ తస్కరత్వే నార్థపతి రగ్రాహ్యత. కుపితేన చ రాజ్ఞా తస్య ప్రాణే సూద్యతో దణ్డః ప్రాజ్ఞలినా ధనమిత్త్రే) నైవ ప్రత్యషిధ్యతః 'ఆర్య, మార్యద త్త ఏష వరో వణిజామ్, య దీద్యశే ప్షపరాధే ప్షసుభి రవియోగః. యది కుపితోఽసి హ్యుతస ర్వస్వో నిర్వాసనీయః పాప ఏషః.' ఇతి. తన్నూలా ధనమిత్త్రస్య కీర్తి రప్రథతః. అప్రీయతే చ భర్తా. పటచ్చరచ్ఛేదశేషోఽర్థపతి రర్థమత్త స్సర్వపౌరజనసమక్షం నిరవాస్యత. తస్య ద్రవ్యాణాం కెనచి దవయవేన సా వరాకీ కామమజ్జరీ చర్మరత్నమృగత్పిష్టికాపవిధ్ధసర్వస్వా సానుకమ్పం ధనమిత్త్రాభిచోది తేన భూపే నాన్వగృహ్యత. ధనమిత్త్ర శ్చాహని గుణిని కులపాలికా ముచాయంస్త. త దేవం సిద్ధనంకల్పో రాగమజ్జరీగృహం హేమరత్నపూర్ణ మకరవమ్.

అస్మిం శ్చ పురె లుబ్ధసమృద్ధనగ్ర స్తథా ముషితః యథా కపాల పాణిః స్వై రేవ ధనై ర్న ద్విశ్రాణితైః సమృద్ధీకృత స్సౌత్థివర్తస్య గృహే షు భిక్షార్థ మభ్రమత్. స హ్యాల మతినిపుణోఽపి పురుషో నియతిలిఖితే లేఖా మతిక్రమితమ్. యతోఽహ మేకదా రాగమజ్జర్యాః ప్రణయ కోపప్రశమనాయ సానునయం పాయిపితాయాః ప్రణయసమర్పిత ముఖ మధుగణ్ణాష మాస్వాద మాస్వాదం మదే నాస్పృశ్యే. శీలం హి మదో న్దాదయో రమార్గై ణా ప్యుచితకర్మ స్వేవప్రవ ర్తనమ్. య దహ ముషో

ధమదో 'నగర మిద మన యొక యైవ శర్వర్యా నిర్ధనీకృత్య త్వద్భవనం
 పూరయేయమ్,' ఇతి ప్రవ్యథితప్రియతమాప్రణామాజ్జలిశపభశతాతివ ద్దీ
 మత్తవారణ ఇవ రభసచ్చిన్నశృంఖలః కయాఽపి ధాత్యా శృంఖలికాఖ్య
 యాఽనుగమ్యమానో నాతిపరికరో ఽసిద్ధితియో రంహసా పరే ణోద
 చలమ్. అభిపతతోఽపి నాగరికపురుషా నశజ్జ మే వావగాహ్యా తస్కర
 ఇతి తై రభిహస్యమానో నాతిప్రకుపితః క్రీడ నివ మదానసన్నహస్త
 పాతితేన నిస్త్రింశేన ద్దిత్రా నేన హత్యా ఽవఘూర్ణమానతామ్రదృష్టి
 రపతమ్. అసన్త రమార్తరవా నిస్సృజన్తీ శృంఖలికా మ మాభ్యాశ మగ
 మత్. అబధ్యే చాహ మదిభిః. ఆపదా తు మదాపహరిణ్యా సద్య ఏవ
 బోధిత సత్త ణోపజాతయా ప్రతిభయా వ్యచీచరమ్:- 'అహూ మ
 మేయం మోహమూలా మహ త్యాప దాపతితా. ప్రస్పృతతరం చ సఖ్యం
 మయా సహ ధనమిత్త్రస్య, మత్పరిగ్రహత్వం చ రాగమజ్జర్యాః; మదే
 నసా చ తౌ ప్రోద్ధృతౌ శోన్వియతం నిగ్రాహయిష్యేతే. త దియ మిహ
 ప్రతిపత్తి ర్యయాఽనుష్ఠీయమానయా మన్ని యోగత స్తా పరిత్రాస్యేతే,
 మాం చ కదాచి దనర్థా దిత స్తారయిష్యతః.' ఇతి క మ ప్యుపాయ మాత్మ
 వైవ నిర్ణీయ శృంఖలికా మవాదిషమ్:- 'అపేహి జరతికే, యా తా
 మర్థలుభాం దగ్ధగణకాం రాగమజ్జరికా మజనరత్నమతైన శత్రుకా మే
 మిత్త్రీఛద్ద నా ధనమిత్త్రేణ సజ్గమితవతీ, సా హతాఽసి తస్య పాపస్య
 చర్తరత్నమోషా ద్దుహితు శ్చ తే సారాభరణాపహారా దహ మద్య
 నిశ్శల్య ముత్సృజేయం జీవిత మి' తి. సా పున ద్ధుట్టితజ్ఞా పరమధూర్తా
 సాశ్రుగర్దద ముదజ్జలి స్తా న్దురుషాన్ సప్రణామ మాసాదితవతీ, సామ
 పూర్వం మమ పురిస్తా దయాచతః 'భద్రకాః, ప్రతిత్యతాం కశ్చి త్కా
 లం, యావ దస్తా దస్తదీయం సర్వం ముషిత మర్థజాత మవగచ్ఛేయ మి'
 తి. త ణేతి తైః ప్రతిపన్నే, పున ర్కత్సమీప మానాద్య, 'సౌమ్య, తుమ
 స్వాప్య దాసీజన సైక్ మపరాధమ్. అస్తు స కామం త్వత్కళత్రాభి

మత్సీ వై రాస్పదం ధనమిత్తీ; స్మరం స్తు చిరకృతాం తే పరిచర్యా మను
 గ్రహీతు మర్హసి దాసీం రాగమజ్జరీమ్. ఆకల్పసాగో హి రూపాజీవో
 జనః. త ద్భ్రూసీ క్వ నిహిత మస్యా భూషణమ్?' ఇతి పాదయో రప
 తత్. తస్యో దయమాన ఇ వాహ మబ్రవమ్ 'భవతు, మృత్యుహ
 స్తవ డినః కిం మ మాముష్యా వై రానుబధ్ధేన?' ఇతి. త ద్భ్రూవ నివ
 కర్ణ ఏ వైనా మశిక్షయ, మేవ మేవం ప్రతిపత్తవ్య, మితి. సా తు ప్రతి
 పన్నార్థా 'జీవ, చిరం ప్రసీదన్తు తే దేవతాః, దేవోఽప్యజ్గరాజః పౌరుష
 ప్రీతో మోచయతు త్వామ్. ఏతే ఽపి భద్రముఖా స్త వ దయన్తామ్.'
 ఇతి క్షణా దపాసరత్. అసీయే చాహ మారతుకనాయకస్య శాసనా
 చ్చారకమ్.

అ ధోత్తరేద్యు రాగత్య దృష్టతర స్సుభగమాసీ సున్దరమ్మన్యః
 పితు రత్యయా దచిరాధిపితాధికార స్తారుణ్యమదా దనతిపక్వః కాస్తకో
 నామ నాగరికః, కించి దివ భ ర్త్యయిత్వా స మా మభ్యధత్తః 'న చే
 ధ్ధనమిత్తీ) స్యాజినరత్నం ప్రతిప్రయచ్ఛసి, న చే ద్వా నాగరికేభ్య శ్చోరి
 తకాని ప్రత్యర్పయసి, ద్రక్ష్యసి పార మప్తాదశానాం కారణానా, మస్తే
 చ మృత్యుముఖమ్.' ఇతి. మయా తు స్మయమానే నాభిహితమ్: 'సౌమ్య,
 య ద్యపి దద్యా మాజన్తనో ముషితం ధనం, న త్వధఽపతిదారాపహారిణ
 శ్శత్రో ర్తే మిత్తీ)ముఖస్య ధనమిత్తీ)స్య చర్మరత్నప్రత్యాశాం పూరయే
 యమ్. ఏత దత్వాఽయుత మపి యాతనానా మనుభవేయమ్. ఇయం
 మే సాధీయసీ సంధా.' ఇతి. తేన చ క్రమేణ వర్తమానే సాస్త్యనతర్జ
 నప్రాయే ప్రతిదిన మనుయోగవ్యతిక రే, ఽనుగుణాన్న పాసలాలాభా త్కృతి
 పయై రే వాహుళాభి ర్విరోపితవ్రణః ప్రకృతిస్థోఽహ మానమ్.

అథ కదాచి దచ్యుతామ్బరపీతాతపత్విషి క్షయిణి వాసరే హృష్ట
 వర్ణా శృణ్గాలి కోజ్జ్వలేన వేషే ణోపసృత్య దూరస్థానుచరా మా ముపన్తి
 ప్ష్యాబసీత్.—ఆర్య, దిప్త్యా వర్ధనే. ఫలితా తప సుసీతి. యథాత్వ

యాఽదిశ్యే, తథా ధనమి త్త) మే త్యాబ్రవమ్: “ ఆర్య, త వై వ మాపన్నః
 సుహృత్; అమునా చై వ మాదిష్టోఽసి — అహ మద్య వేశసంసర్గసులభా
 త్వానదోషా ద్భద్రః. త్వయా పున రవిశబ్ద మ ద్వై వ రాజా విజ్ఞాప
 నీయః; ‘ దేవ, దేవప్రసాదా దేన పురాఽపి తదజనరత్న మర్థపతిము
 పిత మాసాదితమ్. అథ తు భర్తా రాగమజ్జర్యాః కశ్చి దక్షుధూర్తః
 కలాసు కవిత్వేషు లోకవార్తాసు చాతివై చక్షుశ్చా న్నయా సమస్పృజ్యత.
 తత్సమ్బంధా చ్చ వస్తాభిరణపేషణాదినా తద్భార్యాం ప్రతిదిన మన్వ
 వత్తే. త దసా వశజ్జిష్ట నికృష్టాశయతయా కిలవః. తేన చ కుపితేన
 హృతం త చ్చర్కరత్న, మాభరణ సముద్గక శ్చ తస్యాః. స తు భూప,
 స్తేయాయ భ్రమ స్పృగృహ్యత నాగరికపురుషైః. ఆపన్నేన చామునా
 ఽనుసృత్య రుదన్వై రాగమజ్జరీపరిచారికాయై పూర్వప్రణయానువర్త
 నా త్తద్భాణ్ణనిధానోద్దేశః కథితః. మ మాపి చర్కరత్న ముపాయో
 ప్రకాన్తో యది ప్రయచ్ఛేత్, ఇహ దేవపాదైః ప్రసాదః కార్యః.’ ఇతి. తథా
 నివేదిత శ్చ నరపతి రసుభి ర్తా మవియో జ్యోపచ్ఛన్దనై రేవ స్వం తే
 దాపయితుం ప్రయతిష్యతే. త న్నః పథ్య మితి.—శ్రు త్వై వ చ త్వద
 నుభావప్రత్యయా దనతిత్రన్నునా తేన త త్త తై వ సంపాదితమ్.

అ థాహం త్వదభిజ్ఞానప్రత్యాయితాయాః రాగమజ్జర్యా స్సకా
 శా ద్యథేప్సితాని వస్తూని లభమానా, రాజదుహితు రమ్బాలికాయా
 ధాత్రీం మాగ్గలికాం త్వదాదిష్టేన మార్గే గాస్వరజ్జయమ్. తా మేవ
 సంక్రమీకృత్య రాగమజ్జర్యా శ్చామ్బాలికాయా స్సఖ్యం పర మవీవు
 ధమ్. అహరహ శ్చ నవనవాని ప్రాభృతా న్యుపహరన్తి కథా శ్చిత్రా
 శ్చిత్తహరిణీః కథయన్తి తస్యాః పరం ప్రసాదపాత్ర మాసమ్. ఏకదా
 చ హర్ష్యాజ్గణితాయా స్తస్యా స్థానస్థిత మపి కర్ణకువలయం స్రస్త
 మితి ప్రతినమాదధతీ, ప్రమ తేవ ప్రచ్యావ్య పున రుత్తి ప్య భూమే, స్తే నోప
 కన్యాపురం కారణేన కేనాఽపి భవనాజ్గణం ప్రవిష్టస్య కాన్తక సోపరి

కుహరప్రసక్తపారావతత్రాసనాపదేశాల్ ప్రహసన్తీప్రాహర్షమ్. సోఽపి
 ధన్యమన్యః పురః కించి దున్ముఖః స్తయమానో మత్కర్తప్రహాసితా
 యా రాజదుహితు ద్విలాసప్రాయ మాకార మాత్కాభిలాషమూల మివ
 యథా సంకల్పయేత్ తథా మయాఽపి సంజ్ఞ యైవ కి మపి చతురి మాచే
 ప్తిరమ్. ఆకృష్టధన్వనా చ మనసిజేన విద్ధ స్సక్ దిగ్ధఫలేన ప త్రిణా
 ఽతిముగ్ధః కథం కథ మ ప్యపాసరత్. సాయం చ రాజకన్యకాఙ్ఘ
 ణీయక ముద్రితాం వాసతామ్బుల వరాంశుకయుగళ భూషణావయవ
 గర్భాం వశ్లేకాం కయాచి ద్బాలికయా గ్రాహయిత్వా రాగమజ్జిర్యా
 ఇతి సీత్వా కాన్తక స్యాగార మగామ్. అగాధే రాగసాగరే మగ్నో నావ
 మివ స మా ముపలభ్య పర మహృష్యత్. అవస్థాన్తరాణి చ రాజదు
 హితు స్సుదారుణాని వ్యావర్తయన్త్యా మయా స దుర్మతి ర్దుర ముద
 మాద్యత. తత్స్పృశితా చాహం త్వత్ప్రియాప్రహిత మితి మ మైవ
 ముఖతామ్బులముచ్చిష్టాను లేపనం నిర్మాల్యం మలినాంశుకం చాన్యేద్యు
 రుపాహరమ్. తదీయాని చ రాజకన్యార్థ మి త్యాదాయ ప్రచ్ఛన్న మేవ
 ప్రాక్షిపమ్.

ఇథం చ సంధుక్షీతమన్తధాగ్ని రే కాన్తే మ యోపమన్త్రితో
 ఽభూత్. “ఆర్య, లక్షణా న్యేవ త వావిసంవాదీని; తథా హి మత్స్పృ
 తివేశ్యః కశ్చిత్ కార్తాన్తికః ‘కాన్తకన్య వాన్తే రాజ్య మిదం పతిష్యతి.
 తాదృశాని తస్య లక్షణాని.’ ఇ త్యాదిక్షత్. తదనురూప మేవ చ త్వాం
 రాజకన్యకా కామయతే. తదేకాత్మ్య శ్చ రాజా తయా త్వాం సమా
 గత ముపలభ్య కుపితోఽపి దుహితు ర్కరణభయా న్నోచ్ఛేత్స్యతి, ప్రత్యు
 త ప్రాపయిష్య త్యేవ యావరాజ్యమ్. ఇథం చాయ ముగ్ధోఽర్థానుబన్ధ
 కి మితి తాత నారాధ్యతే? యది కుమారీపురప్రవేశాభ్యుపాయం నావ
 బుధ్యసే, నను బన్ధనాగారభిత్తే ర్వ్యామత్రయ మన్తరాళ మారామప్రాకా
 రస్య; కేనచి త్తు హన్తవ తై కాగారికేణ తావతీం సురజ్ఞాం కారయిత్వా

ప్రవిష్ట స్వోపవసం త వోపరిష్టా దస్తదాయ తైవ రథాః. ర క్తతరో హి తస్యాః పరిజనో న రహస్యం భేత్స్యతి." ఇతి.

సోఽబ్రవీత్: 'సాధు భద్రే, దర్శితమ్. అస్తి కశ్చి త్తస్కరః ఖన నకర్తణీ సగరసుతానా మి వాన్యతమః; స చే ల్లభః, క్షణే నైత త్కర్మ సాధ్యుష్యతి.' ఇతి. 'కతమోఽసా? కిమితి న లభ్యత?' ఇతి మ యోక్తే, 'యేన త ద్ధనమి త్తస్య చర్కరత్నం ముషిత మితి త్వా మేవ నిరపిక్షత్. "య ద్యేవ మేవ, 'త్వయాఽస్తి స్కర్మణి సాధితే, చిత్రై రుపాయై స్త్వా మహం మోచయిష్యామి.' ఇతి శపథపూర్వం తేన సంధాయ, సిద్ధేఽర్థే భూయోఽపి నిగళయిత్వా, 'యోఽసా చోర స్స సర్వ భోషకాన్తో న తు ధృష్టతమః ప్రకృష్టవైర స్తదజనరత్నం దర్శయిష్యతి.' ఇతి రాజ్ఞే విజ్ఞా ప్య చిత్ర మేనం ఘాతయిష్యసి. తథా చ స త్యర్థ సిద్ధ్యతి, రహస్యం చ న స్రవేత్." ఇతి మయోక్తే సోఽతిహృష్టః ప్రతిపద్య మా మేవ త్వదు షప్రలోభనే నియుజ్య, బహి రవస్థితః. ప్రాప్తరూప మితః పరం చిస్త్య తా మితి.

శ్రీతేన చ మ యోక్తమ్: 'మదుక్త మల్పం, త్వన్నయ ఏ వాత్ర భూయాః. ఆన యైన మి' తి. అ ధానితే నామునా మన్తో చనాయ శపథః కృతో; మయా చ రహస్యానిచ్ఛేదాయ. వినిగళీకృత శ్చ స్నానభోజనవిలేపనా న్యనుభూయ నిత్యాన్ధకారాత్ కారాభిత్తికోణా దారభ్య ఉరగాస్యేన సురక్లా మకరవమ్. అచిస్తయం చైవం హస్తుమన సై వామునా మన్తోచనాయ శపథః కృతః; త దముం హత్వాఽపి నాన త్యవాదకోషేణ స్పృశ్యే.' ఇతి. నిష్పృతత శ్చ మే నిగళనాయ ప్రసార్య మాణవాణే స్తస్య పాదే నోరసి నిహత్య, పతితస్య త వైస్యి వాసిధేన్వా శిరో న్యకృస్తమ్. అకథయం చ శృక్లాలికాం 'భణ భద్రే, కథంభూతః కన్యాపురసన్ని వేశో? మహా నయం ప్రయాసో మా వృ థైవ భూత్. అముత్ర కించి చ్చోరయిత్వా నివ ర్తిష్యే.' ఇతి. తదుపదర్శితవిభాగ శ్చావ

గాహ్య కన్యాన్వేషణం, ప్రజ్వలత్సు మణిదీపేషు, నైక క్రీడాభేదనుష్టస్య
 పరిజనస్య మధ్యే మహార్హరత్న ప్రత్యుష్టసింహాకారదన్తపాదే, హంసతుల
 గర్భకోమలశయ్యోః ధానశాలిని కుసుమలవచ్చురితపర్యస్తే పర్యజ్ఞతలే,
 దక్షిణపాదపాష్ట్యభోభాగానువేల్లి తేతరచరణాగ్రపృష్ఠ, మీషద్విస్తృత
 మధురగుల్ఫసంధి, పరస్పరశ్లిష్టజఙ్ఘాకాణ్డా, మాకుఞ్చితోభయజాను, కించి
 ద్వేల్లితోరుదణ్డయుగళ, మధిసతమ్బుస్తమ్బుకైకభుజలతాగ్రపేళల, మపా
 శ్రయాస్తనిహితాకుఞ్చితేతరభుజలతోత్తానతలకరకిసలయ, మాభుగ్నుశ్రో
 ణిమణ్డల, మతిశ్లిష్టచీనాంశుకాస్తరీయ, మనతివలితతనుతరోదర, మణుతర
 నిశ్వాసారమ్భకమ్పమానకరోరకుచకుట్టల, నూతిరశ్చీనబస్థురశిరోధణో
 ద్వేదవృశ్యమాననిష్టప్రతపసీయనూత్రపర్యస్తపద్మరాగుచక, మధాలక్ష్మ్య
 ధరకర్ణపాశనిభృతకుణ్డల, ముపరిపరావృత్తశ్రవణాపాశరత్నకర్ణికాకిరణమ
 జ్జరీపిజ్జరితవిషమవ్యావిధాశిధిలశిఖిణ్డబన్ధ, మాత్ప్రభాపటలదుర్లక్ష్యపాట
 లోత్తరాధరవివరం, గణ్డసలీసంక్రాస్తహస్తపల్లవదట్టితకర్ణావతంసకృత్య,
 ముపరికపోలాదర్శతలనిషక్తచిత్రవితానపత్త్యజ్జుతిజనితవిశేషకక్రియ, మా
 మీలితలోచనేస్తీనర, మవిభ్రాస్తభ్రూపతాక, ముద్భిద్యమానశ్రనుజలపు
 లకభిన్నశిధిలచందనతిలక, మాననేస్తుసమ్ముఖాలకలతం చ, విస్తభ్రుప్రసుప్తా
 మతిధవళోత్తరచ్చదనిమగ్నప్రాయోకపార్శ్వతయా చిరవిలసనఖేదనిశ్చ
 లాంశరదమౌఢిగరోత్పజ్జశాయిసీమివసౌదామసీం రాజకన్యామపశ్యమ్.
 దృష్ట్యైవస్ఫురదనగ్గరాగ శ్చక్రిత శోచ్యిరియితవ్యనిస్పృహస్తయైవతా
 వచ్చోర్యమాణాహృదయః కింకర్తవ్యతామూఢః క్షిణమతిష్ఠమ్. అతర్క
 యం చ- 'నచేదిమాం వామలోచనామాప్నయ్యాంసమృష్యతిమాం
 జీవితం వనస్తబన్ధుః. అసంకేతితపగామృష్టాచేయమతిబాలావ్యక్త
 మార్తరవేణ హన్యాస్తేమనోరథం, తతోఽహమేవఘ్నియే.' ఇతి. త
 దియమత్రప్రతిపత్తిరితి నాగదస్తలగ్ననిర్యాసవాలుకాకల్పవణీకతం
 ఫలకమాదాయ, మణిసముద్ధకాద్వణావర్తికా ముద్ధృత్య, తాం తథా

శిరస మేవ శత్రుం ద్రక్ష్యసి' ఇతి. తథా చ తే నాభ్యుపగతే, గతా యుషోఽముష్య భవన ముత్సవాకుల ముపసమాధీయమానపరిణయోప కరణ మిత స్తతః ప్రవేశనిర్గమప్రవృత్త లోకసంపాత, మలక్యశస్త్రీక, స్సహా ప్రవిశ్య మజ్జశపారకై, రమాబ్బలికా పాణిపల్లవ మన్నా సాక్షి ణ్యాధర్వ ణేన విధి నార్ప్యమాణ మాదిత్సమాన స్వాయామినం బాహుదణ్డ మాకృష్య, చ్చురిక యోరసి ప్రాహార్షమ్. స్ఫురత శ్చ కతిపయానన్యా నపి యమవిషయ మగమయమ్ హతవిధ్వస్తం చ తద్ద్రహ మనువిచరణ వేషమానమధురగాత్రీం విశాలలోచనా మభినిశామ్య తదాలిజ్జనసుఖ మనుబుభూషు స్తా మాదాయ గర్భగృహ మవిక్షమ్. అస్తి న్నేవ క్షణే త వాస్తి నవామ్బువాహగమ్భిరేణ స్వరేణానుగృహీతః.

ఇతి శ్రుత్వా చ స్త్రిత్వా చ దేఘాఽపి రాజవాహనః 'కథ మసి కార్కశ్యేన కణ్ఠేసుత మ ప్యతిక్రాంతః?' ఇ త్యభిధాయ, పున ర్నిరీ క్ష్యోపహారవర్తాణ 'మాచక్ష్య, త వేదాని మవసరః.' ఇ త్యభాషత.

ఇతి శ్రీమదాచార్యమహాకవిదణ్డినః కృతౌ దశకుమారచరితే

అపహారవర్తచరితం నామ

ద్వితీయోచ్ఛాసః.

దశకుమారచరితము.

ఉపహారవర్తచరితం నామ తృతీయాచ్ఛాసః.

సోఽపి సస్థితం ప్రణ మ్యారభ తాభిధాతుమ్. ఏషోఽప్యహ
 మస్తి పర్యట స్నేకదా గో విదేహేషు మిథిలా మప్రవి శ్చైవ క్వచ
 న్న రికాయాం విశ్రమితు మేత్య, కయాఽపి వృద్ధతాపస్యా దత్తపాద్యః
 క్షణ మభినదూమా వవాస్థిపి. తత స్తస్యా స్తు మద్దర్శనా దేవ కి మపి
 బద్ధధార మగ్రు ప్రావ ర్తత 'కి మేత దమ్మ? కథయ కారణమ్.' ఇతి పృష్టా
 సా సకరుణ మాచప్త. జైవాత్మక, నను శ్రూయతే పతి రస్యా మిథిలా
 యాః ప్రహారవర్తా నా మాసీత్. తస్య ఖలు మగధరాజో రాజహంసః
 పరం మిత్త్ర మాసీత్. తయో శ్చ వల్లభే బలశమ్భరయో రివ వసు
 మతీప్రియంవదే సఖ్య మప్రతిమ మదధాతామ్. అథ ప్రథమగ ర్భాభినిద్వితాం
 తాం చ ప్రియసఖం దిదృక్షుః ప్రియంవదా వసుమతీం సహభర్త్రా
 పుష్పపుర మగమత్. అస్తి స్నేవ చ సమయే మాలవేన మగధరాజస్య
 మహా జన్య మజని. తత్ర లేశోఽపి చుర్లక్షతాం గతి మగమ న్నగధ
 రాజః. మైథిల స్తు మాలవేన్ద్రప్రయత్న ప్రాణితః, స్వవిషయం ప్రతినివృత్తో,
 జ్యేష్ఠస్య సంహారవమణ స్సతై ర్వికటవమ ప్రభృతిభి ర్వ్యాప్తం రాష్ట్ర
 మాకర్ణ్య, స్వస్తీయా త్సుహృషతే ర్దణ్డావయవ మాదిత్సు, రటవీపథ
 మవగాహ్య, లుబ్ధకలు త్సనర్వస్వోఽభూత్. తత్సుతేన చ కనీయసా హస్త
 వర్తినా స తైకాకినీ ననచరశరవషణభయపలాయితా వన మగా
 హిషి తత్ర చ మే శార్దులసఖావలీధనిపతితాయాః పాణిభ్రష్ట స్సబా
 లకః కన్యాఽపి కపిలాశవస్య క్రోడ మభ్యలీయత. తచ్ఛవాకర్షిణో వ్యాఘ్ర
 న్యానూ నిఘ రిష్యాసనయ స్త్రీము క్తః క్షణా దాలిక్షత్. భిల్ల దారకై
 స్స బాలకోఽపాహారి. సా త్వహం మోహసుప్తా, కేనాఽపి వృష్టిపాలే

నోపనీయ స్వకుటీర మావేశ్య కృప యోపక్రాంతప్రణా స్వస్థిభూయ,
 స్వభర్తు రన్తిక ముపతిష్ఠాసు, రసహాయతయా యావ ద్ద్వ్యాకులీభవామి,
 తావ న్మమైవ దుహితా సహ యూనా కే నాఽపి త ముద్దేశ మగమత్.
 సా భృశం రురోద. రుదితాస్తే చ సా సార్థఘాతే స్వహస్తగతస్య రాజ
 పుత్రిస్య కిరాతహస్తగమన, మాత్సన శ్చ కేనాఽపి వనచరేణ ప్రణవిరో
 షణం, స్వస్థాయా శ్చ పున స్తేనోపయన్తుం చిన్దితాయా నికృష్టజాతిసంస
 ర్గవైక్లభ్యా త్పుత్రిత్యాఖ్యానపారుష్యం, తదక్షమేణ చామునా వివిక్తవిపినే
 స్వశిరః కర్తనోద్యమం, త స్యానేన యూనా యదృచ్ఛయా దృష్టేన
 దురాత్మనో హననమ్, ఆత్సన శ్చోపయమన మిత్యకథయత్. స చ పుష్టో
 మిథిలేన్ద్రస్య కోఽపి సేవకః కారణ విలమిభి తన్తార్గానుసారీ బభూవ.
 సహ తేన స్వభర్తు రన్తిక ముపసృత్య పుత్రివృత్తాస్తేన శ్రోత్ర మస్య
 దేవ్యాః ప్రియంవదాయా శ్చాదహాన. స చ రాజా దిష్టవోహ జ్యేష్ఠ
 పుత్్రై శ్చిరం విగ్రహ్య పున రసహిష్ణుతయాఽతిమాత్రం ప్రయుద్య బద్ధః,
 దేవీ చ బద్ధసం గమితా; దగ్ధా పున రహ మస్తి న్నపి వార్ధకే జీవిత మపా
 రయన్తీ హాతుం ప్రవ్రజ్యాం కి లాగ్రహీషమ్. దుహితా తు మమ హత
 జీవితాకృష్టా వికటవర్కమహిషీం కల్పసుందరీం కి లాశిశ్రియత్. తౌ చే
 ద్రాజపుత్్రౌ నిరుపద్రవా నవర్ధిష్యేతాం మహతా కాలేన త వేహూం
 వయోవస్థా మస్పృక్ష్యేతామ్ తయో శ్చ సతో దాయాదా నరేన్ద్రస్య
 ప్రసహ్యాకారణో న భవేయ రితి ప్రవృద్ధమన్య రభిరురోద.

శ్రుత్వా చ తాం తాపనీగిర మహా మపి ప్రవృద్ధబాషో నిగూఢ
 మభ్యథామ్. “య ద్యేవ మమ్భ సమాశ్వాసిహి. న న్వస్తి కశ్చిన్తున్ది
 స్త్వయా పుత్రిభ్యుప పాదనార్థం యాచిత, స్తేన స లభ్యో వర్ధిత శ్చ;
 వార్తేయ మతిమహతీ హి. కి మనయా? సోఽహ మస్తి. శక్య శ్చ
 మయాఽసౌ వికటవర్కా యథాకథశ్చి దువశ్లిష్య వ్యాపాదయితుమ్.
 అనుజా పున రతిబహవః, తై రపి ఘటన్తే పౌరజానపదాః, మాం తు న

కశ్చి దిహత్య ఈద్వక్తయా జానాతి పితరా వపి యావ న్నాం స ప్రతిసం విదాతే కిము తేతరే ? త దేన మర్థ ముపాయేన సాధయిష్యామి." ఇత్య గాదిషమ్. సా తు వృద్ధా సరుదితం పరిష్వజ్య ముహు ర్దుహు శ్శిర స్యుపా ఘ్రూయ ప్రస్నుతస్తస్తి సగద్గద మగదత్ : 'వత్స, చిరంజీవ. భద్ర, తవ ప్రసన్నోఽద్య భగవా స్విధిః అ ద్యైవ ప్రహారవర్త ణ్యాధి విదేహా జా తాః. యతః ప్రలబ్ధమాన పీనబాహు ర్భవా నపారం బత శోక సాగర మ ద్యోత్తారయితుం స్థితః. అహూ! మహ ద్భాగధేయం దేవ్యాః ప్రియంవదాయాః! ఇతి' హర్షనిర్భరా న్నానభోజనాదినా మా ముపా చరత్ అశిశ్రియం చాస్తి స్తనై కదేశే నిశి కటశఃక్యామ్. 'అచిస్తయం చ వి నోపధినాఽయ మగ్ధో న నాధ్యః. స్త్రియ శోచపథినా ముద్భవ ఙ్గేత్రమ్. అథోఽస్తఃపురవృత్తాస్త మస్యా అవగమ్య తద్ద్వారేణ కించి జ్జాల మాచయమ్.' ఇతి. చింతాపన్న ఏవం మయి మహార్ణాఘ్రాన్కగ్న మా ర్తణ్ణతురగ నిశ్చాసరయూవఘూ తేవ వ్యావ ర్తత త్రియామా. సము ద్రగర్భవాసజడీకృత ఇవ మన్దప్రతాపా దివాకరః ప్రాదురాసీత్.

ఉత్థా యావసాయిత దినముఖనియమవిధి స్తాం మే మాతర మవా దిషమ్. 'అమ్బ జాల్మస్య వికటవర్తణః కచ్చి దస్తఃపురవృత్తాస్త మభిజా నాసి?' ఇ త్యనవసిత వచన ఏవ మయి, కాచి దగ్గనా ప్రత్యదృశ్యత. తాం చావేక్ష్య సా మే ధాత్రీ హమాశ్రుకుశితకణ్ణ మాచస్త్వి. 'పుత్రి పుష్క రికే, పశ్య భ ర్తృదారకమ్. అయ మసా వకృపయా మయా వనే పరి త్యక్తః, పున ర ప్యేవ మాగతః' సా తు హర్షనిర్భరనిపీడితా చిరం ప్రరు ద్య బహు విలస్య శాన్తా పున స్స్వమాత్రా రాజాస్తఃపురవృత్తాన్తాఖ్యానే న్యయుజ్యత. ఉక్తం చ తయా 'కుమార, కామరూపేశ్వరస్య కళిన్దవర్త నామ్నఃకన్యా కల్పసుందరీ కలాసు రూపే చాప్సరసోఽప్యతిక్రామస్తీ పతి మభిఘాయ నర్తతే. తదేకవల్లభ స్స తు బహ్వావరోధోఽపి వికటవర్తా.' ఇతి. తా మఘోచమ్. 'ఉపస ర్పైనాం మత్ప్రియుక్తై ర్గఢమాల్కైః,

రుపజనయ చాసమానదోషనిద్దాదినా స్వభ ర్తరి ద్వేషమ్. అనురూపభ
 ర్తృగామినీనాం వాసవదత్తాదీనాం వర్ణనేన గ్రాహ యానుశయమ్ అవ
 రోధనాంతరేషు చాముష్య విలసితాని సుగూఢాన్యవిప్రయత్నే నాన్య
 ష్య ప్రకాశయస్తీమాన మస్యా వర్ణయ.' ఇతి. పున రహ మమ్బా మవో
 చమ్. 'ఇథ మేవ త్వయాఽప్యనన్యవ్యాపారయా సృవాణ్ణనాఽనా పుష్కా
 తవ్యా. ప్రత్యహం చ య ద్య త్తత వృత్తాస్త జాతం త దస్మి త్వ యా
 ఽవబోధ్యః మదుక్తా పున రియ ముదర్కస్వాదునోఽస్తత్కర్మణః ప్రసా
 ధనాయ చ్చా యే వాసపాయినీ కల్పసుద్ధరీ మనువ ర్తతామ్.' ఇతి. తేచ
 త మర్థం త త్తై వాన్వతిష్ఠతామ్.

కేషుచి ద్దినేషు గ తే ష్వాచప్య మాం మదమ్బా 'వత్స, మాధ వీవ
 పిచుమద్దాశ్లేషిణీ యధాఽసౌ శోచ్య మాత్మానం మన్యతే త ధోపసాద్య
 స్థాపితా. కిం భూయః కృత్య మి' తి. పున రహ మభిలి ఖ్యాఽత్మనః ప్రతి
 కృతిమ్ "అస్తత్ప్రీతికృతి రియ మముష్యై నేయా. నీతాం చైనాం నిర్వ
 ర్ణ్య సా నియత మేవం వత్సృతి. 'న స్వస్తి కశ్చి దీదృశాకారః పుమాః ?'
 ఇతి. ప్రతిబూ) హ్యేనాం 'యది స్యా త్తతః కిమ్ ?' ఇతి య దుత్తరం
 సా దాస్యతి, త దహ మస్మి ప్రతిబోధనీయ" ఇతి. సా త ధేతి రాజకుల
 ముపసంక్రమ్య ప్రతినివృత్తా మా మేకాస్తే న్యవేదయత్. "వత్స, దర్శి
 తోఽసౌ చిత్రపట స్తస్యై మ త్తకాశివైయ, చిత్రీయమాణా చాసా 'భువన
 మిదం సనాథీకృతం, యేన దేవేఽపి కుసుమధన్వని నేదృశీ వపుశ్శ్రీ స్సన్ని
 ధత్తే. చిత్ర మేత చ్చిత్రతమమ్! న చ త మవై మి య ఈదృశ మిద మిహాత్యో
 నిమిఃమితే. కే నేద మాల్లిఖతమ్? ఇత్యాదృతవతీ వ్యాహృతవతీ చ. మ
 యా చ స్తేర యోదీరితమ్. 'దేవి, సదృశ మాజ్ఞాపయసి, భగవా నపి మకర
 కేతు కేవం సుస్తర ఇతి న శక్య మేవ సంభావయితుమ్. అథ చ విస్తీర్ణేయ
 మర్ణవనేమిః, క్వచి దీదృశ మపి రూపం దై నశక్త్యా సమ్యవేత్. అథ తు య
 ద్యేవం రూపా రూపానురూప శిల్ప శీల విద్యా జ్ఞాన కౌశలోయువా మహా

కులీన శ్చ కశ్చి త్సన్నిహిత స్సాస్యత్, స కిం లప్యతే? ' ఇతి. త యా క్తమ్. 'ఏవం కిం బ్రవీషి? శరీరం హృదయం జీవిత మితి సర్వ మిద మల్ప మనహాఽఽఽచ, తతో న కించి ల్లప్యతే, సచే దయం వివ్రలమ్భ స్సాస్యత్. తస్యా అముష్య దశఽనానుభవేన య థేదం చక్షు శ్చరితాధఽఽఽ భవేత్ తథాఽనుగ్రహః కార్యః ' ఇతి. భూయోఽపి మయా దృఢతరీకతుఽఽఽ ముపస్యస్తమ్ "అస్తిఽ కోఽపి రాజసూను రవరుద్ధ శ్చరఽఽఽ. అముష్య వసంతోత్సవే సహ సఖీభి ర్మగరోఽవనవిహారిణీ రతి రివ విగ్రహిణీ యవృ చ్చయా దిర్భవఽఽఽఽ గతాఽసి. గత శ్చాసా కామశరైకలక్ష్యతాఽఽఽ మా మన్వవ ర్తిస్త. మయా చ వా మన్యోన్యానురూపై రన్యదుర్లభై రాకా రాదిభి గుణాణాతిశయై శ్చ ప్రేర్యమాణయా తద్రచితై కేవ కుసుమశే ఖరస్రగనులేప నాదిభి శ్చ చిరముపాసితాఽసి సాదృశ్యం చ స్వ మనేన స్వయ మే వాభిలిఖ్య త్వత్సమాధిగాఢత్వదర్శనాయ ప్రేషీతమ్. ఏష చే దథోఽ నిశ్చిత స్త స్యాము ష్యాతిమానుషప్రాణస త్వప్రజ్ఞాప్రకషఽఽఽస్య న కించన దుష్కరం నామ. త మ ద్యైవ దర్శయేయం సుకేఽఽఽ దేయః." ఇతి తయా తు కించి దివ ధ్యాత్వా పున రభిహితమ్.

"అమ్బునైత దిదాసిం గోఽప్య, మతః కథయామి మమ తాతస్య రాజా ప్రహారవమఽఽఽ సహ మహతీ శ్రీతి గాఢీత్. మాతు శ్చ మే మానవ త్యాః ప్రియవయస్యాయాః ప్రియంపదాయా శ్చ దేవ్యాః. తాభ్యాం పున రజాతాపత్యాభ్యా మేవ కృత స్సమయోఽఽఽఽఽ. 'ఆవయోః పుత్రవ త్యాః పుత్రాయ దుహితృమత్యా దుహితా దేయా.' ఇతి. తాత స్తు మాం జాతాం ప్రసస్తాపత్యా ప్రియంప దేతి ప్రార్థయమానాయ వికట వమఽఽఽఽ దైవా ద్దత్తవాఽఽఽ. అయం చ నిష్ఠురః పితృద్రోహీ నాత్యుపపన్న సంఘానః కామోపచారే ష్వల్లభనైచక్షుణ్యః కలాసు కావ్యనాటకాది షు మన్దాభినివేశః శౌర్యోన్మాది దుర్వికల్పనోఽన్యత్రవాదీ చాఽఽఽఽవషేఽఽఽ నాతిరోఽఽఽతే మ మైష భర్తా. విశేషత శ్చైషు వాసరేషు య దయ

ముద్వానే మదస్తరజ్జభూతాం పుష్కరికా మ ప్యుపాస్తవ ద్దీసీ మనాకృత్య
 మ య్యోబద్ధసాపత్న్యమత్సరా మనాత్తజ్ఞా మాత్తనాటకీయాం రమ
 యన్తికాం నా మాపత్యనిర్విశేషం మత్సంవర్ధితాయా శ్చమ్మకలతాయా
 స్వయ మపచితాభి స్సుమనోభి రల మకాషీత్. అయోగ్య శ్చ పుమా,
 నవజ్ఞాతుం చ ప్రవృత్త, స్త త్త్రి మి త్యపేక్ష్యతే పరలోకభయం చైహి
 కేన దుఃఖే నాస్తరితమ్, అవిపహ్యం హి యోషితా మనజ్జశరసిషణ్ణీభూ
 తచేతసా మన్విజనచిరసంవాసయ స్త్రిణాదుఃఖమ్. అశోఽమునా పురు
 షేణ మా మ ద్యోద్యానమాధవీగృహే సమాగమయ, తద్వార్తాశ్రవ
 ణమాశ్రేణేవ హి మ మాతిమాత్రం మనోఽనుర క్తమ్. అస్తి చాయ మ
 ధరాశి రనే నాముం స్వపదే ప్రతిష్ఠాప్య త మే వాత్యస్త ముపచర్య
 జీవిష్యామి.” ఇతి. మయా త దభ్యుపేత్య ప్రత్యాగతమ్. అతః పరం భ
 ర్తృదారకః ప్రమాణమ్.

తత స్తస్యా ఏవ సకాశా ద్దిన్తఃపురసన్ని వేశ మస్తర్వంశికపురుష
 స్థానాని ప్రమదవనప్రదేశా నపి విభాగే నావగమ్య అస్తగిరిఖరపాతక్షు
 భితశోణిత ఇవ శోణీభవతి భానుబిమ్బే, పశ్చిమామ్బోధిపయఃపాతనిర్వా
 పితపతజ్జాక్లారధూమసంభార ఇవ భరితనభసి తమసి విజృమ్భితే, పరదా
 రపరామరోన్ముఖస్య మ మాచార్యక మివ కర్తుం సముత్థితే, గురుపరిగ్ర
 హాగ్రహణాశ్లాఘిని గ్రహాగ్రేసరే క్షపాకరే, కల్పసుందరీవదనపుణ్డరీకే క్షవ
 మద్దర్శనాతిరాగప్రధమోషన తేన స్తయమానేన చంద్రమణ్డలేన సంఘక్ష్య
 మాణతేజసి భవనవిజిగీషోద్యతే, దేవే పుష్పధన్వని, యథోచితం శయ
 నియ మభజే; వ్యచీచరం చ. ‘సిద్ధప్రాయ ఏ వాయ మధః కిం తు
 పరకళిత్రలక్ష్మీనాం ధర్మపీడా భవేత్; సాఽప్యర్థకామయో ర్వయో
 రుపలమ్బే శాస్త్రుకారై రనుమ వై వేతి. గురుజనబన్ధమోక్షోపాయాభి
 సంధినా మ యా చైష వ్యతిక్రమః కృత; స్త దపి పాపం నిర్హృత్య
 కియ త్యాపి ధర్మకలయా మాం సమాశ్రయయే దితి. అపి త్వేత దాక

ణ్యో దేవో గాజవాహన స్సుహృదో వా కిం వత్స్యన్తి? ఇతి. చింతాప రాధీన ఏవ నిద్రయా పరామృశ్యే.

అదృశ్యత చ స్వప్నే హస్తీవక్త్రో భగవా, నాహ స్త చ సౌ మ్య, ఉపహారవర్త, మాస్మ తే దుర్వికల్పో భూత్. యత స్త్వ మసి మదంశః ; మజ్జటా భారలాలనో చితా మరసరి దసౌ వరవర్ణిన్. తాం కదాచి ద్దజాననో జలక్రీడాం కుర్వ స్మ తివ్యగాహత. సా చ సవత్సీతసయ విహితాం విలోడనా మసహమానా త మశపత్. ఏహి మర్త్యత్వ మితి. సోఽప్య హేతుక శాపప్రదానా త్కుద్ధ స్తా మశపత్. య ధేహ బహు భోగ్య తథాఽపి ప్రాప్య మానుషక మనేకసాధారిణీ భ వేతి. త దయ మగ్ధో భవ్యా భవతాఽ నిరాశఙ్క్యః. ఇతి. ప్రతిబుద్ధ్య చ ప్రీతియు క్త స్తదహ రపి ప్రియాసం కేతవ్యతిక రాదిస్మరణే నాహ మనైషమ్.

అన్యేష్య రనన్యవ్యావృత్తి రనర్జో మ య్యే వేషువర్ష మవర్షత్. అశుష్య చ్చ జ్యోతిష్కతః ప్రభామయం సరః; ప్రాసరచ్ఛ తిమిరమయః కర్ణమః. అహం చ కార్దమికనివసన శ్చ దృఢతరపరికరిః ఖడ్గపాణి రుపసం వృత్తప్రస్తుతోఽపస్కరః స్మర న్నాత్పదతౌ న్యభిజ్ఞానాని రాజమద్దిరపరిఖా ముదమ్భస ముపాత్తిష్ఠమ్. అ ధోఽఖాతం మాతృగృహద్వారే పుష్కరిక యా ప్రథమసన్ని ధాపితాం వేణుయస్మి మాదాయ, తయా శాయితయా పరిఖాం, స్థాపితయా చ ప్రాకార మత్యలఙ్ఘయమ్. అధిరుహ్య పక్షేష్ట కచితేన గోపురోపరితలాధిరోహేణ సోపానపథేన భువ మప్యవాతరమ్. అవతీర్ణ శ్చ నకుళవీధి మతిక్రమ్య, చమ్పకావళీవర్తనా మనా గి వోప స్మ త్యో త్తరాహి కరుణం చక్రవాకమిధునరవ మశృణవమ్. పున రుదీచా పాటలాపథేన స్సర్శలభ్యవిశాలసౌధతుల్యోద రేణ శరక్షేప మివ గత్వా పునః ప్రాచా విణ్డీభాణ్డీరషణ్ణమణ్డీశో భయపార్శ్వేన సైకతపథేన కిం చిదస్తర మతిక్రమ్య, పున రవాచీం చూతవీధీ మగాహిషి. తత శ్చ గహనతర ముదరోఽరచితరత్న వేదికం నూధవీలతామణ్డప మీషద్వివృ

తసంపుటోన్మిషితభాసా దీపవర్త్యా న్యరూపయమ్. ప్రవిశ్య చైకపాశ్చేష్వ
 పుల్లపుష్పనిరస్తర కురణ్ణపోతపక్షిభిత్తిపరిగతం గర్భగృహ మవనిపతి
 తారుణాశోకశాఖామయ మభినవకుసుమకోమలముకుళపులకలాశ్చతం
 ప్రత్యగ్రప్రనాళపటలపాటలం కవాట ముద్ఘాట్య ప్రావిశమ్.

తత్ర చాసీ ద్విస్తీర్ణం కుసుమశయనం, మదనోపకరణవస్తుగణాభి
 శ్చ కమలినీపలాశ సంపుటాః, దస్తమయ స్తాలవృంతః, సురభినలీలభరిత
 శ్చ భృగ్గౌరకః. సముపవిశ్య ముహూర్తం విశ్రాంతః పరిమళ మతిశయ
 వస్త మాఘాసిషమ్. అశ్రౌషం చ మన్దమన్దం పదశబ్దమ్. శ్రు త్వైవ
 సంకేతగృహా నిర్గత్య రక్తాశోకస్కంధపార్శ్వవ్యవహితాజ్ఞస్థితోఽస్మి.
 సా చ సుభూ రసుషీమకామా శనై రుపేత్య మా మద్వప్త్వా బలవ దవ్య
 ధిష్ట. వ్యసృజ చ్చ మత్తరాజహం సీవ కణ్ఠరాగవల్లగద్గదాం గిరమ్.
 'వ్యక్త మస్మి విప్రలభా, నా స్తుప్తాపాయః ప్రాణితుమ్ అయి హృదయ,
 కి మిద మకార్యం కార్యవ దధ్యవ స్యాపి తదసంభవేన కి మేవ ముత్తా
 మ్యసి? భగవత్, పచ్చబాణ, కస్త వాపరాధః కృతో మయా? య
 దేవం దహసి, న చ భస్తీకరోషి' ఇతి

అ థాహ మావిర్భూయ వివృతదీపభాజనో "భామిని, నను బహ్వా
 పరాధం భవత్యా చి త్తజన్మనః, య దముష్య జీవితభూతాం రతి మాకృ
 త్యా కదథి=తవతీ, ధనుర్యష్టిం భూలతాభ్యాం, భ్రమరమాలామయీం
 జ్యం నీలాలకద్యుతిభి, రస్త్రాణ్యపాఙ్గవీక్షితై ర్కహారజనద్వజపటాంశు
 కం దశనచ్చదమయూఖజాలైః, ప్రటమసుహృదం మలయమారుతం
 పరిమళపతీయసా నిశ్చాసన పవనేన, పరభృతరుత మతిమంజుల ప్రలాపైః,
 పుష్పమయీం పతాకాం భుజయష్టిభ్యాం, దిగ్విజయారమ్భపూర్ణకుమ్భ
 మిధున మురోజయుగ లేన, క్రీడాసరో నాభిమణ్డలేన, సన్నాహ్యారధమణ్డలం
 శ్రోణిమణ్డలేన, భవనరత్నతోరణస్తమ్భయుగళ మూరుయుగ లేన, లీలా
 కర్ణ కిసలయం చరణతలప్రభాభి శ్చ. అతః స్థాన ఏవ త్వాం ధునోతి మకర

కేతుః. మాం పున రనపరాధ మధిక మాయాసయ తీ త్యేష ఏతస్య దోషః. తత్ప్రసీద, సుస్థి, జీవయ మాం జీవనాపదై రి వాపాశ్చై రనన్దభుజన్ద ద స్తమ్." ఇ త్యాశ్చిష్టవా, నరీరమం రాగావేశపేశలాం విశాలలోచనామ్. అవసి త్థాం చార క్తవళితేక్షణా మిష త్వేద రేఖోద్భేద జ్వరితకపో లమూలా మనర్గళ కలకలప్రలాపినీ మరుణ దశనకరకుహార్పణవ్యతికరా మత్యోర్థపరిశ్లథాగ్నీ మార్తా మివ లక్షయిత్వా, మానసీం శారీరీం చ ధారణాం శిథిలయః ఆత్మన మపి తయా సమానార్థ మాపాదయమ్. తత్క్షణ విముక్త సంగతౌ రతాననానికం విధి మనుభవంతా చిరపరిచితా వి వాతిరూ ధ విస్రహ్నా త్కణ మవతిష్ఠావహి. తదా వియోగకాలే సమాయాతే, అహ ముస్థ మాయతం చ నిశ్వస్య, కించి ద్దీనదృష్టి స్తాం దృఢం పరిష్వ జ్యోషసర్తుం ప్రవృత్తః అశ్రుముఖి తు సా 'యది ప్రయాసి నాధ, ప్రయూత మేవ మే జీవితం గణయ. నయ మా మపి; న చే ద్దాసీజనో నిష్ప్ర యోజన' ఇత్యజ్జలి మవతంసతా మనైషీత్.

అవాదిపంచతామ్ — అయి ముద్ధే, క సుచేతనః స్త్రియ మభికా మయమానాం నాభినస్తతి? యది మదనుగ్రహనిశ్చల స్త వాభినంధి, రాచ రావిచారం మదుపదిష్టమ్. ఆదర్శయ రాజ్ఞేమత్సదృశ్యగర్భం చిత్ర పట, మాచత్వ చ 'కిమియ మాకృతిః పురుషసౌందర్యస్య పార మారూఢా న వా?' 'బాధ మారూ ఢే' తి నూన మసా వత్కృతి. బ్రూహి ధూయో, "య ద్యేవ, మస్తి కాఽపి తావసీ దేశా న్తరభృమణలబ్ధప్రాగల్భ్యా మమ చ మాత్మభూతా; త యేద మాలేఖ్యరూపం పురస్కృ త్యాహ ముక్తా. 'సోఽస్తి తాదృ జ్ఞన్తో' యేన త్వ ముపోషితా పర్వణి వివిక్తాయాం భూమా పురోహితై ర్భుతముక్తే సప్తార్చిషి న క్త మేకాకీని శతం చన్దనస మిధ శ్చ త మగురుసమిధః కర్పూర ముష్టీః పట్టవస్త్రాణి చ ప్రభూతాని హుత్వా భవిష్య స్యేవ మాకృతిః. అధ చాలయిష్యసి ఘట్టాం; ఘట్టా పుటక్వణితాహూత శ్చ భర్తా భవత్యై సర్వం రహస్యజాత మాఖ్యాయ

నిమిలితాక్షో యది త్వా మాలిక్ష్ణే దియ మాకృతి రము ముపసజ్జా
 మేత్. త్వం తు భవిష్యసి యధాపురాకా రైవ. యది భవత్యై భవ
 త్ప్రియాయ చ గోచతే, న చాస్తి స్విధౌ విసంవాద శ్శబ్ద్యః. ' ఇతి.
 వపు శ్చే దిదం త వాభిమతం, సహ సుహృన్తన్త్రిభి రనుజైః షౌరజాన
 పదై శ్చ సంమన్త్య) తేషా మ ప్యనుమతేన కర్త వ్యాభిముఖేన స్థేయమ్."
 ఇతి. స నియత మభ్యుపేష్యతి. పున రస్యా మేవ ప్రమదవనవాటీ శృక్లా
 టికాయా మాధర్వణేకేన విధినా సంజ్ఞపితపశునాఽభిహుత్య ముక్తే
 హిరణ్యకేతసి తద్ధూమశమనేన సంప్రవిష్టేన మయాఽస్తి న్నేవ లతా
 మణ్ణపే షాతవ్యమ్. త్వం పునః ప్రగాఢాయాం ప్రదోషవేళాయా మాల
 పిష్యసి కర్ణే కృతనర్తస్థితా వికటవర్తాణాం 'ఘోగ్తోఽసి, త్వ మకృ
 తజ్ఞ శ్చ, మదనుగ్రహలభే నాఽపి రూపేణ లోకలోచనోత్పవాయమా
 నేన మత్సపత్నీ రభిరమఝిష్యసి. నాహ మాత్మవినాశాయ జేతాళో
 త్థాపన మాచరేయమ్. ' ఇతి. శ్రు త్వేదం త్వద్వచః స య ద్విదిష్యతి
 త న్నహ్య మేకాకి న్యుపాగత్య నివేద యిష్యసి. తతః పర మహ మేవ
 జ్ఞాస్యామి. మత్పదచిహ్నాని చోపవనే పుష్కరికయా ప్రమార్జయేతి.—
 సా త థేతి శాస్త్రోపదేశ మివ మదుక్త మాదృత్య కథంకథ మ ప్యగా
 దస్తఃపురమ్. అహ మపి యథాప్రవేశం నిర్గత్య స్వ మే వావాస మయా
 సిషమ్.

అథ సా మత్తకాశిసీ తథా త మర్థ మన్వతిష్ఠత్. అతిష్ఠ చ్చ
 తన్త తేన దుర్కతిః. అభిమ చ్చ షౌరజానపదే ష్వియ మద్భుతాయమా
 నా వార్తా. 'రాజా కిల వికటవర్తా దేవీమన్త్రిబలేన దేవయోగ్యం వపు
 రాసాదయిష్యతి. నూన మేష న విప్రలంభోఽతికల్యాణః, కైవ కథా
 ప్రమాదస్య స్వస్తిన్నే వాస్తఃపురోపవనే? స్వాగ్రమహి ష్యైవ సంపాద్యః
 కి లాయ మథణః. తథాఽపి బృహస్పతిప్రతిమబుద్ధిభి మన్త్రిభి ర వ్యభూ
 దనుమతః. య ద్యేవంభావి, నాన్య దతఃపర మ స్తి కించి దద్భుత; మచిన్తో

హి మణిమన్త్రోపధీనాం ప్రభావః.' ఇతి. ప్రసృతతరేషు లోకవాదేషు ప్రాప్తే పర్వదివసే ప్రగాఢాయాం ప్రాథతమసి ప్రదోషవేళాయా మన్తఃపు రోద్యానాదుదైరయ ధూర్జటికణ్ఠాఘ్రామో ధూమోద్గమః; క్షీ రాజ్య దధితిల గారస్వర పవసామాంస రుధి రాహుతీనాం చ పరిమళః పవనాను సారీ చ దిశిదిశి ప్రావాతీయే. ప్రశాన్తే చ సహసా ధూమోద్గమే తస్మిన్నహ మవిశం, నిశాన్తోద్యాన మాగమ చ్చ గజగామినీ. ఆలిక్యే చ మాం సస్మిత మభ్యధాత్. "ధూర్త, సిద్ధం తే సమీహిత, మవసిత శ్చ పశు రసా. అముష్య చోపప్రలోభనాయ త్వదాదిప్తయా దిశా మయో క్తమ్. 'కీతవ, న సాధయామి తే సాన్దర్యమ్. ఏవం సున్దరో హి త్వ మపురసా మపి స్పృహణీయో భవిష్యసి, కి ముత మానుషీణామ్? మధుకర ఇవ నిస్సర్గచాపలా ద్యత్ర క్వచి దాసజ్జతి భవాద్యశో నృశంస' ఇతి. తేన తు మే పాదయో ర్నిప త్యాభిహితమ్: 'రమ్భోరు, సహస్వ మత్కృతాని దుశ్చరితాని, మనసాఽపి న చిన్తయేయ మితః పర మితర నారీమ్; త్వరస్వ ప్రకృతే కర్తృణి.' ఇతి. త దహా మిన్దృశేన వైవాహి కేన నేపథ్యేన త్వా మభిసృతవతి ప్రా గపి రాగాగ్ని సాక్షిక మనగ్నేన గురుణా ద తైవ తుభ్య మేషా జాయా, పున ర పీమం జాతవేదసం సాక్షీకృత్య స్వహృదయేన దత్తా." ఇతి ప్రపదేన చ చరణపుష్టే నిష్పీడ్య ప్రోక్షి ప్తపాదపాష్టిణి రితరేతరవ్యతిష క్తకోమలాఙ్గుళితలేన భుజలతాద్వ యేన కన్ధరాం సమావేప్త్య సలీల మాంసన మానమయ్య స్వయ మున్న మితముఖకమలా విభ్రాన్తవిశాలదృష్టి రసకృ దభ్యచుమ్భత్.

అ తైనామ్ 'ఇ హైవ కురణ్ణకగుల్కగచ్ఛే తిష యావ దహం నిర్గ త్య సాధయేయం సాధ్యం సమ్యక్'-ఇతి విసృజ్య త ముపసృత్య హోమా నలప్రదేశ మశోకశాఖావలమ్బినీం ఘృణ్టా మచాలయమ్. అకూజ చ్చ సా తం జనం కృతాన్తదూ తీ వాహ్యాయన్తీ. ప్రావ ర్తిషి చాహ మగు రుచన్తనప్రముఖాని హాతుమ్. ఆయాసీ చ్చ రాజా యథో క్తం దేశమ్.

శక్త్యాపన్న మిన కించి త్సవిస్త్వయం విచార్య తిష్ఠంత మబ్రవం. 'బ్రూ హి సత్యం, భూయోఽపి మే భగవంతం చిత్రభాను మేవ సాక్షీకృత్య, న చే దనేన రూపేణ మత్సపత్నీ రమయిష్యసి తత స్త్వా మిదం రూపం సంక్రమయేయమ్.' ఇతి. స త దైవ జే వ్యేవేయం నోపథి రితి స్ఫుటో పజాతసంప్రత్యయః ప్రావ ర్తత శపథాయ. స్త్రిత్వా పున ర్మ యో క్తమ్. 'కిం నా శపథేన? కై వ హి మానుషీ మాం పరిభవిష్యతి? య ద్యప్ప రోభి స్సంగచ్ఛసే, సంగచ్ఛస్వ కామం. కథయ కాని తే రహస్యాని? త త్కథనాస్తే త్వత్స్వరూపభ్రంశ' ఇతి. సోఽబ్రవీత్. "అస్తి బద్ధో మత్పి తుః కసీయాః భ్రాతా ప్రహారవర్తా. తం విషాన్నేన వ్యాపా ద్యాజీర్ణ దోషం ఖ్యాపయేయ మితి మన్త్రిభి స్స హాధ్యవసితమ్. అనుజాయ విశా లవర్తకే దణ్ణచక్రం పుణ్ణాభియోగాయ దిత్సితమ్. పారవృద్ధ శ్చ పాశ్చాలికః పరిత్రాత శ్చ సార్థవాహః ఖనతినామ్నో యవనా ద్వజమేకం వసున్ధ రామూల్యం లఘీయసాఽర్ఘేణ లభ్య మితి మ మైకాస్తే ఽమన్త్రయే తామ్. గృహపతి శ్చ మ మాన్తరజ్జభూతో జనపదమహాత్తరః శతహాలి రభీకాపవాదశీల మవలేపవ స్తం గుప్తగ్రామణ్య మనన్తసీరం జనపదకోపేన ఘాతయేయ మితి దణ్ణధరా నుద్ధారకర్తణి మత్ప్రియోగా న్ని యోక్తు మభ్యుపాగమత్. —ఇత్థ మిద మచిరప్రస్తుతం రహస్యమ్." ఇ త్యాకర్ణ్య త 'మియ త్తవాయు, రుపపద్యస్వ స్వకర్తోచితాం గతి మితి చ్చుచికయా ద్వి ధాకృత్య కృత్తగాత్రం తస్మి న్నేవ ప్రవృత్తస్థితసర్పిషి హిరణ్యరేత స్యజుహవమ్. అభూ చ్చాసా భస్మసాత్.

అథ స్త్రీస్వభావా దీపద్విహ్వాలాం హృదయవల్లభాం సమా శ్వాస్య, హస్తకినలయ మవలమ్భ్య, గత్వా తద్గృహ మనుజ్జయోఽస్యా స్స ర్వాణ్యస్తైపురా ణ్యాహూయ సద్య ఏవ సేవాం ద త్తవార్. విస్తి తవిలాసి సిసార్థమథేయ కంచి ద్విహృత్య కాలం, విస్మయోవరోధమణ్ణల స్తదస్తైపురే తయా సహ నిశా మనైషమ్. అలభే చ తన్నుఖా ద్రాజకులస్య శీలమ్.

ఉపసి స్నాత్వా కృతమజ్జతో మన్త్రిభి స్సహ సమగచ్ఛే ; తాం శాచబ్రవమ్. 'ఆర్యా, రూపే క్షేవ సహ పరివృత్తో మమ స్వభావో; య ఏష విషాన్నేన హస్తుం చిన్తితః పితా మే స ముక్త్యా స్వ మేత ద్రాజ్యం భూయ ఏవ గ్రాహయితవ్యః. పితృవ దముష్టి స్వయం శుశ్రూ ష యైవ వర్తామహే. స హ్యస్తి పితృవధా త్పరం పాతక మితి. భ్రాత రం చ విశాలవర్తాణ మాహూ యోక్తవాః. 'వత్స, న సుభిక్షా స్సాం ప్రతం పుణ్డ్రా; స్తే దుఃఖమోహనాపహతా స్త్యక్త్యానో రాష్ట్రం న స్సుభిక్ష మభిద్రవేయు ; రత్నో ముష్టివధ స్సస్యవధో వా య దోత్పద్య తే, తదాభియాస్యసి, నాద్య యాత్రా యు క్తే'తి. నగరవృద్ధా న ప్యలాపిషమ్ 'అల్పీయసా మూల్యేన మహార్హం వస్తు న మే లభ్యం ధర్మరక్షాయై ; తదనుగుణే నైవ మూల్యే నాదానం క్రియతామ్.' ఇతి. శతహాలిం చ రాష్ట్రముఖ్య మాహూ యాఽఖ్యాతవాః. 'యోఽసా వనస్తసీరః ప్రహారవర్తణః పక్ష ఇతి సినాశయిషితః, సోఽపి పితరి మే ప్రకృ తిస్తే కి మితి నాశ్యేత ? త్వ యాఽపి తస్మి స్సంరమ్భా న కార్యః'. ఇతి.

త ఇమే సర్వ మాభిజ్ఞానిక ముపలభ్య, స ఏ వాయ మితి నిశ్చిన్వా నా, విస్మయమానా శ్చ, మాం మహాదేవీం చ ప్రశంసంతో, మన్త్రిబలాని చోద్ధోషయంతో బధనా త్పితరౌ నిష్కముయ్య, స్వం రాజ్యం ప్రత్యపా దయః. అహం చ తయా మే ధాత్యా సర్వమిదం సమాచేష్టితం రహసి పిత్రో రవగమయ్య ప్రహర్ష కాష్టాధిరూఢయో స్తయోః పాదమూల మభజే. అభజ్యే చ యావరాజ్యలక్ష్మ్యై తదనుజ్ఞాతయా ; ప్రసాధితాత్మా దేవపాదవిరహదుఃఖదుర్భగా న్భోగా న్నివిశళ, భూయోఽస్య పితృ సఖస్య సింహవర్కణో లేఖా చ్చుణ్ణవర్కణ శ్చమ్భాభియోగ మభిగమ్య, శత్రువధో మిత్త్రరక్షా చోధయ మపి కరణీయ మే వే త్యలఘునా లఘు సముత్థానేన సైన్యచక్రేణాభ్యసరమ్. అభూవం చ భూమి స్త్వత్పాద లక్ష్మీసాక్షాత్ప్రియామహూత్సవాసస్తరాశే రితి.

శ్రు త్వైత ద్వేవో రాజవాహన స్సస్థిత మనాదీత్. 'పశ్యత పార తల్పిక ముపథియుక్త మపి గురుజనబంధవ్యసనము క్షిప్రేతుతయా దుష్టా మిత్త్రప్రమాపణోపాయతయా రాజ్యోపలభిములతయా చ పుష్కలా వధాధర్తా వ ప్యరీరథత్. కిం హి ఒద్ధిమద్భిః ప్రయుక్తం నాభ్యుపైతి శోభామ్.' ఇ త్యధాపాల ముఖే విధాయ స్త్రిగద్ధీర్ణాం దృష్టిమ్ 'ఆచప్తాం, భవా నాత్మీయచరితమ్.' ఇ త్యాదిదేశ. సోఽపి బద్ధాజ్జలి రభిదధే.

ఇతి శ్రీమదాచార్యమహాకవిదణ్డినః కృతో దశకుమారచరితే

ఉత్తరపీఠకాయా ముపహారవర్తచరితం నామ

తృతీయోచ్ఛ్వాసః.

దశకుమారచరితమ్.

అర్థపాలచరితం నామ చతుర్థోచ్ఛ్వాసః.

దేవ సోఽహ మ ప్యేభి రేవ సుహృద్భి రేకక గ్తో ర్కరిమాలినేమి
 భూవలయం పరిభ్రమి న్ను పాసరం కదాచి త్కాశీపురిం వారాణసీ; ముప
 స్పృశ్య మణిభగ్గనిర్త లామ్భసి మణికర్ణికాయా, మవిముక్తేశ్వరం భగవన్త
 మన్ధకమధనం ప్రణమ్య, ప్రదక్షిణం పరిభ్రమన్, పురుష మేక మాయామ
 వన్త మాయసపరిఘపీవరాభ్యాం భుజాభ్యా మాబధ్యమానపరికర మన
 వరత రుద్రోఽచ్యూనతామ్రదృష్టి మద్రాక్షమ్. అతర్కయం చ కర్కశో
 ఽయం పురుషః, కార్మణ్యా మి న వర్ష తి, మ్లానతారం చక్షు, రారమ్భ శ్చ
 సాహసానువాదీ; నూన మసౌ ప్రాణనిస్సృప్తహః కి మపి కృచ్ఛ్యం ప్రియ
 జనవ్యసనమూలం ప్రవితృతే. త త్పుచ్ఛేయ మేన మస్తి చేన్త మాపి
 కోఽపి సాహాయ్యావకాశన్త మేన మభ్యుపపద్య, ఇత్యపృచ్ఛమ్ 'భద్ర,
 సన్నాహాలాయం సాహస మవగమయతి; న చేద్గోప్య మిచ్ఛామి శ్రో
 తుం తవ శోకహేతుమ్.' ఇతి. స మాం సబహుమానం నిర్వణ్యా 'కో
 దోషః? శూయతామ్.' ఇతి, తతః క్వచి త్కరవీరతలే మయా సహ
 నిష్ణా కథా మకారీత్.

మహాభాగ, సోఽహ మస్తి పూర్వేషుకామచరః పూణాభద్రో
 నామ గృహపతిపుత్రిః; ప్రయత్న సంవర్ధిణోఽపి పిత్రాదై వచ్ఛన్దానునర్త
 తు చారవృత్తి రాసమ్. అ ధాస్యాం కాశీపుగ్యా మర్యవర్యస్య కస్యచి
 ద్గృహే చోరయిత్వా రూపాభిగ్రాహితో బద్ధః. బద్ధే చ మయి మత్త
 హస్తీ మృత్యువిజయో నామ హింసావిహారీ రాజగోపురోపరితలాధిరూ
 ఢస్య పశ్యతః కామపాలనామ్నః ఉత్తమామాత్యస్య శాసనా జనకత్తర
 వద్విగుణితఘ్ణారవ్రా మణ్ణలితహస్తకాణ్డోఽభ్యధావత్. అభిపత్య చ

మయా నిభయేన నిర్భర్తితః పరిణమః దారుఖణ్ణానుషిరానుప్రవిష్టోభ
యభుజదణ్ణచణ్ణఘటితప్రతిమానో భీత ఇవన్యవ ర్తిష్ట. భూయ శ్చ నేత్రా
జాతనంరమ్భేణ నికామదారుణైర్వాగజ్జుశపాదపాతై రభిముఖకృత్తో మ
యాఽపి ద్విగుణాబద్ధమన్యనానిర్భర్త్యాభిహతో నివృ త్యాపాద్రవత్.
అథ మయాఽనుపత్య సరభస మాకృప్తః రుష్ట శ్చ యన్తా 'హస్త! మృతో
ఽసి క్య గచ్ఛసి కుజ్జరాపశద!' ఇతి నిశితేన వారణేన వారణం ముహు
ర్ముహు రభిఘ్న నిర్వాణభాగే కథ మపి మదభిముఖ మకరోత్. అథ 'అప
సరతు ద్విరదవరాక ఏపః, అన్యః కశ్చై న్నాతజ్గపతి రాసియతాం, యే నాహ
మిహ ముహూర్తం విహృత్య గచ్ఛామి గస్తవ్యాం గతిమి త్యవోచమ్.' దృ
ష్టైవ సమాం రుష్ట ముద్గర్జన్త ముత్కామన్త ముత్కాన్త యన్తని
ష్ఠురాజ్ఞః పలాయిష్ట. మన్త్రిణా పున రహ మాహూ యాఽభ్యభాషిషి.
'భద్ర, మృత్యు రివ ఏష మృత్యువిజయో నామ హింసావిహారి, సోఽయ
మపి తావ త్వయైవంభూతః కృతః. త ద్విరమకర్తృణోఽస్మాన్మలీమసాత్;
కి మల మసి ప్రప ద్యాస్తా నార్యవృత్త్యా వర్తితుమ్?' ఇతి. యథాజ్ఞాప
యసి త థేతి విజ్ఞాపిశోఽయం మయా మిత్రైవ న్న య్యవ ర్తిష్ట.

మ యైకదా రహసి జాతవిసమ్భేణ పృష్ట సోఽభాషత స్వచరి
తమ్. ఆసీ త్కుసుమపురే రాజ్ఞో రివృజ్జయస్య మస్త్రీ ధర్తపాలో నామ
విశ్రుతధీ శ్రుతర్షిః. అముష్య పుత్రై స్సుమిత్రో నామ పి త్రైవ సమః
ప్రజ్ఞాగుణేషు. తస్య ద్వైమాతురః కసియా భౌతాఽహమ్. వేశేషు
విలసన్తం మా మసౌ వినయరుచి రవారయత్. అవార్యదుర్నయ
శ్చాహ ముఽసృత్య దిక్ష్మణేషు భ్రమన్యదృచ్ఛయాఽస్యాం వారాణ
స్యాం ప్రమదవనే మదనదమనాకాధనాయ నిర్గత్య సహ సఖిభిః కన్దుకే
నానుక్రీడమానాం కాశీభర్తు శ్చల్లాసింహస్య కన్యాం కాన్తిమతీం నామ
చకమే, కథ మపి సమగచ్ఛే చ. అథ చ్చన్నం చ విహారతా కుమారీపురే
సా మ యాఽసీ దాపన్నస్త్యా, కంచి త్పుతం చ సూతవతీ. మృతజాత

ఇతి సోఽపవిద్ధ స్తయా రహస్యనిర్భేదభయాత్, పరిజనేన క్రీడాశైలే, శ
 బన్యా చ శ్చ శాన మాసీతః. త యైవ నివ ర్తమానయా నిశీఠే రాజవీధ్యా
 మారక్షీకపురుషై రభిగృహ్య తద్జితయా దణ్డపారుష్యభీతయా నిర్భిన్నప్ర
 యం రహస్యమ్. రాజాజ్ఞయాఽహ మాక్రీడగిరిదరీగృహే విసబ్ధప్రసుప్త
 స్త యోపదర్శితో యథోపపన్న రజ్జుబద్ధః శ్చ శాన ముపసీయ మాతశ్లోద్య
 తేన కృపాణేన ప్రాజిహీర్ష్యే. నియతిబలా ల్లూనబద్ధస్త మసిమాచ్చి ద్యా
 స్త్యజం త మన్యాం శ్చ కాంశ్చి త్ప్రీహృ త్యాపాసరమ్. అశరణ శ్చ
 భ్రమ స్న టవ్యా మేకదాఽశ్రుముఖ్యా కయాఽపి దివ్యాకారయా సపరి
 వారయా కస్యక యోపస్థాయిషి. సా మా మజ్జలికినలయో త్తంసితేన
 ముఖవిలోలకు స్తలేన మూర్ధ్నా ప్రణమ్య, మయా సహ మహావనవటద్రు
 మస్య కస్యాఽపి మహతః ప్రచ్ఛాయశీత లే త లే నిషణ్ణా, 'కాఽసి వాసు?
 కుతోఽన్యగతా? కస్య హేతో రస్య మే ప్రసీదసి?' ఇతి సాభిలాష
 మాభాషితా మయా, వాక్తయం మధువర్ష మవషణత్.

ఆర్య నాథస్య యతఃకాం మణిభద్రస్యాస్తి దుహితా తారావళీ
 నామ సాఽహంకదాచిదగస్త్యపత్నీం లోపాముద్రాం నమస్కృ త్యాప
 న ర్తమానా మలయగిరేః, పఠేతావాసే వారాణస్యాః క మపి దారకం
 రుదస్త మదాక్షమ్. ఆదాయ వై నం తీవన్నీహా స్తమ పిత్రో స్సన్నిధి
 మనైషమ్. అనైషీ చ్చ తాతో మే దేవ స్యాలకేశ్వర స్యాఽస్థాసీమ్. అ
 థాహ మాహూ యాజ్ఞప్తా హరసఖేన 'బాలే, బాలేఽస్తి స్మీదృశస్తే
 భావ?' ఇతి. 'బౌరస ఇ వాస్తి స్వత్యే వత్సలతా' ఇతి మయా విజ్ఞా
 పితః, 'సత్య మాహ వరా కీ' ఇతి తన్ములా మతిమహతీం కథా మకరోత్.
 అ త్రైతావ దవగతం మయా:—త్వం కిల శౌనక శ్శూద్రకః కామపాల
 శ్చాభిన్నః, బన్ధుమతీ వినయవతీ కాస్తమతీ చాభిన్నా, వేదిమతీ యక్ష
 దాసీ సోమదేవీ వై కైవ, హంసావతీ సురసేనా సులోచనా చాసన్యా,
 నన్నిర రజస్తతాకా ఇంద్రసేనా చాప్రథగ్భూతా. యా కిల శౌనకావస్థాయా

మగ్ని సాక్షిక మాత్మ సాత్కృతా గోపకన్యా సైవ కి లార్యదాసీ పున
 శ్చాద్య తారావ భీ త్యభూవం. బాల శ్చ కిల శూద్రకావస్థే త్వయి
 ఆర్యదాస్యవస్థాయాం ను య్యుదభూత్. అవర్ధ్యత చ వినయవత్ప్యా స్నే
 హావాసనయా. స తు తస్యాః కాన్తిమత్యవస్థాయా మ ద్యోదభూత్. ఏవ
 మనేకమృత్యుముఖపరిభ్రష్టం దైవాన్త యోపలబ్ధం త మేకవిజ్ఞాదేశా
 ద్వనే తపస్యతో రాజహంసస్య దేవైవ్య వసుమత్యై తత్సుతస్య భావి
 చక్రవ ర్తినో రాజవాహనస్య పఠచర్యార్థం సమర్ప్య, గురుభి రనుజ్ఞాతా,
 కృతాన్తయోగా త్కృతాన్తముఖపరిభ్రష్టస్య తే వాదపద్మగుశ్రూష
 ణార్థ మాగతాన్తీతి.

ఇతి శ్రుత్వా తా మనేకజన్మరమణీ మసకృ దాశ్లిష్య హమాశ్రు
 ముఖో ముహు ముహు సాన్తిన్వయిత్వా తత్ప్రీభావదర్శితే మహతి మస్తి
 రేహర్షిశం భూమిదుర్ల భా న్భోగా నస్వభూవమ్. ద్విత్రాణి దినాన్యతీత్య
 మ త్తకాశిసిం తా మవాదిషమ్, 'ప్రియే, ప్రత్యపకృత్య మత్ప్రీణద్రోహిణ
 శ్చృణ్ణాసింహస్య వైరనిర్యాతనసుఖ మనుబుభూషామి.' ఇతి. తయా సన్తి త
 మభిహితమ్ 'ఏహి కాన్త, కాన్తిమతీదర్శనాయ, నయామి త్వామ్.' ఇతి.
 స్థితేఽర్ధరాత్రే రాజ్ఞో వాసగృహ మనీయే తత స్తచ్చిరోభాగవర్తసి
 మాదా యాసియస్తిం ప్రబోధ్యైసం ప్రస్ఫురన్త మబ్రవమ్. 'అహ మస్మి
 భవజ్ఞామాతా. భవదనుమత్యా వినా తవ కన్యాభిమర్షి. త మపరాధ మను
 వృత్త్యా ప్రమాప్సుః మాగతః.' ఇతి. సోఽతిభీతో మా మభిప్రణ మ్యాహ
 'అహ మేవ మూఢోఽపరాధ్ధో, య స్తవ దుహితృసంసర్గానుగ్రాహిణో
 గ్రహగ్రన్త ఇ షౌత్కృన్తనీమా స్వయం సమాదిప్తవాన్ త్వద్వధం. త
 దాస్తాం కాన్తిమతీ, గాజ్య మిదం మమ చ జీవిత మద్య ప్రభృతి త్వదధీ
 నమ్.' ఇత్యవాదీత్. అ ధాపరే ద్యుః ప్రకృతిమణ్ణలం సన్నిధాప్య
 విధివ దాత్మజాయాః పాణి మగ్రాహయత్. ఆశ్రావయ చ్చ తనయ
 వార్తాం తారావభీ కాన్తిమత్యై, సోమదేవీ సులోచ నేన్ద్రినే నాభ్య శ్చ

పూర్వవృత్తాన్తమ్. ఇత మహం మన్త్రిపదాపదేశం యావరాజ్య మను భవన్విహారామి విలాసినిభి రితి.

స ఏవంమాద్యశేఽపి జన్తౌ పరిచర్యానుబంధీ బంధు రేకః, సర్వభూ తానా మలసకేన స్వగణే శ్వశురే, జ్యాయసి చ స్యాలే చణ్ణఘోష నామ్ని స్త్రీ ప్వతిప్రసక్తౌ త్పృ గేవ క్షయక్షీణాయుషి, పఞ్చవర్ష దేశీ యం సింహఘోషనామానం కుమార మభ్యషేచయత్ ; అవర్షయ చ్చ విధి వైనం స సాఘః త స్యాద్య యావనోన్తాదినః పైశున్యవాదినో దుర్మన్త్రిణః కతిచి దాస న్నన్తరజ్జభూతాః. తైః కిలానా విత్థమగ్రాహ్యత. “ప్రస వ్యైవ స్వసా త వామునా భుజ్జేన సంగృహీతా, పునః ప్ర సుప్తై రాజనిప్రహర్తు ముద్యతాసి రాసీత్. తేనై వాస్త్వై దైవా త్తత్క్ష ణప్రబుద్ధేన భీ త్యానునీయ కన్యా దత్తా. తం చ దేవక్షేప్తం చణ్ణఘో షం విషేణ హత్వా బాలోఽయ మసమర్థ ఇతి త్వ మ ద్యాపి ప్రకృతి విస్రమ్భణా యోషేషీతః. క్షీణోతి పురా స కృతమ్నో భవన్తమ్. త మే వాచక్రపురం గమయితుం యతస్వ.” ఇతి. స తథా దూషికోఽపి యక్షిణీప్రభావభయా న్నాముష్మి న్నాప మాచరితు మశకత్.

ఏషు కిల దివసే ప్వయధాపూర్వా మాకృతౌ కాన్తిమత్యాః సముపలక్ష్య రాజమహిషీ సులక్షణా నామ సప్రణయ మప్పచ్ఛత్. ‘దేవి, నాహ మయాధాత ధ్యేన విప్రలమ్భసి, నూ. కథయ తథ్యం కే నేద మ యాధాపూర్వ్య మాననారవిన్దే త వైషు వాస రేషు.’ ఇతి. సా త్వవాదీత్. ‘భద్రే, స్మరసి కి మ ద్యా ప్యయాధాత ధ్యేన కించి న్న యోక్తపూర్వమ్ ? . సఖి మే తారావలీ సపత్నీ చ, రహసి భర్త్రా మద్గోత్రాపదిష్టా కి మపి కలుషితాశయా, ప్రణయ మభ్యుషేక్ష్య ప్రణమ్యమా నాఽప్యస్తాభి రుపోఢమత్సరా వ్రావసత్. అవసీదతి చ నః పతిః. అతోఽస్తి మే దా ర్శనస్యమ్.’ ఇతి. తత్ప్రాయే నై కాన్తే సులక్షణయా కాన్తాయ కథితమ్. అథాఽసౌ నిర్భయోఽద్య ప్రియతమావిరహపాణ్ణుభి రవయవై క్షేర్య

స్తమ్భితాశ్రుపర్యాకులేన చక్షుషోష్ణశ్వాసశోషితాభిరివానతిచేతలాభి
 ర్వాగ్భిర్వియోగం దర్శయంతం, కథ మపి రాజకులే కార్యాణి కారయ
 త్తం, పూర్వసంకేతితైః పురుషై రభిగ్రాహ్యబంధయత్. తస్య కిల ఘన
 ఘానేషు దోష ముద్ఘోష్య, త ఘోర్ధరణీయే చక్షుషీ యథా తన్మూల మే
 వాస్య మరణం భవేత్. ఇత్యుతోఽత్రైకాస్తే యథేష్ట మశ్రు ముక్త్యా తస్య
 సాధోః పురః ప్రాణాన్తోక్తుకామో బధ్నామి పరికర మితి.

మ యాఽపి త త్పితృవ్యసన మాకణ్ఠ్యా పర్యశ్రుణా సోఽభి
 హితః, “సౌమ్య, కిం తవ గోపయిత్వా? య స్తస్య సుతో యక్షకస్య
 యా దేవస్య గాజవాహనస్య పాదశుశ్రూషాధణం దేవ్యా వసుమత్యా
 హస్తన్యాసః కృత స్సోఽహ మస్మి, శత్యోమి సహస్ర మేవ భటానా
 ముదాయుధానాం హత్వా పితరం మోచయితుమ్. అపి తు సంకులే
 యది క శ్చి త్పాతయే తదజ్ఞే శస్త్రీకాం సర్వ ఏవ మే యతోఽభిస్త్వని
 హుత మివ భవేత్.” ఇతి. అనవసితవచన ఏవ మయి మహా నాశీవిషః
 ప్రాకారరస్థే ణోదైరయ చ్చిరః. త మహం మస్త్రోపధబలే నాభిగృహ్య
 పూర్ణభద్ర మబ్రవమ్.—భద్ర, సిద్ధం న సమీహితమ్ అనేన తాత మలక్ష్య
 మాణః సంకులే యదృచ్ఛయా పాతితేన నామ దంశయిత్వా తథా విషం
 స్తమ్భయేయం యథా మృత ఇ త్యుచాస్యేత. త్వయా తు ముక్తనాద్వ
 సేన మాతా మే బోధయితవ్యా. “యో యత్యో వనే దేవ్యా వసుమత్యా
 హస్తార్పితో యుష్మత్సానుః సోఽనుప్రాప్తః. పితు రవస్థాం మ త్త ఉపలభ్య
 బుద్ధిబలా దితథ మాచరిష్యతి. త్వయా ముక్తత్రాసయా రాజ్ఞే ప్రేషణీ
 యమ్. ‘ఏష ఖలు త త్త్రోధర్తః యద్భిన్ధ రబంధు ర్వా దుష్టః స నిరపేక్షం
 నిర్ఘోష్య ఇతి. స్త్రోధమఁ శ్చైష య దదుష్టస్య దుష్టస్య వా భతుఁ
 ర్గతి ర్గస్త వ్యేతి. త దహ మము నైవ సహ చితాగ్ని మారోఽయోమి.
 అభిజనానురూపః పశ్చిమో విధి రనుజ్ఞాతవ్యః.’ ఇతి. స ఏవం నివేదితో
 నియత మనుజ్ఞాస్యతి. తత స్స్వ మే వాగార మాసీయ కాణ్డపటపరిక్షీప్తే

వివిక్తాద్దేశే దర్శనంస్తర మధిశాయ్య స్వయంకృతానుమరణమణ్డనయా త్వయా తత్ర చ సన్నిధేయమ్." ఇతి. అహం తు బాహ్యకఃక్యోగత స్త్వయా ప్రవేశయిష్యే. తతః పితర ముజ్జీవ్య తదభిరుచితే నాభ్యుపాయేన చేప్సిష్యామహే. — ఇతి — స త కేతి హృష్టతర స్తూర్ణ మభ్యుగాత్.

అహం తు ఘోషణాస్థానే చిచ్ఛాన్మతుం ఘనతరవిపులశాఖ మారుహ్య గూఢతను రతిష్ఠమ్. ఆరూఢ శ్చ లోకో యధాయథ ముచై చ స్థానా న్యుచ్ఛావచప్రలాపః స్థితః. తావ స్తే పితరం తస్కర మివ పశ్చా ద్బద్ధభుజ ముద్ధురధ్వనిమహాజనానుయాత మాసీయ మదభ్యాశ ఏవ స్థా పయిత్వా మాతజ్గ స్త్రి రఘోషయత్ "ఏష మ స్త్రీ కామపాలో రాజ్య లోభా ద్భ్రతారం చణ్డసింహం యువరాజగ చణ్డఘోషం చ విషాన్నే నో పాంశు హత్వా, పున ద్వేషాఽపి సింహఘోషః పూర్ణయావన ఇ త్య ముష్టి న్నాప మాచరిష్యే, విశ్వాసా ద్రహస్యభూమా పున రమాత్యం శివనాగ మాహూయ, స్థూణ మజ్గరవర్షం చ రాజవధా యోపజప్య, తై స్సామిభక్త్యా వివృతగుహ్యా, 'రాజ్యకాముక స్వాస్య బ్రాహ్మణ స్వాస్థతమసప్రవేశో న్యాయః' ఇతి ప్రాడ్వివాక నాక్యా నత్కుర్ధరణాయ నీయతే పున రనోఽపి యది స్వా దన్యాయ్యనృత్తి స్త మ ప్యేవ మేవ యధార్హేణ దణ్డేన యోజయిష్యతి దేవః." ఇతి. శ్రు త్వైత ద్బద్ధకలకలే మహాజనే పితర జ్జేప్రదీప్తశిరస మాశీవిషం వ్యఠీపమ్. అహం చ భీతో నా మావల్లత్య త త్వైవ జనానులీనః క్రుద్ధవ్యాళదప్తస్య తాతస్య విహితజీ వరతో విషం క్షణా ద స్తమృయమ్. అపత చ్చ స భూమా మృతకల్పః. ప్రాలపం చ 'సత్య మిదం రాజానమానినం దేవ్రా దణ్డ ఏవ స్పృశ తీతి, య దయ మఠీ భ్యాం వినాఽవనిపతినా చిక్ష్ీతః, ప్రాణై రేవ వియోజితో విధినా' ఇతి. మదు క్తం కేచి దన్వమన్వస్త. అపరే తు పున ణ్నినిన్దుః. దర్శి కర స్తు త మపి చణ్డాలం దప్త్వా, రూఢత్రాస ద్రుత లోక దత్తమార్గః ప్రాద్రవత్.

అథ మదమ్బా పూర్ణభద్రప్రబోధితార్థా తాదృశేఽపి వ్యసనే
 నాతివిహ్వలా కులపరిజనానుయాతా పద్భ్యాం ధీర మాగత్వ మభితు
 రుత్తమాంజ ముత్సక్తేన ధారయన్తీస్థితా రాజ్ఞే సమాదిశత్. 'ఏష మే పతి
 స్త వాపకర్తా న వేతి దై వ మేన జానాతి. న మేఽనయాఽస్తి చిన్తయా
 ఫలమ్. అస్య తు పాణిగ్రాహకస్య గతి మననుప్రపద్యమానా భవత్కులం
 కలంకయేయమ్. అతోఽనుమన్తు మ్హస్తి భర్త్రా సహ చితాధిరోహణా
 య మామ్.' ఇతి. శ్రుత్వా చై త త్ప్రీతియుక్తః ప్రతిసమాదిక్ష త్క్షి తీశ్వరః,
 'క్రియతాం కులోచిత స్కుస్కారః ఉత్సౌత్తరం చ పశ్చిమం విధిసం
 స్కార మనుభవతు మేభగినీపతిః.' ఇతి. చణ్డాలే తు మత్ప్రీతిషిద్ధసకల
 మస్త్రీవాదిప్రయాసే సంస్థితే, కామపాలోఽపి కాలదష్ట ఏ వేతి స్వభవ
 నోపనయన మముష్య స్వమాహాత్మ్యప్రకాశనాయ మహీపతి రన్వమం
 స్త. ఆనీత శ్చ పితా మే వివిక్తాయాం భూమా దర్శశ య్యా మధిశయాన
 స్థిన్సోఽభూత్.

అథ మదమ్బా మరణమణ్ణాన మనుష్ఠాయ, సకరుణం సఖీ రామ
 స్త్యో, ముహూ రభిప్రణమ్య భవనదేవతాః, యత్ననివారితపరిజనాక్రందితా,
 పితు ర్నే శయనస్థాన మేకాకిని ప్రావిక్షత్. తత్ర పూర్వ మేవ పూర్ణభ
 ద్రోపస్థాపితేన చ మయా వై నతేయతాం గతేన నిర్విషీకృతం భర్తార
 మైక్షత. హృష్టతమా పత్యుః పాదయోః షర్యశ్రుముఖి ప్రణివత్య మాం
 చ ముహుర్ముహుః ప్రస్నుత స్తస్మి పరిష్యజ్య సహషణబాష్పగద్గద మగ
 దత్, "పుత్త్రో, యోఽసి జాతమాత్రః పాపయా మయా పరిత్యక్తః స
 కిమర్థ మేవం మా మతినిఘ్నాణా మనుగృహ్లాసి? అథ వై ష నిరపరాధ
 ఏన తే జనయితా. యుక్త మస్య ప్రత్యానయన మస్తకాననాత్. క్రూరా
 ఖలు తాచాననీ యా త్వా ముపల భ్యాపిత త్త్వతః కుబేరా దసమర్చ్య
 మహ్య మద్భితవతీ దేవై వ్య వసుమత్యై. సైవ వా సదృశకారిణీ. న హి
 తాదృశభాగ్యరాశే ధ్వి నా మాదృశో జనోఽల్పపుణ్య స్త వార్హతి కల

ప్రలాపామృతాని కర్ణాభ్యాం పాతుమ్, ఏహి మాం పరిష్వజస్వ” ఇతి భూయోభూయ శ్చిరసి జఘ్రి త్యజ్క- మారోపయ స్తీ తారావలీం గర్వయ స్త్యశ్రుభి రభిషిచ్ఛు స్త్యత్-మృతాజ్గయప్తి రన్యాదృశీ క్షణ మజనిప్త.

జనయితాఽపి మే నరకా దివ స్వర్గం, తాదృశా ద్వ్యసనా త్తథా భూత మభ్యుదయ మారూఢః, పూర్ణభద్రేణ విస్తరేణ యథావృత్త మావేదిగో, భగవతో మఘవగోఽపి భాగ్యవ న్తమాత్మాన మజీగణాత్. మనా గేవ చ మత్సంబంధ మాఖ్యాయ హర్షవిస్మితాత్మనోః ప్రితోఽ రకధయమ్. ‘ఆజ్ఞాపయత కాద్య సః ప్రతిపత్తిః?’ ఇతి. పితా మే ప్రాబ్ర వీత్;—“వత్స గృహ మే వేద మస్మదీయ మతివిశాలసాలవలయ మక్ష య్యాయుధగ్రామమ్. అలఙ్ఘ్యతమా చ గుప్తిః. ఉపకృతా శ్చ మయా బహవ స్సన్తి సామంతాః ప్రకృతయ శ్చ భూయన్యా న మే వ్యసన మను రుద్యన్తే సుభటానాం చానేకసహస్ర మస్త్యేవ సనుహృత్పుత్రిదార మతోఽత్యైవ కతివయా న్యహంని స్థిత్వా బాహ్యభ్యన్తరకోపా నుత్పా దయిష్యామః. కుపితాం శ్చోపసంగృహ్య, ప్రోత్సా హ్యోస్య ప్రకృత్యమి త్నా, నుత్థాప్య సహజాంశ్చ ద్విషో, దుర్దాన్త మేస ముచ్ఛేత్సాస్యమః.” ఇతి. కో దోష స్త ధా స్త్వితి తాతస్య మత మన్వమంసి.

త థాఽస్తాసు ప్రదివిధాయ తిష్ఠత్సు రాజాఽపి విజ్ఞాపితోదన్తో జాతానుతాపః పారగ్రామికా స్ప్రియోగాఽ ప్రాయః ప్రాయు జ్ఞ. తే చాస్తాభిః ప్రత్యహ మహన్యన్త. అస్మి న్నే వావసరే పూర్ణ భద్రముఖా చ్చ రాజ్ఞ శ్చయ్యాస్థాన మవగమ్య త దైన స్వాదవసితభి త్తికోణా దారభ్య సురక్ణా మకార్లమ్. గతా చ సా యామిః స్వర్గకల్ప మనల్పకన్యకాజనం క మప్యుద్దేశం. అవ్యధిప్త చ దృష్ట్యైవ మాం స నారీజనః. తత్ర కాచి దిన్దులే భేవ స్వలావణ్యేన రసాతలాన్ధకారం నిఘూనానా, విగ్రహిణీవ దేవీ వసున్ధరా, హరగృహిణీ వాసురవిజయా యావతీర్ణా, పాతాళ మాగ తా ఘూమి రివ విగ్రహిణీ, గృహిణీవ భగవతః కుసుమధన్వనో, రాజ్యలక్ష్మీ

రి వానేకకున్యపతిదర్శనపరిహారాయ మహీవివరం ప్రవిస్తా, నిష్పప్తకనక
 పుత్రికే వావదాతకాన్తిః, కన్యకా చందనలతేవ మలయమారుతేన మద్ద
 ర్శనే నోదకమ్బుత. తథా భూతే చ తస్మిన్నజ్గనాసమాజే కుసుమి తేవ
 కాశయప్తిః పాణ్ణశిరసిజా స్థవిరా కాచి చ్చరణాయో ర్తే నివత్య త్రాస
 దీన మబ్రూతః 'దీయతా మభయదాన మస్తా యనన్యశరణాయ స్త్రీజ
 నాయ. కి మసి దేవకుమారో దనుజయుద్ధత్పల్లయా రసాతలం వివిక్షుః?
 ఆజ్ఞానయ కోఽసి కన్య హేతో రాగతోఽసి?' ఇతి. సా తు మయా ప్రత్య
 వాది: 'మా స్త భవతోఽభైః పుః అహ మస్మి ద్విజాతివృషభా త్కామ
 పాలా ద్వేవ్యాం కాన్తిమత్యా ముత్పన్నోఽర్థపాలో నామ. స త్యక్తే నిజ
 గృహం స్మృతగృహం సురజ్జ యోఽసర ని హాన్తనే వో దృష్టవాణ.
 కథయ కాః స్థ యూయమ్? కథ మిహ నివసథ?' ఇతి. సోదజ్జలి రుదీ
 రితవతీ

“భర్తృదారక, భాగ్యవతోఽవయం యాస్త్యా మేభి రేవ చక్షు
 డ్భి రనఘ మద్రాక్ష్య. శ్రూయతాం య స్తవ మాతామహ శ్చణ్డసింహ
 స్తే నాస్యాం దేవ్యాం లీలావత్యాం చణ్డఘోషః కాన్తిమ తీ త్యపత్య
 ద్వయ ముదపాది. చణ్డఘోష స్తు యువగాజోఽత్యాసజ్గా దజ్గనాసు
 రాజయక్షణాఽసుక్షయ మగా దస్తర్వత్సాన్యం దేవ్యా మాచారవ
 త్యామ్ అముయా చేయం మణికర్ణికా నామ కన్యా ప్రసూతా. అథ
 ప్రసవ వేదనయా ము క్తజీవి తాచారవతీ పత్యుర స్తిక మగమత్. అథ దేవ
 శ్చణ్డసింహాలా మా మాహాలా యోపహ్వారే సమాజ్ఞాపయత్. 'ఋద్ధి
 మతి, కన్య కేయం కల్యాణలక్షణా , తా మిమాం మాలవేన్ద్రనందనాయ
 దర్శసారాయ వర్ధయిత్వా దిత్సామి. బిభేషు చ కాన్తిమతీవృత్తాన్తా దార
 భ్య కన్యకానాం ప్రకాశావస్థాపనాత్. అత ఇయ మరాతివ్యసనాపకా
 రితే మహతి భూమిగృహే కృత్రిమశైలగర్భోత్కీర్ణానానామణ్డప్రచేక్షా
 గృహే ప్రచురఃరిబహాయా భవత్యా సంవర్ధ్యతామ్ అ స్త్యైత్ర భోగ్య

వస్తు వర్షశతోపభోగేఽవ్యక్షయ్యమ్.' ఇతి. త థోక్త్వా నిజవాసగృహ
స్యాజ్జణాభిత్తా వర్ధపాదం కిష్కువిష్కుమ్భ ముద్ధృత్య తే నైవ ద్వాదేణ
స్థాన మిద మస్థా నవీవిశత్. ఇహ చ నో వసన్తీనాం ద్వాదశ సమా
స్సమత్యయః. ఇయం చ వత్సా తరుణీ భూతా. న చా ద్వాపీ స్తరతి
రాజా. కామ మియం పితామహేన దర్పసారాయ సంకల్పితా, త్వదమ్భ
యా కాన్తిమత్యా చేయం గర్భ స్థైవ ద్యూతజితా, స్వమాత్రా త వైవ
జాయాత్వేన సమకల్ప్యత. త దత్ర ప్రాప్తరూపం చిన్త్యతాం కుమారే
శై వ." ఇతి.

తాం పున రఘోచమ్—'అ ద్యైవ రాజగృహే కి మపి కార్యం
సాధయిత్వా ప్రతినివృత్తో యుష్మాసు యధార్హం ప్రతిపత్స్యే.' ఇతి. తే
నైవ దీపదర్శితేన బిలవఢేన గత్వా స్థితేఽర్ధరాత్రే తదర్ధపాదం ప్రత్యు
ద్ధృత్య వాసగృహం ప్రవిష్టో విస్రబ్ధప్రసుప్తం సింహాఘోషం జీవగ్రాహ
మగ్రహీషమ్ ఆకృప్య చ త మహి మి వాహిశత్రుః స్ఫురన్త మము
నైవ భిత్తిరస్థివఢేన స్త్రైణసన్నిధిమనైపమ్. ఆనీయ చ స్వభవన మాయ
సనిగళసందానితచరణయుగళ మవనమితమలినదన మశ్రుబహుళర క్తచ
క్షుష మేకాన్తే జనయిత్రోర్మ మాదర్శయమ్. అకథయం చ బిలకథామ్.
అథ పితౄ ప్రహృష్టతరౌ తం నికృష్టాశయం నిశామ్య, బద్ధనే నియమ్య,
తస్యా దారికాయాః యథాహేణా కర్మణా మాం పాణి మగ్రాహయే
తామ్ అనాధకం చ తద్రాజ్య మస్మదాయత్త మేవ జాతమ్. ప్రకృతి
కోపభయా త్తు మన్తాత్రా ముముక్షీతోఽపి న ముక్త ఏవ సింహ
ఘోషః తథా స్థితా శ్చ వయ మజ్గరాజ స్సింహవర్తా దేవపాదానాం
భక్తిఘోషా కృతకర్తా చే త్యమిత్రైభియు క్త మేన మభ్యసరామ. అభూ
వం చ భవత్పాదపద్మరజోఽనుగ్రాహ్యః. న చేదాసీం భవచ్ఛరణప్రణా
మప్రాయశ్చిత్త మనుతిష్ఠతు సర్వదుశ్చిత్రితఃకాలన మనార్య స్సింహ
ఘోషః ఇ త్యర్థపాలః ప్రాజ్ఞలిః ప్రణానామ.

దేవోఽపి రాజవాహనో 'బహు పరాక్రాంతం, బహూపయుక్తా చ
 బుద్ధిః; ర్ముక్తబద్ధన స్తే శ్వశుకః పశ్యతు మామ్.' ఇ త్యభిధాయ భూయః
 ప్రమతి మేవ పశ్యన్ ప్రీతిస్తేరః 'ప్రస్తూయతాం తావ దాత్మచరితమ్.'
 ఇ త్యాజ్ఞాపయత్. సోపి ప్రణమ్య విజ్ఞాపయామాస.

ఇతి శ్రీమదాచార్యమహాకవిదణ్డినః కృతౌ దశకుమారచరిత

ఉత్తరఖీరికాయా మర్ధపాలచరితం నామ

చతుర్థోచ్ఛ్వాసః.

దశకుమారచరితం, ఉత్తరపీఠికా.

ప్రమతిచరితం నామ పశ్చిమోచ్ఛ్వాసః.

దేవ, దేవ స్యాన్వేషణాయ దిక్షు భ్రమన్ భ్రమన్ స్యాఽపి
 విస్థాపార్యావరూఢస్వ్య వనస్పతే రథః పరిణతపతజ్జబాలపల్లవావతం
 సితే పశ్చిమదిగ్జనాముఖే పల్వలామ్భ స్యుపస్పృశోపాస్య సన్ధ్యాం తమ
 సమీకృతేషు నిమ్నోన్నతేషు గన్తు మక్షమః క్షమాతలే కిసలయై రుప
 రచయ్య శయ్యాం శిశయిషమాణ శ్శిరసి కుర్వన్మజ్జలిం, 'యాస్తి న్వన
 స్పతే' వనతి దేవతా సైవ మే శరణ మస్తు శరారుచక్రచారభీషణాయాం
 శర్వగళశ్యామ శార్వరాస్థకారపూ రాధ్ధాతగభీరగహ్వరాయా మస్యా
 మహాటవ్యా మేకాకినో మే ప్రసుప్తస్య.' ఇ త్యుపధాయ వామభుజ
 మశయిషి. తతః క్షణా దే వావనిదుర్లభేన స్పర్శే నాసుఖాయిపత కిల
 మేగ్రత్రా ; ణ్యాన్లోదయిష తేన్ద్రియా ; ణ్యభ్యమనా యుష్ట చాన్త్రాల్లా;
 విశేషత శ్చ హృషితా స్తనూరుహః ; పర్యస్పృరన్తే దక్షిణభుజః ; కథం
 న్విద మితి మన్దమన్ద మున్దిష న్నుప ర్యచ్ఛచన్ద్రాతపచ్ఛేదకల్పం శుక్లాం
 శుకవితాన మైక్షిషి. వామశో వలితదృష్టిః, సమయా సాధభిత్తిం, చిత్రా
 స్తరణశాయిన మతివిస్రభప్రసుప్త మజ్జనాజన మలక్షయమ్. దక్షిణశో
 దత్తచక్షు రాగళిత స్తనారశుకా మమృత ఫేనపటలపాణ్డరశయనశాయసి
 మాదివరాహ దంష్ట్రాంశుకజాల లగ్నా మంసస్రస్త్మద్గుసాగర దుకూలో
 త్తరీయాం భయసాధ్వసమూర్ఛితా మివ ధరణీ, మరుణాధరమణికిరణబా
 లకిసలయలాస్యహేతుభి రాననారవిన్దపరిమళోద్వాహిభి ర్ని శ్వాసమాత
 రిశ్వభి రీశ్వరేక్షణదహనదగ్ధం స్ఫులిజ్జశేష మనజ్గ మివ సంధుక్షయస్తీ,
 మస్తస్సుప్తపట్టద మమ్బుజ మివ జాతస్ద్ర మామీలితలోచనేస్తీవర
 మానసం దధానా, మైరావత మదావలేపలూనాపవిద్ధా మివ నన్దనవన
 కల్పవృక్షరత్నమజ్జరీం, కా మపి తరుణీ మాలోకయమ్.

అతర్కయంచ-“క్వ గతా సా మహాటవి? కుత ఇద మూర్ధ్వాణ్ణక
 చాలసంపుటోల్లెఖితే క్షిధ్వజశిఖరశూలోత్సేధం సాధ మాగతమ్? క్వ చ త
 దరణ్యాస్థలీనమాస్తీర్ణం పల్లవశయనమ్? కుత స్త్యం చేద మిన్దుగభస్తి
 సంభారభాసురం హంసతులదుకూలశయనమ్? ఏష చ కోఽను శీతర
 శ్చికిరణరజతరజ్జుడోలాపణిభ్రష్టమూర్చిత ఇ వాప్సురోగణః సై వ్విరసుప్త
 సుస్పర్దీజనః? కా చేయం దే వీ వారవిస్తహస్తా శారదశశాబ్దమణ్ణలామ
 లదుకూలోత్తరచ్చద మధిశేతే శయనతలమ్? న తావ దేషా దేవయో
 షా; యతో, మన్దమన్ద మిన్దుకిరణైస్సంవాహ్యమానాకమలి నీవ నిద్రాతి,
 భగ్నవృష్టచ్యుతరనబిన్దుశబలితం షాక పాణ్ణచూతఫల మి వోద్భిన్న స్వేద
 రేఖం గణ్ణస్థల మాలక్యితే, అభినవయావనవిదాహనిర్భరోష్టణి కుచ
 తపే వైవర్ణ్య ముపైతి వర్ణకః, వాసనీ చ పణిభోగానురూపం ధూసరి
 మాణ మాదర్శయతః త దేషా మాను ష్యేవ. దిష్ట్యా చానుచ్ఛిష్టయా
 వనా; యత, స్సోకుమార్బ్య మాగతా స్సన్తోఽపి సంహతా ఇ వావయ
 వాః, ప్రస్మిగ్ధతమాఽపి పాణ్ణతానువిద్ధా దేహచ్ఛవిః, దన్తపీఠానభిజ్ఞ
 తయా నాతివిశదరాగో ముఖే విద్రుమన్యతి రధరమణిః, అనత్యాపూర్ణ
 మార క్తమూలంచమ్పకకుట్టలదళ మివ కరోరంకపోలతలమ్, అనన్దబాణ
 షాతముక్తాశఙ్కం చ విస్రభమధురం సుప్యతే, న చైతద్వక్షస్థలం నిర్ద
 యవిమర్దవిస్తారితముఖి స్తనయుగళమ్. అస్తి చానతిక్రాన్తశిష్టమర్యాదచే
 తసో మ మాస్యా మాసక్తిః. ఆసక్త్యనురూపం పున రాజ్లిష్టా యది,
 సుప్త మార్తరవేణైవ సహ నిద్రాం మోక్ష్యతి. అథాఽహం న శత్ర్యో
 మి చానుపశ్లిష్య శయితుమ్. అతో యద్భావి తద్భవతు; భాగ్య మత్ర
 పరీక్షి ష్యే.” ఇతిస్పృష్టాస్పృష్ట మేవ కిమ ప్యావిద్ధ రాగనాభ్యసం లక్య
 సుప్తః స్థితోఽస్తి.

సాఽపి కి మ ప్యుత్కమ్పినా రోమోద్భేదవతా వామపాశ్చేవన
 సుఖాయమానేన మన్దమన్దం విజృమ్భికారమ్భమన్ధరాగ్నే త్వజ్జదగ్రపక్ష్యణో

శ్చక్షుషో రలసతాన్తతారి కేణాతిపక్వనిద్రాకషాయితాసాజ్ఞపరభాగేన
 యుగళే నేష దున్తిషస్తీ, త్రాస విస్త్య హర్ష రాగ శజ్జా విలాస విభ్ర
 మవ్యవహితాని వ్రీడాన్తరాణి కాని కా న్యపి కామే నాద్భుతానుభావే
 నావస్థాన్తరాశి కార్యమాణా, పరిజనప్రబోధనోద్యతాం గిరం కామా
 వేశపరవశం హృదయ మక్లాని చ సాధ్వసాయాసనంబధ్యమాన స్వేదపుల
 కాని కథం కథ మపి నిగృహ్య, సస్పృహేణ మధురకూడితత్రిభాగేన
 మద్దమన్దప్రచారిణేన చక్షుషా మదక్లాని నిర్వర్ణ్య దూరోత్పర్చితపూర్వ
 కాయాఽపి తస్మిన్నేవ శయనతలే సచకిత మశయన్. అజనిష్ట మే
 రాగావిష్టచేతసోఽపి కి మపి నిద్రా. పున రననుకూలస్పర్శదుఃఖాయమాన
 గాత్రః ప్రాబుధ్యే. ప్రబుద్ధస్య చ సైవ మే మహాటవీ, త దేవ తరుతలం,
 స ఏవ పత్త్రాన్తరో మ మాభూత్. విభావరీ చ వ్యభాసీత్. అభూ చ్చ
 మే మనసి,—‘కి మయం స్వప్నః? కి విప్రలమ్బో వా? కి మియ మా
 సురీ దైవీ వా కాఽపి కూయా? య ద్భావి త ద్భవతు ; నాహ మిదం
 త త్త్యోఽనవబుధ్య మోక్ష్యామి భూమిశయ్యాం, యావదాయు రత్ర
 త్యాయై దేవతాయై ప్రతిశయిష్యామి.’ ఇతి నిశ్చితమతి రతిష్ఠమ్.

అ థావిర్భూయ కాఽపి రవిక గాభీత ప్లకువలయదామతాన్తగా
 త్రయప్తిః క్లిష్టనివసనో త్తరీయా నిరలక్తకరూక్షపాటలేన నిశ్వాసోష్మజ
 ర్జితత్విషా దన్తచ్ఛదేన వమ స్తీవ కపిలకూమధూమ్రం విరహానల మన
 వరతనలిలధారావినర్జనా ద్రుధిరావ శేషమివ లోహితతరం ద్విత్తయ మట్టో
 రుద్వహస్తీ కులచారిత్రబద్ధనపాశవిభ్రమే క్షైక వేణీభూతేన కేశకలాపేన
 నీలాంశుకర చితచీరచూలికాపరివృతా పత్రినతాపతా కేన సంచుస్తీ,
 ఊమఊమాఽపి దేవతానుభావా దనతిక్షీణవర్ణావకాశా నీమ స్తి ప్రణ
 పతన్తం మాం ప్రహషోత్కమ్పితేన భుజలతాద్వయే నోత్థాప్య పుత్రవ
 త్పరిష్వజ్య శిర స్యుపాఘ్రియ వాత్సల్య మివ స్తనయుగళేన స్తన్యచ్ఛ
 లాత్ ప్రక్షరస్తీ శిశిరేణాశ్రుణా నిరుద్ధకణ్ఠీ స్నేహగద్గదం వ్యాహానీత్.

“వత్స, యది వః కథితవతీ మగధరాజమహిషీ వసుమతీ ‘మమ హస్తే బాలమర్థపాలం నిధాయ కథాం చ కాంచి వాత్సభ ర్తుప్రత్ర సఖ జనానుబధ్ధాం రాజరాజప్రవర్తితాంకృత్వాఽన్తర్ధా నమగాదాత్తజా మణిభద్రస్య.’ ఇతి సాఽహ మస్మి వో జనని. పితౄ ర్వో ధర్మపాలనూనో స్సుమిత్రానుజస్య కామపాలస్య పాదమూలా ని మ్నాఽరణకోపకలుషితా శయా ప్రో హ్యాయశయవిధురా స్వప్నే కేనాఽపి రక్షోయాపే ణోపేత్య ‘చణ్డికాయాం త్వయి వర్షమాత్రం వసామి ప్రవాసదుఃఖాయ.’ ఇతి శస్తాఽస్మి. బ్రువతై వాహ మావిష్టా వ్రాబుధ్యే. గతం చ తద్వషణం వర్షస హాసదీర్ఘమ్. అతితాయాం తు యామిన్యాం దేవదేవస్య త్య్రిమ్భకస్య శ్రావస్త్యా ముత్సవసమాజ మనుభూయ, బద్ధజనం చ స్థానస్థానేభ్య స్సన్నిపతితం సమీక్ష్య, ముక్తశాపా, పత్యుః పార్శ్వమభిసరిష్యా మితి ప్రస్థితాయా మేవ మయి, త్వ మ త్రాభ్యేత్య ‘ప్రతిపన్నోఽస్మి శరణ మిహత్యాం దేవతామ్,’ ఇతి ప్రసుప్తోఽసి. ఏవం శాపనుఃఖావిష్టయా మయా తదా న తత్త్వతః పరిచ్ఛిన్నో భవాః. అపి తు శరణాగత మవి రతప్రమాదాయా మస్యాం మహాటవ్యా మయు క్తం పరిత్యజ్య గన్తు మితి, మయా త్వ మపి స్వప న్నేవాసి నీతః; ప్రత్యాసన్నే చ తస్మిన్ దేవగృహే పున రచి న్తయమ్—‘కథ మిహ తరుణే నా నేన సహ సమాజం గమిష్యామి?’ ఇతి అథ రాజ్ఞః శ్రావ స్తీశ్వరస్య యథార్థనామ్నో ధర్మవర్ధనస్య కన్యాం నవమాలికాం ఘర్తకాలసుభగే కన్యాపురవిమానహర్ష్యత లే విశాలకో మలతలం శయ్యాతల మధిశయానాం యదృచ్ఛ యోపలభ్య ‘ది ష్ట్యే యం సుప్తా, పరిజన శ్చ గాఢనిద్రః, శేతా మయ మత్ర ముహూర్త మాత్రం బ్రాహ్మణకుమారో యావ త్కృతకృత్యా నివర్తేయ.’ ఇతి త్యాం తత్ర శాయయిత్వా, త ముద్దేశ మగమమ్. దృష్ట్వా చోత్సవశ్రే యం, నిర్విశ్య చ స్వజనదర్శనసుఖ, మభివాద్య చ త్రిభువనేశ్వర, మా త్కాళీకప్రత్యాకలనోపారూఢసాధ్యసం చ నమస్కృత్య భక్తిప్రణతహృద

యాం భగవతీ మద్భి కాం, తయా గిరిదుహితా దేవ్యా సస్తిత 'మయి
 భద్రే, మాభైషీ, ర్భ వేదాసీం భర్తృపార్శ్వగామినీ; గత స్తే శాప,' ఇ
 త్యనుగృహీతా, సద్య ఏవ ప్రత్యాపన్న మహిమా ప్రతినివృత్య, దృష్టైవ
 త్వాం యథావ దభ్యజానమ్. కథం మత్పుత ఏ వాయం వత్స స్యాథా
 పాలస్య ప్రాణభూత స్సఖా ప్రమతిః! అతిపాపయా మ యాఽస్తి స్సజ్ఞానా
 దాదాసీన్య మాచరితమ్. అపి చాయ మస్యా మాస క్తభావః; కన్యా
 చైనం కామయతే యువానమ్; ఉభా చేమా లత్యుసుప్తా; త్రపయా
 సాధ్యసేన వాఽన్యోన్య మాత్మానం న వివృణాతే. గ న్తవ్యం చ మయా.
 కామాఘోతయాఽ ప్యనయా కన్యయా రహస్యరక్షణాయ న సం
 భాషిత స్సఖిజనః పరిజనో వా. నయామి తావ త్కు-మారమ్. పున ర పీమ
 మర్థం లబ్ధలక్షణో యథోపపన్నై రుపాయై స్సాధయిష్యతి.' ఇతి మత్ప్ర
 భావప్రస్వాపితం భవన్త మేత దేవ పత్ర శయనం ప్రత్యనై షమ్. ఏవ
 మిదం వృత్తమ్ ఏషా చాహం పితు స్తే పాదమూలం ప్ర త్యుపన ర్షేయమ్ "
 ఇతి ప్రాజ్ఞాలిం మాం భూయోభూయః పరిరభ్య శిర స్యుపాఘోయ
 కపోలయో శ్చుమ్భిత్వా స్నేహవిక్ల బా గతాఽసీత్.

అహం చ పశ్చిబాణవశ్యః శ్రావ స్తీ మభ్యవ ర్తిషి. మాన్తే చ
 మహతి నిగమే నై గమానాం తామ్రచూడయధకోలాహలో మహా నా
 సీత్. అహం చ తత్ర సన్నిహితః కించి దస్తేషి. సన్నిధినిషణ్ణస్తు మే వృద్ధ
 విటః కోఽపి బ్రాహ్మణ శ్శనకైః స్థితహేతు మపుచ్ఛత్. అబ్రవం చ 'కథ
 మివ నారి కేలజాతేః ప్రాచ్యవాటకుక్కు-టస్య ప్రతిచ్యవాటపురుషై రస
 మీత్య బలాకాజాతి స్తామ్రచూడో బలప్రమాణాధిక స్తైవం ప్రతి
 విస్మయః?' ఇతి. సోఽపి తజ్ఞః 'కి మజ్జై శేభి ర్వ్యుత్పాదితై? స్తూషీ
 మాస్వ.' ఇ త్యుపహ స్తికాయా స్తామ్బులం కర్పూరసహిత ముద్ధృత్య
 మహ్యాం దత్త్వా, చిత్రాః కథాః కథయన్, క్షణ మతిష్ఠత్. ప్రాయుద్ధృత
 చాతిసంరద్ధ మనుప్రహారప్రవృత్తస్వపక్షము క్తకణ్ఠీరవరవం విహజ్గమ

ద్వయమ్. జిత శ్చాసౌ ప్రతీచ్యవాటకుక్కుటః. సోఽపి విటః స్వకు
 క్కుటవిజయప్రహృష్టో మయి వయోవిరుద్ధం సఖ్య ముపేత్య, తదహ
 నేవ స్వగృహే స్నానభోజనాది కారయి శోభ్యతేరేద్యుః శ్రావస్తీం ప్ర
 యాస్తం మా మనుగమ్య, స్మర్యైవై స్తి స త్యధః, ఇతి మిత్త్రీన
 ద్విస్సృజ్య, ప్రత్యయాసీత్.

అహం చ గత్వా శ్రావస్తీ మధ్వశ్రాన్తో గాహార్యాద్యాసలతా
 మణ్ణపే శయిశోఽస్తి. హంసరవప్రబోధిత శ్చోఽన్తాయ కా మపి క్వశిత
 నూపురముఖరాభ్యాం చరణాభ్యాం మదన్తైక ముపసర్పస్తీం యువతీ
 మద్రాక్షమ్. సా త్వాగత్య స్వహస్తనన్దిన చిత్రపతు లిఖతం మత్సదృశం
 క మపి పురుషం మాం చ పర్యాయేణ నిర్వణాయ స్తి సవిస్మయం సవి
 తర్కం సహర్షం చ తుణ మవాతిష్ఠత మ యాఽపి తత్ర చిత్రపతు మత్సా
 దృశ్యం పశ్యతా తస్యా శ్చ దృష్టివిచ్ఛేష్టిత మనాక స్తికం మన్యమానేన
 'సను సర్వసాధారణోఽయం రమణీయః పుణ్యారామభూమిభాగః, కి మితి
 చిరస్థితి క్షేణోఽనుభూయ తే? న నూపవేష్టవ్యమ్' ఇ త్యభిహితా సా సస్తి
 త మనుగృహీతాఽస్తి త్యషీదత్ సజ్కథా చ దేశవార్తానువిద్ధా కాచ
 నావయో రభూత్. కథాసంశ్రితా చ సా 'దేశాతిథి రసి, దృశ్యస్తే చ
 తేఽధ్వశ్రాంతా నీవ గాత్రాశి, యది న దోషో మమ గృహేఽద్య విశ్ర
 మితు మనుగ్రహః క్రియతామ్.' ఇ త్యశంసత్. అహంచ 'అయి ముగ్ధే,
 నైష దోషో, గుణ ఏవ' ఇతి తదనుమార్గగామీ తక్లహగతో రాజా
 హేణ స్నానభోజనాది నోపచరితః సుఖం నిషణ్ణో రహసి పర్యపుచ్ఛ్యే
 'మహాభాగ, దిగన్తరాశి భ్రమతా కచ్చి దస్తి కించి దద్భుతం భవ తోఽప
 లభమ్?' ఇతి మ మాభవ న్నససి మహ దిద మాశాస్పదమ్ 'ఏమా ఖలు
 నిఖలవరిజనసంభాధసంలక్షితాయా స్పృశి గాజదారికాయాః, చిత్రపతు
 చాస్తి న్నస్తి తదుపరివిరచితసితవితానం హర్ష్యతలం, తద్గతం చ ప్రకా
 మవిస్తిర్ణం శరదభ్రపటలపాణ్ణురం శయనం, తదధిశాయిసీ చ నిద్రాలీఢ

లోచనా మ మై వేయం ప్రతికృతిః. అశో నూన మనగ్నేన సాఽపి రాజ
కన్యా తావతీం భూమి మాకోపితా యస్యా మసహ్యామదనజ్వరవ్యథితో
న్యాదితా సతీ, సఖినిర్బంధపృష్టనిక్రియానిమిత్తా, చాతుర్యే కైతదూ) పని
ర్థాణే నైవ సమర్థ ముత్తరం ద త్తవతీ. రూపసంవాదా చ్చ సంశయా దన
యా పృష్టః. భీన్ద్యా మస్యాః సంశయం యథానుభవకథనేన.' ఇతి జాలని
శ్చయోఽబ్రవం 'భద్రే, దేహి చిత్రపటమి' తి సా త్వర్ణితవతీ మద్ధస్తే.

పున స్త మాదాయ, తా మపి వ్యాజసుప్తా ముల్లసన్నదనరాగ
విహ్వలాం వల్లభాం త త్రై) వాభిలిఖ్య, 'కాచి దేవంభూతా యువతి రీద్య
శస్య పుంసః పార్శ్వశాయి న్యరణ్యాన్యాం ప్రసుప్తేన మ యోపలభా. కిలై
ష స్వప్నః' ఇ త్యాలపం చ. హృష్టయా తు తయా నిస్తరతః పృష్టః
సర్వ మేవ వృత్తాస్త మకథయమ్. అసౌ చ సఖ్యా మన్నిమిత్తా న్యవస్థా
స్తరా న్యావణాయత్. త దాకర్ణ్య చ 'యది తవ సఖ్యా మదనుగ్రాహూ
న్ముఖం మనో, గమయ కానిచి దహాని; క మపి కన్యాపురే నిరాశఙ్కనివా
సకరణ ముపాయ మారచ య్యాగమిష్యామి.' ఇతి కథంచి దేనా ముపగ
మయ్య గత్వా త దేవ ఖర్వటం వృద్ధవితేన సమగంసి. ససంభ్రమ మసౌ
విశ్రమయ్య త తైవ స్నానభోజనాది కారయిత్వా రహ స్వప్నచ్ఛత్.
'ఆర్య, కస్య హేతో రచిరాత్ ప్రత్యాగతోఽసి?' ఇతి.

ప్రత్యవాదిష మేనమ్ — "స్థాన ఏ వాహ మా ర్యేణ పృష్టః. శూ
యతా మ స్తి హి శ్రా)వ స్తీ నామ నగరీ. తస్యాః పతి రపర ఇవ ధర్మపుష్కో
ధర్మవర్ధనో నామ రాజా. తస్య దుహితా ప్రత్యా దేశ ఇవ శ్రీయః, ప్రాణా
ఇవ కుసుమధన్వనః, సౌకుమార్యవిడబ్బితనవమాలికా నవమాలికా నామ
కన్యకా. సా మయా సమాపత్తిదృష్టా కామనారాచప క్షీమివ కటాక్ష
మాలాం మమ మర్షణి వ్యకిరత్. తచ్ఛల్కౌర్ధరణక్షమ శ్చ ధన్వన్తరి
సదృశ స్త్వ దృతే సేతరోఽస్తి వైద్య ఇతి ప్రత్యాగతోఽస్మి. త త్పు
నీద కించి దుపాయ మాచరితుమ్. అయ మహం పరివణిత స్త్రీ)చేష స్తే

కన్యా నామ భవేయమ్. అనుగతశ్చ మయా త్వముపగమ్య ధర్మాసనగతం
ధర్మవర్ధనం వక్ష్యసి: 'మ మేయ మే కైవ దుహితా. జాతమాత్రాయాం
త్వస్యాం జన స్యస్యా స్సంస్థితా. మాతా చ పితా చ భూత్వాహ
మేవ వ్యవర్ధయమ్. ఏతదధా మేవ విద్యామయం శుల్కు మార్జితం గతో
ఽభూ దవస్తీనగరీ ముజ్జయినీ మస్తద్వైవాహికకులజః కోఽపి విప్రదా
రకః. తస్మై చేయ మనుమతా దాతు మితరస్మై నయోగ్యా. తరుణీభూతా
చేయం, స చ విలపిభృతః. తేన త మానీయ పాణిమస్యా గ్రాహయిత్వా
తస్మి స్సన్యస్తభార ససన్యసిష్యే. దురభిరక్షతయా దుహితృణాం ముక్త
శైశవానాం విశేషత శ్చామాతృకాణామిహ దేవం మాతృపితృస్థానీయం
ప్రజానా మాపన్నశరణ మాగతోఽస్తి. యది వృద్ధం బ్రాహ్మణ మధీతిన
మగతి మతిథిం చ మా మనుగ్రాహ్యపక్షే గణయ త్యాదిరాజచరితధుర్యో
దేవః, సైషా భవద్భుజతరుచ్ఛాయా మఖణితచారిత్రా తావ దధ్యాస్తాం,
యావ దస్యాః పాణిగ్రాహక మానయేయమ్.' ఇతి. స ఏవ ముక్తోనియత
మభిమనాయమానః స్వదుహితృసన్నిధౌ మాం వాసయిష్యతి. గతస్తు
భవా నాగామిని మాసి ఫల్గునే, ఫల్గునీ షూత్రరాసు, రాజాస్తఃపురజనస్య
తీర్థయాతోత్సవ్రా భవిష్యతి. తీర్థస్థానా త్ప్రిచ్యాం దిశి గోరుతా
స్తర మతిక్రమ్య వాసీరవలయమధ్యవర్తిని కార్తికేయగృహే కరతలగతేన
శుక్లామ్బరయుగ లేన సహ స్థాస్యసి సఖిల్వహ మనభిశేఙ్క ఏవైతావస్తం
కాలం సహ విహృత్య రాజకస్యయా, భూయస్తస్మిన్నుత్సవే గజ్జామృషి
విహారక, విహారవ్యాకులే కస్యకాసమాజే, మగ్నోపస్పృతస్తద్భ్యాశ ఏ
వ్రాస్తంశ్యోమి. పునస్త్యకుపహృతే వాసనీ పరిధా యాపనీతదారి
శావేషో జామాతా నామ భూత్వా త్వా మే వానుగచ్ఛేయమ్. నృపా
త్తజాతు మా మితస్త్యోఽన్విష్యానాసాదయస్తీ 'తయా వినా స
భోక్ష్య' ఇతి రుద త్యేవ స్థాస్యతి. తస్మాలే చ మహతి కోలాహలే,
క్రందత్సు పరిజనేషు, రుదత్సు సఖిజనేషు, శోభత్సు పౌరజనేషు, కింక

త్వత్సామాధే సామాత్యే పాథి=వే, త్వమాస్థాసీ మేత్య మాం స్థాప
 యిత్యా వత్యుసి. 'దేవ, న ఏష మే జామాతా, త వార్హతి శ్రీభుజా-రాధ
 నమ్. అధీతీ చతు ర్వామా యేషు, గృహీతీ ష ట్స్వక్లేషు, అన్వీక్షీకీవి
 చక్షణః, చతుష్పిక్వకలాగమప్రయోగచతురః, విశేషేణ గజరధతురజ్జత
 స్త్రోవిత్, ఇష్వసనాత్మకర్తృణి గదాయుద్ధే చ నిరుపమః, పురాణేతిహా
 సకుశలః, కర్తా కావ్య నాట కాఖ్యాలుకానాం, వేత్తా సోపనిషదోఽర్థశా
 త్రస్య, నిర్మత్సరో గుణేషు, విసమ్భి సుహృత్సు, శ క్త స్సంవిభాగశీల
 శ్శుతధరో గతస్త్వయ శ్చ నాన్య దోష మణీయాంస మ ప్యవలభే, న
 చ గుణే ష్వివిద్యమానమ్, త న్నాద్యతస్య బ్రాహ్మణమాత్రస్య న లభ్య
 ఏష సంబధ్ధి. దుహితర మస్తై సమర్ప్య వార్ధకోచిత మస్త్య మాశ్రమం
 సంక్రామేయం యది దేవ స్సాధు మన్యతే.' ఇతి. స ఇద మాకర్ణ్య వైవ
 ర్ణ్యాక్రాంతవక్త్రోః, పర ముపేతో వైలక్షణ్య మారఘ్యతేఽనునేతు మనిత్య
 తాదిసంకీర్తనే నాత్రభవంతం మన్త్రిభిస్సహ. త్వం తు తేషా మదత్తశో
 త్రో ముక్తకణ్ఠం రుదిత్వా, చిరస్య బాష్పకుణ్ఠకణ్ఠః కాష్ఠా న్యాహృ త్యా
 ఽగ్ని సంఘత్య రాజమందీరద్వారే చితాధిరోహణా యోపక్రమిష్యసే న
 తావ దేవ త్వత్పాదయో ణ్విపత్య సామాశ్చ్యో నరపతి రభిమతై రథై-
 స్త్వా ముపచ్ఛద్యే దుహితరం మహ్యం దత్త్వా మద్యోగ్యతాసమారాధితః
 సమస్త మేవ రాజ్యభారం మయి సమర్పయిష్యతి సోఽయ మభ్యుపాయో
 ఽనుష్ఠేయః యది తుభ్యం రోచతే" ఇతి. సోఽపి పటు ర్విటానా మగ్రణీ
 రసకృదభ్యస్తకపటప్రపఞ్చః పాశ్చాలశర్కాయథోక్త మభ్యధికం చ నిపుణ
 ముపక్రాంతనాన్. ఆసీ చ్చ మమ సమీహితానా మచిర కాలసిద్ధిః. అన్వభ
 వం చ మధుకర ఇవ నవమాలికా మార్ద్రసుమననమ్. అస్య రాజ్ఞ స్సింహ
 వర్ణణః సాహాయ్యదానం సుహృత్సంకేతభూమిగమన మి త్యుభయ మపే
 త్య సర్వబలసన్దోహేన చమ్పా మిమా ముపగతో దైవా ద్వేవదర్శనసుఖ
 మనుభవా మితి.

శ్రు త్వైత త్ప్రమతిచరితం స్థితముకుళితనయనో 'విలాసప్రాయ మూర్జితం, మృదుస్రాయం చేష్టిత, మిష్ట ఏష మార్గః ప్రజ్ఞావతామ్. అ ధేదానీ మత్రథవాప్ ప్రవిశతు.' ఇతి మిత్త్యగు ప్త మైతుత క్షీ తీశ పుత్త్యః.

ఇతి శ్రీమదాచార్యమహాకవిదణ్డినః కృతౌ దశకుమారచరితే

ఉ త్తరపీఠికాయాం ప్రమతిచరితం నామ

పఞ్చమోచ్ఛ్వాసః.

దశకుమారచరిత్రమ్, ఉత్తరపీఠికా.

మిత్తిగుప్తచరిత్రం నామ షష్ఠోచ్ఛ్వాసః.

మిత్తిగుప్తశాసనచరిత్రే. దేవ, సోఽహ మపి సుహృత్సాధారణభి
మణికారణః సుహృషు దామలిప్తాహ్వయస్య నగరస్య బాహ్యోద్యానే
మహాస్త ముత్సవసమాజ మాలోకయమ్. తత్ర క్వచి దతిము క్తలతామ
ణ్ణాపే క మపి వీణావాదే నాత్మానం వినోదయంతం యువాన మద్రాక్షమ్.
అప్రాక్షం చ 'భద్ర, కో నా మాయ ముత్సవః? కి మర్థం వా సమా
రబ్ధః? కేన వా నిమిత్తే నోత్సవ మనాద్య త్యైకాస్తే భవా నుత్కణ్ఠిత
ఇవ పరివాదినీద్వితీయ స్తిష్ఠతి?' ఇతి.

సోఽభ్యధత్త. "సామ్య, సుహృపతి స్తుభదన్వా నా మానపత్యః,
ప్రాథితవా సముష్ఠి న్నాయతనే విస్తృతవిధ్యవ్రాసరాగం వసన్త్యా విధ్య
వాసిన్యాః పాదమాలా దపత్యద్వయమ్. అనయా చ కి లాస్త్వ ప్రతిశయ
తాయ స్వప్నే సమాదిప్తమ్—'ఉత్పత్యతే త వైకః పుత్రో, జనిష్యతే
చైకా దుహితా. స తు తస్యాః పాణిగ్రాహక మనుజీవిష్యతి. సా తు
సప్తమా ద్వర్షా దారభ్య ఆపణయనా త్పృథిమాసం కృత్తికాసు కన్దు
కన్పత్యేన గుణవద్భర్తృలాభాయ మాం సమారాధయతు. యం చాభి
లషే త్సాఽముష్టై దేయా. స చోత్సవః కన్దుకోత్సవో నా మాస్తు.' ఇతి.
తతోఽల్పీయసా కాలేన రాజ్ఞః ప్రియమహిషీ మేదినీ నా మైకం పుత్ర
మనూత. సముత్పన్నా చైకా దుహితా. సాఽద్య నామ కన్యా కన్దుకవతి
సోమాపీఠాం దేవీం కన్దుకవిహారేణారాధయిష్యతి తస్యా స్తు సఖి చన్ద్రీ
సేనా నామ ధాత్రేయికా మమ ప్రియాఽసీత్. సా చైషు దివసేషు రాజ
పుత్రేణ భీమధన్వనా బలవ దనురుద్ధా. త దహ ముత్కణ్ఠితో మన్తధశర
శల్యదుఃఖోద్విగ్నచేతాః కలేన వీణారచేణాత్మానం కించి దాశ్వాసయో
దివిక్త మధ్యాసే." ఇతి.

అస్మిన్నేన క్షణే కి మపి నూపురక్వణిత ముచాత్రిష్టత. ఆగతా
 చ కాచి దక్షిణా. దృష్టైవ స ఏనా ముత్కుల్లదృష్టి రుత్థా యోపగూఢ
 స్తయా తత్రై పౌచావిశత్. అశంస చ్చ 'సైమా మే ప్రాణసమా,
 యద్విరహా దహన ఇవ దహతి మామ్ ఇదం చ మే జీవిత మపహ
 రతా రాజపుత్రేణ మృత్యు నేవ నిరుష్టుతాం నీతోఽహమ్. న చ
 శత్యోమి రాజసూను రిత్యముష్టి స్మన్యాయ్య మాచరితుమ్. అతోఽన
 యాఽత్తానం సుదృష్టం కారయిత్వా త్యక్యోమి నిష్ప్రితిక్రియాః ప్రా
 ణాః.' ఇతి. సా తు పర్యశు ముఖ సమభ్యథాత్;—'మాస్మ నాథ, మ
 త్ప్రతేఽధ్యవస్య స్సాహసమ్; య స్త్వముత్తమా త్సాక్షవాహః దక్ష
 దాసా దుత్పద్య కోశదాస ఇతి గురుభి రభిహితనామధేయః పున ర్మద
 త్యాసజ్ఞా ద్వేషదాస ఇతి ద్విషద్భిః ప్రఖ్యాపితోఽసి, తస్మిన్ స్త్వయ్యు
 పరతే య ద్యహం జీవేయం, నృశంసో వేశ ఇతి సమర్థయేయం లోక
 వాదమ్. అతోఽద్యైవ నయ మా మీస్సితం దేశమ్' ఇతి. స తు మా
 మభ్యధత్. 'భద్ర, భవద్దృష్టేషు రాష్ట్రేషు కతమ త్సస్పృద్ధం, సంపన్న
 సస్యం, సత్పురుషభూయిష్టం చ?' ఇతి. త మహా మీషద్విహా స్యాబ్రవమ్.
 'భద్ర, విస్తీర్ణేయ మణావామ్బురా, స పర్యంతోఽస్తి స్థానే స్థానే రమ్యా
 గాం జనపదానామ్. అపి తు న చేదిహ యువయోః సుఖనివాసకారణం
 క మ ప్యుపాయ ముత్పాదయితుం శక్కుయాం, తతోఽహ మేవ భవే
 య మధ్యదర్శి.'

తావ తోదై రత రణితాని మణినూపురాణామ్. అ థాసౌ జాతసం
 భ్రమా 'ప్రా పై వేయం భర్తృదారికా కన్దుకవతీ కన్దుకక్రీడితేన దేవీం
 విన్యవాసినీ మారాధయితుమ్ అనిషిద్ధదర్శనా చేయ మస్మిన్ కన్దుకో
 త్సవే. సఫల మస్తు యుష్కచ్ఛక్కుః. ఆగచ్ఛతం ద్రష్టుమ్. అహ మస్యా
 స్పకాశవ ర్జినీ భవేయమ్.' ఇ త్యయాసీత్. తా మన్యయావ చావామ్.
 మహతి రత్న రజస్వీరే స్థితాం ప్రథమం తామ్రోష్ఠీ మపశ్యమ్. అతిష్ట చ్చ సా

సద్య ఏవ మే హృదయే; న మయాఽస్యేన చాస్తరా శేద్యష్టే. చిత్రీయావి
 ప్తచిత్త శ్చాచిన్తయమ్- 'కిమియం లక్ష్మీః? న హి న హి; తస్యాః కిల హస్తే
 విన్యస్తకమల, మస్యాస్తు హస్త ఏవ కమలమ్, భుక్తపూర్వచ సా పురాత
 నేన పుంసా పూర్వరాజై శ్చ, అస్యాలపున రసవద్య మయాతయామం చ
 యశావసమ్.' ఇతి చిన్తయ త్యేవ మయి, సాఽనవద్యసర్వగాత్రీ వ్యత్యస్తహ
 స్తపల్ల వాగ్రస్పృష్టభూమి రాలోలసీలకుటిలాలకా సవిభ్రమం భగవతీ మభి
 వద్య కన్దక మమన్ద గాగరూషితాక్ష మనన్ద మి వాలమ్బిత. లీలాశిథిలం చ
 భూమా ముక్తవతీ. మన్దోత్థితం చ కింఞ్చి త్కుంఞ్చితాంజుష్టేన ప్రసృతకోమ
 లాంజులినా సాఃశిపల్ల వేన సమాహత్య హస్తపృష్టేన చోన్నీయ, చటులదృష్టి
 లాంఞ్చితం స్తబక మివ భ్రమరమాలానుబద్ధ మవపతన్త మాకాశ ఏ వాగ్ర
 సీత్, అముఞ్చు చ్చ. మధ్యపిలమ్బితలయే ద్రుతలయే చ మృదుమృగు
 ప్రహరన్తీ తత్క్షణే చూణాణపద మదర్శయత్. ప్రశాన్తం చ తం నిర్దయ
 ప్రహరై రుదపాదణుత్. విపర్యయేణ చ ప్రాశమయత్. పక్ష మృజ్వ
 గతం చ వామదక్షిణాభ్యాం కరాభ్యాం పర్యాయే శాభిన్నుతీ శకున్తమి
 ష్టాదస్థాపయత్. దూరోత్థితం చ ప్రపతన్త నూహృత్య గీతమాగ్ర
 మాచరత్. ప్రతిదిశం చ గమయిత్వా ప్రత్యాగమయత్. ఏవ మనేకకర
 ణమధురం విహరన్తీ, రజగతస్య రక్తచేతసో జనస్య ప్రతిక్షణ ముచ్చావ
 చాః ప్రశంసావాచః ప్రతిగృహ్లాతీ, తత్క్షణారూఢవిసమ్భం కోశదాస
 మంసేఽవలమ్బ్య కట్టాకీర్ణకట్టా ముత్కుల్లేక్షణం చ మయ్యభిముఖభూయ
 తిష్ఠతి తత్ప్రీధమావతీర్ణ కన్దర్ప కారితకటాక్షదృష్టి స్తదనుమార్గవిలసిత
 లీలాంజ్చితయోలతా శ్వాసానిలవేగాన్దోలితై ర్దన్తచ్ఛుదరశ్శిజాల్ల ర్గీలా
 ప్లవై రివ ముఖకమలపరిమళగ్రహణలోలా నలిన స్తాడయన్తీ, మణ్డలభృ
 మణేషు కన్దక స్యాతి శీఘ్రిప్రచారతయా ప్రవిశన్తీవ మద్దర్శనలజ్జయా
 పుష్పమయం పజ్జారం, పఞ్చుబిన్దుప్రస్ఫుతేషు ప ఞ్చాపిపఞ్చు బాణబాణాణా
 యుగప ది వాభిపతత స్త్రాసే నావఘట్టయన్తి, గోమూత్రికాప్రచారేషు

ఘనదర్శితరాగవిభ్రమా విద్యుల్లతా మివ విడమ్బయస్తీ, భూషణమణి
 రణితద త్తలయసంవాదిపాదచార మపదేశస్తి ప్రభానిషి క్తబిమ్బాధర మవ
 స్రంసితప్రతినమాహితశిఖణాభారం సమాఘట్టితకవ్వణితరత్న మేఖలాగుణ
 మఞ్చోఞ్చితపృథునితమ్బవిలమ్బితవిచలదంశుకోజ్వల మాకుఞ్చితప్రస్ప
 తవేల్లితభుజలతాభిహతలలితకన్దుక నూవర్జితభాహుపాశ ముపరిపరి
 వర్జితతికవిలగ్నలోలకున్దల మవగలితకణాపూరకనకపత్రప్రతినమా
 ధానశీఘ్రతానతిక్రమితప్రకృతకీడన మసకృదుత్తి ప్యమాణహస్తపాదభా
 హ్యభ్యస్తరభ్రాస్తకన్దుక మవనమనోన్న మనచైరన్దర్య నప్తదృప్త మధ్య
 యస్టిక మవపతనోత్పతన నిర్వ్యవస్థ ముక్తాహార మజుర్జితఘ్రస్సలిలదూ
 పిత కపాలవత్ప్రభజ శోషణాధికృత శ్రవణపల్లవానిల మాగళితస్తనత
 టాంశుకనియమనవ్యాప్తతైకపాణివల్లవం చ నిష ద్యోతాయ నిమి
 ల్యోస్తీల్యస్థిత్యాగత్వావై వాతిచిత్రం పర్యక్రీడత రాజకన్యా అభిహత్య
 భూతలాకాశయో రపి క్రీడాన్తరాణి దర్శనీయా న్యేకే నై వానేకే నెన
 కన్దుకే నాదర్యయత్ చన్ద్రసేనాదిభి శ్చ ప్రియసఖిభి స్సహ విహృత్య
 విహృతాస్తే చాభివన్ద్య దేవీం, మనసా మే సాను రాగే కేవపరిజనే నాను
 గమ్యమానా, కువలయశర మివ కుసుమశరస్య మ య్యపాణం సమర్ప
 యస్తీ, సాపదేశ మసకృ దావర్త్యమానవదనచన్ద్రమణ్ణాలతయా స్వహృ
 దయ మివ మత్సమీపే ప్రేషితం ప్రతినివృత్తం న వే త్యాలోకయస్తీ, సహ
 సఖిభిః కుమారీపుర మగమత్. అహం చానన్దవిహ్వలః స్వవేశ్మ గత్వా
 కోశదాసేన యత్నవ దత్యుదారం స్నానభోజనాదిక మనుభావితోఽస్తి.

సాయం చోపస్పృత్య చన్ద్రసేనా రహసి మాం ప్రణిసత్య పత్యు
 రంస మంసేన ప్రణయపేశలయా ఘట్టయన్యూపావిశత్. ఆచప్త చ హృప్తః
 కోశదాసః 'భూయాస మేవం యావదాయు రాయతాషీ, త్వత్ప్రసాదస్య
 పాత్రమ్' ఇతి. మయా తు సస్థిత మభిహితం 'సఖే, కి మేత దాశాస్యమ్ ?
 అస్తి కించి దక్షిణమ్, అనయా తదక్తనేత్రయా గాజనూను రుపస్థితో

వానరీ మి వై నాంద్రక్ష్యతి. విరక్త త్రైచనాం పున స్త్యక్ష్యతి.' ఇతి. తయా తు స్నేరయాఽస్తి కథితః. - 'సోఽయ మా ర్యే ణాజ్ఞాకరో జనోఽత్యర్థ మనుగృహీతో య దస్తి న్నేవ జన్తవి మానుషం వపు రవసీయ వానరీకరిష్యతే. త దాస్తా మిద మన్యథాఽపి సిద్ధం న సమూహితమ్. అద్య ఖలు కిన్దుకోత్సవే భనన్త మపహసిత మనోభవాకార మభిలషన్తీ రోషా దిన హరద్విషాఽతిమాత్ర మాయాస్య తే రాజపుత్రీ. సోఽయ మగ్ధో విదితభావయా స్వమాతే, తయా చ తన్మాతే, మహిష్యా చ మనుజేన్ద్రాయ, నివేదయిష్యతే. విదితార్థ స్తు పాశ్చివ స్వయా దుహితుః పాశిం గ్రాహయిష్యతి. తత శ్చ త్వదనుజీవినా రాజపుత్రేణ భవితవ్యమ్. ఏష హి దేవతాసమాదిప్టుః విధిః. త్వదాయతే చ రాజ్యే నాల మేవ త్వా మతిక్రమ్య మా మేవం రోద్ధం భీమధన్వా త త్పహతా మయం త్రిచ తురాశి దినాసి.' ఇతి మా మామన్త్ర్య ప్రియం చోపగూహ్య ప్రత్య యాసీత్. మమ చ కోశదాసన్య చ తదుక్తానుసారేణ బహు వికల్ప యశోః కథంచ దక్షీయత క్షపా.

క్షపాన్తే చ కృతయశోచితనియమ స్త మేవ ప్రియాదర్శనసుభగ ముద్యానోద్దేశ ముపాగతోఽస్తి. త త్రైవ చోపసృత్య రాజపుత్రో నిరభి మాన మభిముఖిభిః కథాభి ర్తా మనువర్తమానో ముహూర్త మాస్త. సీత్వా చోపకార్యా మాత్మనమేన స్నానభోజనశయనాదివ్యతికరేణోపా చరత్. తల్పగతం చ స్వప్నే నానుభూయమానప్రియాదర్శనసుఖ మాయ సేన నిగళే నాతిబలవ ద్బహుపురుషైః పీవరభుజదణ్డోపరుద్ధ మబన్ధయత్. మాం ప్రతీబుద్ధం చ సహనా సమభ్యథాత్. 'అయి దుర్క తే. శుత మాల పితం హతాయా శ్చన్ద్రసేనాయా జాలరన్ధ్రనిస్సృతం తచ్చేష్టావబోధప్ర యుక్తయాఽనయా కుబ్జయా, త్వంకిలాభిలషిణో వరాక్యా కన్దుకవత్యాః తవ కిలానుజీవినా మయా స్థేయమ్? త్వద్వచః కిలాసతిక్రమతా మయా చన్ద్రసేనా కోశదాసాయ దాస్యతే?' ఇ త్యుక్త్వా పార్శ్వచరం పురుష

మేక మాలా క్యాకడయత్ 'ప్రక్షి వైనం సాగరే' ఇతి. స తు లబ్ధరాజ్య
ఇ వాతిహృష్టో 'దేవ, య దాజ్ఞాపయ నీ' తి యథాదిష్ట మకరోత్.

అహం తు నిరాలమృనో భుజాభ్యా మిత స్తతః స్పన్దమానః కి
మపి క్షాంతం దైవదత్త ముర సోపశ్లిష్య, తావ దప్లోషే యావ దపాసర
ద్వాసరః శర్వరీ చ సర్వా. ప్రత్యుష స్యదృశ్యత కి మపి వహిత్రమ్. అము
త్రాసృణో యవనాః. తే మా ముద్భృత్య రామేషునామే నావికనాయ
కాయ కథితవన్తః 'కోఽప్యయ మాయసనిగళబద్ధ ఏవ జలే లబ్ధః సురుషః.
సోఽయ మపి సింహేత్ సహస్రం ద్రాక్షణాం క్షణే నై కేన.' ఇతి. అస్మి
న్నేవ క్షణే నైకనాకాపరివృతః కోఽపి మద్గు రభ్యధావత్. అభిభయ
ర్యవనాః. తావ దతిజవా నాకాః శ్వాస ఇవ వరాహ మస్తత్ప్వేతం
పర్యరుద్ధః. ప్రావర్తత సంప్రహారః పరాజైషత యవనాః తా నహ
మగతీ నవనీదత స్సమాశ్వా స్యావాదిషమ్ 'అపనయత మే నిగళబద్ధ
నమ్. అయ మహ మవసాదయామి చ స్పపత్నాత్.' ఇతి. అమీ తథాఽ
కుర్వః. సర్వాం శ్చ తాన్ ప్రతిభటాన్ భల్లవర్షిణా భీమటంకృతేన
శ్శాజ్జేణా లవలీకృతాజ్ఞా నకార్షమ్. అవస్థిత్య హతసిద్ధస్తయోధ మస్త
త్ప్వేతసంసక్తపోత మముత్ర నావికనాయక మనభీసర మభిపత్య జీవ
గ్రాహ మగ్రహీషమ్. అసౌ చాసీ త్స ఏవ భీమధన్వా. తం చ మా మవ
బుధ్య జాతవ్రీడ మబ్రవమ్ 'తాత, కిం దృష్టాని కృతా న్తవిలసితాని?'
ఇతి. తేతు సాంయాత్రికా మదీయే నైవ శృణ్ధలేన త మతిగాఢం బద్ధ్వా
హర్ష కిలకిలారవ మకుర్వః. మాం చాపూజయత్.

దుర్వారా తు సా నౌ రననుకూలనాతనున్నా దూర మభిపత్య క
మపి ద్వీపం నిబిడ మాశ్లిష్టవతీ. తత్ర చ న్వామ పాసీయ మేధాంసికస్త
మూల ఫలాని సంజిఘ్ర్షుక్షుషౌ గాఢపతితశిలావలయ మవాత రామ తత్ర
చాసీ న్తహశై లః. సోఽహ 'మహా! రమణీయోఽయం షర్వతనితమ్బ
భాగః, కా న్తత కేయం గన్ధపామాణవ త్యుపత్యకా, శిశిర మిద షుద్ధీవ

రారవిస్తమకరవృద్ధిస్తుచస్త్రోక్తోత్తరం గోత్రవారి, రమ్యోఽయ మనేకవర్ణ
 కుసుమమజ్జరీమజ్జులతర స్తరువనాభోగ,' ఇ త్యత్ప్రయా దృశా బహు
 బహు పశ్యన్నలక్ష్మీతాధ్యాయాఘోషోఽధరశిఖరః, శోణోభూత ముత్ప్రభాభిః
 పద్మరాగసోపానశిలాభిః కి మపి నాభీకపరాగఘానరం సర స్సమధ్యగమ
 మ్. స్నాత శ్చ కాంశ్చి దమృతస్వాదూ స్పినభక్తా నాస్వా ద్యాంఽలగ్న
 కల్పార స్తీరవర్తినా కేనాఽపి భీమయాపేణ బ్రహ్మ రాక్షసే నాభిపత్య 'కో
 ఽసి? కుత స్త్యోఽసీ' తి నిర్భర్తయతాఽభ్యధీయే నిర్భయేన చ మయా
 సోఽభ్యధీయత 'సామ్య, సోఽహ మస్తి ద్విజన్తా శత్రుహస్తా దర్ణవ,
 మర్ణవా ద్యవననావం, యవననావశ్చిత్రగ్రావాణ మేనం పర్వతప్రదేశం,
 గఱో యదృచ్ఛయాఽస్తి స్సరసి విశ్రాంతః, భద్రం త వే' తి సోఽబ్రూత
 'నచే ద్భ్రవీషి ప్రశ్నా నశ్నామి త్వామి' తి. మ యోక్తం 'భవతు,
 పృచ్ఛ తావత్' ఇతి. అ ధావయో గేకయాఽర్యయాఽసీ త్సంలాః.

కిం క్రూరం ? స్త్రీహృదయమ్.

కిం గృహీణః ప్రియహితాయ ? దారగుణాః.

కః కామః ? సంకల్పః.

కిం దుష్కరసాధనమ్ ? ప్రజ్ఞా.

ఇయ దుక్త్వా, ధూమిసి గోమిసి నిమ్బవతీ నితమ్బవత్యః ప్రమాణ మి త్యు
 పదిప్టో మయా, సోఽబ్రవీత్ 'కథయ కీదృశ్య స్తా?' ఇతి. అత్రోఽదా
 హారమ్.

అస్తి త్రిగర్నో నామ జనపదః. త త్రాసన్ గృహపతయ శ్రుయః
 స్థితసారథనా సోదర్యాః ధనక ధాన్యక ధన్యకాఖ్యాః. తేషు జీవత్సు
 న వవర్ష వర్షాః కి ద్వాదశ దశశతాక్షః. క్షీణసారం నన్య, మోషఘో
 వన్ధ్యా, న ఫలవన్తో వనస్పతయః, క్షీణా మేఘాః, క్షీణస్రోతస స్సృవన్త్యః,
 పక్షుశేషాణి పల్వలాని, నిర్నిష్కన్తా న్యుత్సమణ్డలాని, విరళీభూతం కన్ద
 మూలఫల, మవహీనాః కథాగళితాః కల్యాణోత్సవక్రియా, బహుళీభూ

తాని తస్కరకులా, న్యన్యోన్య మభక్షయక ప్రజాః, పర్యలుర నితస్త
తో బలాకాపాణ్డురాశి నరశిరకపాలాని, పర్యహిణ్ణస్త శుమ్నాః కాకమ
ణ్ణల్యః, శూన్యభూతాని నగర గ్రామ ఖర్వట పుటభేద నాదీని త ఏతే
గృహపతయః సర్వధాన్యనిచయ ముపయు బ్యాజావికం గవలగణం గవాం
యూథం దాసీదాసజన మపత్యాని జ్యేష్ఠమధ్యమభాగ్యే చ క్రమేణ భ
క్షయిత్వా, కనిష్ఠభార్యా ధూమినీ శ్వో భక్షణీ యేతి సమకల్పయన్. అథ
కసియాన్ ధన్యకః ప్రియాం స్వా మత్తు మక్షమ స్తయా సహ తస్యా
మేవ ని శ్యపాసరత్. మార్గక్లాంతాం చోద్వహాన్ వనం జగాహే. స్వమాం
సాస్పగపనీతక్షుత్పిపాసాం తాం సయ స్వ స్తకే క మపి నికృత్తపాదపాణి
కర్ణనాసిక మవనిపృష్ఠే విచేష్టమానం పురుష మద్రాక్షీత్. తమ ప్యా
ర్థాశయః స్కన్ధే నోద్వహాన్ కన్దములమృగబలుళే గహనోద్దేశే య
త్నరచితపర్ణశాల శ్చిరమవసత్. అముం చ విరోపితనణ మిజ్జుదీతైలా
డిభి రామిషేణ శాకే నాత్మనివిశేషం పుపోష. పుష్టం చ త ముక్తి
క్తధాతు, మేకదా మృగాన్వేషణాయ ప్రయాతే ధన్యకే, సా ధూమినీ
రిరంస యోచాతిష్ఠత్. భర్తృతాఽపి తేన బలా త్కారేణాభ్యరీరమత్.
నివృత్తం చ పతి ముదకాభ్యర్థిన 'ముద్ధృత్య కూపా త్పిబ, రుజతి మే
శిర శ్చిరోరోగ' ఇ త్యుదఙ్మనం సరజ్జం పుర శ్చిక్షేప. ఉదఙ్మయ స్తం
తం చ కూపా దపః, పృష్ఠతో గత్వా ప్రణునోద. తం చ వికలం స్కన్ధే
నోదుహ్య దేశా దేశా స్తరం పరిభ్రమస్తీ, పతివ్రతావ్రతీతిం లేభే, బలు
విధా శ్చ పూజాః. పున రవ స్తిరాజానుగ్రహం స్తహత్యా భూత్యా న్యవ
సత్. అథ పానీయార్థి సార్థజనసమాప త్తిదృష్టోద్ధృత మవ స్తిషు భృమస్త
మాహారాధినం భర్తార ముపలభ్య, సా ధూమినీ 'యేన మే పతి ర్వికలీ
కృతః, స దురాత్తాఽయ మి' తి తస్య సాధో శ్చిత్తవధ మజ్ఞేన రాజ్ఞా సమా
దేశయాంచకార. ధన్యక స్తు ద త్తపశ్చాద్భ్రష్టో వధ్యభూటుం నీయమానః
సశేషత్వా దాయుషో 'యో మయా వికలీకృతోఽభిమతో భిక్షు శ్చే

న్నే చాప మాచక్షిత, యుక్తో మే దణ్ణః. ' ఇ త్యదీన మధికృత మభిజ గాజ. 'కో దోష' ఇ త్యుపసయ దర్శితేఽముష్ణి, స వికలః పర్యశ్రుః పా దవతిత స్తస్య సాధో స్తత్కృత మసత్యా శ్చ తస్యా స్తథాభూతం దుశ్చ రిత మార్యబుద్ధి గాచచక్షే. కుపితేన రాజ్ఞా విరూపితముఖ సా దుష్కృ తకారిణీ కృతా శ్వభ్యః పాచికా కృత శ్చ ధన్యకః ప్రనాదభూమిః. త ద్భ్రవీమి 'స్త్రీహృదయం క్రూర మి'తి. పున రనుయుక్తో గోమినీవృత్తాస్త మాఖ్యాతవాః.

అస్తి ద్రవిడేశు కాశ్చీ నామ నగరీ. తస్యా మనేకకోటిసారః శ్రేష్ఠిపుత్రో శ్శక్తికుమారో నా మాసీత్. సోఽష్టాదశవర్ష దేశీయ శ్చిన్తా మాపేదే — 'నా స్త్యదారాణా మననుగుణదారాణాం వా సుఖం నామ. త త్క ధన్సు గుణవ ద్విధేయం కళత్ర మి'తి. అథ పరప్రత్యయాహృతేషు దాదేషు యాదృచ్ఛికీం సంప త్తి మనభిసమీక్ష్య, కార్తాన్తికో నామ భూ త్వా, వస్త్రాస్తపినద్ధశాలిప్రస్థో భువం బభ్రామ. లక్షణజ్ఞోఽయ మి త్యము ష్టై కన్యాః కన్యావ స్తః ప్రదర్శయాంబభూవుః. యాం కాంచి ల్లక్షణవతీం సవర్ణాం కన్యాం దృష్ట్వా స కిల స్త్వ బ్రవీతి — 'భద్రే, శకోషి కి మనేన శాలిప్రస్థేన గుణవ దన్న మస్తా నభ్యవహారయితు మి' తి. సహసితావ భూతో గృహం ద్రుహం ప్రవిశ్యాఽభిమత్. ఏకదా తు శిబిషు కావే రీదక్షిణాతీనే పట్టణే సహపితృభ్యా మవసితమహర్దిః మవశీర్ణ భవననారాం ధాత్యాప్రదర్శ్యమానాం కాశ్చున విరళభూషణాం కుమారీం దదర్శ. అస్యాం సంస క్తచక్షు శ్చాతర్కయత్ — 'అస్యాః ఖలు కన్యకాయాః సర్వ వ వావయవా నాతిస్థూలా నాతికృశా నాతిహ్రస్వా నాతిదీర్ఘా స వికటా మృజావ స్తశ్చ, ర క్తలంజుళీ యవ మత్య కమల కల శా ద్యనేకపుణ్య లేఖా లాశ్చితౌ కశా, సమగుల్ఫసస్థి మాంసలా వసిరాళౌ చాఙ్ఘ్రీ, జఙ్ఘే చానుపూర్వవృత్తే, పీవరోరుగ్ర స్త ఇవ దురుపలక్ష్యే జానుసీ, సకృద్వి భక్త శ్చతురసః కుకున్దరవిభాగశోభి రథాజ్ఞా కారసంస్థిత శ్చ నితమ్బు

భాగః, తనుతర మీషన్నిమ్నంగమ్భారనాభిమణ్ణలం వశిత్రయేణ చాలు
 కృత ముదరమ్, ఉరోవిభాగవ్యాపినా వున్కగ్నచూచుకౌ విశాలారమ్భశో
 భినా పయోధతా, ధనధాన్యపుత్త్ర భూయస్త్యచిహ్నా లేఖాలాఞ్చిత
 తలే స్నిగ్ధోదగ్రకోమలనఖమణీ ఋజ్వనుపూర్వవృత్తత్రామాఙ్గుళీ సన్న
 తాంసదేశే సౌకుమార్యవత్యై చిమగ్నపర్వసస్థీ చ బాహులతే, తస్వీ
 కమ్బువృత్తబద్ధరా చ కస్థరా, వృత్తమధ్యవిభక్తరాగాధర మసంక్షీప్త
 చారుచిబుక మాపూర్ణకరినగణ్ణమణ్ణల మసంగతానువక్రసీలస్నిగ్ధ భ్రూ
 లత మనత్రిప్రాధితిలకుసుమసదృశనాసిక మత్యసిత ధవళ రక్త త్రిభాగభా
 సుర మధురధీరసంచారమస్థ రాయ తేక్షణ మిద్దుశకలసుందరలలాట మింద్ర
 సీలశీలా కారరమ్యాలకపక్షి ద్విగుణకుణ్ణలితమ్లాననాభీకనాళలలిత లమ్బ
 శ్రవణపాశయుగళ మానసకమలమ్, అనలిభక్తురో బహుళః పర్యస్తేఽప్య
 కపిలచ్చవి రాయామవా నేకైకనిసర్గసమస్నిగ్ధసిల్ గన్ధగ్రాహీ చ మూర్ధ
 జకలాపః, సేయ మాకృతి ర్న వ్యభిచరతి శీలమ్, సజ్జతి చ మే హృద
 యమస్యా మేవ. అథ చ పరీ త్యైనా ముద్వహేయమ్ అవిమృత్యకా
 రిణాం హి నియత మనేకాః పత స్త్యనుశయపరమ్పరాః ” ఇతి స్నిగ్ధదృష్టి
 రాచస్త. - ‘భద్రే, కచ్చి దస్తి కౌశలం, శాలిప్రస్థే నానేన సంపన్న మాహా
 ర మస్తా నభ్యవహారయితుమ్ ?’ ఇతి.

తత స్తయో వృద్ధదాసీ సాకూత మాలోకితా. సా తస్య హస్తాత్పింఢ
 మాత్రం ధాన్యమాదాయ క్వచి దళిన్తోద్రేశే సుసి క్తసమ్పృష్టే ద త్తపాదశౌ
 చ ముపావేశయత్ . సా కన్యా తా స్తస్థశాలీణ సంక్షుద్య మాత్రయా విశో
 ష్యాతపే ముసబుర్నుహుః పరివర్త్య స్థిరసమాయాం భూమా నాలీప్యష్టేన
 మృదుమృదు ఘర్షయ స్తి తుష్టై రఖణ్ణైస్తణ్ణులా న్పుంధ కృకార. జగాద
 చ ధాత్రీం ‘మాత, రేభి స్తుష్టై రర్థినో భూషణమృజాక్రియాక్షమైః స్వర్ణ
 కారా, స్తేభ్య ఇమాన్ దత్త్వా, లబ్ధాభిః కాకిణీభిః స్థిరతరా ణ్యసత్యా
 ద్ద్రాశీ నాతిశుష్కాని కాష్ఠాని, మితమ్పచాం స్థాలీ, ముఖే శరావే చాహ

లే తి. తథా కృతే తయా, తాం స్తణ్ణులా ననతినిమ్నా త్తా నవి స్తీర్ణ కుక్షౌ
 కకుభోలూఖలే, లోహపత్త్ర)వేప్తితముఖేన సమశరీ రేణ విభావ్యమానమ
 ధ్యతానవేన వ్యాయతతమేన గురుణా ఖాదిరేణ ముసలేన, చతురలలి
 త్తోతేచావక్షేపణాయాసితభుజ మసకృదఙ్ఘ్రీభి రుద్ధృ త్యోద్ధృ త్యావహ
 త్యోద్ధత్య, శూర్పశోధితకణింశారు కాదీ తణ్ణులా నసకృ దద్భిః ప్రతౌ
 శ్య, క్వధితపచ్చగుణే జలే ద త్తచుల్లీపూజా ప్రాక్షిపత్ ప్రశ్న థావయ
 వేషు ప్రస్ఫురత్సు తణ్ణులేషు ముకుళావస్థా మతివ ర్తమానేషు సంక్షి
 ప్యానల ముపహితముఖవిధానయా స్థాల్యాన్మమణ్ణ మగాలయత్.
 దన్యావ చావగాహ్య మాత్రయా పరివ ర్త్య సమపక్షేషు సి క్షేషు తాం
 స్థాలీ మధోముఖి మవాతిష్ఠిపత్. ఇన్ధనా న్యస్తస్నారా ణ్యమ్భసా సమ
 భ్యుత్య ప్రశమితాగ్నిని కృష్ణా జ్వారీకృత్య తదధిభ్యః ప్రాహేణోత్ —
 'ఏభి ర్లభ్యాః కాకిణీ ర్దత్త్వా శాకం ఘృతం దధి తైల మామలకం చిఞ్చా
 ఫలం చ యథాలాభ మాన యే' తి తథానైస్థితే చ తయా, ద్విత్రా
 నుపదంశా నుపచాద్య, తదన్నమణ్ణ మార్ద్రీనాలుకోపహితనవశ రావగత
 మితి మృదునా తాశవృన్తానిలేన శీతలీకృత్య, సలవణసంభారం దత్తాగు
 రుధూపవాసం చ సంపాద్య, త ద వ్యా మలకం శ్లక్షుప్తి ముత్పలగన్ధి
 కృత్వా, థాత్రీముఖేన స్నానాయ త మచోదయత్.

తయా చ స్నాన శుద్ధయా ద త్తతైలామలకః క్రమేణ సస్నా.
 స్నాతః సిక్తమృష్టే కుట్టిమే ఫలక మారుహ్య వాణ్ణుహరితస్య త్రిభాగ శే
 షులూన స్యాజ్జణకదళీలాలశ స్యోపరి శరావద్వయద త్త మార్ద్ర) మభిమృశ
 న్నతిష్ఠత్. సా తు తాం పేయా మే వాగ్రే సముచాహరత్. పీత్వా
 చాపసీతాధ్యశ్రమః ప్రహృష్టః ప్రక్లిన్న సకలగాత్ర స్థి త్యోఽభూత్. తత
 స్తస్య శాశ్యోదనస్య దర్శిద్వయం దత్త్వా సర్పిర్కాత్రం నూప ముపదంశం
 చోపజహార. ఇమం చ దధ్నా చ త్రిజాత కావమాణ్ణ తేన సురభిశీతలాభ్యాం
 చ కాలశేయ కాఞ్చికాభ్యాం శేష మన్న మభోజయత్. స శేష ఏ వాన్ధ

స్యసా వత్సప్యత్, అయాచత చ పాసీయమ్. అథ నవభృశ్శార సంభృత
 మగురుధూపధూపిత మభినవపాటలాకుసుమవాసిత ముత్కుల్లత్పలగ్రథిత
 సౌరభం వారి నాఢీధారాత్తనా పాతయాంబూహవ. సోఽపి ముఖోపహి
 తశరావేణ హిమశిశిరకణక రాళితారుణాయమానాక్షిపత్స్య ధారారవా
 భినద్దితశ్రవణః స్పర్శసుఖోద్భిన్న రోమాఙ్చక్రకశకపోలః పరిమళప్రవా
 హూత్పీడపుల్లఘ్రాణరస్థో మాధుర్యప్రకర్షావజ్జితరసనేన్ద్రియ స్తద
 చ్చం పాసీయ మాకణ్ఠం పషా. శిరఃకమ్పసంజ్ఞావారితా చ పున రపరకరకే
 ణాచ మన మదత్త కన్యా వృద్ధయా తు తదుచ్చిష్ట మపోహ్య హరితగోమ
 యోపలిప్తే కుట్టిమే స్వ మే ఘ్రా త్తరీయకర్పటం వ్యవధాయ క్షణ మశేత.
 పరితుష్ట శ్చ విధివ దుషయమ్య కన్యాం నిన్యే. నీ త్వైతదనపేక్షః కా మపి
 గణికా మవరోధ మకరోత్. తా మ ప్యసా ప్రియసఖి మి వోపాచరత్.
 పతిం చ దైవత మివ ము క్తతన్ద్రా పర్యచరత్. గృహకార్యాణి చాహీన
 మన్వశిష్టత్. పరిజనం చ దాక్షిణ్యనిధి రాత్నాధీన మకరోత్. తద్గుణవశీ
 కృత శ్చ భర్తా సర్వ మేవ కుటుమ్బ తదాయత్త మేవ కృత్వా, తదేకా
 ధీనజీవితశరీర స్త్రివర్గం నిర్ణవేశ. -తద్భివీమి 'గృహిణః ప్రియహితాయ
 దారగుణా' ఇతి. తత స్తే నానుయుక్తో నిమ్బవతీవృత్తాన్త మాఖ్యాతవాః.

అస్తి సారాష్ట్రేషు వలభీ నామ నగరీ. తస్యాం గృహాగుప్తనా
 మ్నో గుహ్య కేన్ద్రితుల్యవిభవస్య నావికపణే ద్దుహితా రత్నవతీ నామ.
 తాంకిల మధుమత్యా స్పముపాగమ్య బలభద్రో నామ సార్థవాహపుత్త్రః
 పర్యణ్ఠేషీత్. తయాఽపి నవవధ్వా రహసి రభసవిఘ్నితసుఖో ఝడితి
 ద్వేష మల్పేతరం బబన్ధ, న తాం పున ర్ద్రిష్టు మిష్టవాః. తద్గ్రహగమన
 మపి సుహృద్వాక్యాతివర్తీ లజ్జయా పరిజహౌర తాం చ దుర్భగాం తదా
 ప్రభృ త్యేవ 'నేయం రత్నవతీ, నిమ్బవతీ చేయ మి' తి స్వజనః పరిజన
 శ్చ పరిబభూవ. గతే చ కన్తింశ్చి త్కాలాన్తరే, నాఽనుతప్యమానా 'కా
 మే గతి ని' తి విమృశ స్తీ కా మపి వృద్ధపరివ్రాజికాం మాతృస్థానియాం

దేవశేషకుసుమై రుపస్థితా మపశ్యత్. తస్యాః పురో రహసి సకరుణం రురో
 ద. తయాఽప్యశ్రుముఖ్యా బహుప్రకార మనునీయ రుదితకారణం పుష్టా
 త్రపమాణాఽపి కార్యకారనా త్కృణ్ణి ద బ్రవీత్. — 'అమ్మ కిం బ్రవీమి?
 కార్యాగ్యం నామ జీవన్మరణ మజ్ఞనానాం, విశేషత శ్చ కులవధూనామ్.
 త స్యాహ మ స్త్యుదాహరణభూతా. మాత్మప్రముఖోఽపి జ్ఞాతివగ్నో
 మా మవజ్ఞ యైవ పశ్యతి. తేన సుదృష్టాం మాం కురు న చే త్యజేయ
 మద్య నిష్ప్రియోజనా న్ప్రిణాన్. ఆవిగామా చ్చ మే రహస్యం న
 శ్రావ్య మి తి పాదయోః పపాత. సై నా ముత్థా ప్యోద్భాషా ప్రావా
 చ. — 'వ శ్చే, మాఽధ్యవస్య సాహసమ్ ఇయ మస్తి త్వన్ని దేశవ ద్దేసి, యా
 వతి మ యోపయోగ స్తావతి భవా మ్యనన్యాధీనా. య ద్యే వాసి నిర్వి
 జ్ఞా తప శ్చైర త్సగ మదధష్ఠితా పారతాకికాయ కల్యాణాయ. న న్వయ
 ముదర్కః ప్రా క్తనస్య దుష్కృతస్య, య దనే నాకారణే నేదృశేన శీలేన
 జాత్యా చైవం భూతయా సమనుగతా స త్యకస్తా దేవ భ ర్తృద్వేష్యతాం
 గతాఽసి. యది కశ్చి ద స్త్యుపాయః పతిద్రోహప్రతిక్రియాయై దర్శ
 యాముం, మతి ర్హితే పతీయ సీ' తి.

అథాఽసౌ కథంచి త్క్షణ మధోముఖీ ధ్యాత్వా దీర్ఘోష్ణశ్వాస
 పూర్వ మనోచత్. — 'ధగవతి, పతి రేకదైవతం వనితానాం, విశేషతః
 కులజానా, మత స్తచ్చుశ్రూషణాభ్యుపాయభూతం కించి దాచరణీయమ్.
 అస్త్యస్తత్ప్రతివేశోఽపి వణిక్ అభిజనేన విభవేన రాజాన్తర్లభావేన చ
 సర్వసౌరా నతీత్య ప్రవర్తతే. తస్య కన్యా కనకవతి నామ మత్సమాన
 రూపావయవా మ మాతిస్సిగ్ధా సఖి తయా సహ తద్విమానహర్తృతలే
 తతోఽపి ద్విగుణమణ్ణితా నిహరిష్యామి త్వనూ తు తన్తాత్ప్రచార్థనం సక
 రుణ మభిధాయ మత్పతి రేతద్గృహం కథంచ నానేయః. సమీపగ తేషు చ
 యుష్మాసు క్రీడామత్తా నామ కన్దుకం భింశ యేయమ్. అథ త మాదాయ
 తస్య హస్తే దత్త్వా వక్ష్యసి 'పుత్త్ర, త వేయం భార్యాసఖి, నిధిపతిద త్తస్య

శ్రేష్ఠీముఖ్యస్య కన్యా కనకవతీనామ. త్వా మియ మనవస్థో నిష్కరుణా శ్చేతి రత్నవతీనిమిత్త మత్యర్థం నిన్దతి. త దేష కన్దుకో విపక్షుధనం ప్రత్య ర్పణీయమ్ ' ఇతి స త థోక్తో నియత మున్ముఖిభూయ, తా మేవ ప్రియ స ఖం మన్యమానో మాం, బద్ధాఞ్జలినా యాచమానాయై మహ్యాం భూయ స్త్వత్ప్రాథిత మస్సాభిలాష మర్పయిష్యతి తేన రస్థ్రోణోపశ్లష్య రాగ ముజ్జ్వలీకృత్య యదాఽసౌ కృతసంకేతో దేశాన్తర మాదాయ మాం గమిష్యతి త థోపపాదసీయమ్." ఇతి హర్షాభ్యుపేతయాఽనయా త ఛైవ సంపాదితమ్.

అ ఛైతాం కనకవ తీతి వృద్ధతాపనీవిప్రలభ్యో బలభద్రః సరత్న సారభూషణా నూదాయ నిశి సీరస్థితమసి ప్రావసత్. సా తు తాపనీ వార్తా మాపాదయత్ - "మన్దేన మయా నిన్దిమిత్త ముపేక్షితా రత్న వతి, శ్వశురా పరిభూతౌ, సుహృద శ్చాతివర్తితా, స్త ద త్రైవ సంస్పృష్టో జీవితం జిహ్వా' తి బలభద్రః పూర్వేష్య ర్తా మకథయత్ నూన మసౌ తేన సీతా. వ్యక్తి శ్చాచిరా ద్భవిష్య తీ"తి. త చ్చుత్వా తద్బా న్ధవా స్తదన్వేషణం ప్రతి శిథిలయత్నా స్తస్మః రత్నవతీ తు మార్గే కాంచి త్పణ్య దాసీ సంగ్రహ్య త యోహ్యమానపా థేయాద్యుసస్కరాఽఽ ఫట కపుర మగమత్. అముత్ర చ న్యవహారకుశలో బలభద్రః స్వల్పే నైవ మూల్యేన మహా ధన ముపార్జయత్. పౌరాగ్రణ్య శ్చాసీత్. పరిజన శ్చ భూయానర్థవశా త్సమాజగామ. తత స్తాం ప్రథమదాసీం 'న కర్త కరోషి, దృష్టం ముష్టాసి, అప్రియం బ్రవీషీ' తి శరుష ముక్త్యా బ హ్వతా డయత్. చేతీ తు ప్రసాదకాలోపాఖ్యాతరహస్యాఽస్యా వృత్తాన్తైకదేశ మాత్తరోమా నిర్భిభేద. త చ్చుత్వా లుభేన తు దణ్ణవాహినా పౌరవృద్ధ సన్నిధౌ 'నిధిపతిద త్తస్య కన్యాం కనకవతీం మోషేణాపహృ త్యాన్త త్పురే నివస త్యేష దుర్కృతి ర్బలభద్రః; తస్య సర్వస్వహరణం న భవద్భిః ప్రతిబన్ధనీయ మి' తి నితరా మభర్తస్యత. భీతం చ బలభద్ర మభిజగాధ

రత్నవతీ. న భేతవ్య, మేవం బ్రూహి. 'నేయం నిధిపతిద త్తకన్యా కనక వతీ, వలభ్యా మేవ గృహగుప్తదుహితా రత్నవతీ నా మేయం; దత్తా పితృభ్యాం, మయా చ న్యాయోథా. న చే త్ప్రీతిభ, ప్రణధిం ప్రహిణు తాస్యా బద్ధపార్శ్వ మి' తి. బలభద్ర స్తు త ధోక్త్యా, శ్రేణీప్రాతిభావ్యేన తావ దవతిష్ఠత్, యావ త్పురవృద్ధలేఖ్యలభవృత్తాన్తో గృహగుప్త ఆభేటక పుర మాగత్య సహ జామాత్రా దుహితర మతిప్రీతిః ప్రత్యవైషీత్. తథా దృష్ట్వా రత్నవతీ కనకవ తీతి భావయత స్త స్యైవ బలభద్ర స్యాతివల్లభా జాతా. త ద్భ్రీనీమి 'కామో నామ సంకల్ప' ఇతి. తదన స్తర మసా నితమ్బవతీవృత్తాన్త మప్రాక్షీత్. సోఽహ మబ్రవమ్.

అస్తి శూరసేనేషు మధురా నామ నగరీ. తత్ర కశ్చిత్కులపుత్రిః కలాసు గణికాసు చాతిసక్తో మిత్తార్థం స్వభుజమాత్రనిర్వ్యూహానేకక లహః కలహకణ్ఠక ఇతి కర్కశై రభిఖ్యాపితాఖ్యః ప్రత్యవాప్సీత్. న చైక దా కస్యచి దాగన్తో శ్చిత్రకరస్య హస్తే చిత్రపటం దదత్. తత్ర కాచి దాలేఖ్యగతా యువతి రాలోక మాత్రేణైవ కలహకణ్ఠకస్య కామాతు రం చేత శ్చకార. న చ త మబ్రవీత్. 'భద్ర, విరుద్ధమి వైత త్ప్రీతిభాతి. యతః కులజాదుర్లభం వపు, రాభిజాత్యశంసినీ చ నమతా, పాణ్డురా ముఖచ్ఛవి, రనతిపరిభుక్తసులభా చ తనుః, ప్రాఢతానువిధా చ దృష్టిః. న చైషాప్రాప్సితభర్తృకా, ప్రవాసచిహ్నస్య వేణ్యాదేరదర్శనాత్; లక్ష్మ చైత ద్దక్షిణపార్శ్వవర్తి. త దియం వృద్ధస్య కస్యచి ద్వజోజో నాతిపుం స్త్వస్య గృహిణీ; త్వయాఽతికౌశలా ద్యధాదృష్ట మాలిఖితా భవితు మర్హ తీ' తి. స త మభిప్రశ స్యాశంసత్. 'సత్య మిద మవస్తిపుర్యా ముజ్జయిన్యా మనస్సకీర్తినామ్న సార్థవాహస్య భార్యా, యథార్థనామా నితమ్బవతీ నామ. ఏషా సౌందర్యవిస్తీ తేన మయా ఏవ మాలిఖ తే' తి.

స త చై వోన్ననాయమాన స్తద్దర్శనాయ వప్రా జోజ్జయిసీమ్. భార్గవౌ నామ భూత్వా భిక్షోనిభేన తద్గ్రహం ప్రవి శ్యైనాం దదర్శ.

దృష్ట్యా చాత్యారూఢమన్నఘో నిగత్య పౌరముఖ్యేభ్యః శ్శానరతౌ
 మయాచత, అలభత చ త్రతలభేన చ శివావగుణ్ణనపటాదినా కా మ ప్య
 హాన్తికాం నామ శ్రమణికా ముపాసాంశ్చకే. తన్నుఖేన చ నితమ్బవతీ
 ముపమన్త్రాయామాస. సా చైనాం నిర్భర్తయస్తీ ప్రత్యాచచక్షే శ్రమ
 ణికాముఖా చ్చ దుష్కరశీలభృంశాం కులస్త్రీయ ముపలభ్య రహసి
 దూతికా మశిక్షయత్. “భూయోఽ ప్యుపతిష్ఠ సార్థవాహస్య భార్యామ్;
 బ్రూహి చోపహ్వారే సంసారదోషదర్శనాత్సమాధిమాస్థాయ ముముక్షు
 మాణో మాదృశో జనః కులవధూనాం శీలపాతనే ఘటత ఇతి క్వఘటతే?
 ఏత దపి త్వా మత్యుదారయా సమ్పృద్ధ్యా రూపేణాతిమానుషేణ ప్రథ
 మేన వయ సోపపన్నాం కి మితరనారీసులభం చాఽలం స్పృష్టం న వేతి
 పరీక్షా కృతా. తుష్టాఽస్మి త తైవ మదుష్టభావతయా త్వా మిదాని
 ముత్సన్నాపత్యాం ద్రష్టు మిచ్ఛామి. భర్తా తు భవత్యాః కేనచి ద్ద్రోహే
 ణాధిష్ఠితోఽసమగ్ధోభూత్. న చ శక్యం తస్య విఘ్న ముద్రతికృ త్యాఽత్య
 మస్తాల్లబ్ధమ్. అతః ప్రసీద వృక్షవాటికా మేకాకీనిప్రవిశ్య మదుపనితస్య
 కస్య చి న్నన్త్రవాదిన శ్చన్నమేవ హస్తే చరణ మర్పయిత్వా తదభిమ
 న్త్రితేన ప్రణయకుపితా నామ భూత్వా భర్తార మురసి ప్రహర్తుమహాసి.
 ఉప ర్యసా పుత్తమథాతుపుష్టి మూజితాపత్యోత్పాదనకమా మాసా
 దయిష్యతి. అనువర్తిష్యతే దేవీ మి వాత్రభవతీమ్; న శక్యా కా గ్యా.
 ఇతి. సా త ఘోక్తా వ్యక్త మభ్యుపేష్యతి. న క్తం మాం వృక్షవాటికాం
 ప్రవేశ్య తా మపి ప్రవేశయిష్యసి. తావ తైవ త్వయాఽహ మనుగృ
 హీతో భవేయమ్.” ఇతి.

సా త తైవోపగ్రాహితవతీ. సోఽతిప్రీత స్తస్యా మేవ క్షపాయాం
 వృక్షవాటికాయాం గతో నితమ్బవతీం నిర్గన్ధికాప్రయత్నే నోపసీతాం
 పాదే పరామృశ న్నివ, హేమనూపుర మేక మాక్షిప్య, యుజిక యోరు
 మూలే కించి దాలిఖ్య, ద్రుతతర మసాసరత్. సా తు సాన్ద్రితాసాస్య

మేవ దుర్నయం గర్హమాణా, జిఘాంస స్తీవ శ్రమణీకాం, తద్వ్రీణాం భవ
 నదీఘ్రికాయాం ప్రశోశ్య, దత్త్వాపటబద్ధనం, సామయాపదేశా దపరం
 చాపసీయ నూపురం, శయనపరాత్రిచతురాశీదినా న్యేకాస్తే నిన్యే. స
 ఘోర్తో విక్రేప్య ఇతి తేన నూపురేణ త మనన్తకీర్తి ముపాసనాద స దృ
 ప్త్యా 'మమ గృహిణ్యా ఏవై ప నూపురః కథ మయ ముపలబ్ధ స్త్వయే'
 తి త మబ్రువాణా నిర్భన్ధేన పప్రచ్ఛ స తు 'వణిగ్గామి స్యాగ్రే వత్యో
 మీతి స్థిగ్తోఽభూత్. పున రసా స్వగృహిణ్యై స్వనూపుర యుగళం ప్రేష
 యేతి సన్దిదేశ. సా చ సలజ్జం ససాధ్వసం చ 'అద్య రాతౌ విశ్రామప్రవి
 ప్తాయాః వృక్షవాటికాయాం ప్రభ్రీష్టో మ మైకః ప్రతిశిథిలబద్ధో నూపురః,
 సోఽద్యా ప్యన్విష్టో న దృష్టః, స పున రయం ద్వితీయః.' ఇ త్యపరం ప్రాహి
 ణోత్ అనయా చ వార్తయాఽముం పురస్కృత్య స నణిగ్వజ్జనసమాజ
 మాజగామ స చానుయుక్తో ఘోతక స్సవినయ మావేదయత్. - 'విదిత
 మేవ ఖలు వో యథాఽహం యుష్మదాజ్ఞయా పితృవన మభిరత్యై తమ
 పజీవీ ప్రతివనామి లుభా శ్చ కదాచి న్నద్దర్శనభీరవో నిశి దహేయ రపి
 శవా నితి నిశా స్వపి శ్చ శాన మధిశయే. అపనేమ్య ర్దగ్ధాదగ్ధం మృతక శ్చి
 తాయాః ప్రసభ మాకషణ స్తి శ్యామాకారాం నారీ మపశ్యమ్. అట
 లోభా త్తు నిగృహ్య సాధ్వసం సా గృహీతా; శ స్త్రీక యోరుమూలే య
 దృచ్ఛయా కిశ్చి దుల్లి ఖతమ్ ఏష చ నూపుర శ్చరణా దాక్షిణ్యః తావ
 త్యేవ ద్రుతగతి స్సా పలానిష్ఠి సోయ మ స్యాగమః. పరం భవన్తః
 ప్రమాణ మితి. విమర్శేన చ తస్యా శ్చాకినీత్వ మైకమత్యేన పౌరాణా
 మభిమత మాసీత్. భర్త్రా చ పరిత్యక్తా తస్మి న్నేవ శ్చశానే బహు వి
 లప్య సాశే నోద్బధ్య మర్తుకామా శ్చేన ఘోర్తేన న క్త మగృహ్యత. అను
 సితా చ. - 'సున్దరి, త్వదాకారోన్మాది తేన మయా త్వదావర్జనే బహూ ను
 పాయా భిక్షుకీముఖే నోపన్యస్య, తే ష్యసిద్ధేషు, పున రయ ముపాయో
 యావజ్జీవ మసాఢారణీకృత్య రన్తు మాచరితః. త త్ప్రసీ దానన్య శర

కాయాస్తే దాసజనా యేతి ముహుముహు శ్చరణయో నిపత్య,
 ప్రయుజ్య సాన్వనశతాని తా మగత్యన్తరా మాత్మవశ్యా మకరోత్.
 త దిద ముక్తం 'దుస్కరసాధనం ప్రజ్ఞీతి — ఇద మాకణ్యా బ్రహ్మ
 రాక్షసో మా మపూజయత్.

అస్మిన్నేవ క్షణే నాతిప్రాధి పున్నాగముకుళ స్థూలాని ముక్తా
 ఫలాని సహ సలిలబిద్దుభి రమ్బరతలా దపతా అహం తు కి నిన్విదమి
 త్యుచ్చక్షు గాలోకయమ్. క మపి గాక్షసం కాశ్చి నక్షనాం విచేష్టమాన
 గాత్రీమాకపేన్త మపశ్యమ్. కథ మపహరతి నిష్కా మా మపి స్త్రీయ
 మనాచారో నైర్వృత, ఇతి గగనగమనమన్త శక్తి రశత్రు శ్చాతప్యే. స
 తు మత్సంబద్ధిబ్రహ్మరాక్షసః 'తిష్ఠి తిష్ఠ, పాప, క్వాపహర సీతి భర్తన
 య న్నుత్థా యాపర రాక్షసేన సమస్పృజ్యత తాం తు రోమా దనపేక్షాప
 విధా మమరవృక్షి మజ్జరీ మి వాన్తరిణా దాపత స్తీ మున్ముఖప్రసానితో
 భయకరః క రాధ్యా మగ్రహీషమ్ ఉపగ్రహ్యా చ వేషమానాం సమ్మిలి
 తాక్షీం మదక్షస్పర్శసుఖే నోద్భిన్నోమాశ్చాం తాదృశీ మేవ తా మన
 వతారయ న్ను తిష్ఠమ్. తావ త్తా పుభా వపి శైలశృజ భజ్జగైః పాదపై శ్చ
 రభసోన్తులిశై ర్ముష్టిపాదప్రహారై శ్చ పరస్పర మక్షుపయేతామ్ పున
 రహ మితిమృదుని పులిసవతి కుసుమలవలాశ్చితే సర స్తీ కేవరోప్య
 సస్పృహం నిర్వర్ణయం స్తాం మత్పాన్ద్రేకవల్ల భాం రాజకన్యకాం కన్దుక
 వతీ ముక్షయమ్ సా హి మయా సమాశ్వాస్యమానా తిర్య జ్ఞా మభి
 నిరూప్య జాతప్రత్యభిజ్ఞా సకిరుణ మరోదీత్ అవాదీ చ్చ 'నాథ, త్వద్ద
 ర్భినా దుపోధిరాగా తస్మిన్ కన్దుకోత్పవే పునః సఖ్యా చన్ద్రసేనయా
 త్వత్కథాభి కేవ సమాశ్వసి తాస్మిత్వం కిల సముద్రమధ్యే మజ్జితః పాపేన
 మద్భ్రాత్రా భీసుధన్వ నేతి శుత్ర్యా, సఖిజనం పరిజనం చ వచ్చయిత్వ్యా,
 జీవితం జహాసు రేకాకినీ క్రీడావన ముపాగమమ్ తత్ర చ మా మచకమత
 కామరూప ఏష రాక్షసాధమః సోఽయం మయా భీతయా వధూత

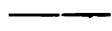
ప్రాధానః స్ఫురన్తి మాం నిగ్రహ్యభ్యధావత్ అత్రైవ మవసితోఽభూత్. అహం చ దైవాత్తవైవ జీవితేశస్య హస్తే పతితా భద్రం తవ.' ఇతి.

శ్రుత్వా చ తయా సహవరుహ్య నావ మధ్యారోహమ్. ముక్తా చ నాః ప్రతివాతప్రేరితా తా మేన దామలిప్తాం ప్రత్యుపాతిష్ఠత్. అవ రూథా శ్చ వయ మశ్రమేణ 'తనయస్య చ తనయాయా శ్చ నాశా దనన్యాత్వ స్తుజగన్వా సుహృపతి ధ్విష్కలః స్వయం సకళత్ర ఏవ నిష్కళజ్జే గక్టారోధ స్యనశనే నోపరస్తుం ప్రతిష్ఠతే సహ తేన మ తుః మిచ్ఛ త్యసస్యనాధానురక్తః పౌరవృద్ధలోకః' ఇ త్యశ్రుముఖనాం ప్రజానా మాకన్దమశ్రమము. అ ధాహ మస్తే రాజ్ఞే యధాన్వత్త మా ఖ్యాయ తదపత్యద్వియం ప్రత్యప్నితవాః ప్రీతేన తేన జామాతా కృతోఽస్మి దామలిప్తేశ్వరేణ తత్పున్ద్రో మదనుజీవీజాతః మదాజ్ఞప్తేన చాము నా ప్రాణవ దుష్టితా చన్ద్రసేనా కోశ దాస మభజత్. తత శ్చ సింహవ మ్-సాహాయ్యార్థ మ త్రాగత్య భతుః స్తవ దర్శనోత్సవసుఖ మను భవా మీతి.

శ్రుత్వా 'చిత్రేయం దైవగతి, రవనరేషు పుష్కలః పురుషకార' ఇ త్యభిధాయ భూయః స్థితాభిషి క్తదన్తచ్ఛదో మన్ద్రగుస్తే హార్షోత్ఫుల్లం చక్షుః పతయామాస దేవౌ రాజవాహనః. స కిల కరకమలేన కించి త్సంవృతాననః లలితవల్లభా రథసదత్త దన్తక్షతవ్యసన విహ్వలాధరమశి ధ్విరోష్ఠ్యవర్ణ మాత్తచరిత మాచచక్షే.

ఇతి శ్రీమ దాచార్యమహాకవి దణ్డినః కృతో దశకుమారచరితే

మిత్తగుప్తచరితం నామ
షష్ఠ ఉచ్ఛాసః.

దశకుమారచరిత్రమ్.

మస్త్రగుప్తచరితం నామ సప్తమోచ్ఛ్వాసః.

రాజాధిరాజనందన నగరస్థాగతస్య తే గతిం జ్ఞాస్య న్నుహం చ గతః కదాచి త్కళిక్లాణ్. కళిక్లనగరస్య నాత్యాసన్న సంస్థితజనదాహస్థాన సంసక్తస్య కస్యచి త్కాంతారధరణిజ స్యాస్తీర్ణ సరసకిసలయసంస్తరే తలే నిషద్య నిద్రాలీఢదృష్టి రశయిషి. గళతి చ కాలరాత్రిశిఖణ్ణజాలకాలాన్ధకా గే చరతరక్షసి త్పతసేహగే నిజనిలయనిలీనవి శ్చేషజనే నితాస్తశీతే నిశీఢే ఘనతరశాఖశాఖాన్త రాళనిర్వారిదిని నేత్రనింసిసం నిద్రాం నిగృహ్లాణ్ కర్ణదేశం గతం 'కథం ఖలే నానేన దగ్ధసిద్ధేన రంసాకాలే నిదేశం దిత్వతా జన ఏష రాగే నానర్థే నాద్దిత ఇత్థం ఖలీకృతః! క్రియే తా స్యాణకన కేస్త్రస్య కేనచి దనస్తశక్తినా సిద్ధ్యస్త్రాయః?' ఇతి కింకరస్య కింకర్యా శ్చాప్తికాతరం రటితం త దాకర్ణ్య 'క ఏష సిద్ధః? కా చ సిద్ధిః? కిం చానేన కింకరేణ కరిష్యతే?' ఇతి దిద్వితోక్తాన్తహృదయః, కింకరగతయా దిశా కించిదన్తరం గత, స్తరళతరనరాస్థితకలరచితాలంకార కాన్తకాయం దహ నదగ్ధకాన్తనిష్ఠాన్ధారరజః కృతాజ్గరాగం తటిల్లతా కారజటాధరం హీరణ్య రేత స్వరణ్యచక్రాధకార రాక్షసే త్పణగృహీతనానేన్దనగ్రాసచక్షుదర్శిషి దక్షిణేతరేణ కరేణ తిలసిద్ధాధణకాదీ నిరన్తరచలచటాయితా నాకిరన్తం కంచి దద్రాక్షమ్. త స్యాగ్రే స కృతాజ్జలిః కింకరః 'కింకరణీయం? దీయతాం నిదేశః.' ఇత్యతిష్ఠత్. ఆదిష్ట శ్చాయం తే నాతినికృష్టాశయేన 'గచ్ఛ, కళిక్లరాజస్య కర్తనస్య కన్యాం కనకలేఖాం కన్యాగృహా ది హానయే' తి. స చ తథాకార్షత్.

తత శ్చైనాన్త్రాసే నాలఘీయసాన్త్రజర్ణరేణ చ కణ్ఠేన రణరణి కాగృహీతేన చ హృదయయేన 'హా తాత, హా జనని!' ఇతి క్రన్తన్తీం

కీణాగ్లానశేఖరస్రజ శీర్ణనహనశిరసిజానాం సంచయే నిగృహ్యసినా
 శిలాశితేన శిరశ్చిక్రిమయాఽచేష్టత సిద్ధః. యుటితి చాచ్ఛిద్య తస్య మాస్తా
 త్తాం శస్త్రీకాం, తయా నికృత్య తస్య తచ్ఛిర సుజటాబాలం, నికటస్థస్య
 కస్యచి జ్జీర్ణసాలస్య స్కన్ధరథే న్యధిషి. తన్నిధ్యాయ హృష్టతరస్స
 రాక్షసః క్షీణాథి కరథయత్. 'ఆర్య, కదర్య స్యాస్య కదర్థనాన్న కదాచి
 న్నిద్రాఽఽయాతి సేతే. తర్జయతి, త్రాసయతి, చాకృత్యే చాజ్ఞాం
 దదాతి. తదత్ర కల్యాణరాశినా సాధీయః కృతం య దేష నరకాకః
 కారణానాం నారకీణాం రసజ్ఞానా యాపనీతః శేతే శీతేతరదీధితిదే
 హజస్య నగరం తదిత్థం దయానిధే రసస్తతేజసస్తేఽయం జనః కాంచి
 దాజ్ఞాంచీర్షతి. ఆదిశ, అలం కాలహరణేన.' ఇత్యనంసీత్. ఆదిశం చ తం
 'సఖే, సైపా సజ్జనాచరితా సరణి ర్య దణీయసి కారణే ఽనణీయా నాదర
 స్సందృశ్యతే. న చే దిదం నేచ్ఛసి, నేయం సస్మతాజ్ఞయస్మి రక్లేశ్వార్థా
 స త్యనే నాకృత్యకారణాఽత్యథం క్లేశితా, తన్నయేనాం నిజనిలయం
 నాన్యదితః కించి దస్తి చిత్తారాధనం సః.' ఇతి. అథ త దాకణ్య కర్ణశే
 ఖరసీలసీరజాయితాం ధీరేతరతారకాం దృశం తిర్యక్కించి దశ్చౌతాం సం
 చారయన్తీ, సలిలచరకేతనశరాసనానతాం చిల్లికాలతాం లలాటరజస్థలీ
 నర్తకీం లీలాలసం లాసయన్తీ, కణ్ఠకితరక్తగణ్ఠరేఖా రాగలజ్జాన్తరా
 శచారణీ చరణాగ్రేణ తిరశ్చీనసఖార్చిశ్చస్త్రికేణ ధరణీతలం సాచీకృతాన
 నసరసిజం లిఖన్తీ, దస్తచ్ఛదకిసలయ లక్ష్మీనా హర్షాస్రసలిలధారాశీకరకణ
 జాలసంక్లేదితస్య స్తనతటచస్తన స్యార్ద్రీతాం నిరస్య తాఽఽస్యాన్తరాళని
 స్సృతేన తసీయసాఽనిలేన హృదయలక్ష్యదళనదక్షరతిసహచరసాయక
 స్య దయితేన తరణ్ణితదశనచస్త్రికాని కానిచి దేతాన్యక్షరాణి కలకణ్ఠీ కలా
 న్యస్పృజత్. — 'ఆర్య, కేన కారణే నైసం దాసీజనం కాలహస్తా దాచ్ఛి
 ద్యానస్తరం రాగానిలచాలితరణరణికాతరణ్ణీణ్యనజ్జసాగరే కిరసి? యథా
 తే చరణసరసిజరజఃకణికా తథాఽహం చిన్తనీయా, యది దయాఽస్తి తే

౨త్రజనే, ౨నన్యసాధారణః కరణీయః స ఏష చరణారాధనక్రియాయాం.
 యది చ కన్యాగారాధ్యాసనే రమాస్యక్షరణా దనర్థ ఆశక్యేత నైత
 దస్తి. రక్తరా హి న స్తత్ర సఖ్యశ్చ చేత్యశ్చ. యథా న కశ్చి దేతజ్
 జ్ఞాస్యతి తథా యతిష్యన్తే.' ఇతి

స చాహం దేహజే నాకర్ణాకృష్టసాయకాసనేన చేత స్యతినర్ద
 యం తాడిత,స్తత్కటాక్షుకాలా యసనిగళగాఢసంయతః కింక రానసనిహిత
 దృష్టి రగాదిషం.—'య ధేయం రథచణజఘనా కథయతి తథా చే న్నా
 చరేయం, నయేత నక్రకేతనః క్షణే నైకే నాకీర్తనీయాం దశాం. జనం
 చైనం సహ న యానయా కన్యయా కన్యాగృహం హరిణాయనయా.'
 ఇతి. నీత శ్చాహం నిశాచరేణ శారిదజలధరజాలకాన్తి కన్యకానికేతనం.
 తత్ర చ కాంచి త్కాలకలాం చన్ద్రాననానిదేశా చ్చన్ద్రశాలైకజేతే తద్ద
 శ్శనచలితధృతి రతిష్ఠం. సా చ స్వచ్ఛన్దత శ్శయానాః కరతలాలససంఘ
 ట్టనాఘోతనిద్రాః కాశ్చి దధిగత్కాఢా స్సఖి రకార్షీత్. అ ధాగత్య తా
 శ్చరణనిహితశిరసః క్షురదస్రక రాళితేక్షణా నిజశేఖరకేసరాగ్రసంలగ్నప
 ట్టరణగణరశిత సంశయితకలగిర శ్శనై రకథయన్.—'ఆర్య, య దత్యా
 దిత్యతేజస స్త ఏషా నయనలక్ష్మతాం గతా, తతఃకృతాస్తేస నగృహీతా.
 దత్తా చేయం చిత్తజేన గరీయసా సాక్షీకృత్య రాగానలం; త దనే నాశ్చ
 ర్యరక్షేన నలినాక్షస్య తే రత్నశైలశిలాతలస్థిరం నాగతరళే నాలంక్రి
 యతాం హృదయం, త దన్యా శ్చుఠితార్థం స్తసతటం గాఢలిజ్గనైః సదృ
 శతరస్య సహచరస్య చ.' ఇతి. తత స్సఖజనే నాతిదక్షిణేన దృఢతరకృత
 స్నేహనిగడ స్తయా సన్నతాజ్ఞ్యా సంగ త్యారంసి

అథ కదాచి దాయాసితజాయారహితచేతసి లాలసాలిలజ్ఘనగ్లాస
 ఘనకేసకే రాజదరణ్యస్థలీలాలీలాయితతిలకే లలితానద్గరాజాన్గీకృతని
 ద్విదకణికాకారకాఞ్చనచ్చత్రే దక్షిణావహనసారథిరయాహృతసహ కార
 చఞ్చులకలికే కాలాణ్డజకణ్ణరాగర క్తరక్తాధరారతిరణాగ్రసన్నాహశాలిని

శాలీనకన్యకాస్తకరణసంక్రాంత రాగలజ్ఞులజ్ఞే దద్దురగిరితటచందనాశ్లేష
 శీతలానిలాచార్యదత్తనానాలతాన్మత్తలీలే కాలే, కళింజరాజ సుహా
 ద్రనాజనేన సహ చ తనయయా సకలేన చ నగరజనేన దశ త్రిణి చ దినా
 ని దినకరకరణజాలలజ్ఞునీయే రణదళిసజ్ఞులజ్ఞితనతలతాగ్రకినలయాల్లిథ
 సైకతతతు తరళతరజ్ఞశీకరానారసజ్ఞశీతలే సాగరతీరకావనే, క్రీడానసజా
 తాసక్తి రాసీత్. అథ సన్తతగీతసన్గీతసంగతాద్దనాసమాప్తశృంగారహేలా
 నిరర్థభానజ్ఞసజ్ఞరహషిత శ్చ రాగతృప్తైకతన్మృ పుత్ర రధేంద్ర
 నాధేన జయసింహేన సలిలతరణసాధనాసీతే నానేకసంఖ్యే నాసీకేన ద్రా
 గాగ త్యాగృహ్యత సకళత్రః. సా చాసీయత త్రాసచచ్ఛులాక్షీ దయ
 తా స సుహా సఖజనేన కలకలేఖా. త దహం దాహే నానదదహన
 జనితే నాన్దరితాహారచిన్త శ్చిన్తయన్ దయితాం గళితగాత్రకాన్తి
 రి త్యుతర్కయం 'గతా సా కళింజరాజతనయా జనయిత్రా జనయిత్యై
 చ స హానిహస్తం: నిరస్తభైర్య స్తాం స రాజా నియతం సజ్జీఘృక్షేత్.
 తదసహా చ సా సతీ గరరసాదినా సద్య స్సన్తిష్ఠేత తస్యాం చ తాదృశీం
 దశాం గతాయాం జన స్యా న్యాసన్యజేన హన్యేత శరీరధారణా. నా కా
 స్యా ద్దతి: ?' ఇతి.

అత్రాస్తకేంద్రస్వగరా దాగచ్ఛన్ బ్రాహ్మణః కశ్చి దైక్ష్యుత. తేన
 చేయం కథా కథితా. — 'యథా కిల జయసింహే నానేకనికారదత్తసజ్ఞ
 ర్షణజఘాంసిత స్స కర్తవ్యః కనకలేఖాదర్శనై ధితేన రాగే ణారక్ష్యుత. సా
 చ దారికాయక్షేణ కేనచి దధిష్ఠితా, న తిష్ఠ త్యగ్రే నరాన్తర స్య ఆయ
 స్యుతి చ సరేన్ద్రసార్థసంగ్రహణేన తన్ని రాకరిష్య స్స కేన్ద్రో, న చాస్తసి
 డ్ధి:.' ఇతి. తేన చాహం దర్శితాశః శక్రరన్మత్త ద్దదేశజాతస్య జరత్సా
 లస్య సున్దరన్ద్రాన్త ర్జటాజాలం నికృప్య తేన జటిలతాం గతః కన్ధాచీర
 సచ్ఛాయాన్దరితసకలగాత్రః కాంశ్చి చ్ఛిష్యా సగ్రహీషం. తాం శ్చ నానా
 శ్చర్యక్రియాతిసంహితా జ్ఞనా దాకృష్టాన్మ చేలాదిత్యాగా నిత్యహృష్టా

నకార్షం. ప్రాయాసిషం చ దినైః కైశ్చి దస్థినగరం. తస్య నాత్యాసన్నే
 సలిలరాశినదృశస్య కలహంసగణదళితనశినదశసంహతిగళితక్షణల్కశకల
 శారస్య సారసశ్రేణిశేఖరస్య సరస స్తీరకాననే కృతనికేతన స్థితః. శిష్య
 జనకథితచిత్రచేష్టా కృష్టసకలనాగరజనాతిసంధానదక్ష స్ఫు దిశిది శీత్య
 కీర్త్యే జనేన.—“య ఏష జరదరణ్యస్థనీసర స్తీరే స్థణ్ణిలశాయీ యతిః,
 తస్య కిల సకలాని రహస్యాని సషడక్షాని చ చ్ఛన్దాంసి రసన్నానే సన్ని
 హితాన్యన్యాని చ శాస్త్రాణి, యేన యాని సజ్ఞాయస్తే స తేహం తత్స
 కాశా దర్శనిర్ణయం కరిష్యతి. అసత్యేన నా స్యాస్యం సంస్పృజ్యతే. సశ
 రీర శ్చైష దయానాశిః. ఏతత్సకాశా దర్శగ్రహేణాద్య చింఠ చరితా
 థా దీక్షా. తచ్చరణరజఃకణైః కైశ్చన శిరసి కీణైః రనేక స్యానేక ఆత
 జ్ఞ శ్చిరం చికిత్సకై రసంహార్యః సంహృతః. తదజ్ఞిత్వాశనసలిలస్థైశ్చ
 ర్నిష్కలజ్జశిరసాం నశ్యన్తిక్షణేనై కేనాఖిలనరేన్ద్రీయత్తులజ్ఞిన శ్చణ్ణ
 తా దాగ్రహః. న తస్య శక్యం శక్తే రియత్రాజ్ఞానం. న చా స్వాహంకార
 కణికా.” ఇతి.

సా చేయం కథా ౨నేకజనాస్యసంచారిణీ తస్య కనక లేఖాధిష్ఠాన
 ధనదాజ్ఞాకరనిరాక్రియాతిసక్తచేతనః క్షత్రియ స్వాకర్షణా యాశకల్.
 స చాహరహ రాగ త్యాదరేణాతిగరీయసా ౨ర్చయ స్మకై శ్చ శిష్యా
 స్సంగృహ్ణా స్సధికతక్షణః కదాచి త్కాంక్షితార్థసాధనాయ శనై
 రయాచిష్ట. ధ్యానధీరః స్థానదర్శితజ్ఞానసన్నిధి శ్చైషనం నిరీక్ష్య నిచా
 య్యాకథయం. ‘తాత, స్థాన ఏష హి యత్నః. తస్య హి కన్యారత్నస్య
 సకలకల్యాణలక్షణైకరాశే రధిగతిః క్షీరసాగరరశనాలంకృతాయాః గజ్ఞా
 దినదీనహస్ర హారయష్టి గాజితాయాః ధరాజ్ఞనాయా ఏ వాసాదనాయ
 సాధనం. న చ స యక్ష స్తదధిష్ఠాయీ కేనచిన్నరేన్ద్రీణ తస్యా లీలాశ్చత
 నీలనీరజదర్శనాయాః దర్శనం సహతే. త దత్ర సహ్యన్దాం త్రీణ్యహంని, యై
 రహం యతిష్యే ౨ర్థ స్యాస్య సాధనాయ?’ తథా ౨దిష్టే చ హృష్టే క్షితిశే

గతే, నిశినిర్మి శాకరాచ్చిషి నీరన్ధ్రాన్ధ్రకారకణికరనిగీర్ణదశదిశి తన్ద్రాని
 గళితనిఖలజనదృశి, నిర్గత్య, జలతలనిలీనగాహనీయం నీరన్ధ్రం కృచ్ఛా
 చ్చిద్రీకృతాన్తరాళం త దేకత స్పరస్తటం తీర్థానన్నికృప్తం కేనచి త్థన
 ససాధనే నా కార్షం. ఘనశి లేప్తకాచ్ఛన్నచ్చిద్రాననం త త్తీరదేశం జనై
 రశజ్జనీయం నిశ్చిత్వ, దినాదిన్నాననిర్ణిక్తగాత్ర శ్చ, నక్షత్రసంతానహార
 యష్ట్యగ్రగ్రధితరత్నం క్షణదాన్ధకారగన్ధహస్తీదారణైక కేసరిణం కనక
 శైలశృంగరజ్జ లాస్య లీలానటం గగనసాగరఘనతరజ్జరాజలబ్ధవైకనక్రం
 కార్యాకార్యనాక్షీణం సహస్రాస్పృషం సహస్రాక్షుడిగర్జరాగాయితకిరణ
 జాలం రక్తనీరజాజ్జలినాఽఽ రాధ్య నిజనికేతనం న్యశిశ్రియం.

యాతే చ దినత్రయే, ౨ స్తగిరిశిఖరై ర్కరితటసాధారణచ్ఛాయతే
 జసి అచలనాజకన్యకాకదర్శనాయాఽన్తరిక్షాఖ్యేన శజ్జరశరీరేణ సంస్ప
 ష్టాయా స్సంధ్యాజ్జనాయాః రక్తచందనచర్మితైక స్తనకలశదర్శనీయే దినా
 ధినాధే, స జనాధినాథ శ్చాగత్య జన స్యాస్య ధరణీస్యస్తచరణనఖి
 రణాచ్ఛాదితకిరీటః కృతాజ్జలి రతిష్ఠత్. ఆదిష్ట శ్చ “దిష్ట్యా దృ ష్టేష్ట
 సిద్ధి! ఇహ జగతి హి న నిరీహదేహినం శ్రియ స్సంశ్రయస్తే శ్రేయాంసి చ స
 కలా న్యనలసానాం హస్తే నిత్యసాన్ని ధ్యాని.యత స్తే సాధీయసా సచ్చరితే
 నానాకలితకలశ్చ నార్చితే నాత్యాదరచితే నాకృష్టచేతసా జనె నానేన
 సర స్తథా సంస్కృతం య ధేహ తేఽద్య సిద్ధి స్సాన్తిత్. త దేతస్యాం నిశి
 గలదర్థాయాం గాహనీయం. గాహనాన స్తరంచ సలిలతలే సతతగతీ నస్త
 స్సంచారిణ స్సన్నిగ్రహ్య యథాశక్తి శయ్యాకాగ్యా. తత శ్చ తటస్థలిత
 జలస్థగిత జలజషణ్ణచలితదణ్డ కణ్ణకాగ్ర దళితదేహా రాజహం సత్రాసజర్జర
 రసిత సంద త్తకర్ణస్య జనస్య క్షణ దాకర్ణనీయం జనిష్యతే జలసజ్ఞాతస్య
 కించి దారటితం. శాస్తే చ తత్ర సలిలరటితే క్లిన్నగాత్రః కించిదార క్త
 దృష్టి ర్యే నాకారేణ నిర్యాస్యసి నిచాయ్య తం నిఖలజననేత్రానన్దకా
 రిణం న స యక్ష శ్చక్షుత్వగ్రత స్థితయే; సీరతరనిహిత స్నేహశృంభలా వ

గతితం చ కన్యకాహృదయం క్షణే నై కే నాసహనీయదర్శనాస్తరాయం
 స్యాత్. అస్యాశ్చ ధరాజ్ఞనాయా నాత్యాదృతనిరాకృతాఽచిచక్రం చక్రం
 కరతలగతం చివ్రసీయం. స తత్ర సంశయః. త చ్చే దిచ్చ స్యనేకశాస్త్ర
 జ్ఞానధీరధిషణై రధిక్వతై రితరై శ్చ హితైషిగణై రాకలయ్యజాలికశతం
 చానాయ్య అస్తరజ్ఞనరశణై ర్యథేష్టదృష్టాస్తరాశం సరః క్రియేత్. రతౌ
 చ తీరా త్ప్రింశద్దణ్ణాస్తరాశే నైనికజనేన సాదరం రచసీయా. క స్తత్ర
 త జ్ఞానాతి, య చ్చిద్రేణారయ శ్చిక్షీర్షన్తి? ఇతి. త త్తస్య హృదయ
 హారి జాతం. తదధిక్వతై శ్చ తత్ర కృత్యే రన్ధ్రాదర్శనాసహై రిచ్ఛాం చ
 రాజ్ఞః కన్యకాతిరాగజనితాం నితాస్తనిశ్చలాం నిశ్చి త్యార్థ ఏష స నిషి
 డ్ధః తథాస్థిత శ్చ తదాసాదనదృఢత రాశయ శ్చ స ఆఖ్యాయత - 'రాజ్ఞ,
 అత్ర తే జనాస్తే చిరం స్థితం న చైకత్ర చిరస్థానం న శ్చస్తం. కృత
 కృత్య శ్చేహ న తిష్ఠామి యస్య తే రాజ్ఞే గ్రానా ద్యాసాదితం తస్య
 తే కించి దనాచర్య కార్యం గతి రార్యగ హ్యేతి త త్తైత చ్చిరస్థానస్య
 కారణం. త చ్చాద్య సిద్ధం గచ్ఛ గృహాం. యథార్థ జలేన హృద్యగ
 క్షేప న్నాతః సితస్రగజ్జరాగః శక్తిసదృశేన దానే నారాధితధరశితలతై
 తిలగణ స్తిలస్నేహసి క్తయస్త్విగ్రగ్రథితచేలాఙ్గులఖణ్డాకాగ్నిశీఖాసహస్ర
 గ్రస్తనై శాసకార రాశి రాగ త్యార్థసిద్ధయే యతేధాః' ఇతి స కిలకృత
 జ తాం దర్శయన్ 'అసిద్ధి కేషా సిద్ధి, ర్య దసన్ని ధి రిహార్యాణాం. కష్టా
 చేయం నిస్సజ్జతా, యా నిరాగసం దాసజనం త్యాజయతి. న చ నిషే
 ధసీయా గరీయసాం గిరః.' ఇతి న్నానాయ గృహా సయాసీత్.

అహం చ నిర్లత్య నిర్జనే నిశేఖే సర స్తీరరన్ధ్రం నిలీన స్స న్నిషచ్ఛిద్ర
 ద త్తకణా స్థితః. స్థితే చార్ధరాతే కృతయథాదిష్టక్రియః స్థానస్థానర
 చితరక్ష స్స రాజా జాలికజనా నానీయ నిరాకృతాస్తశ్శల్యం శజ్జాహీన
 సురస్ఫలిలం సలీలగతి రగాహత. గతం చ క్షీర్ణకేశం సంహతకర్ణనాసికం
 నరసస్తలం హస్తినం నక్రలీలయా నీరనిలీనయా తం తథాశయానం కన్ధ

రాయాం కన్ధయా న్యగ్రహీషం. ఖరతర కాలదణ్ణ ఘట్టనచణ్ణతరై శ్చ
కరచరణఘ్నై ర్నిర్దయదత్తనిగ్రహః క్షణే నైకే నాజహః త్స చేష్టాం.
తత శ్చాకృప్య తచ్ఛరీరం తీరచ్ఛిద్యే నిధాయ నీరా నిరయాసిషం.
సద్య స్సంగతానాం చ స్తేనికానాం త దత్యచిత్రీయ తాకారాన్తరగ్ర
హణం. గజస్కున్ధగతః సితచ్ఛత్రాద్వి సకలరాజచిహ్నా రాజత శ్చణ్ణతర
దణ్ణదణ్ణతాడన త్రస్త జన దత్తాన్తరయా వాజరభ్యయా యాత స్తాం
నిశాం రస నయన నిరస్తనిద్రారతి రనైషం.

సితే చ జన స్యాక్షీలక్ష్యతాం లాక్షారసద్విగ్ధగ్ధజశిరస్సదృక్షే
శక్రదిగ్జనారత్నాదచ్ఛేఽర్కచక్రే, కృతకరణీయః కిరణజాలకరాలరత్న
రాజ రాజత రాజాహంస నాధ్యాసీ యథాసదృశాచారదర్శిన శ్శృజ్ఞా
యన్వితాజ్ఞా సన్నిధి నివాదిన స్సహాయా నగాదిషం 'దృశ్యతాం శక్తి
రాషీ. య త్రస్య యతే రజయ్య స్యేన్ద్రియాణాం సంస్కారేణ నీరజనా
నీరజసాన్నిధ్యశాలిని సహమాణిని సరసి సరసిజదళసన్నికాశచ్ఛాయ
స్యాధికతరదర్శనీయ స్యాకారాన్తరస్య సిద్ధి రాసీత్. అద్య సకలనాస్తి
కానాం జాయేత లజ్జానతం శిరః త దిదానం చస్త్రిశేఖర వరకశాసన
సరసిజాసనాదీనాం త్రిదశేశానాం స్థానా న్యాదరరచిత వృత్తగీతారాధ
నాని క్రియంతాం ; హియంతాం చ గృహ దితః క్లేశనిరసనసహా న్యర్థిసా
చైర్ధనా నీతి. ఆశ్చర్యరసాతిరేకహృష్టదృష్టయ స్తే 'జయ జగదీశ, స్వ
తేజసాఽతిశయ్య దశ దిశః, స్థగయ నిజయశసాఽఽదిరాజయశాంసి.'
ఇ త్యసకృ దాశా న్యాచర న్యధాదిష్టాః క్రియాః. స చాఽహం దయ
తాయా స్సఖిం హృదయస్థానీయాం శశాంకసేనాం కన్యకాం కదాచి
త్కార్యాన్తరరాగతాం రహా న్యాచక్షిషి. 'కచ్చి దయం జనః కదాచి
దాసీ ద్దృష్టః?' ఇతి అధ సా హపఃకాష్టాం గణేన హృదయే నేష
దాలక్ష్యదశనదీధితిలతాం లీలాలసం లాసయన్తీ, లలితాశ్చైత కరశా
ఖాన్తరిత దత్తచ్ఛదకిసలయా, హర్షజలక్షేద జర్జర నిరంజనేక్షణ, రచితా

జ్ఞులిః, 'నితరాం జానే, యది న స్యా దైస్త్రిజాలికస్య జాలం కీఞ్చి దేతా దృశం. కథం చైత త్కథ య.' ఇతి స్నేహనిర్వస్తానిణం శనై రగాదీల్. అహం చాస్యై కా ర్తేస్త్వి నాఖ్యాయ, తదాననసంక్రాంతేన సందేశేన సంజనయ్య సహచర్యా నిరతిశయం హృదయాహ్లాదం, తత శ్చైతయా నిరర్గళీకృ తాతిసత్కృత కళిజ్జనాథ న్యాయదత్తయా సంగ త్యాస్థ కళిజ్జ రాజ్యం కళిజ్జనాథే న్యాయం. త స్యా స్వారిణా లిలజ్ఞయిషిత స్వారిజరా జస్య సాహాయ్యకా యాలఘ్నేయనా సాధనే నాగ త్యాత్ర తే సఖజనసం గతస్య యాదృచ్ఛికదర్శనానందరాశిలక్ష్మితచేతా జాత ఇతి.

తస్య త త్కౌశలం స్థితజ్యోతాస్త్విభి షిక్త దస్తచ్ఛదః సహ సుహృద్భి రభినంద్య 'చిత్ర మిదం మహామునే ర్యృత్త, మ త్రైవ ఖలు ఫలిత మతికష్టం తప; స్థిషతు తావన్నర్క, హృషప్రకృషస్పృశోః ప్రజ్ఞా సత్త్వయో ర్ద్వప్త మిహ స్వరూపమ్.' ఇ త్యభిధాయ, పున రవతరతు భవా నితి, బహుశ్రుతే విశ్రుతే విక చరాజీవసదృశం దృశం చిక్షేప దేవౌ రాజవాహనః. సోఽ ప్యాచచక్షే.

ఇతి శ్రీమ దాచార్య మహాకవి ద్దణ్డినః కృతౌ దశకుమారచరితే
 మన్తనిగుప్తచరితం నామ
 సప్తమ ఉచ్ఛాస్వసః.

దశకుమారచరితమ్.

విశ్రుతచరితం నామ అష్టమోచ్ఛ్వాసః.

దేవ మయాఽపి పరిభ్రమతా విన్ధ్యాటవ్యాం కోఽపి కుమారః
 త్సుధా త్రపా చ క్లిశ్య న్నక్లేశార్హః క్వచి త్కూపాభ్యాశేఽప్రవర్ష
 దేశీయో దృప్తః. స చ త్రాసగద్గద మవదత్. — 'మహాభాగ, క్లిష్టస్య మే
 క్రియతా మార్య, సాహాయ్యకమ్. అస్య హి మే ప్రాణాపహరిణీం సిపాసాం
 ప్రతికర్తు ముదక ముదచ్ఛు న్నిహ కూపే కోఽపి నిష్కలో మ మైకశరణ
 భూతః పతితః. త మల మస్మి నాహ ముద్ధతుః మి'తి. అ థాహ మభ్యేత్య
 వ్రతత్యా కయాఽపి బద్ధ ముత్తార్య, తం చ బాలం వంశనాఠీముఖోద్ధృ
 తాభీరద్భిః ఫల శ్చపచ్ఛుపై శ్శరక్షేపోచ్చి'తస్య లికుచవృక్షస్య శిఖరా
 త్పాపాణాపాతితైః ప్రీత్యా సితప్రాణవృత్తి మాపద్య, తరుతలనిష్ణాస్తం
 జరన్త మబ్రవం 'తాత క ఏష బాలః? కో వా భవా? కథం చేయ
 మాప దాపన్నా?' ఇతి. సోఽశుగద్గద మగదత్.

శ్రూయతాం మహాభాగః—విదర్శో నామ జనపదః. తస్మిన్
 భోజవంశభూషణమ్, అంశావతార ఇవ ధర్మస్య, అతిసత్త్వః, సత్యవాదీ,
 వదానోయో, వీనీతో, వినేతా ప్రజానాం, రజ్జితభృత్యః, కీర్తిమాన్, ఉద
 గో మూర్తిబుద్ధిభ్యాః, ముఖానశీలః, శాస్త్రప్రమాణకః, శక్యభవ్యకల్పా
 రమ్భా, సంభావయితా వృద్ధాన్, ప్రభావయితా సేవకాన్, ఉద్భావ
 యితా బద్ధూన్, న్యగ్భావయితా శత్రూన్, అసంబద్ధ ప్రలాపే ప్షుదత్త
 కర్ణః, కదాచి ద ప్యవితృప్తో గుణేషు, అతిసదీప్తః కలాసు, నేదిప్తో ధర్మా
 ధన్ సంహితాసు, స్వల్పేఽపి సుకృతే సుతరాం ప్రత్యుపకర్తా, ప్రత్య
 వేషీతా కోశవాహనయోః యత్సేన పరీషీతా సర్వాధ్యక్షాణామ్,
 ఉత్సాహయితా కృతకర్తృణా మనురూపై ర్దానమానైః, సద్యః ప్రతి

కర్తా దై వమానుషీణా మాపదాం, షాన్లుణ్యోపయోగనిపుణః, మనుమా
 ర్గ్ణేణ ప్రణేతా చాతుర్వణ్యస్య, పుణ్యశ్లోకః, పుణ్యవమాణా నామాఽ
 సీత్. స పుణ్యైః కర్తృభిః ప్రాణ్య పురుషాయుషం, పున రపుణ్యేన ప్రజా
 నా మగణ్య తామరేషు.

తదనన్తర మనన్తవర్షా నామ తదాయతి రవనిమధ్యతిప్తత్. స సర్వ
 గుణైః సమృద్ధోఽపి దైవా ద్దణ్ణసిత్యాం నాత్యాద్యతోఽభూత్. త మేక
 దా రహసి వసురక్షితో నామ మన్త్రివృద్ధః పితౄ రస్య బహుమతః ప్రగల్భ
 వా గభాషత.—“తాత, సర్వ ఏ వాత్స సంప దభిజనా త్ప్రభృ త్యన్యూనై
 వాత్రభవతి లక్ష్మ్యతే బుద్ధి శ్చ ససర్గపట్టి కలాసు సృత్తగీతాదిషు చిత్రేషు
 చ కావ్యవిస్తరేషు ప్రాప్తవిస్తారా త వేతరేభ్యః ప్రతివిశిష్యతే. తథాఽ
 ప్యసా వప్రతిప ద్యాత్సంస్కార మభాషాస్త్రే ప్యనగ్నిశోధి తేవ హేమ
 జాతి ర్నాతి భాతి బుద్ధిః. బుద్ధిహీనోఽహి భూభృ దత్యుచ్చితోఽపి పరై
 రధ్యారుహ్యమాణ మాత్మానం స చేతయతే. స చ శక్త న్సాధ్యం
 సాధనం వా విభజ్య వ ర్తితుమ్. అయథావృత్త శ్చ కమణసు ప్రతిహస్య
 మానః సైవైః పరై శ్చ పరిచూయతే. న చావజ్ఞాత స్వాజ్ఞా ప్రభవతి ప్రజా
 నాం యోగజ్ఞేమారాధనాయ. అతిక్రాన్తశాసనా శ్చ ప్రజాః యత్కిం
 చన వాచినోయ థాకథశ్చి ద్వర్తిన్యః సర్వాః స్థితీ స్సంకిరేయుః నిర్క
 ర్యాద శ్చ లోకో లోకా దితోఽముత శ్చ స్వామిన మాత్మానం చ భింశ
 యేత్. ఆగమదీపదృష్టేన ఖ ల్వధ్వనా సుఖేన వర్తతే లోకయాత్రా.
 దివ్యం హి చక్షు ర్భూతభవదభిష్యత్సు వ్యవహితవిప్రకృష్టాదిషు చ
 విషయేషు శాస్త్రం నా మాప్రతిహతవృత్తిః. తేన హీనః సతో ర వ్యా
 యతవిశాలయో ర్లోచనయో రన్ధ్ర ఏవ జన్తు రధదర్శనే ప్యసామర్థ్యాత్.
 అతో విహాయ బాహ్యవిద్యా స్వభిషక్ల మాగమయ దణ్ణసీతిం కుల
 విద్యామ్; తదర్థానుష్ఠానేన చావర్జితశ క్తిసిద్ధి రస్థలితశాసన శ్శాధి చిర
 ముదధిమేఖలా ముర్ధ్నిమ్.” ఇతి.

ఏత దాకర్ణ్య 'స్థాన ఏవ గురుభి రనుశ్చిప్తం, తథా క్రియతే.' ఇ త్యన్తఃపుర మవిశత్. తాం చ వార్తాం పాఠివేన ప్రమదాసన్నిధౌ ప్రసజ్జే నోదీరితా ముపనిశమ్య సమీపోపవిష్ట శ్చిత్తానువృత్తికుశలః ప్రసాదవిఘ్నో గీతనృతృవాదిత్రాది ప్వబాహ్య్యా బాహ్యనారీపరాయణః పటు రయన్త్రితముఖో బహుభజ్గీవిశారదః పరమర్మాన్వేషణపరః పరిహాసయతా పరి వాదరుచిః పైశున్యపణ్ణిత స్సచివమణ్డలా ద పుష్కో-చహారీ సకలదుర్మ యోపాధ్యాయః కామతన్త్రికర్ణధారః కుమారసేవకో విహారభద్రో నామ స్త్రితపూర్వం వ్యజ్ఞాపయత్.

దేవ, దైవానుగ్రహేణ యది కశ్చి ద్భాజనం భవతి విభూతే స్త మకస్మా దుచ్ఛావచై రుపప్రలోభనైః కదర్థయన్తః స్వార్థం సాధయన్తి ధూర్తాః. తథాహి, కేచి త్ప్రేత్య కిల లభ్యై రభ్యుదయాతిశయై రాశా ముత్పాద్య, ముణ్డయిత్వా శిరో, బద్ధ్వా దర్భరజ్జుభి, రజినే నాచ్ఛాద్య, నవసితే నోపలిప్య, అనశనం చ శాయయిత్వా, సర్వస్వం స్వీకరిష్యన్తి. యది కశ్చి త్పటుజాతీయో నాస్యై మృగతృష్ణి కాయై హస్తగతం త్యక్తు మిచ్ఛేత్, త మన్యే పరివా ర్యాహుః. ఏకా మపి కాకిణీం కార్నాపణలక్ష మాపాదయేమ, శస్త్రా దృతే సర్వశత్రూ ఘాతయేమ, ఏకశరీరమాత్ర మపి మర్త్యం చక్రవర్తినం విదధీమహి, య ద్యస్మదుద్దిష్టేన మార్గేణ చర్యతే' ఇతి. స పున రిమాం ప్ర త్యాహ 'కోఽసా మార్గః?' ఇతి. పున రిమే బ్రువతే.—'నను చతస్రో రాజవిద్యా, స్త్రయీ వార్తాఽఽన్వీక్షీకీ దణ్డనీతి రితి. తాసు తిస్ర స్త్రయీవార్తాఽన్వీక్షీకో మహత్యో మన్దఘలా శ్చ. తా స్తావ దాసతామ్. అధీష్వ తావ ద్దణ్డనీతిమ్. ఇయ మిదానీ మాచార్యవిష్ణుగుప్తేన మార్యార్థే పక్షి శ్శోకనహస్యై స్సంక్షిప్తా. సై వేయ మధీ త్య సమ్య గనుష్ఠీయమాణా యథోక్తకర్మక్షమా.' ఇతి. స త థే త్యధీతే, శృణోతి చ, త త్రైవ జరాం గచ్ఛతి. త త్తు కిల శాస్త్రం శాస్త్రాన్త రానుబన్ధి, సర్వ మేవ వాఙ్మయ మవిదిత్వా స త త్వతోఽధిగంస్యతే.

భవతు కాలేన బహునాఽల్పేన వా తదర్థాధిగతిః. అధిగతశాస్త్రీణా
 చాదావేవ పుత్రీహార మపి న విశ్వాస్యమ్. ఆత్మకుక్షే రపి కృతే తణ్ణులై
 రియద్భి రియా నోదన స్సంపద్యతే, ఇయత శ్చౌదనస్య పాకా యైతావ
 ద్దిసనం పర్యాప్త, మితి మానోన్మానపూర్వకం దేయమ్.

ఉత్థితేన రాజ్ఞా ఙ్గాభితాఙ్గాభితే ముఖే ముష్టి మర్ధముష్టిం వాఽ
 భ్యస్తరీకృత్య కృత్సృజ మామవ్యయజాత మహ్నాః * ప్రథమేఽప్తమే
 భాగే శ్రోతవ్యమ్. శృణ్వత ఏ వాస్య ద్విగుణ మపహరన్తి తేఽధ్యక్ష
 భూర్తాః. చత్వారింశతం చాణకోపదిష్టా నాహరణోపాయాన్ సహస్ర
 ధాఽఽత్మబుద్ధ్యైవ తే వికల్పయితారః * ద్వితీయేఽన్యోస్యం విపదమా
 నానాం ప్రజానా మాక్రో వైశై ర్దహ్యమానకర్ణః కష్టం జీవతి. తత్రాపి
 ప్రాడ్వివాకాదయః స్వేచ్ఛయా జయపరాజయా విదధానాః పాపే నాకీ
 ర్త్యా చ భర్తార మాత్మ న శ్చార్థై ర్భ్యోజయన్తి. * తృతీయే స్నాతుం
 భోక్తుం చ లభతే. భుక్తస్య చ యావ దధనఃపరిణామ స్తావ దస్య విష
 భయం న శామ్య త్యేవ భుక్త్యా. * చతుర్థే హిరణ్యప్రతిగ్రహాయ హ
 స్తం ప్రసారయ న్నే వోత్తిష్ఠతి. * పంచమే మన్త్రచిన్తయా మహాస్త
 మాయాన మనుభవతి. తత్రాపి మన్త్రిణో మధ్యస్థా ఇ వాన్యోస్యం
 మిధ స్సంభూయ దోషగుణై ర్దూతచారవాక్యాని శక్యాశక్యతాం దేశ
 కాలకాన్యావస్థా శ్చ స్వేచ్ఛయా విపరివర్తయన్తః స్వపరమిత్త్రీమణ్ణలా
 న్యుపజీవన్తః బాహ్యభ్యస్తరాం శ్చ కోపా స్సూఢ ముత్పాద్య ప్రకాశం
 ప్రశమయన్త స్స్వస్వామిన మవశ మవగృహ్ణాన్తి * షష్ఠే స్వైరవిహారో
 మన్తో వా సేవ్యః. సోఽ స్వైతావాన్ స్వైరవిహారకాలో యస్య త్రిస
 స్త్రివాదోత్తరా నాడికాః. * సప్తమే చతురద్దబల ప్రత్యవేక్షణప్రయా
 సః. * అష్టమేఽస్య సేనాపతిసఖస్య విక్రమచిన్తాక్షేణః.

పున రువా స్వైవ సంధ్యాం * ప్రథమే రాత్రివిభాగే గూఢ
 పురుషా ద్రష్టవ్యాః. తన్ముఖేన చాతినృశంసా శ్చస్త్రాగ్నిరసప్రణధయోఽ

నుష్ఠేయాః. * ద్వితీయే భోజనానంతరం శ్రోత్రియ ఇన స్వాధ్యాయ
 మారభతే. * తృతీయే తూర్యఘోషేణ సంవిప్తః * చతుర్థపఞ్చమా
 శయీత కిల. కథ మి వాస్యాజస్రచింతాయానవిహ్వలమనసో వరాకస్య
 నిద్రాసుఖ ముపనమేత్? * పున షష్ఠే శాస్త్రుచింతా కార్యచింతారమ్భః.
 * సప్తమే తు మన్త్రిగ్రహాలా దూతాదిప్రేషణాని చ. దూతా శ్చ
 నా మోభయత్ర ప్రియాఖ్యానలభానర్థాన్ వీతశుల్కబాధే వత్కాని
 వశిజ్యయా వర్ధయంతః కార్య మవిద్యమాన మపి లేశో నోత్పా ద్యాన
 వరతం భ్రీమన్తి. * అష్టమే పురోహితాదయోఽభ్యేత్యైవనమాహుః.
 —'అద్య దృష్టో దుస్వస్మః, దుస్థితా గ్రహః, శకునాని చాశుభాని,
 శాస్తయః క్రియంతాం, సర్వ మస్తు సావర్ణ మేవ హేలూమసాధనమ్,
 ఏవం సతి కర్త గుణవ ద్భవతి, బ్రహ్మకల్పా ఇమే బ్రాహ్మణాః, కృత మేభిః
 స్వస్తియనం కల్యాణతరం భవతి. తే చామీ కష్టదారిద్యా బహ్వా
 పత్యా యజ్ఞానో వీర్యవన్త శ్చ, అద్యా ప్యప్రాప్తప్రతిగ్రహః, దత్తం
 చైభ్యః స్వర్గ్య మాయుష్య మర్జిష్టనాశనం చ భవతి.' ఇతి. బహు
 బహు దావయత్వా తస్తుఖేన స్వయ ముపాంశు భక్షయన్తి.

త దేవ మహర్షిశ మవిహితసుఖలేశ మాయానబహుళ మవిరళ
 కదర్శనం చ నయతో నయజ్ఞ స్యాస్తాం చక్రవ ర్జితా, స్వమణ్డలమాత్ర
 మపి దురారక్షం భవేత్. శాస్త్రుజ్ఞసమాజ్ఞానో హి య ద్దదాతి, య
 న్నానయతి, య త్ప్రియం బ్రవీతి, త త్సర్వ మతిసంధాతు మి త్యవిశ్వాసః.
 అవిశ్వాస్యతా హి జన్మభూమి రలక్ష్యే. యావతా చ నయేన వినా లోక
 యాతా, స లోకత ఏవ సిద్ధః. న తత్ర శాస్త్రే ణార్థః. స్తనన్ధయోఽపి
 హి తై సై రుపాయై స్తననపానం జనన్యా లిప్పతే. త దపా స్యాతియన్త్రీణా
 మనుభూయంతాం యథేష్ట మిన్ద్రియసుఖాని. యేఽప్యపదిశన్తి 'ఏవ మిన్ద్రి
 యాణి జేతవ్యాని, ఏవ మరెషుష్కర్ణ స్త్రాజ్యః, సామాది రుపాయవగః,
 స్వేషు పశేషు చాజస్రం ప్రయోజ్యః, సంధివిగ్రహచిన్త యైవ నేయః కా

లః, స్ఫుల్పాఽపి సుఖావకాశో న దేయః ' ఇతి తై ర క్వేభి ర్నన్తి బకై ర్యు
 ప్తత శ్చాన్యై ర్జితం ధనం దాసీగృహే ష్వేవ భుజ్యతే. కే చైవే వరాకాః,
 యేఽపి మన్తకర్తృశా స్తన్త్రీకారా శ్చ క్రాజ్జీరస విశాలాక్ష బాహు
 దన్తిపుత్త్రీ పరాశర ప్రభృతయః, స్తైః కి మనిషడ్వగ్గో జితః? కృతం వా తై
 శ్చాస్త్రానుష్ఠానమ్? తై రపి హి ప్రారభ్యేషు కాశ్యేషు దృష్టే సిద్ధ్యసిద్ధీ?
 పరస్త శ్చాపరద్భి రతిసంధీయమానా బహవః.

నన్విద ముపపన్నం దేవస్య, య దుత సర్వలోకవన్ద్యా జాతి,
 రయాతయామం వయో, దర్శనీయం వపు, రపరిమాణా విభూతి; స్త
 త్సర్వం సన్వావిశ్వాసహేతునా సుఖోపభోగప్రతిబద్ధినా బహుమార్గవిక
 ల్పనా త్సర్వకాశ్యే ష్వము క్తసంశయేన తన్త్రా)వాపే నైవ మాకృధా
 వృధా. సన్తి హి తేదన్తినాం దశ సహస్రాణి, హయానాం లక్షత్రయ,
 మనన్తం పాదాత మపి. పూర్ణా న్యేవ హేమరత్నైః కోశగృహాణి, సర్వ
 త్చైష జీవలోక స్సమగ్ర మపి యుగసహస్రం భుజ్జానో న తేకో ష్ఠాగారాణి
 రేచయిష్యతి కి మిద మపర్యాప్తం య దన్యార్జనాయాసః ప్రస్తుయతే?
 జీవితం హి నామ జన్తవతాం చతుఃషణ్షాన్యహాని. త త్రాపి భోగయోగ్య
 మల్పాల్పం వయఃఖణ్డమ్ అపణ్డితాః పున రజన్యన్త వవ ధ్వంసస్తే. నాన్జ
 తస్య వస్తునో లవ మ వ్యాస్వాదయితు మీహస్తే. కిం బహునా? రాజ్య
 భారం భారక్షమే ష్వన్తరజ్గభూతేషు భక్తిమత్సు సమ ర్పాప్యసరఃప్రతి
 రూపాభి రన్తఃపురికాభి రమమాణో గీతసగ్గీతపానగోష్ఠీ శ్చ యథర్తు
 బద్ధ్నః, యథాధన్యం కురు శరీరలాభమ్ - ఇతిషణ్షాన్యేస్పృష్టభూమి రజ్జ
 లిచుమ్బితమాడ శ్చిర మశేత. ప్రాహసీ చ్చ ప్రీతిపుల్లలోచనో ఽన్తఃపుర
 ప్రమదాజనః. జననాథ శ్చ సన్తి త ము త్తిష్ఠ్నః 'నను హితోపదేశా గ్గుర
 వ్రా భవన్తః; కి మితి గురుత్వవిపరీత మనుష్ఠితమ్?' ఇతి త ముత్థాప్య క్రీడా
 నిర్భర మతిష్ఠత్.

అ తై తేషు దినేషు భూయో భూయః ప్రస్తుతేఽర్థే క్షేర్యమాణో

మన్త్రివృద్ధేన వచసాఽభ్యుపేత్య మన సై వాచిత్రజ్ఞ ఇ త్యవజ్ఞతవాః. అశ్రావం మన్త్రిణో మన స్యభూత్. "అహో మే మోహో ద్బాలిత్యమ్! అరుచితేఽర్థే చోదయన్ అక్షిగతోఽహ మస్య హాస్యో జాతః. స్పష్ట మస్య చేష్టానా మాయథాపూర్వ్యమ్. తథాహి, నమాం స్నిగ్ధం పశ్యతి, న స్తితపూర్వం భాషతే, న రహస్యాని వివృణోతి, న మాస్తే స్పృశతి, న వ్యసనే వ్యనుకమ్పతే, నోత్సవే వ్యనుగృహ్లాతి, న విలోభ్యవస్తూని ప్రేషయతి, న మత్సుకృతాని ప్రగణయతి, న మే గృహవార్తాం పృచ్ఛతి, న మత్పక్షా స్పృత్యవేక్షతే, న మా మాసన్న కాశ్యే వ్యభ్యంతరీకరోతి, న మా మస్తః పురం ప్రవేశయతి అపి చ మా మనహేషు కమఃసు నియుక్తే, మదాసన మనైవ్య రవస్తభ్యమాన మనుజానాతి, మద్వైర్విషు విస్రమ్భం దర్శయితి, మదుక్త స్యోత్తరం న దదాతి, మత్సమాసదోషా స్విగహాణయతి, మర్కణి మా ముపహసతి, స్వమత మపి మయా వణ్యమానం ప్రత్యవక్షిపతి, మహోర్ధ్వాణి వస్తూని మత్ప్రహితాని నాభినందతి, నయజ్ఞానాం ఫలితాని మత్సమక్షం మూఖైః రుద్ధోషయతి సత్య మా హ చాణాక్యోఽచి త్తజ్ఞానానువ ర్తినోఽనర్థా అపి త్రియా స్సృజ్యః; దక్షిణా అపి తచ్ఛావబహిష్కృతా ద్వేష్యా భవేయుః? ' ఇతి. తథాఽపి కా గతిః? అవినీతోఽపి న పరిత్యాజ్యః పితృపైతామహౌ రస్సాద్వృశై రయ మధిపతిః. అపరిత్యజన్తోఽపి క ముపకార మశ్రూయమాణవాచః కుర్తః? సర్వధా నయజ్ఞస్య వసంతభానో రశ్శ కేన్ద్రస్య హస్తే రాజ్య మిదం పతితమ్. అపి నా మాపదో భావిన్యః ప్రకృతిస్థ మేన మాపాదయేయుః. అనర్థేషు సుల భవ్యభీకేషు క్వచి దుత్పన్నోఽపి ద్వేషః సద్వృత్త మస్తే న రోచయేత్? భవతు భవితా తావ దనధణః. స్తమ్భితపిశునజహ్వాన్యా యధాకథంచ దభిష్టపద స్తిష్ఠేయమ్ " ఇతి.

ఏవం గతే మన్త్రిణి, రాజని చ కామవృత్తే, చన్ద్రోపాలితో నా మాశ్చ కేన్ద్రామాత్య స్యేన్ద్రోపాలితస్య సూను, రసద్వృత్తః పితృనిర్వాసితో

నామ భూత్వా, బహుభి శ్చార్ణాగజై ర్భవీభి రనల్పకౌశలాభి శ్చిల్ప
 కారిణీభి, రనేకచ్ఛన్నకింకరై శ్చ గూఢపురుషైః, పరివృతో ౭భ్యేత్య,
 వివిధాభిః క్రీడాభి నిహారభద్ర మాత్మసా దకనోత్. అమునా చైవ
 సంక్రమేణ రాజన్యాస్పద మలభత లబ్ధరస్థిశ్చ సయద్య ద్వ్యసన మా
 రభతే త త్తదే త్యవర్ణయత్.

దేవ, యథా * మృగయా సన్యాపకారికీన తథా ౭న్యత్. అత్ర హి
 వ్యాయామోత్కర్షా దాప త్సూపకర్తా దీర్ఘాధ్వలఙ్ఘ నక్షమో జఙ్ఘజవః,
 కఫాపచచూ దారో ౭యైకమూల మాశయాగ్నిదీప్తిః, మేదో ౭పకర్షా
 దఙ్గానాం స్థేర్యకార్క శ్యాతిలాఘవాదీని, శీతోష్ణవాతవర్షక్షుత్పిపాసా
 సహత్వం, సత్త్వా నామవస్థా న్తరేషు చిత్తచేష్టితజ్ఞానం, హరిణాగవలగవ
 యాదివధేన సస్యలోపప్రతిక్రియా, వృకవ్యాఘ్రోదిఘాతేన స్థలవధశల్య
 శోధనం, శైలాటవీప్రదేశానాం వివిధకర్షక్షమాణా మాలోచన, మాట
 వికవర్గవిసమ్భూతా, ముత్సాహశక్తి సంఘక్షణేన ప్రత్యసీకవిత్రాసన, మితి
 బహుతమాః గుణాః. * ద్యూతే ౭పి ద్రవ్యరాశే స్త్రాణవ త్ర్యాగా
 దనుపమాన నూశయాదార్యం, జయపరాజయానవస్థానా ధర్షవిషాద
 యో రవిధేయత్వం, పౌరుషైకనిఋత్త స్వామర్షస్య వృద్ధి, రక్షహస్తభూ
 మ్యాది గోచరాణా మత్యస్తదురుపలత్యోణాం కూటకర్కణా ముపలక్ష
 ణా దనస్త బుద్ధినైపుణ్యమ్, ఏకవిషయోపసంహారా చ్చిత్త స్యాతిచిత్ర
 మైకాగ్ర్యమ్, అధ్యవసాయసహచరేషు సాహసే ష్యభిరతిః, అతికర్కశపు
 రుప్రప్రతిసంసర్గా దనన్యధర్షణీయతా, మానావధారణ మకృపణం చ శరీ
 రయాపన మితి. * ఉత్తమాజ్ఞనోపభోగే ౭ప్యర్థధర్మయో స్సఫలీకర
 ణం, పుష్కలః పురుషాభిమానః, భావజ్ఞానకౌశల, మలోభక్లిష్ట మాచే
 ప్పితి, మఖిలాసు కలాసు నైచక్షణ్య, మలభోపలబ్ధి లభానురక్షణ రక్షీ
 తోపభోగ భుక్తానుసన్ధాన రుప్తానుసయాది ష్యజస్ర మభ్యుపాయరచన
 యా బుద్ధివాచోః పాటవ, ముత్కృష్టేష్టశరీరసంస్కారా త్సుభగవేష

తయా లోకసమ్భావనీయతా, పరం సుహృత్ప్రియత్వం, గరీయసీ పరిజన
 వ్యపేక్షా, స్థితపూర్వాభిభాషిత్య, ముద్రిక్తసత్త్వతా, దాక్షిణ్యానువ
 ర్తన, మవత్యోత్పాదనే నోభయలోకశ్రేయస్కరత్వ, మితి. * పానేఽపి
 నానావిధలోగభజ్గపటీయసా మాసనానా మాసేవనాత్ స్పృహణీయవ
 యోవ్యవస్థాపన, మహంకారప్రకర్షా దశేషదుఃఖతిరస్కరణ, మగ్గజరా
 గదీపనా దజ్జనోపభోగశక్తి సంఘక్షణ, మపరాధప్రమార్జనా న్నానశలోక
 న్నార్జన, మత్రావ్యశంసీభి రనగ్గళప్రలాపై ద్విశ్వాసోపబృంహణం, మత్స
 రాననుబద్ధా దానన్ దైకతానతా, శబ్దాదీనా మిన్ద్రియార్థానాం సాతత్యే
 నానుభవః, సంవిభాగశీలతయా సుహృద్వర్తనంవర్ధన, మనుషమాన మజ్గ
 లావణ్య, మనుత్తరాణి విలసితాని, భయాత్తిహారణా చ్చ సాక్ష్యామి
 కత్వ మితి * వాక్పారుష్యం దణ్ణోదారుణో మాషణాని చార్థానా
 మేవ యథావకాశ మాషకారికాణి. న హి ముని రివ నరపతి రుపశమ
 రణి రభిభవితు మరికుల మల, మవలబ్ధితం చ లోకతన్త్రమ్.—ఇతి.

అసా వపి గురూపదేశ మి వాత్యాదరేణ తస్య మత మన్వవ ర్తత.
 తచ్ఛీలానుసారిణ్య శ్చ ప్రకృతయో విశృష్టభి మసేవన్త వ్యసనాని. సర్వ
 శ్చ సమానదోషతయా న కస్యచి చ్చిదాస్వేషణా యాయతిష్ట. సమా
 నభర్తన్ ప్రకృతయ స్తన్త్రాధ్యతాః స్వాని కర్తృఫలా న్యభక్షయన్. తతః
 క్రమా దాయద్వారాణి వ్యశీర్యన్త వ్యయముఖాని విటవిధేయతనూ
 విభో రహరహ ర్వ్యవర్ధన్త. సామన్తపారజానపదముఖ్యా శ్చ సమాన
 శీలత యోపారూఢవిస్రమ్భేణ రాజ్ఞా సజానయః పానగోష్ఠీ ప్యభ్యన్తకీ
 కృతాః స్వం స్వ మాచార మత్యచారిషుః తదజ్గనాసు చానేకాపదేశపూర్వ
 మపాచరన్న రేన్ద్రాః. తదన్తఃపురేషు చామీ భిన్నవృత్తేషు మన్తత్రా
 సా బహుసుఖై రవ ర్తన్త. సర్వ శ్చ కులాజ్గనాజనః పాంసులజనభగ్గీ భాషణ
 రతో, భగ్నచారిత్రయన్త్రీణ, స్త్రా యా ప్యగణయిత్వా భర్తృత్వా,
 ధాత్మగణమన్త్రీణా న్యశృణోత్. తన్మూలా శ్చ కలహా స్సామర్థాణా

ముదభవక. అహన్యన్త దుర్బలా బలిభిః. అపహృతాని ధనవతాం ధనాని తస్మాదాదిభిః. అపహృతపరిభూతయః ప్రహతా శ్చ పాతకవఘాః. హతబాన్ధవాః హృతవిత్తా వధబన్ధాతురా శ్చ ముక్తకణ్ఠా మాక్రోశ న్నశ్రుకణ్ఠ్యాః ప్రజాః దణ్డ శ్చాయథాప్రహితో భయక్రోధా వజనయత్. కృశకుటుమ్బేషు లోభః పద మధత్త. విమానితా శ్చ తేజస్వినో మానే నాద హ్యన్త. తేషు తేషు చాపి తేషు ప్రాసర స్పరోపజాపాః.

తదా చ మృగయువేష మృగ బాహుశ్య వర్ణనే నాత్రిద్రోణీ రసవ సారమాగ్ధా శ్శుష్కత్రణవంశ గుల్తాః ప్రవేశ్య ద్వారతోఽగ్ని విసగ్నైః, ర్వాఘ్నోద్దివ థ ప్రోత్సాహ్యా తన్ముఖపాతనై, డిష్టకూపతృష్ణోత్పాదనే నాతిదురహారితానాం ప్రాణహారిభిః త్సుత్పిపాసాభివర్ధనై, స్త్రణగుల్త గూఢ చ్చన్నతటప్రదరపాతహేతుభి డ్విష్వగ్విసరవిచ్ఛిన్నానుయాత్మత యైకాకీకృతానాం యథేష్టఘాతనై, ర్మృగ దేహపరాద్ధై ర్నా మేషుమోక్షుణై, స్పవణబన్ధ మధిరు హ్యుద్రిశృక్లాణి దురధిరోహా ణ్యనస్యలక్ష్యైః ప్రభింశనై, రాటవికచ్ఛర్కనా విపినేషు విరళసైనికానాం ప్రతిరోధనై, రక్షద్యూత పక్షియుద్ధ యాత్రోత్స వాదిసంకులేషు బలవదనుప్రవేశనై, రితరేపాం హింసోత్పాదనై, ర్గూఢోత్పాదితవ్యలీకేభ్యోఽప్రియాశి ప్రకాశం లబ్ధ్వా సాక్షిషు త ద్విఖ్యా ప్యాకీర్తిగుప్తిహేతుభిః పరాక్రమైః, పరకళత్రేషు సుహృత్వైనాభియోజ్య జారాస్ఫర్త్యా నుభయం వా ప్రహృత్య తత్సాహసోపన్యాసై, ర్యోగ్యనారీహారితానాం సంకేతేషు ప్రా గుపనిలీయ పశ్చా దభిదు త్యాకీర్తనీయైః ప్రమాపణై, రుషప్రలోభ్య బిలప్రవేశనేషు నిధానఖననేషు మన్త్రసాధనేషు చ విఘ్నవ్యాజసాధ్యై ర్వాప్య పాదనై, ర్మృత్తగజాధిరోహణాయ ప్రేర్య ప్రత్యపాయనిర్వర్తనై, ర్వాప్యశహస్తిసం కోపయిత్వా లక్ష్మీకృతముఖ్యమణ్డలేష్వపక్రమణై, ర్దాయాద్యర్థే వివదమానా నువాంశు హత్వా ప్రతిక్షే ప్షయశఃపాతనై, న్నామస్తపురజనపదే ష్వయథావృత్తా నప్రకాశ మభిప్రహృత్య తద్వైర్నినామఘా

షణ్ణై, రోగ్యోగ్యాజ్ఞనాభి రహణ్ణిశ మభిరిహయ్య రాజయన్త్యోత్పాదనై,
 ర్వస్త్రాభరణమాల్యాజ్ఞరాగాదిషు రసవిధానకౌశలై, శ్చికిత్సాముఖే నామ
 యబృంహణై, రన్వై శ్చాభ్యుపాయై రశ్శ కేన్ద్రప్రయుక్తా స్తీక్ష్ణరసదాద
 యః ప్రక్షిపితప్రవీర మనస్తవర్కకటకం జర్జర మకుర్వత్.

అథ వసస్తభాను ర్భానువమాణం నామ వానవాస్యం ప్రోత్సా
 హ్యసస్తవర్కణా వ్యగ్రాహయత్. తత్ప్రరామృష్టరాష్ట్రీషన్యన్త శ్చాన
 స్తవర్కా త మభియోక్తుం బలసముత్థాన మకరోత్. సర్వసామస్తేభ్య
 శ్చాశ్చ కేన్ద్రోపా గుపే త్యాస్య ప్రియతరోఽభూత్. అపకేఽపి సామన్తాః
 సమగంసత. గత్వా చాభ్యర్ణం సర్కదారోధసి న్యవిశత్. తస్మిం శ్చాన
 సరే మహాసామస్తస్య కుస్తలపతే రవన్దిదేవ స్యాత్కనాటకీయాం ధ్యైత
 లోర్వశీం నామ చన్ద్రోపాలితాదిభి రతిప్రశస్త నృత్తకౌశలా మాహూ
 యానస్తవర్కా నృత్తమద్రాక్షీత్. అతిరక్తశ్చభుక్తవా నిమాం వభూ
 త్తమామ్ అశ్శ కేన్ద్రో స్తు కుస్తలపతి మేకాస్తే సమభ్యధత్ - 'ప్రమత్త
 ఏష రాజా, కశత్రాణి నః పరామృశతి. కియ త్వవజ్ఞా సోఘవ్యా ? మమ
 శత మస్తిహస్తినాం, పఞ్చ శతాని చ తే; త దావాం సంభూయ ముర
 లేశం వీరసేన, మృచీకేశ మేకవీరం, కోఙ్కణపతిం కుమారగుప్తం, సాసి
 క్యనాథం చ నాగపాల ముపజపావః. తే చావశ్య మ స్యావినయ మస
 హమానా అస్సన్త తే నై ఘోషవర్ధేరత్. అయం చ వానవాస్యః ప్రియం
 మే మిత్రమ్. అము నైనం దుర్విసీత నుగ్రతో వ్యతిషక్తం పృష్ఠితః ప్రహ
 కేమ, కోశవాహనం చ విభజ్య గృహ్ణీమః.' ఇతి. హృష్టేన చామునాఽ
 భ్యుపేతే, వింశతిం వరాంశుకానాం పఞ్చవింశతిం కాఞ్చనకుంజుమకమ్బ
 లానాం ప్రోభృతీకృ త్యాప్తముఖేన తై స్సామన్తై స్సంమస్త్యై తా సపి
 స్వమతా వస్థాపయత్. ఉత్తరేద్యు స్తేషాం సామన్తానాం వానవాస్యస్య
 చానస్తవమాణ సయద్యేషా దామిషత్వ మగమత్. వసస్తభాను శ్చ
 తతోశవాహన మవశీర్ణ మాత్మాధిష్ఠిత మేవ కృత్వా, 'యథాప్ర

యాసం యథాబలం చ విభజ్య, గృహ్ణీతః ; యుష్మదనుజ్జయా యేన
 కేనచి దంశే నాహం తుమ్యా మి'తి శాశ్వాత్సర్వానువర్తీ తే నై వామి
 పేణ నిమిత్తీకృతే నోత్పాదితకలహః సర్వసామంతా నధ్వంసయత్. తదీ
 యం చ సర్వస్వం స్వయ మే వాగ్రసత్. వాసవాస్యం కేనచి దంశే నా
 నుగృహ్య ప్రత్యావృత్య, సర్వమనన్తవమరాజ్య మాత్మసా దకరోత్.

అస్మిం శ్చాన్తరే మన్త్రివృద్ధో వసురక్షీతః కైశ్చి న్నాలై స్సంభూ
 య బాలమేనం భాస్కరవర్షాణ, మస్యైవ జ్యాయసీం భగినీం శ్రయో
 దశవమాం మఙ్గువాదినీ, మనయో శ్చ మాతరం మహాదేవీం వసుం
 స్థరా, మాదా యాపసర్ప, న్నాపదోఽస్యా భావితయా దాహజ్వరేణ
 దేహ మజహాత్. అస్తాదృశై ర్నిత్యై స్తు నీత్వా మాహిష్టతీం భర్తృ
 ద్వైమాతురాయ భ్రాత్రోఽమిత్రీవర్షణే సాపత్యా దేనీ దర్శితాఽభూత్.
 తాం చార్యా మనార్యోఽనా వస్యథాఽభ్యమన్యత నిర్భత్సిత శ్చ
 తయా 'సుత మియ మఖణ్డచారిత్రా రాజ్యాహం చికిషేతి.' ఇతి నై
 ర్ముణ్యా త్త మేనం బాల మజిఘాంసీత్. ఇదం తు జ్ఞాత్వా దే వ్యాహ
 మాజ్ఞప్తః 'తాత, నాలీజఙ్ఘ, జీవతాఽనే నార్భకేణ యత్ర క్వచి దవధాయ
 జీవ. జీవేయం చే దహ మ ప్యేన మనుసరిష్యామి. జ్ఞాపయ మాం త్నేమ
 ప్రవృత్తః స్వవార్తా మితి అహం తు సంకులే కథంచి దేనం నిర్గమయ్య
 విధ్యాటవీం వ్యగాహిషి పాదచారదుస్థితం చైన మాశ్వాసయితుం
 ఘోషే క్వచి దహాని కానిచి ద్విశ్రమయ్య తత్రాఽపి రాజపురుషసంపాత
 భీతో దూర మపహసరమ్. తత్రాస్య దారుణపిపాసాపీడితస్య వారి దాతు
 కామః కూశేఽస్మి న్నుపభ్రశ్య పతితః త్వయైవ మనుగృహీతః. త్వ మే
 వా స్యాత శ్శరణ మేధి విశరణస్య రాజసూనోః. - ఇ త్యజ్జలి మబధ్నాత్.

'కిమియా జాత్యాఽస్య మా తే' త్యనుయుక్తే మ యాఽము
 నోక్తం 'పాటలీపుత్రస్య వణిజో వైశ్రవణస్య దుహితరి సాగరదత్తాయాం
 కోసలేన్ద్రా త్కు సుమధన్వనోఽస్య మాతా ఞా తే'తి. 'య ద్యేవ మేత

న్దాతు ర్భుత్తితు శ్చైకో మాతామహా' ఇతి నన్నహం త మహం నస్వతే. పృథ్వి నోక్తం సిద్ధదత్తప్రత్యాణాం కతమస్తే పితే' తి. నుశుత ఇ త్యుక్తః సోఽత్యహృష్యత్. అహం తు 'తం నయావలిప్తమశ్శకం నయే నై వోన్ముల్య బాల మేనం పిత్యే' పదే ప్రతిష్ఠాపయేయ మితి ప్రతి ఙ్ఞాయ, కథ మ సైవనాం త్సుధం తుపయేయ మి' త్యచిన్తయమ్. తావ దాపతితౌ చ క స్యాపి వ్యాధస్య త్రీ నిఘా నతీత్య క్వా మృగా, స చ వ్యాధః. తస్య హస్తా దనశిష్ట మిషుద్వయం కోదణ్ణం చాక్షీప్య తా వపథి షమ్ ఏక శ్చ సపత్నాకృతోఽన్య శ్చ నిష్ప త్నాకృతోఽపతత్. తం చై కం మృగం దత్త్వా మృగయవే,ఽన్య స్యాపలోమత్వచః క్లో మాపోహ్య, నిష్కులాకృత్య, ఏకృ త్యోర్వస్థిగ్రీవాది, శూలాకృత్య దావాక్సారేషు, తప్తే నామిషేణ తయో రాత్తన శ్చ త్సుధ మత్యతార్షమ్. ఏతస్మి న్సమణి మత్సేష్ఠవే నాతిహృష్టం కిరాత మస్మి పృష్టవాః. - 'అయి, జానాసి మాహిష్ఠీ. పృత్తాన్తమితి. అసా వాచష్ట 'తత్ర వ్యాఘ్రీత్వచో దృతీ శ్చ విక్రీ యా ద్యై వాగతః కిం న జానామి? ప్రచణ్డవర్షా నామ చణ్డవర్షానుజోఽమి త్తీవర్షదుహితరం మఙ్గవాదినీం విలిప్సు రభ్యే తీతి? తే నోత్సఫ్రాన్తరా పురీ' అథ కర్ణే జీణే మబ్రవమ్.

“ధూక్తోఽమిత్తీవర్షా, దుహితరి సమ్యక్ప్రతిపత్త్యా మాతరం విశ్వాస్య, తన్నుభేన ప్రత్యాకృప్య బాలకం జిఘాంసతి. త త్ప్రీతిగత్య కుశల మస్య మద్వార్తాం చ దేవ్యై రహూ నివేద్య, పునః 'కుమార శ్శార్దూ లభక్షిత.' ఇతి ప్రకాశ మాక్రోశః కార్యః. స దుర్మతి రన్తఃప్రీతో బహి ర్దుఃఖం దర్శయన్ దేవీ మనునేష్యతి. పున స్తయా త్వన్నుభేన స వాచ్యో 'యదపేక్షయా త్వన్లత మత్యక్రమిషం సోఽపి బాలః పాపేన మే పరలోక మగాత్. అథ తు త్వదాదేశ కాలి ణ్యేవాహమ్.' తథోక్తః ప్రీతిం ప్రతిప ద్యాభిపత్స్యతే పున రనేన వత్సనాభనామ్నా మహావిషేణ సన్నియ తోయం, తత్ర మాలాం మజ్జయిత్వా, తయా స వక్షసి ముఖే చ హస్త

వ్యః 'స ఏ వాయ మస్మిప్రతిహారః పాపీయస స్తవ భవతు. య ద్యస్మివ తివ్రతే' తి. పున రనే నాగ దేవ సంఘమితేఽ మృసి తాం మాలాం మజ్జ యిత్వా, స్వదుహితే) దేయాత్. మృతేతు తస్మిన్, తస్యాంచ నిర్వికా రాయాం సత్యాం, స తీ త్యేవైనాం ప్రకృతయోఽ నువ ర్తిష్యస్తే పునః ప్రచణ్ణవమాణే సం దేశ్యమ్ 'అ నాయక మిదం రాజ్య మనే నైవ సహ బాలి కేయం స్వీకా ర్యే'తి. తావ దావాం కాపాలికవేషచ్ఛన్నా దేవైవై వ దీయమానభిక్షౌ పురా ద్భహి రుపశ్శ శాసం వత్సావః. పున రార్య ప్రాయాన్ పౌరవృద్ధా నాప్తాం శ్చ మ స్మి)వృద్ధా నేకాస్తే బ్రవీతు దేవీ:—స్పృషేఽద్య మే దేవ్యా విస్థవాసిన్యా కృతః ప్రాసాదః—'అ ద్య చతు ర్థేఽహని ప్రచణ్ణవమాణ మరిష్యతి, పఞ్చమేఽహని కేవాతటవ ర్తిని మద్భవనే పరిత్యజవైజన్యం, జనేషు నిర్గతేషు, కవాట ముద్ధాట్య త్వత్సు తేన సహ కోఽపి ద్విజకుమారో నిర్యాస్యతి. స రాజ్య మిద మనుపాల్య, బాలం తే ప్రతిష్ఠాపయిష్యతి. స ఖలు బాలో మయా వ్యాఘ్నీ)రూపయా తిరస్కృత్య స్థాపితః సా చేయం వత్సా మజ్జివాదినీ తస్య ద్విజాతిదార కస్య దాగత్వే నైవ కల్పి తే'తి. త దేత దతిరహస్యం యుష్టా స్వేవ గుఽం తిష్ఠతు యావ దేత దుపవత్య త'ఇతి.

స సాంప్రత మతిప్రీతః ప్రచూతః. అర్థ శ్చాయం యథాచిన్తిత మనుష్ఠితోఽభూత్. ప్రతిదిశం చ లోకవాదః ప్రాసర్పత్. 'అహా మహాత్మ్యం పతివ్రతానామ్ ! అసిప్రహార ఏవ హి స మాలాప్రహార స్తస్మిన్ జాతః స శక్య ముపధియుక్త మేత త్క మేతి వక్తుం, యత స్త దేవ దత్తం దామ దుహిత్రే స్తనమణ్ణన మేవ తస్యై జాతం, స మృత్యుః. యోఽస్యాః పతివ్రతాయా శ్చాసన మతివ ర్తతే స భ స్తైవ భవే ది'తి.

అథ మహావ్రతివేషేణ మాం చ పుత్ర్యం చ భిక్షాయై ప్రవిష్టౌ దృష్ట్వా ప్రస్నుతస్తనీ ప్రత్యుత్థాయ హర్షాకుల మబ్రవీత్.—'భగవన్, అయ మజ్జలిః ; అనాథోఽయం జనోఽనుగృహ్యతామ్ అస్తి మ మైకః

స్వప్నః. స కిం సంశో న వేతి. మ యో క్తం ' ఫల మ స్యా ద్యైవ ద్రక్ష్య సీ'తి. 'య ద్యేవం, బహు భాగధేయ మస్యా వ్రా చాస్యాః. సఖి ల్వస్యా స్సానాభ్యశంసీ స్వప్నః.' ఇతి మద్దర్శనరాగబద్ధసాధ్యసాం మజ్జువాదిసిం ప్రణమయ్య భూయ స్సా హాషణగర్భ మబ్రూత. - ' తచ్చే న్నిశ్చాయ, సోఽ యం యుష్మదీయో బాలకపాలీ శోష్వ మయా నిరోద్ధవ్య' ఇతి. అహ మపి సస్తి తం మజ్జువాదిసిరాగలీనదృష్టిలీఢ్ధైర్యః ' ఏవ మ స్త్వి' త్యుక్త్వా లబ్ధ భైక్షో నాలీజఙ్ఘ మాకార్య నిర్గమ్య తత శ్చ తం చానుయా న్తం శనై రపృ చ్ఛమ్ ' క్వాసా వల్పాయుః ప్రథితః ప్రచణ్ణవ మే' తి. సోఽబ్రూత ' రాజ్య మిదం మ మే త్యవ స్తశజో రాజాఽఽస్థానమణ్ణవ ఏవ తిష త్యు పాస్యమానః కుశీలవై రి'తి 'య ద్యేవ ముద్యానే తి ష్టే' తి తం జర స్త మాదిశ్య, తత్ప్రకారై కపాశ్చ్యే కస్యాంచి చుచ్చన్యమతికాయాం మాత్రా స్సమవతార్య, తద్రక్షణనియు క్తరాజపు త్రిః, కృతకుశీలవవేషలీలః, ప్రచణ్ణ వర్షాణ మే త్యాన్వర్షజ్జయమ్.

అనురజ్జేతాతపే తు సమయే, జనసమాజజ్ఞానోపయోగీని సంహృ త్య సృత్త గీత నానారుది తాది హ స్తచక్రమణ మూర్ధపా దాలాతపా దాపీడ వృశ్చిక మకరలఙ్ఘనాదీని మఱోన్యద్వర్తనాదీని చ కరణాని, పున రాదా యాదా యాసన్నవతీనాం ఛరికా స్తాభి రుపాహితవష్టా చిత్రదుష్కరాణి కరణాని క్యేనపా తోత్కోశపా తాదీని దర్శయన్, వింశతిపావ స్తరాలావస్థితస్య ప్రచణ్ణవర్తణః ఛ రిక యైకయా ప్రత్యురసం ప్రహృత్య జీవ్యా ద్వర్షనహస్రం వనస్తభాను రి త్యభిగర్జన్, మద్గ్రాత్ర ము త్కర్తు ముద్యతాసేః క స్యాపి చారభటస్య పీఠాంస బాహుశిఖర మాక్ర మ్య తావ తైవ తం విచేతీకుర్వన్, ఆకులం చ లోక ముచ్చక్షునాకుర్వన్, ద్విపురుషోచ్ఛ్చితం ప్రాకార మత్యలఙ్ఘ యమ్ అవల్లత్య చోపవనే 'మదను పాలినా మేష పఠ్ఠా దృశ్యత' ఇతి బ్రువాణ ఏవ నాలీజఙ్ఘ సమీకృతృసైక తాస్పృష్టపాదన్యాసయా తమాలవీధ్యా చానుప్రాకారం ప్రాచా ప్రతి

ప్రధావితః, పున రవా వోచ్చిత్వేకచితత్వా దలత్యుపాతేన ప్రదుత్య
 లక్ష్మితప్రాకారవప్రఖాతవలయ స్తస్యాం శూన్యమరికాయాం తూర్ణ మేవ
 ప్రవిశ్య, ప్రతివిముక్తపూర్వవేష స్పహ కుమారేణ మత్కర్తృతుములరాజ
 ద్వారదుఃఖులబవత్కా శ్శానోద్దేశ మభ్యగామ్.

ప్రా గేవ తస్మిన్ దుర్గాగృహే ప్రతిమాధిష్ఠాన ఏవ మయా కృతం
 భగ్నపార్శ్వస్థైర్యమూలప్రస్తరస్థగితబాహ్యద్వారం బిలమ్. అథ గలతి
 మధ్యరాతే, వర్షధరోపసీతమహోరత్న భూషణపట్టనివసనా తం బిల మా
 వాం ప్రవిశ్య తూష్ణీ మతిష్ఠావ దేవీతు పూర్వేద్యు రేవ యధార్థ మగ్ని
 సంస్కారం మూలవాయ దత్వా, ప్రచణ్డవర్తణే చ, చణ్డవర్తణై తా మవ
 స్థా మశ్చ కేన్ద్రోపధిక్రతా మేవ సంపిశ్య, ఉత్తరేద్యుః ప్రత్యుష సేవ పూర్వ
 సంకేతితపా రామాత్యసామస్తవృక్షై స్సహజ్యేత్య, భగవతీ మర్చయి
 త్వా, సర్వజనప్రత్యక్షం పరీక్షితకుక్షివైజన్యం తద్భవనం విధాయ, దత్త
 దృష్టి స్పహ జనేన సిద్ధిత్వా, పటీయాంసం పటహశబ్ద మకారయత్. అణు
 తరరస్థప్రవిష్టేన తేన నాదే నాహం దత్తసంజ్ఞః, శిర సై పౌత్తిప్య స
 ప్రతిమం లోహపాదపీఠ మాసలపురుషప్రయత్న దుశ్చల ముభయకరవిధృ
 తై కపార్శ్వ మేకతో నివేశ్య నిరగమమ్, నిరగమయం చ కుమారమ్.
 అథ యథాపూర్వ మర్చయిత్వా దుర్గా ముద్ధాతితకవాటః ప్రత్యక్షీ భూయ
 ప్రత్యయహృష్టదృష్టి స్పష్టరోమాఞ్చ ముద్యతాఞ్జలి రూఢవిస్మయం చ
 ప్రశిషత స్త్రీః ప్రకృతీ రభ్యథామ్ “ఇత్థం దేవీ విస్మయవాసిసీ మన్తుభేన యుష్మా
 నాఞ్జాపయతి ‘మయా సకృపయా శార్దూలయాపేణ తిరస్కృ త్యాద్య పౌ
 ప్ర త్త మేన మద్య ప్రభృతి మత్పు త్త్రోతయా మస్తమాతృపక్ష ఇతి పరిగృహ్ణా
 న్తు భవ స్తః.’ ఇతి. అపి చ దుర్ఘటకూటకోటిఘటనాపాలనప్రకటశార్యనిష్ఠు
 రాశ్చ కఘటఘటనాశ్చానం మాం మన్యధ్వ మన్య రక్షీ తారమ్. రక్షేనిర్వేశ
 శ్చాస్య స్వ సేయం సుభూ రభ్యనుజ్ఞాతా మహ్య మార్య యే” తి. శ్రు
 త్వై త దహేహా! భాగ్యవాణ భోజవంశో! యన్య త్వ మార్యాదస్తో నాథ

ఇ త్యప్రీయస్త ప్రకృతయః. సా తు వాచా మగోచరాం హర్షావస్థా మ
 స్పృశ. స్తే శ్వశ్శూః, తదహ రేవ చ యథావ దగ్రాహయ స్తజ్జువాదినీ
 షాణిపల్లవమ్. ప్రపన్నా యాం చ యామిన్యాం సమ్యగేన బిలం ప్రత్యపూ
 రయమ్. అలభరన్ధ్ర) శ్చ లోకో నష్ట ముచ్చిచిన్తాదికథనై రభ్యుపాయాన్తర
 ప్రయుక్తై ర్దివ్యాంశతా మేవ మమ సమర్థయమానో మదాజ్ఞాం నాత్య
 వర్తత. రాజపుత్రి) స్యార్యాపుత్రి) ఇతి ప్రభావహేతుః ప్రసిద్ధి రాసీత్.
 తం చ గుణవ త్యహని భద్రాకృత ముపనాయ్య, పురోహితేన, పారయ
 స్నీతిం, రాజకార్యాణ్యన్వతిష్ఠమ్.

అచిన్తయం చ — 'రాజ్యం నామ శక్తిత్రయాయ త్తమ్; శక్తయ
 శ్చ మన్తప్రభాఘాత్సహః పరస్పరానుగృహీతాః కృత్యేషు క్రమస్తే;
 మన్తేణ హి వినిశ్చయోఽర్థానాం, ప్రభావేణ ప్రారమ్భః, ఉత్సాహేన
 నిర్వహణమ్. అతః పఞ్చాంగమన్తీమూలో, ద్విరూపప్రభావసంస్థ, శ్చతు
 ర్గణోత్సాహవిభావో, ద్విస ప్రతిప్రకృతిపత్తిః, షడ్గుణానిసలయ, శ్చక్తిసిద్ధిపు
 ప్సఫల శ్చ నయవసస్పతి ఛేతు రుపకరోతు. స చాయ మనేకాధికర
 ణత్వా దసహాయేన దురుపజీవ్యః. య స్త్వయ మార్యకేతు ర్నా మా
 మిత్తివర్షమస్త్రీ స కోసలాభిజనత్వాత్తు మారమాత్మపత్నీ మన్తిగుణై
 శ్చ యుక్తః. తన్మతి మవమ త్యైవ ధ్వస్తోఽమిత్తివర్షా. స చే ల్లభః, పేశల
 మితి. అథ నాలీజఙ్ఘం రహ స్యశిక్షయమ్. "తాత, ఆర్య మార్యకేతు మేకా
 స్తే బ్రూహి 'కో స్వేష మాయాపురుషో య ఇమాం రాజ్యలక్ష్మీ మనుభ
 వతి? స చాయ మస్తద్బాలో భుజజ్ఞే నామునా పరిగృహీతః. కి ముద్గీర్ష్యేత?
 గ్రస్యేత వే తి స య ద్వదిష్యతి త దస్మి బోధ్య" ఇతి. సోఽన్య దైవం
 మా మావేదయత్. "ముహూ రుపాన్య ప్రాభృతైః, ప్రవర్త్య చిత్రాః కథాః,
 సంవాహ్య పాణిపాద, మతివిస్రమ్భదన్తక్షణం త మప్రాతుం త్వదుపదిష్టేన
 నయేన. సోఽప్యేవ మకథయత్. ' భద్ర, మైవం వాదీ. అభిజనస్య శుద్ధిద
 ర్శన, మసాధారణం బుద్ధినైపుణ్య, మతిమానుషం ప్రాణబల, మపరిమాణ

మాదార్య, మత్యాశ్చర్య మశ్రుకౌశల, మనల్పం శిల్పజ్ఞాన, మనుగ్రహార్థం
 చేత, స్తేజ శ్చాప్యవిషహ్య మభ్యమిత్రీణ, మి త్యస్తి స్నేవ సన్నిపాతితా
 గుణాః యేఽన్య త్రైకైకశోఽపి దుర్లభాః. ద్విషతా మేష చిరబిల్వ
 ద్రుమః, ప్రహ్వనాం తు చందనతరుః; త ముద్భృత్య నీతిజమ్భస్య మశ్శక
 మిమం చ రాజపుత్రం పిత్ర్యై పదే ప్రతిష్ఠిత మేవ విద్ధి. నాత సంశయః
 కార్య' ఇతి." త చ్చాపి శ్రుత్వా భూయో భూయ శ్చోపధాభి ర్విశోధ్య
 తం మే మతిసహాయ మకరవమ్. తత్సఖ శ్చ సత్యశౌచయుక్తా సమాత్యా
 స్త్వివిధవ్యజ్ఞానాం శ్చ గూఢపురుషా నుదపాదయమ్. లేభ్య శ్చోపలభ్య
 లుబ్ధసమృద్ధ మత్యుత్సిక్త మవిధేయప్రాయం చ ప్రకృతిమణ్డల, మలుబ్ధతా
 మభిఖ్యాపయన్, ధార్తికత్వ ముద్భావయన్, నాస్తికాన్ కదర్థయన్,
 కణ్ఠకాన్విశోధయ, న్నమిత్తోపధీ రపఘ్నన్, చాతుర్వర్ణ్యం చ స్వధర్మ
 కర్తను స్థాపయన్, 'అభినమాహారేయ మర్థాన్, అథమూలా హి దణ్డవి
 శిష్టకర్తారమ్భాః, న చాన్య ద స్తి పాపిష్ఠం తత్ర దౌర్బల్యా ది' త్యాక
 లయ్య యోగా నన్యతిష్ఠమ్.

ఇతి శ్రీమదాచార్యమహాకవిదణ్డనః కృతౌ దశకుమారచరితే

విశ్రుతచరితం నామ

అష్టమ ఉచ్ఛాసః.

ఉత్తర పీఠికా.

వ్యచింతయం చ — సర్వోపపత్తిశూరః సేవకవర్గో మయి తథా
 నురక్తో యథాఽఽజ్ఞయా జీవిత మపి తృణాయ మస్యతే. రాజ్యద్వితయ
 సైన్యసామగ్ర్యా చ సిత్యాచ నాహ మశ్చ కేశా ద్వసన్తభానో య్నానః
 అతో వనన్తభానుం పరాజత్య విదగ్భాధిపతే రనన్తవర్కణస్తనయం భా
 స్కరవర్కాణం పిత్రే పదేస్థాపయితు మల మస్తి. 'అయం చ రాజనూను
 ర్భవాన్యా పుత్రోత్తేన పరికల్పితః. అహం చాస్య సాహాయ్యే నియుక్తః'
 ఇతి సర్వత్ర కింపదస్తీ సంజాతాస్తి. అత్రస్థా శ్చాస్తి న్భాస్కరవర్కణి
 రాజతనయే 'అయ మస్తత్సామినో ఽనన్తవమణః పుత్రో భవా
 న్యాః ప్రసాదా దేతద్రాజ్య మవాప్స్యతి' ఇతి బద్ధాశా వర్తన్తే. అశ్చ
 కేశసైన్యం చ రాజనూనో ర్భవానీసాహాయ్యం విదిత్వా దైవ్యాః శక్తేః
 పురో న బలవతీ మానవీ శక్తేః ఇ త్యస్తాభి ద్విగ్రహే చలచిత్త మి ప్నా
 పలత్యతే. అత్రత్యా శ్చ మాలాః ప్రకృతయః ప్రథమ మేవ రాజను
 తాభ్యుదయాభిలాషిణ్య ఇదాసీం చ పున ర్కయా దానమానాద్యావర్జ
 నేన విశ్వాసితా విశేషేణ రాజపుత్రో మే వాభికాఙ్క్షన్తి. అశ్చ కేంద్రాస్త్
 రక్తా శ్చ భృత్యా మదీయై ద్విశ్వాస్యతమైః పురుషైః ప్రభూతాం ప్రీతి
 ముత్పాద్య మదాజ్ఞయా రహ సీ త్యుపజప్తాః — 'యూయ మస్మన్న్
 త్రాణి, అతోఽస్తాకం శుభోదర్కం వచో వాచ్య మేవ. అత్ర భవా
 న్యా రాజనూనోః సాహాయ్యకాయ పీశ్రుతం విశ్రుతం నియుజ్య, తద్ధస్తే
 నాశ్చ కేంద్రస్య వనన్తభానో స్తత్పక్షే స్థిత్యా యే చానేన శహ యో
 త్యున్తే తేషా మ ప్యన్తో నిర్దిష్టః. యావ దశ్చ కేంద్రేణ న జన్యవృత్తి ర్న
 జాత స్తావ దేన మనన్తవమణతనయం భాస్కరవర్కాణ మనుసరత. యే

ఏవం కరోతి స ఏతథయా భూయసిం ప్రవృత్తి మాసాద్య సపరిజనః
 సుఖేన నివత్సృతి; స చే ద్భవాసీతిశూలవధ్యో భవిష్యతి. ఆర్యం విశ్రు
 తం ప్రతి భవాన్యా చాజ్ఞస్త మస్తే, య దేకవారం సర్వేషాం కథ యేతి.
 అతోఽయ మస్తాకం యుష్టాభిః సహ మైత్రీ మవబు ధ్యాన్మను ఖేన
 సర్వేభ్యో వార్తాం తాం నివేదయతి.' ఇతి. తేఽశ్శ కేన్ద్రాస్తరజ్జభృత్వ్యా
 రాజనూనో ర్భవాసీవరం విదిత్వా పూర్వ మేవ భిన్నమనసో విశేష
 తశ్చ మదీయ వచనం శ్రుత్వా సర్వేఽపి మద్వశే సమభవన్.

ఏతం సర్వ మపి నృతాన్త మవబు ధ్యాశ్శ కేశేన వ్యచిన్తి.—
 'య ద్రాజనూనో ర్మలాః తే సర్వేఽప్యేన మేన ప్రభు మభిలషన్తి.
 మదీయ శ్చ బాహ్య ఆభ్యస్తరో భృత్యవర్గో భిన్నమనా ఇవ లక్ష్మణే.
 ఏవం య ద్యహం క్షమా మవలమ్బ్య గృహ ఏవ స్థాస్యామి తత ఉత్ప
 న్నోపజాపం స్వరాజ్య మపి పరిత్రాతుం స శక్యోమి అతో యావతా
 భిన్నచిత్తేన మదవబోధకం ప్రకటయతా మద్భలేన సహ మిధోవచనం స
 సంజాతం తావ తైవ తేన సాకం విగ్రహం రచయామి. ఏవం విహితే
 సోఽవశ్యం మదగ్రే న క్షణ మప్యవస్థాస్యతి.' ఇతి నిశ్చి త్యాన్యాయేన
 పర రాజ్యక్రమణ దురాశాప్రేరితః ససైన్యో మృత్యుముఖ మి వాస్త
 త్తైస్య మభ్యయాత్. త మభ్యాయాన్తం విదిత్వా రాజపుత్రః పురో
 ఽభవత్. అతోఽశ్శ కేన్ద్రా మేవ తురగాధిరూఢ ఆయాన్త మభ్యసరమ్.
 తావ త్సర్వా ఏవ తత్సేనా 'య దయ మేతావతోఽపరిమిత స్యాత్స
 త్తైస్య స్వోప క్యేక ఏ వాభ్యాగచ్ఛతి, తత్ర భవాసీవర ఏ వాసాధా
 తణం కారణం, నాన్యత్.' ఇతి నిశ్చి త్యాలేఖ్యలిఖితా ఇ వాపస్థితా.
 తతో మయాఽభిగమ్య సద్గరాయ సమాహూతో వసన్తభానుః సమేత్య
 నూ మసిక్ష్ణోరేణ దృఢ మభ్యవార్. అహం చ శిక్షావిశేషవిఫలిత
 తదసిప్రహారః ప్రతిప్రహారేణ తం ప్రహా త్యావకృక్షేం తద్ధరోఽవ
 నా వినిపాత్య తత్తైనికా నవదమ్.— 'అతః పర మపి యే యుయు

త్సపూ భవన్తి తే సమేత్య మయా యుధ్యన్తామ్. స చే ద్రాజతనయం
 చరణప్రణామం విధాయ తదీయాః సన్తః స్వస్వవృత్త్యుపభోగపూర్వకం
 నిజా నిజా సథికారా నిశ్శబ్దం పరిచాలయన్తః సుఖే నావత్ప్రస్తు.'
 ఇతి. మద్వచనశ్రవణానన్తరం సర్వేఽప్యశ్చ కేన్ద్రీసేవకాః స్వస్వవాహ
 నా త్సహసావతీర్య రాజసూను మాసమ్య తద్వశవ ర్తినః సమభవత్.
 తతోఽహం తదశ్చ కేన్ద్రీరాజ్యం రాజసూనుసా ద్విధాయ తద్రక్షణార్థం
 మాలా న్స్వా సథికారిణో నియు జ్యోత్స్యే నాశ్చ కేన్ద్రీసైన్యేన చ సా
 కం విదర్శ్యా సభ్యేత్య రాజధాన్యాం తం రాజతనయం భాస్కరవర్షాణ
 మభిషిచ్య పిత్ర్యే సచే న్యవేశయమ్.

ఏకదా చ మాత్రా వసుమత్యా స హావస్థితం తం రాజానం వ్యజ
 జ్ఞపమ్ — 'మ యైకస్య కార్య స్వారమ్భ శ్చిక్షీర్షి తోఽస్తి. స యావ
 న్న సిద్ధతి తావ న్తయా న కు త్రా ప్యేక త్రావస్థాతుం శక్యమ్. అత
 ఇయం మద్భార్యా త్వద్భగినీ మజ్జువాదినీ కియ న్త్యహాని యుష్కద న్తిక
 వవ తిష్ఠతు. అహం చ యావ దిష్టజనోపలభయే కియ న్త మ ప్యనేహసం
 భవం విభ్రమ్య త మాసాద్య పున రత్ర సమేష్యామి.' ఇ త్యాకర్ణ్య
 మాత్రాఽనుమతేన రాజ్ఞాఽహ మగాది.—'య చేత దన్తాక మేతద్రా
 జ్యోపలమ్భులక్షణ సైతావతోఽభ్యుదయ స్వాసాధారణో హేతు ర్భ
 వా నేవ. భవన్తం వినా క్షణ మ ప్యస్తాభి రియం రాజ్యధురా న నిర్వా
 హ్య. అతః కి మేవం వ క్తి భవాన్?' ఇ త్యాకర్ణ్య మయా ప్రత్యవాది.—
 'యుష్మాభి రయం చిన్తాలఘ్నాఽపి న చిత్తే కరణీయః. యుష్కద్రృపే
 యః సచివత్న మూర్యకేతు రస్తి స ఈదృగ్విధానా మనేకేషాం రా
 జ్యానాం ధుర ముద్వోధుం శక్తః. తత న్తం తత్ర నియు జ్యాహం గమ
 ష్యామి.' ఇత్యాదివచనసన్దోహైః ప్రలోభితోఽపి సజననీకో నృపీఽనేకై
 రాగ్రహై ర్థాం కియ న్త మపి కాలం ప్రయాణోపక్రమా స్మ్యవర్తయత్.
 ఉత్కలాధిపతేః ప్రవణ్ణవర్తణో రాజ్యం మహ్యం ప్రాదాత్. అహం చ

తద్రాజ్య మాత్మసా త్కృత్వా, రాజాస మామస్త్ర్య యావ త్త్వద
 స్వేషణాయ ప్రయాణోపక్రమం కరోమి, తావదే వాణ్ణనాథేన సింహవ
 ర్కణా స్వసాహాయ్యా యాకాణిోత్ర సమాగతః పూర్వపుణ్యపరి
 పాకా త్స్వామినా సమగంసి.— ఇతి.

తత స్తే తత్ర సజ్గతా అపహారవచ్చోపహారివర్తారథపాలప్రమతిమిత్త్రీ
 గుప్తమస్త్రీగుప్తవిశ్రుతాః కుమారాః, పాటలిపురే యావరాజ్య ముప
 భుజ్జాసం సమాకారణే పూర్వకృతనశ్చేతం వామలోచనయా భార్య
 యా సహ కుమారం సోమదత్తం నేవకై రానాయ్య సరాజవాహనాః
 సమ్భూ యావస్థితా మిధః సంప్రమోదనంవలితాః కథా యావ ద్విదధతి,
 తావ త్పుష్పపురా ద్రాజ్ఞో రాజహంస స్వాజ్ఞాపత్త్రీ మాదాయ సమా
 గతా రాజపురుషాః ప్రణమ్య రాజవాహనం వ్యజ్జిజ్ఞాపత్. — 'స్వామి,
 ఏతజ్జనకస్య రాజహంస స్వాజ్ఞాపత్త్రీ గృహ్యతామ్.' ఇ త్యౌకర్ణ్య రాజ
 వాహనః సముత్థాయ భూయోభూయః సాదరం ప్రణమ్య నదసి త దాజ్ఞా
 పత్త్రీ మగ్రహీత్. శిరిసి చాధాయ తత ఉత్తా ర్యోత్కీల్య సర్వేషాం శృ
 ణ్వతా మే వావాచయత్. — "స్వస్తి, శ్రీః, పుష్పపురరాజధాన్యాః శ్రీ
 రాజహంసభూపతి శ్చమ్మానగరి మధివసతో రాజవాహనప్రముఖా న్కు
 మానా నాశా స్వాజ్ఞాపత్త్రీం ప్రేషయతి. యథా యూయ మితో
 మా మామస్త్ర్యీ ప్రణమ్య క్రస్థితాం, పథి కస్తింశ్చి ద్వనోద్దేశ ఉపశివా
 లయం స్కన్ధావారి మనస్థాప్య స్థితాం; తత్ర రాజవాహనం శివపూ
 జార్థం నిశి శివాలయే స్థితం ప్రాత రనుపల భ్యవశిష్టాః సర్వేఽపి కు
 మారాః 'స హైవరాజవాహనేన రాజహంసం ప్రణంస్యాయో నో చే
 త్ప్రీణాంస్త్యత్యోమః' ఇతి ప్రతిజ్ఞాయ సైన్యం పరావర్త్య రాజవా
 హన మస్వేష్టం పృథి క్ప్రస్థితాః ఏతా భవద్వృత్తాంతం తతః ప్రత్యావృ
 త్తానాం సైనికానాం ముఖా దాక ర్ణ్యసహ్యదుఃఖోదన్వతి మగ్నమనసా
 పుభా వహం యుష్మజ్జననీ చ 'వామదేవాశ్రమం గ త్వైతద్వృత్తాంతం

తద్విదితం విధాయ, ప్రాణపరిత్యాగం కుర్వః
 ముపగతౌ తం మునిం ప్రణమ్య యావత్ స్థితౌ, తావద్దేహీ తదాశ్రమ
 వేదినా మునినా ప్రాప్నోచి — 'రాజణ, ప్రథమ మే వై తత్సర్వం య్నా
 న్మనీషితం విజ్ఞానబలా దజ్ఞాయి. య దేవే త్వత్కుమారా రాజవాహన
 నిమిత్తే కియస్త మనేహస మాపద మాసాద్య, భాగ్యోదయా దసాధా
 రణేన విక్రమేణ విహితద్విగ్విజయాః, ప్రభూతాని రాజ్యా న్యుపలభ్య షోడ
 శాబ్దాస్తే విజయినం రాజవాహనం పురిస్కృత్య ప్రత్యేత్య తవ వసుమ
 త్యాశ్చ పాదా నభివాద్య భవదాజ్ఞావిధాయనో భవిష్యన్తి. అతస్త
 న్నిమిత్తం కి మపి సాహసం న విధేయమ్' ఇతి త దాకర్ణ్య తత్ప్రేత్య
 యాత్ ధైర్య మవలమ్భ్య తతః ప్రభృ త్యహం దేః, చ ప్రాణా నధారి
 యావ ఇదాసీ మాసన్న వర్తి న్యవధౌ వామదేనాశ్రమే గత్వా విజ్ఞాప్తిః
 కృతా. — 'స్వామిణ, త్వదుక్తావధిః పూర్ణప్రాయో భవతి. త త్ప్రేవృ
 త్తి స్వద్వాపి న జ్ఞాయతే' ఇతి శ్రుత్వా ముని రవదత్. — 'రాజణ,
 రాజవాహనప్రముఖాః స్వోపి కుమారా అనేకా న్దుర్జయా జ్యక్తూ
 న్విజిత్య దిగ్విజయం విధాయ భూసలయం వశీకృత్య చమ్పాయా మేకత్ర
 స్థితాః. త వాజ్ఞాపత్రి మాదాయ తదానయనాయ ప్రేష్యంతాం శీఘ్ర
 మేవ సేవకాః.' ఇతి మునివచన మాకర్ణ్య భవదాకారణా యాజ్ఞాపత్రిం
 ప్రేషిత మస్తి. అతః పరం చేత్తు ణ మపి యూయం విలమ్బం విధాస్యధ,
 తతో మాం వసుమతీం చ మాతరం కథావశేషా వేవ శ్రోష్య ఛేతి
 జ్ఞాత్వా పాసీయ మపి పథి భూత్వా పేయమ్." ఇతి. ఏవం నృపతే రా
 జ్ఞాం మూర్ధ్ని విధృత్య గచ్ఛే మేతి కుమారాః నిశ్చయం చక్రుః.

అథ 'వశీకృతరాజ్యరక్షోపర్యాప్తాని సైన్యాని సమర్థతరా న్పురు
 షా నాస్తా స్థానే స్థానే నియుజ్య, కియతా సైన్యేన మార్గరక్షాం విధా
 య, పూర్వవైరిణం మాలవేశం మానసారం పరాజిత్య, త దపి రాజ్యం
 వశీకృత్య, స్వస్వభార్యాసంయుతాః తద్రక్షణాయ కాంశ్చి సైన్యసహి

దశకుమారచరితమ్.

౧౬౦

తా న్నన్దిశో నియో ల్లంబ్బురిమితసై న్యసహితా న్నే కుమారాః
 రాజవాహనం పురస్కృత్య తత్ప్రీతూ రాజహంసస్య
 పుష్పస్కంధమత్యా శ్చ చరణా నభివద్దితవ న్తః తౌ చ పుత్త్రీసమా
 గమం ప్రాప్య పరమానంద మధిగతౌ. కుమారాణాం చ నిజపరాక్రమా
 వబోధకా న్యతిదుర్ఘటాని చరితా న్యాకర్ణ్య పరమానంద మాత్మనామ్.
 తతో రాజా మునిం సవినయం వ్యజ్జిజ్ఞపత్ — 'భగవన్, తవ ప్రసాదా
 దస్తాభి ర్మనుజమనోరథాధిక మవాజ్ఞనసగోచరం శుఖ మధిగతమ్ అతః
 పరం మమ స్వామిచరణసన్నిధౌ వానప్రస్థాశ్రమ మధిగ త్యాత్మ సాధన
 మేవ విధాతు ముచితమ్. అతః పుష్పపుర మాళవ రాజ్యయౌ రాజవా
 హన మభిషి చ్యావశిష్టాని రాజ్యాని నవభ్యః కుమారేభ్యో యధోచితం
 సంప్రదాయ, తే కుమారా యథా రాజవాహనాజ్ఞావిధాయిన స్తన్న
 త్యా వర్తమానా శ్చతురుదధిమేఖిలాం వసుధ్ధనాం సముద్ధృత్య కణ్ఠకా
 నుఃభుజ్జన్తి తథా విధేయం స్వామినా.' ఇతి, మునినా చ తస్మిన్నథే త
 దైవ సాధితే, రాజవాహనే సర్వాధిరాజే సతి, కుమారా స్తదాజ్ఞయా
 సర్వ మపి వసుధావలయం న్యాయేన విపాలయ న్తః, పిత్రోః సమీపే
 గతాగతాని కుర్వంతః పరస్పర మైకమత్యేన వర్తమానాః పురస్థరప్రభృ
 తిభి రపి దుర్ల భాని రాజ్యసుఖా న్యన్వభూవన్.

ఇతి శ్రీదణ్డినః కృతౌ దశకుమారచరిత ఉత్తరపీఠికా.
 దశకుమారచరితం సంపూర్ణమ్.

